

PARVVM THEATRVM VRBIVM

sive

VRBIVM PRAECI-PVARVM TOTIVS OR-BIS BREVIS ET ME-thodica Descriptio.

Authore Adriano Romano E. A.

Cum gratia & priuilegio Cæsareæ Maiestatis speciali ad decennium.

FRANCOFORTI

Ex officina Typographica Nicolai Bassæi.

ANNO M. D. XCV.

Jainus Langelius. Celada Varisus

ORNATISSIMO VIRO D. NICOLAO BASSAEO TYpographo insigni, Adrianus Romanus S.

VAM apud me vidisti aliquando præcipuarum totius orbis civitatum, breuem quidem sed methodicam descriptionem, Vir ornatissime, eam summo desiderio te expetere, præloque tuo committere velle, non semel significasti. Ego verò, qui in ea præter ordinem colligendique laborem, nihil meum esse cognoscerem, supprimēdam potius iudicavi, aut saltem tardius emittendam. Quare primùm eam tibi examinandam commisi, imò & potestatem feci viris doctis communicandi, qui (uti literæ eorum testantur) pronuntiârunt, placere quidem methodum, stylum facilitatem, &c. Verùm in pluribus civitatibus exactiorem requiri explicationem, ex Theatro Vrbium Georgii Braun, aliisque Cosmographis & Historiographis desumendam. Ego sanè pluribus impeditus negociis,

hoc studium iterum repetere non potui: Historiographi quoq; & Cosmographi hîc penes me nulli: eos adhuc patria mea conseruat, neq; hûc deferri tutum. Vnus penes me fuit tomus, isq; quartus theatri dicti urbium. Quare famulo meo id muneris commisi, ut citra ordinis mei mutationem, nonnulla ex tomo illo insereret, ut Censorum voluntati hoc pacto fieret satis. Tibi itaque vir ornatissime, hoc opusculum, quod tanto tempore expectasti, mitto, tibi dedico. Quod si quid fructuum inde in communem usum derivetur, id non mihi, ut qui de opusculo hoc evulgando cogitassem nunquam, sed tibi, qui editionem ejus adeo ursisti, debebitur. Tu interim mi Bassae munusculum id exiguum, hilari accipe animo: majora aliquando, si Deus concesserit, prælo tuo committam. Interim omnia felicia & fausta tibi opto. VVurceburgi ex Musæo nostro 15. Calend: Iulii 1595.

LECTORI BENEVOLO S.

OPVS præsens inscripsimus urbium Methodicam descriptionem, quod præter methodum, nihil nostrum sit. Conscriptum autem fuit à me anteà adeò succinctè, ut singulæ civitates præter paucas, plerique vel singulis, vel binis ternisve versibus comprehenderentur. Neque etenim mihi fuit animus, singulas describere exactè, tum quòd id longè anteà ab excellentissimo viro Georgio Braun præstitũ sit variis editis tomis, quos adhuc auget quotidie, tum quòd ad eam rem opus esset tempore non mediocri, quod sanè mihi hanc universalem descriptionem molienti defuit, demum quòd illud à scopo meo esset alienum. Etenim dum hæc conscriberem, ordinem duntaxat, qui in civitatum enumeratione servari posset, spectavi. Itaque civitatum vel sola nomina ordine conscripta suffecissent. Ordo autem ut in omnibus rebus magni est usus, ita hîc quam maximi. Etenim ex hac nostra civitatum distributione facilimè videt Cosmographiæ & Geographiæ studiosus, quæ civitates quibus competant regionibus, quibus climatibus. Qui rerum gestarum delectatur historia, is quamlibet civitatẽ, de qua agit historia, in regionem suam referens, facilè videbit quem situm ea in universa hac terræ machina habeat, quæ civitates ei vicinæ, quæ rerum agendarum opportunitas. Demum quidquid secundum civitatum distinctionem tradi debet, id si ordine, etiã decore & gratiâ carebit. Expertus id est Excellentissimus Iurisconsultus Antonius Heetvelt, qui dum legum variarum gentium, & civitatũ moliretur descriptionem, in ea progredi potuit nunquam, donec ordinem aliquem inter regiones & civitates varias esset consecutus; quo invento deinde leges Regionibus, dominiis, civitatibusq; accommodavit. Idem & ego expertus aliquando, dum res toto orbe admirandas conscriberem. Collegi namque farraginem tantam, ex qua me extricassem nunquam, nisi regionum & civitatum priùs ordinem ha-

buiſſem, ſecundum quem deſcriberem ſingula. Hæc de ordine, præter quem in hoc tractatu (ut & anteà monui) nihil meum eſt: materiam nobis ſubminiſtrarunt Coſmographi, Geographi, Topographi, Hiſtorici, &c. penes quos rerum ipſarum hic traditarum ſit veritas. Verùm cum non ſufficere animaduerterem ordinem univerſalem, niſi etiam in ſingulis civitatibus deſcribendis, ordo eſſet aliquis, ideò ut ea in re curioſo ſatisfacerem, quem forſan, civitatem ſuam ex qua traxit natalicia, methodicè deſcribere aliquando delectabit; ideò qua ratione id fieri poſſit, docebit pars quinta, quę noſtra non eſt, ſed ex T.S. deſumta. Hęc ſunt, quę circa deſcriptionem noſtram prȩfari viſa ſunt, tu lector benevole, eam boni conſule, & ſi quæ ſunt σφάλματα, ea corrige; Hominem me cognoſco errori obnoxium. Vale & fruere.

NOVA

NOVA, BREVIS, ET SYNCERA CELEBERRIMARVM VRBIVM ITAlicarum Deſcriptio, Authore Thoma Eduardo Anglo.

Ancta eſt Sanctorum pretioſo ſanguine ROMA.
Cingitur vrbs VENETVM *pelago ditiſsima nummis.*
Inclyta PARTHENOPE *gignit Comitesq́; Ducesq́;.*
Eſt MEDIOLANVM *Iucundum, nobile magnum.*
Omnibus excellit ſtudijs BONONIA *pinguis.*

Fertilis egregijs fulget Bononia clauſtris.

Splendida ſolertes nutrit FLORENTIA *ciues.*
GENVA *habet portum mercesq́; domosq́; ſuperbas.*
Exhaurit loculos FERRARIA *ferrea plenos.*
VERONA *humanæ dat ſingula commoda vitæ.*
Extollit PADVAM *Iuris ſtudium & medicinæ.*
Illuſtrat patria SENAS *facundia linguæ.*

Omnes Veronæ tituli debentur honoris.

Maxima pars hominum clamat miſeram eſſe CREMONAM.
MANTVA *gaudet aquis, ortu decorata* MARONIS.
Vina VTINI *varias generoſa vehuntur ad vrbes.*
BRIXIA *diues opum parcè ſuccurrit egenis.*
Italicos verſus præfert PAPIA *latinis.*
Libera LVCA *tremit Ducibus vicina duobus.*
Flent PISÆ *amiſſum dum contemplantur honorem.*
Commendant PARMAM *lac, caſeus, atq́; butyrum.*
Non caret hoſpitijs perpulchra PLACENTIA *caris.*
TAVRINVM *exornant virtus, pietaſq́; fideſq́;.*
Militibus validis ſtudioſa PERVSIA *claret.*

Per libras vendit perpulchra Placentia poma.

VERCELLÆ *lucro non delectantur iniquo.*
Mordicus vrbs MVTINÆ *ranas tenet eſſe ſalubres.*
Contemnunt omnes ANCONÆ *mœnia Turcas.*
Litibus imponit finem MACERATA *ſupremum.*
EMPORIÆ *in portis conſiſtit gloria clauſis.*

hoc carmen intelligẽdum eſt de ſolis vrbibus Piceni.

Vrbs

forum Liuij	*Vrbs* LIVII *celebris nimis est procliuis ad arma*
	BERGOMVM *ab inculta dictum est ignobile lingua.*
hospitalitas Dominicanorum commendatur.	*Omnibus exponit gladios* ARETIVM *acutos.*
	VITERBI *conventus opem fert sanctus egenis.*
	Ciuibus humanis decorata est ASTA *fidelis.*
	Fructibus, anseribus pomarium ARIMINVM *abundat.*
	FANVM *formosas mulieres fertur habere.*
	Odit mundanas syncera NOVARIA *fraudes*
	Clara per antiquæ defecit fama RAVENNÆ.
Anglia plures habet Comitatus quam Comites, Vincentia plures comites quã comitatus.	ANGLIA *habet paucos Comites* VINCENTIA *multos.*
	Omnes commendat ficus grossosq́; PISAVRI.
	Castaneis, oleo, tritico PISTORIVM *abundat.*
	Rustica frugales nutrit DERTONA *colonos.*
	Postponit REGIVM *cornuta animalia porcis.*
	Dulcia fœlicem cingunt vineta CESENAM
	TARVISIVM *exhilerant nitido cum flumine fontes.*
	IMOLA *diuisa est, nocet hæc diuisio multis.*
ex sola lucri spe clamor prouenit iste.	VRBINVM *statuit Ducibus clamare, valete.*
	Nota est fictilibus figlina FAVENTIA *vasis.*
	SPOLETVM *clamat, peregrini intrate, manete.*
	LAVS *pingues* POMPEIA *boues producit ouesq́;.*
	NARNIA *promittens epulum dabit oua vel vuas.*
	Concilium illustrat sanctum generale TRIDENTVM.
	ASSISIVM *sancti* FRANCISCI *corpore gaudet.*
	Hospitibus COMVM *pisces cum carnibus offert.*
	Quærit opes fragiles studijs SAVONA *relictis.*

VRBIVM

VRBIVM PRÆCIPVA-RVM TOTIVS ORBIS DESCRIPTIO GENERALIS.

In cujus

PRIMA PARTE CONTI-nentur civitates Europæ.

HIBERNIAE REGNVM.

Armach aliquando Metropolis fuit Hiberniæ, in qua sedem ſuam olim fixerat eorum Rex, qui ſe coronam regalem à Pontifice Romano obtinuiſſe gloriabatur. *Armach.*

Dublinum civitas hoc tempore Regia, aulæ & juſtitiæ locus, præſidium habet hoc tempore Anglicum. *Dublinum.*

ANGLIAE REGNVM.

Cantuaria. *Cantuaria* Anglis Canterbury/ sive ut Lelandus, Canterwarberi. Olim Durovernum vel Dorovernum. In Contio Angliæ regione sita. Vrbs est elegans, situ præstans, felici proventu dives. Sunt qui eam excitatam scribant à Britanniæ Rege Lududriba sive Rudhurdibra. Gaudet honore Archiepiscopatus, cujus antistes universæ Angliæ metropolitanus ac primas, penes quem etiam Regis coronandi jus existit: Habet sub se episcopos viginti & unum.

Cantabrigia. *Cantabrigia* Anglis Cambridge. Hîc collegium instituit Batsomus, Eliensis Episcopus, anno 1274. Habet jam collegia undecim, aulas etiam quatuor, eaq; omnia ædificiorum celebritate præstantissima. Habuit etiam anteà scholam publicam peraugustam (in qua Philosophia humanioresq; disciplinæ tradebantur) à Sigeberto Estanglorum Rege constitutam, anno 637.

Oxonium, Anglis Oxforde. Hîc Alvredus Saxonum Rex anno Christi 872. instituit Academiam, quæ postea ex multorum Principum & præsulum beneficentia, amplissimis structuris, reditibus & privilegiis ornata est. Habet jam collegia sedecim, aulas etiam octo. Singula ædificiorum splendore, magnificentia, ac bonarum literarum artiumq; omnium studiis florentissima.

Londinum.

Londinum vulgo *Londres*, olim *Trinouantum*. Dicitur à Brito primùm constructa, vocataq; Troja; postea verò restaurata, à principe eius gentis, indeque vocata Londinum.

num. Situm eſt ad Tameſin fluvium, magnis navibus pervium. Celeberrimum eſt emporium, ubi & ſedes re-

gni. Senatum conſtituunt vigintiquatuor cives, iiq; ætate provecti. Emporium autem nunc celebrius quàm anteà, poſtquam Antvverpia in haſce anguſtias redacta eſt. Vrbs dives, frequens, ædificiis ſacris ac profanis, publicis & privatis inclyta, agro fertili ac clementi cœlo: florens armorum & literarum ſtudio. Diſtat ab Oceano L X. millibus paſſuum. Pontem lapideum habet ultra fluvium, tectum undique contiguis ædificijs. Iacobus Typotius vir inſignis Londini vocem à voce Finnica Londe derivatam cenſet, quæ Finnis nivem ſignificat, propter ubertatis pulchritudinem.

SCOTIAE REGNVM.

Edenburgum

Edenburgum, aliâs *Alata Castra*, arcem habet fortissimam: Sedes Regia est, metropolis non tantùm Landonię, sed etjam totius Scotiæ. Cathedra Episcopali & mercatu nobilis, distat à sinu maris & ostiis Forthe fluvii passibus circiter mille, lata quingentos; Ab occidente urbis videre est rupem, in rupe arcem undiq; præruptam, nisi qua ex urbe aditur. Arx vocatur Castellum puellarum. Vrbis appellationem nobile munimentum nonnulli interpretantur, ut sit Edenburgum quasi Edleburgum. Ad orientem urbis est ædes S. Trinitatis, & contiguum Regis palatium; culti horti lacu circumsepti ad fundum montis. Ab arce ad palatium duplex est via, utraq; venusta, Regia tamen venustior. In umbilico urbis est ædes S. Egidii. Fabricam nobilitant cæsi lapides. In urbe Principum virorum diversoria quàm plurima. Suburbium qua occidentem urbs spectat, ad trecentos passus extenditur, ædificiorum frequentia & splendore nihilo urbe inferius.

Aberdonia.

Aberdonia vulgò Aberdein / portus ad littus maris Germanici optimus, Vniversitatem Alexander Rex cum Sorore Isabella ab Anglia tum nuper reversa, multis ornavit privilegiis, circa annum 1240.

Glasquum.

Glasquum vulgò Glast. Hîc instituta fuit Academia à Turubullo Glasquensi Episcopo.

S. Andreæ.

S. Andreæ vulgò S. Andrewes. Hîc Vniversitas sub Iacobo Rege in Anglia profugo inaugurata est anno 1411.

LVSITANIAE REGNVM.

Vlissipona.

Vlissipona vulgò dicitur Lisbona. Sita est ubi fluvius

Tagus

Tagus in Oceano perditur. Nomen traxisse dicitur ab Vlyssis erroribus, à quibus sumpsit exordium. Metropolis

est Lusitaniæ, Sedes regia, maxima totius Hispaniæ. Angustior olim fuit, unum tantum clivum amplexa, sed Regum victoriis in immensum crevit, valles & montes intra muros claudens. Ad meridiem est Regia, magno sumptu & ingenio extructa. Ad occasum S. Claræ monasterium, quod ad Tagum extenditur. Quæ meridiem spectat urbis regio mari alluitur: reliqua continens est incredibili ubertate soli & frugum omnis generis abundantiâ, septem millibus passuum mœnia dilatantur. Numerarunt olim ædificia urbana vicies mille: hoc autem tempore multò major est numerus. Saliunt varii passim fontes. Mare adi-

tur portis viginti duabus, terra ſedecim. Propugnacula murorum turres ſunt ſeptuaginta ſeptem. Conſpicua ſunt in ipſa urbe multa. Nihil ſpectatius templo Miſericordiæ: ex quadrato lapide ſtupenda ſtructura: Hic Sodales Miſeri largi opum ſunt, & egenis annua numûm vicies millia amore Chriſti liberaliter donant: proximum ſplendore & honore Xenodochium eſt. Baſilica tertia eſt, qua Principes exteri, & Principum legati ſtante Regno ſuſcipiebantur. Petrus Ioannis Regis filius in eum uſum condidit. Iohannes Rex horreum architectatus eſt ea capacitate & ordine, ut inter urbis miracula referatur non injuria quartum. Huic curia vicina eſt concilio non indigna.

Conimbria vel Colimbria. *Conimbria* vel *Colimbria*, vulgò *Coymbre*: prope littus Oceani occidentalis: Hîc Vniverſitatem fundavit Ioannes III. Rex Portugaliæ XV. & Catharina ejus uxor, Soror Caroli, circiter annum 712.

EXTREMADVRAE REGNVM.

Emerita Augusta. *Eremita Auguſta* à militibus emeritis, quos ibi reliquit Auguſtus, nomen ſumpſit vulgò Merida; Metropolis eſt Extremaduræ, ſi ejus antiquus inſpiciatur ſplendor, quando altera viſa fuit Roma; Nunc ruinam minatur.

ANDALVCIAE REGNVM.

Hiſpalis. *Hiſpalis* vulgò *Sivilia* vel *Sibilia* dicitur, unde porrò hæc civitas originem & nomen traxerit, non omnes conſentiunt. Iſidorus Hiſpalienſis Epiſcopus lib. 15. Orig. cap. 1. *Hiſpalia*, inquit, *Cæſar Iulius condidit, quam ex ſuo nomine & Romæ urbis vocabulo, Iuliam Romulam nuncupavit, Hiſpalis autem à ſitu cognominata eſt, eò quod in loco paluſtri, ſuffixis profundo palis locata ſit, ne lubrico & inſtabili fundamento caderet.*

ret. Sed hæc sententia Vasæo & aliis non placet, quorum aliqui ab Hercule, alii ab Hispalo conditam eam perhibent. Benedictus Arias Montanus insigne vereq; admirandum literatorum decus, qui Hispalim ortu commendatissimam reddidit, hunc in modum de patriæ suæ appellatione ad Abrahamum Ortelium insignem Cosmographum scribit: *Hispalis nomen Phœnicum est, ex Spila vel Spala deflexum, quod planitiem seu virentem regionem significat, quale ejus territorium conspicitur. A Græcis verò addita est aspiratio. Arabes autem quod P. literam non habent, ob idque pronunciare nequeunt, ferè ad nativam vocem referentes Sibilla dixerunt: deinde Christianorum vulgus Sevilla ut nunc, appellavit.* A Iulio Cæsare restaurata est; Ferdinandus autem Tertius à Mauris eam liberavit. Est autem urbs clarissima prope Mare Gaditanum sita, forma rotunda, ædium pulcherrimarum frequentia niditissimè culta, totiusque Hispaniæ emporium florentissimum, quod ex variis mundi partibus maximè verò in India occidentali quæstus incredibiles facit: Ad tantum siquidem negociationis culmen Hispalenses devenére, ut ipsi soli hoc privilegio gaudeant, quo nullum in Indiam transmittatur navium genus, quin hîc mercibus oneretur, machinis & tormentis bellicis, commeatu omnibusq; ad tantam navigationem requisitis, Serenissimi Hispaniarum Regis nomine instruatur. Quæ in Aprili copiosa & ingenti classe, maxima præstantiss. bonorũ copia referta (quorum pretia omnem ferè æstimationem superant) in Indiam tendunt: quotquot etjam ex eadem India naves, pretiosissimis onustæ thesauris redeunt, hujus urbis littus appellere, mercesq; exinanire

coguntur: Quæ frequenti numero quotannis in Augugusto vel Septembri ingentes atq; incredibiles opes conferunt. Est hîc ampla & magnifica domus, Gubernatorem & consules habens XII. Quæ à negotiis Indicis, quæ ibidem geruntur, *La cassa de la contraction de las Indias*, nomen habet, situ omnes Hispaniæ urbes excellit, agrum habet pinguem & peramœnum, omnis generis frugum, olei, olivarumq; feracem, fructuosis consitum arboribus, maximè palmis & Citriis, quas *Narangios* Hispani vocant. Nobilissimus fluvius Bœtis urbem præterlabitur: Guadalquivir ab Hispanis dicitur Africano seu Arabica voce, quæ idem quod fluvium magnum sonat, ut Vasæus perhibet, præstans & ligneo ponteo, quem parva navigia catenis compactum sustinent, admodum delectabilis, in Athlanticum mare magno cum impetu excurrit. In Hispaliensi quodam suburbio meridiem versus, quod ipsorum lingua *Eltablado* vocant, plurima antiquitatis monumenta eruuntur è terra, veluti tymbi, lapideæ & vitreę lampades, urnæ, numismata, & alia id genus, ex quibus Romanorum sepulturam hîc quondam fuisse, intelligi potest; Altera ex parte, milliari ab urbe, convulsæ urbis antiquæ atq; Theatri ruinæ videntur, locus Hispanis *Sevilla la vieca*, hoc est, Sibilia vetus dicitur. Vehementer autem Hispaliensem civitatem commendat aquæductus insignis à Mauris incredibilibus impensarum sumptibus opere fornicato constructus, qui ex cavato rivo dimidiati milliaris spacio jucundam incolis aquationem præbet, unde quàm plurimi fontes ad civitatis necessitates derivantur. Mirabili visu, quanto itinere, nimirum sex millia

rium

rium per cœcos terræ meatus à Carmora civitate ſcaturientes fontes in hunc aquæductum deducantur: unde Los cannos de Carmora Hiſpanis dicitur. De Hiſpali pulchra L. Marinæus Siculus lib. XIX. Rerum Hiſpanic. habet.

Oſuna Plinio eſt Vrſo & Genua urbanorum, Cæſari, Straboni aliiſq; Vrſao. Hæc civitas nunc eſt Ducatus caput & ſedes primaria Iſmæ Gironum familiæ, quæ relicto titulo Comitum Vreniæ Ducum Oſunæ anno 1562. Rege Philippo annuente ſibi vendicavit. Templum in hac civitate D. Virgini ſacrum ex candenti marmore anno 1534. erectum. In eo Abbas, Dignitates, Canonici, Porhonarii & Sacellani. Monaſteria ſacra D. Dominico, Franciſco Aſſiſienſi, Auguſtino, Franciſco à Paula, Claræ, &c. Xenodochium præterea pauperum, omnium aſylum. Anno 1549. à Ioanne Telter Girone Academia hîc extructa inſignis, in qua omnes ferè ſcientiæ docentur. Penes Rectorem collegii Academiæ jus eſt. In meditullio oppidi è regione Academiæ fons eſt uberioris aquæ. *Oſuna.*

Marchena civitas Septentrionem verſus habet Aſtigi viginti M. P. à ſe diſtans: ad Solſtitium æſtivum Eſteponam, ad hyemalem Vrſaonem, utraſq; octo M. P. à ſe diſtantes. In occidentem Hiſpalim. Situs ejus eſt in colliculo quodam, ubiq; planicie reſpiciente. Summum ejus templum eſt ad oppidi Septentrionem, egregia turre exornatum, cui coniunctum eſt Ducum inſigne palatium ad portam, qua itur Aſtigi, propugnaculis ac turribus munitiſſimum. Non longè à palatio Virginum eſt conventus, in quo viduæ ducum aliquando religioni ſe addicunt. Suburbium habet oppido majus ad occaſum Solis, quâ *Marchena.*

itur Hiſpalim, in eo fons eſt è Regione Xenodochii tantã aquæ vehementiam emittens, ut & civibus & eorum animalibus abundè eam ſuppeditet ad reſtringendam ſitim.

GRANATAE REGNVM.

Granata.

Granata antiquis *Illiberi* dicta, Metropolis regni: Civitas magna eſt, referta amœniſſimis tum hortis tum fontibus; Sedes fuit Cancellariæ tempore Regis Ferdinandi & Reginæ Iſabellæ, qui civitatem hanc è manibus Maurorum recuperârunt. Adeò autem hæc Ciuitas à Mauris deſideratur, ſicuti à nobis Terra Sancta: Imò ipſi Mauri ob ejus amiſſionem ſingulis diebus Veneris vexilla ſua abſcondunt.

MVRSIAE REGNVM.

Murſia.

Murſia antiquis *Murgi* dicta; Metropolis regni, celebris eſt ob vaſa quæ ibi parantur ſubtiliſſima, tum ob Sericum quod ibi paratur præſtantius omni Serico totius mundi.

CASTILIAE REGNVM.

Legio.

Legio hodie dicta *Leon*, antiquitus fuit Metropolis Caſtiliæ & Sedes Regum Caſtiliæ antiquorum, cùm occuparetur Hiſpania à Mauris. Sita eſt intra montes.

Valiadoletũ.

Valiadoletum civitas magna eſt, adeoq; civilis, ut nulli cedat Hiſpaniæ civitati; licet ab Hiſpanis (quod Epiſcopo careat) villa vocetur. Illic præter Vniverſitatem reſidet Cancellaria, ad quam è longinquis regionibus etiam ex Biſcaia & Galicia fit concurſus. Sita eſt ad fluvium Dorum.

Auca.

Auca vulgò *Burgos* Metropolis eſt Caſtiliæ, cui in conventibus prima competit vox, quam antea habebat Leon.

Pla-

Plateas quidem angustas habet, sed ornatas maximis palatiis, Hiberno tempore frigida valdè est, quòd rarò situs ratione Solem videat. Vrbem hanc à Saracenis captam Alfonsus VII. Rex Aragoniæ in libertatem ascernit anno 1106. Summi templi stupenda fabrica est & magnitudo ingens, in eo quinq; sunt organa musicalia pneumatica Cœnobium in hac civitate Virginum Huelgas dictum, in hoc illustres tantum virgines admittuntur. Habet Abbatissam, quàm pietatis fama ad tantam dignitatem evexit. Eadem Abbatissa septuaginta alia monasteria gubernat, quorum quatuordecim magna sunt reliqua aliquantulum angustiora. Magna præterea hujus Abbatissæ authoritas. Cœnobium hoc extruxit Alphonsus Rex cognomento Arvatus.

Complutum vulgò *Alcata de Henares*, Academia valdè celebris, quam instituit Episcopus quidam Toletanus. *Complutum.*

Salmantica vulgò *Salmanca.* In hac civitate Benedictus XIII. Pont. Max. tempore Schismatis, anno 1404. instituit Academiam. *Salmatnica.*

TOLETI REGNVM.

Madrid hodie Sedes Regia est; Sita autem est civitas in medio ferè Hispaniæ, cum aëre adeò salubri, ut nunquam peste inficiatur, ideoq; ibi sedem suam fixit Princeps orbis terrarum maximus, saltem quoad imperij magnitudinem, regionumq; ei subditarum latitudinem & distantiam: huic competit titulus Catholici, quem primus acquisiuit Alphonsus Rex, cùm omnes hæreses ex Hispania profligasset. *Madrid.*

Toletum.

Toletum civitas eſt ſita ad fluvium Tagum, antiquiſſima, reſtaurata à Rege Vamba. In hac ſolebant coronari Reges Gotthorum: Alphonſus quoq; Rex in ea componi curauit Tabulas Aſtronomicas. Archiepiſcopatus eſt ditiſſimus omnium totius orbis Chriſtiani. Prælatus ejus eſt Primas totius Hiſpaniæ, cùm anteà Prælato Seviliæ ea dignitas competeret: Metropolis eſt regni ſui, atq; antiquitus ſedes regia.

GALICIAE REGNVM.

Compoſtellũ.

Compoſtellum civitas eſt primaria Galitiæ mediterraneo loco ſita, in qua quieſcit corpus S. Iacobi, cujus gratiâ undiq; eò fit magnus concurſus hominum. Locus eſt Regentis illius regni.

BISCAIAE REGNVM.

Bilbaum.

Bilbaum Metropolis eſt Biſcaiæ, in qua optimæ temperaturæ conficiuntur gladii: portum continet inſignẽ, in quo multæ onerantur naves, quæ merces vehunt in partes Septentrionales in Sueciam & Livoniam uſq;.

LEPVZCVAE vel QVIPVSCVAE REGNVM.

S. Sebaſtianus.

S. Sebaſtianus antiquis Menlaſcum dicta: Metropolis eſt Lepuſcuæ.

VALENCIAE REGNVM.

Valencia.

Valencia civitas primaria totius regni eaq; antiquiſſima & pulcherrima, referta pulcherrimis hortis, in qua tanquam in antiqua Coryntho palatium eſt meretricum ad vitanda mala majora permiſſum.

CATALONIAE REGNVM.

Barcellona.

Barcellona antiquitus Barchinum dicta; dives eſt, ci-

vitas maritima, magna habet privilegia, cùm tanquam libera Resp. à suo gubernetur magistratu: Metropolis est Cataloniæ.

ARGONIAE REGNUM.

Cæsarea Augusta vulgò *Saragossa*, sita est ad fluvium Iberum; Metropolis Aragoniæ. Sedes quoq; Viceregis & ejus quam vocant justitiam Aragoniæ, qui non admittitur nisi Aragonensis. Insigne in ea civitate est hospitale. *Cæsarea Augusta.*

NAVARRAE REGNUM.

Pampelona antiquis Pompejopolis dicta, civitas est primaria regni Navarræ, sedes Viceregis, præsidium habet Castellanorum. *Pampelona.*

GALLIAE LANGUEDOCCA.

Narbona sita est ad ripam fluvii Audæ, fuit antiquitus Romanorum colonia contra Barbaros, nunc verò locus munitissimus contra Hispaniam: Metropolis est Languedociæ. *Narbona.*

Tholosa ad Garumnam fluvium sita est, ad fines Aquitaniæ: clara est parlamento; in quo solum jus civile in usu est; ideoq; nulla appellatio est à sententiis determinatis in eorum Capella, sic vocant suum Concilium. Habet quoq; studium juris totius orbis celeberrimum. *Tholosa.*

GALLIAE PROVINCIA.

Massilia antiquitus Colonia Focensium, cum Academia celeberrima, adeò ut & Romani, relictis Athenis & Rhodo, eò se conferrent: Floruit ibi lingua Græca; sita est ad mare, habetque portum totius Galliæ pulcherrimum. *Massilia.*

GALLIAE DELPHINATVS.

Granopolis.

Granopolis ſedes eſt Gubernatoris illius regionis.

GALLIA SABAVDIA.

Camberinũ.

Camberinum vulgò *Thamberin*, Metropolis eſt Sabaudiæ ac Parlamentum, ubi cum magna religione oſtendi tur imago faciei Salvatoris noſtri, quæ miraculoſè impreſſa fuit in linteo, cui in ſepulchro Salvator noſter fuit involutus.

Geneva.

Geneva.

Geneva ſita eſt ad lacum Lemanum, ad limites Helvetiæ, poſtem habet ligneum ultra Rhodanum, qui civitatis utraſq; connectit partes.

GALLIA AQVITANICA.

Burdegalum vulgò *Bordeaux*, Metropolis Guaſconię, parlamentum habet, ad quod concurſus fit etiam ex aliquibus partibus Galliæ Celticæ. *Burdegalum.*

Bituris.

Bituris vulgò *Bourges* Alvaricum Cæſaris eſſe exiſtimatur, Ducatus Biturigum: Metropolis eſt, tantæq; amplitudinis, ut reliquas totius Galliæ urbes paucis exceptis facilè ſua vincat magnitudine: ſita eſt in ſolo paluſtri, fereq; omnibus ex partibus flumine & palude circundata. Hujus urbis vetuſtatem teſtantur egregia quædam monumenta, quæ in ea videntur. Frequentiam verò com *Bituris.*

men-

mendat omnium rerum mercatura & nundinæ, quæ ibi habentur. Et si de ejus celebritate aliquid audire lubeat, Academia ibi est omni disciplinarum genere ornatissima, ante multos annos à Duce quodam, qui Biturigibus imperabat, erecta: Hactenus verò à Viris clarissimis tam sedulò exculta, ut jamjam literarum decus atq; Doctissimorum Virorum Emporium meritò dici possit.

Limovicum. *Limovicum* vulgò *Limoge* à Mundo creato Anno 2682. fundatum esse ait Thebetus, idq; per aliquem Phrygiæ populum, cujus procerum uni nomen erat Lemovis: is multis facinoribus egregiis perpetratis, victoriisq; obtentis urbem condidit, quam à se dominatam Lemovicum dici voluit. Quibus hæc antiquitas minus probatur, à limo Limovicum dictum contendunt, quod nimirum agrum habeat limosum. C. Cæsar Lemovicibus consilio principum imperatum fuisse numerum decem millium ait, ad bellum contra Romanos gerendum. Metropolis est Vicecomitatus Limaniæ: Civitas est nulli totius Aquitaniæ secunda, mercatura negotiationeq; florens, quod eò magis mirandum, quò ipsa loco minus commoda sita est.

Andegavia. *Andegauia* vulgò *Anjon*, Metropolis Ducatus Andegavensis, atq; episcopali nomine clara, ac insuper universali studio à Ludovico ejus nominis secundo, Andegavensium Duce ibidem erecta, tempore quo Heydelbergensis Vniversitas à Ruperto Palatino Comite instituta est in Germania. Civitas est antiquissima, eam Sarta secat fluvius mediam, quæ res negotiationi mercaturæq; cum oppidanorum, tum vicinorum Cænomannorum, Normandorum non parum conducit.

Lemanum vulgò *Le Mans* urbs Cenomaniæ eſt, atq; omnium Gallicarum prima, in qua ſalutare Divini Verbi ſemen ſparſum, primaq; omnium Epiſcopali ſede decorata. Antiſtes S. Iulianus à Divo Clemente in Galliam miſſus, fundamenta inibi Chriſtianæ Religionis jecit, rexitq; Eccleſiam 47. annis, poſt quem multi ſucceſſerunt, & fide & vita ſancti Viri. *Lemanum.*

GALLIA CELTICA.

Pictavia Metropolis eſt & Vniverſitas ſita ad ripam fluminis Vioni, originem trahit ab Agatirſe & Gelone ſucceſſoribus Herculis. *Pictavia.*

Nantes maxima utriuſq; Britanniæ civitas; Vniuerſitas; portum habet inſignem, ex quo ſingulis annis plurimæ ſolvunt naves. *Nantes.*

Renes civitas inſignis, Sedes Ducalis, in ea cuditur moneta. *Renes.*

Veſontio vulgò *Beſanzon*, Metropolis utriuſque Burgundiæ, de qua ita ſcribit Sabellicus: Erat id oppidum (Veſontionis ſcilicet) Sequanorum maximum loco ad bellum oportuniſſimo ſitum, Aldauſio amne ferè circũquaque cinctum (nunc Dubio illi nomen eſt) una duntaxat parte, qua mons arduus ſurgit, cum munitiſſima arce pedibus urbs adeunda, radices montis fluvio penè contiguæ. Tradunt vulgares Burgundiæ gentis annales Veſontii ludos liberalium artium aliquot multæ celebritatis fuiſſe, qui multò poſt tempore collapſi Barbaricarum gentium devaſtatione, anno iterum 1540. Antonii Perenotti Atrebatenſis Epiſcopi munificentia Veſontioni ſunt reſtitu- *Veſontio.*

ti. Habet ea civitas intra mœnia hortos ſpacioſos, vineta, Viridaria, meditationi etiam ac ſtudiis aptos receſſus.

Rothomagus.

Rothomagus vulgò *Roan*, à Mago, qui eam ædificavit nomen ſumpſiſſe putatur. Metropolis eſt Normandiæ, ſedes Parlamenti, civitas mercatura celebris. Ad occaſum duplici fluviolo clauditur; à Meridie alluitur Sequana, à Septentrione montes habet altos, qui ignem evomere ſolebant, pontem habet ultra Sequanam ex quadratis lapidibus conſtructum.

Matiſcona vulgò Maſcō.

Matiſcona vulgò *Maſcon*, ſita eſt ad Ararim fluvium, recto & longo tractu. Quàm plurima damna paſſa eſt ab Attila, Francis Burgundiam impugnantibus, aliiſq; quam plurimis. Vltimò reſtituta eſt ſub Philippo Auguſto anno

Salu-

Salutis 1222. cùm generosioris animi cives orsi sunt, urbem novis mœniis concludere & adversus prædonum incursiones vallo & propugnaculis munire. Sex tunc constituerunt portas, & oppidum oratoriis publicis decenter ornarunt. Inter quæ Divorum Petri & Pauli Ecclesia & Curia, quæ pridem extra urbem sita erat, ut orbis murorū veteres ruinæ declarant, quæ inter hanc Ecclesiam & S. Vincentii cœnobium, à D. Niceta conditum, visuntur. Sed istis à Lothario eversis, D. Petri & Pauli Ecclesia diverso loco restaurata fuit, atq; apud eam Canonici Regulares collocati. Nec longè ab his Ptochdochion & cœmiterium publicum. Quod autem D. Petri cœnobium natura & opere munitum erat, & Carolus Burgundiorum Dux Canonicorum fidem suspectam habebat, jussit illud deleri, eoq; facto Canonici receperunt se ad eam urbis ecclesiam, quæ ipsorum alioqui juris ab iisdem etiam nunc tenetur. Erat & alia Ecclesia, primi atque sanctioris instituti Canonicorum, quos Regulares vocant D. Stephani titulo, in colle extra urbem sita, quæ à Lothario eversa, in Iudæorum postea usu fuit, ex quo & hodie, pons eò pertinens, Iudæorum vocatur. Sed exactis Gallia Iudæis, illa Ecclesia paræcica & curialis facta est. Ecclesia autem Cathedralis primò dicata fuit sub nominibus Apostolorum Petri & Bartholomæi, & martyrum Gervasii & Prothasii. Sed Galliæ Rex Childebertus, ejus nominis primus, quo erat pietatis affectu erga Vincentium Martyrem, reconditis ibi ejus reliquiis, multis eam Ecclesiam beneficiis auxit. Quo evenit, ut cum populi quoq; affectio ad Regis pietatem accederet, adpellaretur hæc D. Vincentii Eccle-

sia. Sed pulcherrimum apud Matisconios ædificium est Dominicanorum cœnobium, quo loco ante comitum erat palatium à S. Ludovico extructum. Quod cœnobium Hugonotica rabie, anno M. D. LXII. & rursum anno M. D. LXVI. vastatum fuit, quod idem & Minoritarum cœnobio & judiciali foro & collegio & carceribus & omnibus ferè urbis Ecclesiis, accidit.

Cabillonum. *Cabillonum* vulgò *Challon* Matisconæ finitimum in Provincia Lugdunensi. Hîc Cathedralis Ecclesia initio consecrata fuit, sub nomine D. Stephani, quam Childebertus, primus Galliæ rex, cùm miserè jacentem atque afflictam offendisset, restauravit, multisq; donavit immunitatibus & privilegiis, collocatis ibi D. Vincentii reliquiis, quas ex Hispania secum deportarat. Eò factum est, ut Ecclesia D. Stephani appellari desierit, S. Vincentii deinceps nuncupata. Est & alia Ecclesia D. Georgii nomine, in qua & Canonicorum collegium & sacrorum urbis curia. Ea verò est Ecclesia, quæ sola, quo tempore Lotharius Ludovici Pii filius, Cabillonum & quatuor ejus suburbia vastavit, incendium evadere potuit: præter Ecclesiam paræcicam seu Curialem, quatuor cœnobia prioratuum (ut vocant) nomine egregia sanè ac splendida fuerunt: S. Cosmi, quod Clunacensi, S. Crucis, quod S. Petri Matisconensis urbis, S. Mariæ, quod S. Benigni apud Divionenses, & S. Laurentii, quod Insulæ Barbæ apud Lugdæum subditum & veluti municipale est. Duo sunt eorum qui mendicitatem voverunt cœnobia, Carmelitarum in D. Ioannis, cui à macello nomen; & Minoritarum in S. Laurentii, ut illi vocant, suburbio, à Philippo Bono extru-

cta. In eo autem suburbio, quod S. Mariæ nuncupatur, extat Virginum cœnobium ordinis Benedictini, quod antehac à S. Clara nomen habuit. Atq; ista quidem de rebus Ecclesiasticis. Quod ad statum civilem attinet, Cabillonum Comites habuit, & sedes olim Regia fuit Gontrani: Et exinde nundinis, quarum omnimodò esset immunitas binis ornata, utrisq; ad totum mensem durantibus, alteris Brandoniis, alteris ab Augusto mense nuncupatis. Cabillono post magnis affecto cladibus, hæ quoq; nundinæ alio translatæ fuerunt: primò quidem Genevam; deinde Lugdunum, ubi nunc quoque habentur. Atqui nulla tamen hujus translationis habita ratione, Cabillonius Nomarcha usurpat nundinarum ac mercatuum magistri nomen, ob id certè, ne prærogativam amittat suorum majorum, cum neque alioqui Cabillonum antiquas immunitates amiserit. Nam & hodie, quo anni tempore illæ nundinæ habebantur, nemo Cabillonii apparitor seu regius, seu alius potest quenquã jure sistere, vel in ejus bona manus injicere. Cabillonii præterea patriciorum aliquem sibi vicinum in suæ urbis Ducem militarem abs sese delectum repræsentant sistuntq; non illi, qui nomine Regis urbi præest, sed urbis Episcopo. Nam antequam Burgundiæ Duces Cabillonensem Comitatum sui juris fecissent, acceptum à Comite Cabillonensi, Ioanne, filio Stephani Comitis Burgundiæ, salinarum Principis (quod quidem accidit anno 1256.) Episcopus erat præcipuus urbis Dominus ac patronus, & edicta promulgabantur sub nominibus Episcopi & Comitis: sed Episcopi, honoris & prærogativi causa nomen præcedebat. Nunc civitas pro

dimidia tantùm parte in Dominatu est Episcopi, pro reliqua ipsius Regis, & Episcopus suum nunc quoq; habet in urbe Præfectum, & urbs ipsa in duas divisa jurisdictiones; partim curiam habet judicialem castelli, quæ Regia est: partim Episcopi & Canonicorum Cathedralium collegii, in qua Episcopalis ille Nomarcha jus dicit, Cabillonum olim Remp. habuit optimè institutam, & plateas pro artificum varietate distinctas, eamq; urbis partem, in qua cerdones agerent, à patriciorum magistratuum simulq; Ecclesiasticorum regione sejunctam; Cives autem omnes liberos, ex quorum familiis, quæ antiquitate præcellerunt, deligebantur ad Reip. administrationem Senatores, quibus solis in conventibus publicis sententiæ dicendæ autoritas esset. Nunc Cabillonii Prætorem, seu, ut vocant, Majorem habent Senatorem urbis Principem, isque in causis civilibus jus dicit, in ipsius urbis prætorio, quod & in aliis Burgundiæ civitatibus solenne atq; usitatum est. Olim autem ejusmodi major potestatem habebat non modò rerum civilium, verùm etiam criminalium; sed eam qui sequuti sunt, Nomarchæ sustulerunt. Permultæ sunt Cabilloni patriciorum ac nobilium Burgundiæ magnificæ domus. Olim enim Burgundiæ Duces ut plurimùm illic agebant, eoq; factum est, ut Cabilloniorum plurimi immunitatibus fruantur, soli nobilitati concessis. Et verò inter cæteros Gallica lingua utentes, Cabillonii morib. sunt ornatissimis, atque ob egregiam in convictu suavitatem (quam ipsa quoq; sermonis elegantia & festivitas commēdat) omnium, qui Gallicæ ornatui studeant, longè disertissimi habentur. Cabillonum ab Attila Hunnorum prin

cipe

cipe vastatum à Gontiano Rege restitutum fuit. Isque in cœnobio illic S. Marcelli conditus pro dignitate Regia mansæolum habebat, quod Calviniani anno 1562. everterunt. Alia deinde Cabilloni vastatione sequuta, per Lotharium Ludovici Pii filium rursum tamen instaurata, urbs priores vires & pulchritudinem recepit.

Iunia oppidum in excelso colle, ad Sabaudiæ limites positum, nivibus sylvisq; opacis gravatum, in hac civitate est transitus montis. Iura, & vectigal exigitur rerum quæ alio exportantur. *Iunia.*

Lugdunum.

Lugdunum vulgò *Lyon*, ante Christi nativitatem anno XXIII. à Numantio Planutio Romano Proconsule sub Cæsare Augusto extructum; Vrbs sita est in monte, ubi flu- *Lugdunum.*

vius

vius Arar miſcetur Rhodano, atq; ad mare tendunt. Fuit antiquitus Schola Latina valdè celebris, hodie Emporium Galliæ celeberrimum.

Dola. *Dola* civitas eſt Burgundiæ regionis omnium celeberrima, ſtudiiſq; referta, ad Dubium fluvium duobus brachiis ſciſſum, loco pulcherrimo poſita, pontibus, mœnibus, ſtupendis propugnaculis ſumptuoſiſſimiſq; ædificiis magnificentiſsimè extructa.

Diepa. *Diepa* civitas Normanniæ, mercatu clara, portum habet pulcherrimum, unde quotannis naves ſolvunt verſus Braſiliam.

Campodunũ. *Campodunum* civitas univerſali ſtudio clara.

Aurelia. *Aurelia* præclara civitas ad Ligerim fluvium ſita.

FRANCIA propriè dicta.

Lutetia.

Lutetia

Lutetia.

Lutetia vulgò *Paris*, ad fluvium Sequanam sita, caput est totius Galliæ, sedes Regia, frequens & populosa, una ex maximis totius Europæ. In hac urbe florent omnes scientiæ. Collegium habet Sorbonicum, in quo præ omnibus aliis locis viget Theologia. Continet parlamentum totius Galliæ imò totius mundi celeberrimum, distinctũ in quatuor Cameras, quarum prima quatuor habet præsides, & XXX. Conciliarios; secunda totidem præsides & XVIII. Conciliarios, & sic de aliis. Sumpsit nomen à luto. Nomen autem Parisiorum à Paride filio Priami Regis Trojæ, qui civitatem hanc ædificare cœpit, deductum putatur. Postea aucta est à Iulio Cæsare, unde & Iulia vocata est. Vniversitas erecta est à Carolo Magno anno 791. De hac civitate ita Iulius Cæsar Scaliger scribit:

Francigenæ Princeps populosa Lutetia gentis
Erexit immensum clara sub astra caput.
Hîc civis numerum, ars præmium, sapientia finem
Exuperant; superant thura precesq; Deos.
Audiit obstupuitq; hospes: factusq; viator
Vidit: & haud oculis credidit ipse suis.

S. Dionysius.

S. Dionysius à civitate Parisiensi distat duabus leucis, in qua civitate conspiciuntur omnes Reges Galliæ mirabili artificio sculpti; ita ut ex imagine illorum vita & res gestæ conspici queant.

VENAYSCINENSIS COMITATVS:

Comte du venisse.

Avenio.

Avenio caput est regionis, utramq; Rhodani ripam occupat, ponte longissimo pulcherrimoque interiecto:

Vrbs antiquitate nobilis, Pontificum Romanorum quōdam sedes, ad eosq; etiam nunc pertinet. Conditoribus hujus urbis septenarium numerum mirè placuisse argumento est, quod tot ibidem portæ, tot templa, Collegia Canonicorum, monasteria Virginum, Xenodochia, Conventus, aliaq;.

PICCARDIA QVA GALLIAE BELGICÆ PARS.

Ambianum. *Ambianum* vulgò *Amiens*, Metropolis Piccardiæ, templum habet totius Galliæ pulcherrimum.

S. Quintinū. *S. Quintinum* oppidum Veromandorum, à S. Quintino Patritio Romano sic dictū, qui imperante Diocletiano illuc transgressus Veromādos Christi religione imbuit.

Renis. *Remis* civitas Campaniæ, in qua portæ adhuc retinent nomina à Diis Ethnicis, videlicet, Venere, Baccho, Marte, &c. Hîc ex ordinatione Clodovæi coronantur Reges Galliarum.

Noviodunū. *Noviodunum* vulgò *Noyon*, Episcopalis civitas, & una ex XII. paribus Galliæ.

Bolonia. *Bolonia* duplex est, inferior & superior; inferior vicus est non septus mœnibus ante Anglorum adventum. Ibi fanum D. Nicolai & aliud Franciscanorum sodalium. Mare Anglicum vicum alluit. Superior abest ab inferiore centum ferè passus, vel paulò amplius, hæc civitas est cincta mœniis validissimis, jucundo valdè loco sita est. Extat ibidem etiamnum hac ætate turris quædam fortissima à Iulio Cæsare extructa, gratia muniendi ejus loci pro exercitu suo contra Gallos vicinosq; Britannos, quos eo tempore debellabat.

Calesium oppidum nostris temporibus bellis famatum. *Calesium.*

Bavacum septem olim Viarum staturis (quas hodiè *Les sept voyes* vocant) nobile. *Bavacum.*

HOLLANDIAE COMITATVS.

Dordracum vulgò Dort / quatuor fluminum concursu in insulam redacta; Mosæ nimirum, VVahalis, Lingæ ac Mervæ, unde versus: *Dordracum.*

Me Mosa & VVahalis, cum Linga, Mervaq; cingunt:
Æternam Batavæ virginis ecce fidem.

Hi fluvii Dordracum anno 1421 arrosisse dicuntur à continente; Brabantiæ enim cohærebat, quo tempore etiam plures quàm septuaginta pagi inundatione periêre, & ad centena hominum millia cum omnibus fortunis ac possessionibus interiêre. Civitas est ampla, pulchra, opulenta, ac præpotens, ædificiis elegantissimis ac magnificis ornata.

Harlemium, vulgò Harlem / omnium quæ in Hollandia sunt urbium amplissima, cui incolarum suorum testimonio Typographiæ artis inventio debetur; quamvis hoc beneficii Moguntinensi urbi acceptum referant alii. *Harlemium.*

Delphi vulgò Delfft / oppidum à fossis seu aquæductibus sic appellatum, fodere enim Delffen / sua lingua. Hic locus est toti Septentrioni ferè notissimus ex cerevisia, quam abundantissimè ejus incolæ coquunt & distrahunt. *Delphi.*

Leida vulgò Leiden / antiquis Lugdunum Batavorũ: civitas amœna valdè. Scholã jam continet valdè celebrẽ. *Leida.*

Gouda.

Gouda civitas est populosa, diveséq; ad Isalam fluvium posita: AEdificia habet tum privata, tum publica pręcellenti apparatu constructa. Peraugustam inprimis & magnificam Ecclesiam, quæ unica in urbe parochialis est, & media quasi urbe tam ampla conspicitur, ut similem (unica Harlemsi excepta) non alibi exhibeat Hollandia; magnitudine enim Metropolitanam Coloniensem Ecclesiam aliquot pedum mensura excedit. Cunctis olim ante conflagrationem propter amplitudinem & ornatum admirationi erat, habebat altaria LII. Campanariam habet turrim altitudine & pulchritudine præclaram, in qua Campanarum harmonia pro temporum festo festorumq; mutatione varia modulatione editur. Hanc autem tam conspicuam & amplam Ecclesiam jam secundum rabidus deformavit Vulcanus. Anno nimirum 1438. incendio, quod oppido cum Ecclesia erat commune. Et anno salutis 1582. fulmine tacta, sola periit, locis circumquaq; vicinis planè illæsis. Post hoc autem postremum incendium, solis oppidanorum impensis & oblatione annua, quæ dedicationis die (Dominica post Decollationis S. Ioannis) penditur, pristino nitori & magnitudini restituta, intus elegantissimis præstantissimisq; fenestris vitreis depictis excellens, quales vix alibi conspiciuntur similes; Quas quidem fenestras oppidani funesta etiam ætate, quæ in picturas & statuas immaniter sævit, annua restauratione conservant. In foro triangulari, Ecclesiæ parochiali vicino, admodum amplo, ubi ter annuatim celebres habentur nundinæ, insularis & civica domus est, quod rato ad normam secto lapide eleganter constructa, cui amplus

in circumferentia locus relinquitur: habetq; hæc prætoria sua sic juridicendo & Senatusconsultis habendis distincta ornata triclinia, ut pulchriori ordine constitui non possent, sub ipsa civica domo (ascenditur enim ad eam per gradus lapideos, eleganti circumferentia ornatos, ubi edicta & plebiscita publicantur) in posteriori parte macellum est publicum, elegantissimis fornicibus ornatum, in anteriori armamentarium. Inde concamerata planicies strata, quæ lapideis columnis sustentatur, prætoriæ annexa, in qua spectante plebe supplicia de condemnatis sumuntur. Habuit præterea hæc urbs ante motus hosce publicos monasteria Virorum IIII. & VI. Virginum, Xenodochium: nunc etjam habet unum amplissimum, Hospitalia IIII. & alias pietatis officinas, in quibus viris & fœminis ętate & senio confectis pueris etiam exposititiis charitatis & misericordiæ opera præstantur: Idem oratoria elegantia VI. & leprosorium cum Ecclesia extra mœnia. Hæc autem monasteria & oratoria avorum pietate excitata & fundata, nunc partim solo adæquata, partim direpta in privatos usus conversa, ruinosa sunt & deserta; Quemadmodum & arx principis, quæ ad Isalæ ripam probè munita fuit, unica tantùm turri relicta, in qua Comitum Hollandiæ privilegia conservantur, quæ certo delectu singulis annis à deputato per Magistratum Commissario, assignato in hoc annuo sexcentorum florenorum stipendio, discutiuntur & revidentur, ne situ intereant. Habebat præterea Gouda Catechisticas Scholas, in quibus utriusq; sexus juventus ad pietatem gratis erudiebatur, sed & istæ pietatis officinæ sunt eversæ. Tanta insuper aëris salubri

tate Goudani fruuntur, ut rarò pestis graventur contagio, cui quidem rei aquæ perpetuò fluxu atq; refluxu remeantes, non mediocriter conducunt. Fluviis etjam duobus decorantur, Isala nimirum, & eo, qui urbi cognominis est Gouda; Quorum alter Lunæ motibus & Oceani æstu agitatur: alter, ubi mœnia primum latis & peramplis fossis munivit, ad mare usq; placidissimo tractu expatiatur, ac variam negociatorib9 commoditatem præbet. Magno etjam civium quæstu cerevisia Goudæ conficitur, quæ Hollandicum solum neq; colore neq; sapore alibi præstantiorem propinat. Ad bellorum deniq; violentiam propulsandam & obsidionem avertendam situ & opere Gouda commendatur, cùm majoribus machinis nullus ad eam detur accessus, nisi temporibus hybernis, & ne tum quidē sine magno periculo in duobus tantum aggeribus, quibus munitissima singulis propugnacula jamdudum objiciuntur. Quin & cataractarum solutione viginti quatuor horarum tempore vicinos agros latos inundare potest. Quò accedit, quod foveis maximæ & profunditatis & latitudinis cingatur, quæ ab expugnationis metu eam liberant. In his autem foveis justæ magnitudinis glebæ ex imo ascendere, atq; in superficie natare videntur.

Roterodamū.

Roterodamum vulgò Roterodam / quasi Ratheri moles, oppidum est splendidum & copiosum, Mosæ flumini propinquum, Shiedamo unico milliari, Gouda verò tribus distat, lanifico & panni textura celebre; habens & justum populi numerum, & scitè admodum constructas ædes, quarum, quæ D. Laurentio sacra, facilè princeps, & splendida & sumptuosa; cives opulenti marina navigatio-

nece-

ne celebrem halecum piſcationem & exteram mercaturam exercent; Conflagratione perierat civitas pro magna parte anno 1563. Sed mox erectis longè pulchrioribus quàm ante ædificiis, pontem lapideum miræ magnitudinis ſimul conſtruxerunt, in cujus eminentiori parte ſuum Eraſmum lapidea ſtatua in perpetuum monumentum donarant, quam Hiſpani in exordio Batavici tumultus religionis ergò anno 1572. ſunt demoliti.

Amſtelrodamum vulgò Amſterdam / civitas ſita undique in aqua, fundamenta ejus ſunt trabes lignei, locis undoſis ingenioſè admodum infixi, ut ædificia quamvis magnifica ſuſtentare queant: Fundamenta hæc, uti quidam teſtantur, ſæpè pluris conſtant quàm ædificia ipſa, licet ſplendida. Emporium eſt poſt Antvverpienſe omnium quæ habet Belgium celeberrimum, quo quotannis appellunt claſſes ducentarum ac trecentarum navium ex omnibus Europæ partibus confluentium, uti ex Gallia, Anglia, Hiſpania, Luſitania, Liuonia, Svvedia, Norvvegia, Iſlandia, Oſtlandia, &c. ita ut ſæpenumerò unà ibi videre liceat in portu ad quingentas naves maximas, quæ proſpectum præbent planè magnificum. Cives tam ſunt opulenti, amplæq; fortunæ, ut ejuſmodi claſſe advecta, ipſi omnes merces tam promptè coëmant, ut quinto ſextóve die ab adventu ſuo expeditæ naves, rurſumq; mercibus aliis oneratæ quævis remeënt, unde profectæ erant. Vt autem ſemel dicam, ſive divitias, ſive populum, ſive etjam aërem, aquam, ſitum, quantitatem, ſive præterea aquæductum (quos canales vocant) per quos naves admittun-

Amſtelrodamum.

tur, fabricas ſpectes; poterit hæc cum Venetiis comparari. De hac civitate ita Nicolaus Carmus:

Hæc illa eſt Batavæ non ultima gloria gentis,
Amnis cui nomen, cui cataracta dedit.
Dicta prius Damum, *raris habitata colonis,*
Cum contenta caſis ruſtica vita fuit.
Hinc Amſtordamum jam facta celebrior, atq;
Fortuna crevit tempore nomen item.
Vrbs benè nota propè, atq; procul diſtantibus oris,
Dotibus innumeris ſuſpicienda bonis.
Dives agri, dives pretioſæ veſtis & auri,
Vel pleno cornu copia larga beet.
Quod Tagus atq; Hermus vehit & Pactolus, in unum
Vere huc congeſtum dixeris eſſe locum.

Hagum. *Hagum Comitis* vulgò Sgrauenhaeg / pagus eſt, omnium quos Europa habet pulcherrimus, ditiſſimus, ampliſſimus ac capaciſſimus, ad domum duo millia continens tam ſumptuoſarum, ut nulli urbium cedant, cùm ibi totius propemodum regionis nobilitas ac Regis etiam Palatium Curiaq; commoretur.

Amorfordia. *Amorfordia* Diœceſis Vltrajectenſis, oppidum parvum initiò fuiſſe, ex antiquis mœniis & foſſis liquet; poſtea verò rebus florentibus nova civitate veteri circundata, vehementer eſt amplificatum. Ferax ſolum & commodum, amœnumq; ſatum habet: Nam ab ortu & meridie agros omni frumenti genere fertiliſſimos, ab occaſu montes, ſylvas cæduas ac ſaltus habet; à Septentrione verò uberrima paſcua, quæ à maris Oceani bachio uno ab urbe

mil-

milliari alluuntur. Ex hoc mari per Amiſum fluvium navigabilem omnigenę merces in urbem importantur. Vrbs ipſa firma ſatis murorum ambitu, duplici foſſa & vallo intermedio cingitur, arte tamen potius quàm naturâ munita: Cives autem ſuo cenſu vivunt, aut agriculturam lanificium & mercaturam exercent. Ius municipale, quod vulgò Statts Recht appellatur, Henricus Epiſcopus Vltrajectenſis anno 1259. conceſſit: Guilelmus poſtea Epiſcopus anno 1298. inſtituit, ut idem jus uſurparent Amorfortii, quale erat Vltrajectinis. Nundinas habet toto Belgio celebres, quarum duas Guido Epiſcopus illis anno 1331. donavit. Laudantur Amorfortii in Hiſtoriis à temperantia, prudentia, religione, fidelitate erga ſuos principes, fortitudine bellica, liberalitate in pauperes, & erga exules, cæteroſq; exteros hoſpitalitate & merito. Omnis enim luxus tam in conviviis quàm in veſtibus ſupellectilibuſq; apud Amorfortios exoſus; didicerunt ab avis ſuis honeſtè ac parcè epulari ac veſtiri. Quanta verò ſub ipſa ſimplicitate rerum agendarum lateat prudentia, cùm aliis temporibus, tum maximè in Gueſiacis tumultibus, claruit. Pietas & religio hîc ſemper maximo in pretio fuit, fidemque, quam ſemel à D. VVillibrodo, Bonifacio, Friderico aliiſq; hujus Diæceſeos Apoſtolis acceperunt incolæ, hanc uſq; in præſentem diem ſartam tectam conſervarunt, & adhuc clam ſub metu Tyrannidis conſervant. Auxit promovitq; plurimùm in hac civitate religionem M. Gerardus de Groot, qui circa annum 1379. ſub Vrbano VI. Papa Daventriæ, Suollis, Campis, Amorſortiæ, Amſtelrodami & in vicinis circumquaq; locis concionabatur, & cœno-

Stads Recht

bia multa erigebat. Hujus & successoris ejus Florentii Redevvín opera circa idem tempus tria monasteria in hac civitate sunt ædificata, quibus subsequentibus temporibus & alia tria addita sunt. Est & in urbis Ecclesia primaria D. Georgio sacra, Collegium Canonicorum ab Episcopo Ioanne Diestensi anno 1337. fundatum: Sacellum quoq; D. Virginis, ín omnibus vicinis regionibus vicinis notissimum, quod nostris adhuc temporibus ab innumeris peregrinis frequentatur. Fidelitatem erga suos principes Amorfortii diversis temporibus & casibus exhibuerunt. Vltrajectenses enim perpetuò suos Episcopos rejecerunt, quos Amorfortii semper benignè ac liberaliter exceperũt, & in suas sedes restituerunt. Sic Assverum Culeburganum anno 1436. ab Vltrajectensibus repudiatum. Sic Diepholdium anno 1448. ab iisdem contra fœdus initum ante annos duodecim (quo se Episcopum suum defensuros juraverant) pulsum, urbe capta unà cum D. Iacobo de Geesbeec restituerunt. Sensit & horum infidelitatem David nothus Philippi Burgundiæ Ducis. Sensit etiam eò magis Henericus Palatinus anno 1528. ab Amorfortiis in civitatem Vltrajectensem, unde ejectus erat, armata manu reductus. Majorem etjam obedientiam & fidelitatem in Amorfortiis reperit Philippus Catholicus Hispaniarum Rex anno 1578. & 1579. qua tempestate nec princeps Auriacus, nec Hollandi, nec Geldri, nec Vltrajectenses priùs Amorfortios à fide Catholica & obedientiâ suæ Majestatis avertere potuerunt, quam obsessam urbem machinis bellicis & summis viribus porta solo æquata superassent: Vrbem vincere, animos autem superare non potuerunt.

Egregiam quoque laudem semper ex bello reportarunt: Dominam Iacobam Bavaram Holandiæ Comitissam propriis expensis contra Dominum de Arckel, in capiendo Iselsteinio & Gorcomio juvârunt, unde à Bavara publicis literis gratiarum actionem meruêrunt: Hollandorum vires sæpè represserunt: Geldrorum violentiam sæpiùs fregerunt: Vltrajectum quater armis occupaverunt; Philippi Burgundiæ Ducis exercitium bis (teste Mejero lib. 16. Annal. Flandr.) à suis mœnibus fugârunt. Hac fortitudine Amorfortii eam sibi famam conciliârunt, ut multi è vicinis principibus illorum fœdera & amicitiam ambirent, ipsique in multis provinciis vectigalium immunitatem obtinerent: Eam VVilhelmus Bavarus Hollandiæ Comes inito fœdere Amorfortiis per omnes suas provincias donavit. D. VValramus Bredenrodius, D. Casparus Culenburganus, & D. Ioannes Egmontanus, Amorfortiis magna quoq; privilegia in suis ditionibus contulerũt. In pauperes tanta est Amorfortiorum liberalitas, ut hac in re maximis quidem civitatibus pro qualitate divitiarum non cedant. Duo sunt in urbe Gerotrophëia, in quorum altero plus quàm 60. senes tam viri quàm mulieres honestissimè aluntur. Præterea anno 1447. institui cœpit dispensatio eleemosynarum in pauperes, qui priuatis in ædibus per urbem habitant, ea paulatim ad tantam opulentiam pervenit, ut nunc plus quàm 80. homines inopes ex illa sustententur. Insigne quoq; & magnificum Orphanotrophium circa annum 1551. erectum est, ubi pupilli pauperiores aluntur. Duo adhæc urbs habet Nosocomia, unum pro peste laborantibus, alterum pro quibusvis cli-

nicis, quorum res domi est angustior, quàm ut seipsos in morbo sustentare possint. Xenodochium quoq; habet, quo peregrinis pauperibus ex itinere licitum est diverti. Prodierunt ex hoc oppido non pauci Regum & Imperatorum Oratores, Medici, Iurisprudentes, aliiq; illustres viri, in omni linguarum, artium & scientiarum genere exercitatissimi. Ex hoc oppido prodiit Albertus Sapidus tot annis Constantinopolitanus sub invictissimo Cæsare Maximiliano II. Legatus. Natus est hîc D. Stephanus Lauræus, Domus Austriacæ summus sub eodem Maximiliano Medicus. Præterea D. Godefridus Steig/ qui Illustriss. & Reverendiss. Principis Herbipolensis cum summa gloria & laude magnoq; plausu ipsius Principis agit Medicum, sese Amorfortensem esse gloriatur. Hæc quoque patria est clariss. & ornatiss. Viri Ioannis Fonckii, qui post multas legationes, arcaniq; Senatus Belgii Regis Hispaniarum Philippi II. præclara peracta negotia, tandem à Rege in Hispanias vocatus est. Debet & huic oppido sua natalia Marcellus Lentius totius Ordinis Canonicorum Regularium per utramq; Germaniam Generalis.

ZELANDIAE COMITATVS.

Mittelburgũ. *Mittelburgum* à Metello præcipuæ nobilitatis ac consularis dignitatis apud Romanos viro id nomen, ut plerique opinantur, consequutum est, quasi Metellisburgum. Lemnius à Burgo Burgk/ hoc est, à munito & eminente castro aut arce rupeq; inaccessa (quale apud Romanos Tarpëium Saxum) denominatum putant, quod in insulæ hujus meditullio ac centro consistat.

Arnemuda

Arnemuda Mittelburgi municipium præbet omnibus tutiſſimum portum,fidamq; navium ſtationem:Nam hîc præcipuè claſſis, quamlibet numeroſa, inſtruitur, in quemcunq; Oceani tractum velificatio perficiatur. *Arnemuda.*

Fliſsinga nomen deſumpſit ab urceo ſeu lagena, quod poculi fictile genus,ſupernè anguſtioris eſt,in medio diſtento, ac capaciore ventriculo, qui circa imum gracileſcit, ac ſenſim extenuatur, Belgis Fleſſche nominata. Cujus imagine civitatis hujus vexilla atq; manipuli, quos etjam navium malis in vertice erectos conſpicimus, inſigniti ſunt. Diſtat à Mittelburgo verſus Africum ſeu occaſum Hybernum, intervallo ſexdecim ſtadiorum, quæ bis mille paſſus conficiunt, aut bina milliaria Italica. Eſt quidem urbs exigua, ſed arte & naturâ munita, qua parte mari obverſa eſt. *Fliſsinga.*

Campoveria vel *Veria* verſus ortum æquinoctialem Scaldiæ oppoſita eſt, diſtat à Mittelburgo pari quaſi intervallo quo Fliſſinga. Nomen obtinet à Freto, quod ab ea littoris ora in ulteriorem Campæ ripam ac ſinum tranſferri homines ſoleant. Primus enim portus ac navium Cimbarumq; ſtatio, à qua conſcenſâ ſcaphâ trajicimus Veer, Belgis aliis Vaert: Latinè trajectus & tranſvectio dicitur. Civitas hæc peranguſtam habet mœnium ambitum, paucis ab hinc annis Scothorum frequentatione celebris. *Campoveria.*

Zirzæa civitas Zelandiæ in inſula Scaldia ſita, à conditore nomen ſortitur. Anno redempti orbis 849. imperante Lothario primùm in formam civitatis ædificari cœpta, ac mœnium ambitu muniri, ex parvis initiis in eum *Zirzæa.*

ſplendorem adaucta eſt, ut nulla clariſſimarum civitatum ſit inferior: Hanc teſtatur Levinus Lemnius plurimis viris eruditis præclariſq; ingeniis fœcundam eſſe ac feracem, negotiatoribus providis ac ſagacibus refertam, quibus ex re frumentaria ac lectiſſimo tritico, ex nivei candoris ſale, ex rubia ſeu garanſa, ſalſamentorum ac piſcium copia, armentorum pecudumq; immenſa vi quæſtus accedit ubertimus. In re familiari ac domeſtica omnia elegantia, nitida, expolita: menſa frugalis & moderata, nec unquam prodigaliter ſumptuoſa: in mercatura exercenda nemo non civium ſolers atq; induſtrius, lucri avidus, ad rem attentus, in tenuiores tamen atq; inquilinos inopia preſſos liberalis atque beneficus, in cæteros verò hoſpitalis, blandus, comis, affabilis, candidus, &c. Gregaria ac promiſcua multitudo paſſim inhumana eſt, rudis, agreſtis, ferox, crudelis, indomita, atq; à civili vitæ conſuetudine aliena.

Romerſvalla. *Romerſvalla* civitas Zelandiæ à Suytbeuenlandia inſula avulſa, nullis exculta agris, nullis exornata pomeriis. Oceanus undiq; alluit, ita ut unica ſalis negociatione ſubſiſtat.

Goeſa. *Goeſa* in occidentali Suytbeuenlandiæ parte ſita, civitas perexiguo quidem murorum ambitu, at ſplendore atq; affabrè extructa; civibus morum civilitate perpolitis.

Toletum. *Toletum* Zelandiæ vulgò Zolen à vectigali & prætoriis ita appellatum: vetuſtum oppidulum, à Brabantia exiguo freto diſcretum.

FRISIAE ORIENTALIS COMITATVS.

Embdena. *Embdena* vulgò Embden/Metropolis eſt Friſiæ orien-

talis, ad Amasii fluminis ostium, Principũ sedes; Emporiũ istius tract⁹ celeberrimũ. portus opportunitate, quem tam capacem profundumq; habet, ut navigia, quæ quidem Oceanus maxima vehit, passis velis admittere possit, amplitudine opum, ædificiis publicis privatisq;, civiũ multitudine & incolarũ non Germaniȩ modò sed Europȩ innotuit.

Aurichium urbs multis nobilum à curis & turba jucundissimus recessus; Sylvæ id faciunt & nemora, in quibus aut aucupio, aut venatione sese exercent. Gens dives est, mercaturæ & opificio dedita. *Aurichium.*

FRISIAE OCCIDENTALIS COMITATVS.

Groninga.

Gronin-

Groninga.

Groninga, Groningen / nomen sumpsisse dicitur à Grunio Franco, vel ut alii volunt, Trojano, qui hanc urbem extruxit. Civitas est insignis, dives, populosa, muro forti circundata.

Leovardia.

Leovardia, Leewarden / caput est comitatus Ostergoyensis & Septemsaltuensis.

Sneca.

Sneca vulgò Sneeck / civitas comitatus VVestergoyensis, duobus à Leovardia milliaribus Germanicis magnis occidentem versus dissita, loco humili & tractu planè aquoso. Nam ager totus circumjacens, humilis est & depressus, nisi, quod à Septentrionali parte; ubi ædes fuêre Ioannitarum, paulum adsurgit, ideoq; neq; segetibus ferendis, nec ulli alicui rei, quam pecoribus alendis, idoneus: Oppidum, non tam aggeribus quàm natura & ipso loci situ munitum, novum est, utpotè, nondum ducenris annis civitatis donatum jure & privilegiis. Cæterùm progressu temporis tanta incrementa sumpsit, ut in præsentia jam nulli oppidorum Frisiæ cedat, præter solam Leovardiam, omnium reliquorum caput, sive amplitudinem spectare velis, & ædium multitudinem splendoremq; unà tum civium numero, sive platearum dispositionem aptã, unà cum aquarum commoditate & abundantia, sive alia istiusmodi ornamenta. Illud præ omnibus singulare habet, quod præter fossam & vallum mediocri etiam muro lateritio cinctum sit; bonorum ingeniorum ferax; Nam ut cæteros omni literarum genere excultos omittamus, qui ex hac civitate oriundi, diversis locis etjamnum degunt: in hac natus est & educatus Ioachimus Hopperus non patriæ tantum civitatis, sed Frisiæ etjam, adeoque to-

tius

tius Belgii lumen, & ornamentum penè incomparabile, qui ante annos non multos in Hiſpania, primus cùm eſſet à Conſiliis Regiæ Majeſtati, viam ingreſſus eſt univerſæ carnis, non ſine magno optimorum hominum dolore atq; gemitu. Ex hac item prodiit Petrus à Fritema Iureconſultus, qui præter nobilitatem generis avitoſq; ſplendores ſummam habuit eruditionem cum ſingulari animi probitate, candoreq; conjunctam. Hinc etiam oriundus Albertus Hero Philoſophus & Theologus ſcriptis clarus, & Gellius Snecanus.

Doccum, latinè *Docetum* à multis dicitur; eſt in Oſtergoyenſi ditione, duobus à Leouardia milliaribus diſtans orientem verſus, non procul à ſinu maris, qui inter Oſtergoyam terramq; Groningenſem procurrens, Lavicam exiguum amnem eò decurrentem ſeq; exonerantem excipit. Ager circumjacens fertilis eſt, non paſcua tantùm læta habens, ſed & ſegetes ferens, præſertim ab Auſtrali parte, ubi & arenoſior videtur eſſe, paulò longius ab oppido ceſpites effodiuntur ad alendum ignem, id quod oppidanis & vicinorum pagorum habitatoribus magnam præſtat commoditatem. Abeſt à ſinu præſcripto exiguo milliaris intervallo, ex quo alvéus per ipſum oppidum fluit. Hinc mercatura illic floret, Tempore belli inter Geldros & Burgundos, Geldris paruit, vallo, foſſaq;, ut tum exigebant tempora, benè firmum. Cæterùm illis victis atq; expulſis per Cæſareos vallum foſſæ injectum & complanatum eſt. Ab eo itaq; tempore immunitum jacuit ad annum Domini M. D. LXXXI. quo inquieti patriæ ordines illud deniq; munierunt, ad avertendos Re- *Doccum.*

gis milites. Antiquum esse inter omnes constat, Estque martyrio & reliquiis quibusdam S. Bonifacii sociorumq; ejus decoratum; Hîc enim post decessum B. VVillebrordi primi Vltrajectinorum Episcopi, relicto Archiepiscopatu Moguntinensi, Vltrajectum petiit, & Episcopus ibidem constitutus est, miro semper flagrans desiderio convertendi Frisios, qui tum magna ex parte Christum non agnoscebant, licet VVillebrordus ad eos convertendos & antea & post Episcopatum adeptum magnam navasset operam, & præter eum alii etjam ab Episcopo Cantuariensi ex Anglia missi verbum Dei prædicassent. Itaque assumptis secum sociis aliquot ad eos contendit, & posteaquam totâ provinciâ peragratâ, ubique sementem Verbi Divini satis feliciter jecisset, tandem prope Doccum cum sociis ab infidelibus cæsus, martyrii coronam adeptus est. Constructum est non multis post mortem ejus annis in civitate monasterium Cannonicorum Regularium, quod progressu temporis occupârunt Abbas & Religiosi Ordinis Præmonstratensium: In eo adhæc usq; turbulenta tempora adservatum fuit cranium Martyris inter trucidandum ab impiis gladio resectum, unà cum baculo ejus pastorali, calice, codice Evangelico, totoq; divini officii habitu, & argenteo scypho. Hujus etiam civitatis pastoratum septem annos administravit S. Ludgerus nobili genere natus, multarum linguarum peritus, qui postea primus Monasteriensium Episcopus ad cœlestem patriam circa annum 809. migravit, in VVerda Imperiali Abbatia ad Ruram fluvium sepultus, in hac posteris temporibus natus est Gemma Phrisius, Medicus & Mathematicus in-

signis

ſignis editis libris magnæ eruditionis celebris,quam etjam eruditionis laudem hinc oriundi merentur Baſilius ſive VVeſſelus, dictus Groningarius, Ioannes Docconicenſis, Iureconſultus, Vniverſitatis Colonienſis ornamentum ſingulare, & Cornelius Kempfius, qui tribus libris res Friſiorum Latino ſermone conſcripſit.

Slotenum oppidulum pertinet ad ſeptem ſylvas,loco dimiſſo & paluſtri, ſitu ad mare Auſtrale, à quo vix quarta milliaris parte diſtat, à Sneca verò duabus milliaribus. Ager tamen ab occidentali parte, qua Geerſtlandiam ſpectat, paulum elevari incipit, arenoſus ibidem exiſtens lacus illi adjacet magnus, in quo eſt piſcium omnis generis copia. Secatur in duas partes aqua profluente, quæ duobus pontibus conjungitur. Templum parochiale non habet, ſed tantum ſacellum,lacerum penè hac temporum tempeſtate & ruinam minitans, niſi in tempore fulciatur reparetúrq;. Paret autem parochialibus Eccleſiis duorum vicinorum pagorum: Id quod mirum pleriſq; videbitur, cùm civitatis jus habens à proprio regatur magiſtratu, & non tantùm naturâ, ſed operibus egregiè fuerit munitum quondam. Cunerus tamen Epiſcopus Leovardienſis, paucis ab hinc annis paſtorem illi conſtituerat ſacello in parochiale templum commutato. Tempore novenalis belli (quo Geldri ante annos ſexaginta cum Burgundis de principatu conflictati ſunt) perpetuò fuit in Geldrorum poteſtate, qui illud quaſi ὁρμητήριον conſtituerant, ex quo excurſiones fecerant, & bella derivârunt in alias civitates, munitaq; loca. Nam id primo adventu occupârunt, indeque digreſſi plura tentarunt & aſſequuti ſunt. Quin etjam

Slotenum.

novissimè cum vi & virtute Burgundiorum cæteris castris pagisq; excuti, pulsi atq; fugati essent, id tanquam asylum validum & firmum ad ultimum usq; servarunt, naturâ loci potissimùm freti. Itaq; in eo factionis istius coryphæi antesignaniq; præcipuè obsessi sunt, obsidionemq; forti animo tolerarunt ad septimanas non paucas, nullam passi deditionis mentionem fieri, nisi prius egestate fameque compulsi. Nec fuit victoria ista Burgundionis incruenta, siquidem duo eorū duces præcipui Georgius Schenck à Lautenberg, Frisiæ Gubernator, & Ioannes, Dominus Vasenatius copiarum præfectus, durante obsidione sub noctis crepusculum speculatum egressi, simul eodem tēpore vulnerati sunt, quorum posterior paulò post deditum oppidulum Leovardiæ ex vulnere mortuus est, non sine Frisiorum mœrore. Inciderunt illa in annum Domini 1523. vallo deinde disjecto æquatoq; solo, absq; munimentis fuit usq; ad annum 1582. quo Ordines illud rursus validè munierunt.

Ista. *Ilsta* quæ ab aliis *Ilostum*, & in literis quibusdam antiquis manuscriptis *Iliacum* dicitur, unius tantum horæ spatio à Sneca distans, in longum porrigitur ab Austro in Septentrionem, duabus constans plateis, quos aqua mediocris profunditatis intercurrit. Nulla re insignis nisi antiquitate. Nam nec vallum habet nec munitiones, nec septimenta ulla. Fruitur tamen jure civitatis regiturque à proprio Senatu, habens civicam domum oppidorum instar; quocirca etiam optimo jure inter civitates numeratur. Multi excellenti doctrina viri hanc patriam origine decorarunt; quorum omnium accuratam enarratio-

nem Suffridus Petri peculiari opere de illustribus Frisiæ scriptoribus dedit.

Bolsvardia unico milliari à Sneca versùs Septentrionem distat, à Leovardia verò tribus: Hanc esse vetustam & à multis annis fuisse celebrem satis præter alia argumenta & indicia attestatur hoc, quod unà cum egregiis maximeq; inclytis civitatibus emporalibus fœdere illo contineatur, quod Ausam Germanicâ vulgò indigetant. Quocirca in Comitiorum consessibus & aliis conventibus civitatum huius patriæ, primo post Leovardiam censetur loco, & secundam obtinuit dignitatem. Ager circa eam planus, pascua habens læta, paulò celsior Snecano. Ipsum oppidum vallo firmo fossisque profundis benè munitum est. Hujus cives & incolæ à multis annis multam exercuêre mercaturam apud exteras & maximè Orientales: inq; regnis Septentrionalibus navibusq; onerariis eò vecti, quas ipsi suis impensis sumptibusq; inter sese communicatis absq; aliorum ferè oppidanorum adjumento instruunt & adornant, commoditatem illis ad hoc suppeditante portu Maccumensi, qui unico distat milliari; itaque pecuniosi sunt ut plurimùm & locupletes. Civitatis status hactenus benè constitutus fuit. Nam præter religionem mediocriter (ut hæc fuerunt tempora) florentem & justitiam sic satis cultam administratamq;; pauperum etjam ibidem cura habetur diligens, erectis & constitutis in eum finem tribus ædibus amplis, iisdemq; benè dotatis annuis proventibus, quapropter nemo in eo habitans mendicato vivere atq; ostiatim victum quærere facilè permittitur. Ortu hanc patriam illustravit Suffridus Rudol- *Bolsvardia.*

 phus

phus Stechenburgius, qui accuratas gentis Frisiæ historiam collegit. Perrus Iacobi Thaborita Mathematicus & Geometer insignis, qui historiam etjam Frisiam patrio sermone collegit, ab anno Domini 781. quo Christi fidem provincia recepit usque ad annum 1521. Et Franciscus Advortensius Triumpho vir eruditus, & scriptis publicis clarus.

Stauria.

Stauria; duobus à Sloteno milliaribus in ipso littore maris Australis in longum provecta jacet, ad orientalem partem à mari aversam, qua terram spectat agrosq; vallū habens & fossam, sed ea non magni momenti, nec ad avertendos hostiles insultus satis firma. Ager finitimus planus est, minimè altus, fossis multis paludibus intercisus. Emporium enim fuit opibus & auctoritare florens Ansæ Germanicæ membrum ita conspicuum, ut numeraretur inter principes istius fœderis civitates. Et licet ante annos multos rerum commutatione facta omnem amiserit splendorem antiquum, tamen fruitur apud exteros, præsertim in Gallia & maritimis Germaniæ orientalis civitatibus, privilegiis multis, magnam fuisse ejus urbis amplitudinem, præter alia indicia & documenta evidenter ostenditur literarum instrumenta, quæ publicis etjamnum ejus continentur archivis. Pastorem habuit temporibus priscis S. Odolphum, cujus adhuc hodie venerabilis est apud Frisios & sancta memoria, cùm ob singularem vitæ sanctimoniam & Propheticum Spiritum, quo præditus fuit; tum vel maximè ob indefessum studium ac labores ejus in propaganda asserendaq; Christiana religione. Hic monasterium insigne extrui fecit juxta Flevum fluvium,

cujus nullæ nunc extant reliquiæ, quæ ab oculis humanis conspici possunt; salo non tantùm ipsum monasterii solum sed omnem latè circa jacentem agrum fluctibus suis furentibus jam multos annos operiente. Abbas ejus loci interitum futurum conspicat⁹, cum suis religiosis Stauriam concessit, ædificato in cœnobio in suburbio, & inde rursus propter maris æstum ad præposituram Himlum, monialibus quæ ibi erant, aliò traductis. Hodie civitas nihil magnificum habet, præter arcem validam portui maris imminentem, cujus fundamenta jecit Georgius Schenck à Tautenburg Gubernator Frisiæ, nomine Caroli V. Imperatoris anno M. D. X X I I. flagrante adhuc bello Geldrico, ut Burgundi haberent oportunitatem trajiciendi eò milites & cætera bello necessaria ex vicinis Hollandiæ civitatibus.

Harlinga longo à cæteris civitatibus maritimis spatio Septentrionem versus ad fauces Australis maris sita est; non procul à Franicheria, à qua unico tantùm milliari distat, in tractu fertili, habente agros insignes, non tantùm alendis pecoribus saginandisq; propter pascuorum ubertatem; verumetjam segetibus ferendis aptos, tritici inprimis hordeiq; & leguminum feraces. Sunt enim mediocriter alti, & plani quidem, sed ita tamen, ut sparsim multis in locis colliculi quidem amœni & fertiles quasi protuberantes se elevent. Arcem habet insignem & valide contra hostiles insultus munitam; unà cum portu egregiè navigantibus peropportuno, non tantùm propter amplitudinem & capacitatē, verùm etjam propter ipsum loci situm. Nam venientibus ex regnis Septentrionali- *Harlinga.*

bus

bus Frisiæ, & Germaniæ Orientalis maritimis civitatibus, omnium se primus offert & tranquilliam stationem præstat navibus longa jactatione fessis. Quapropter plurimi loci commoditate allecti, confluxerunt. Quorum cùm alii opificia exercerent, alii navigationibus & mercaturæ unà cum indigenis diligenter incumberent, oppidum vehementer auctum est hominum frequentia, opibus & ædificiorum splendore sita, ut de pomeriis ejus extendendis proceres inciperent cogitare & agere. Fuit templum parochiale extra valli fossæq; ambitum unà cum sacerdotum & multis aliorum domibus, quæ nocturnis temporibus occlusione portæ arcebantur ab ingressu oppidi. Nunc verò termini ita sunt promoti & extensi, ut illis omnibus unà cum multis agris adjacentibus adsumptis intraq; vallum conclusis, oppidum duplo majus sit factum.

Hindelopia.

Hindelopia non longè à Stauria, promontorii instar, in mare protenditur, non fronte tantùm, sed lateribus etjam marinis fluctibus objecta, earundemq; infestinationi exposita, quocirca vix ægrè ab interitu defenditur, aggeribus firmis latis ac altis, ad arcendam aquarum rabiem oppidumque cum adjacente agro contra earum impetus.

FLANDRIAE COMITATVS.

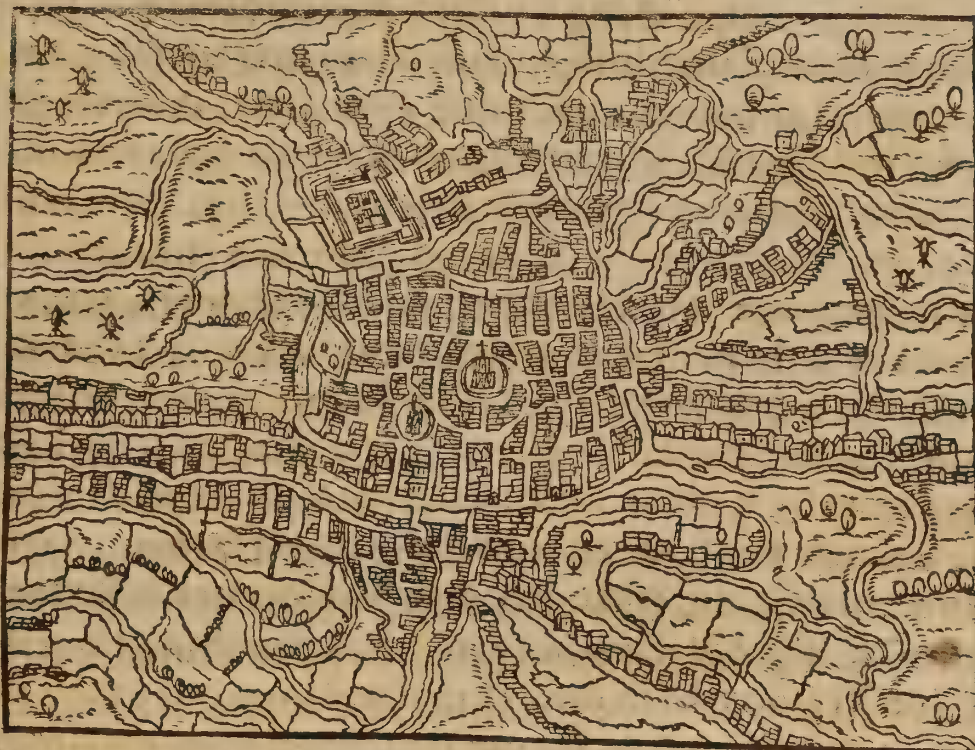
Gandavum.

Gandavum.

Gandavum vulgò Gent: Hanc civitatem ante Iulii Cæsaris adventum Odueum, nonnulli alii Clarinam appellatam tradunt, ac deinceps Gaidam ab ædificio aut Castro ibidem à Cæsare extructo. A Vandalis VVant nomen sortita est, id deinceps in Gand & Gend mutatum

est.

eſt. Civitas eſt, quoad ſitum, munitiſſima & perampla, ita ut inter maximas Europæ urbes connumerari debeat.

Habet enim intra muros circuitum 45640. pedum Romanorum, qui conficiunt milliaria Italica ſeptem, Germanica verò 1¾. Inſulæ habitatæ intra mœnia circiter 26. quas partim alvei fluminum, quibus rigatur urbs, partium canales atq; aquæductus manufacti efficiunt. Tribus fluminibus perluitur urbs, Scaldi, Liza & Livino, ac præter minores pontes innumeros ſunt 98. ſub quibus commodiſſimè Holcadibus ac navigiis altis, quæ Pleyten illis dicuntur, quibus merces commeatuſq; convehuntur, tranſitus patet. Hæc civitas ſub Conſtantino IIII. anno 661. à S. Amando Epiſcopo Tungrorum ad fidem catholicam

conversa. Locus natalis est Ferdinandi primi & Caroli quinti.

Bruga. *Bruga*, vulgò Brug/antiquis Fanum Mercurii. Hæc civitas olim splendore suo totam reliquam Flandriam obfuscavit, cùm portus mercatusq; (qui posteà Antvverpiam translatus est) ibi vigeret, quo adempto jam in minore fortuna versatur, quamvis eodem necdum prorsus sit spoliata. Lanarum etjam negotiationem cum ingenti fœnore retinet. At cùm tam celebris fuerit, portus tamen flumine nullo lambitur, verùm arte manuq; facto aquæductu seu canali largissimo capacissimoq; omnes ejus territorii aquas singulari industria facilè unum in locum colligunt, easq; pluribus fossis navigalibus per urbem ducũt, ac demum in alveum denuò revocatos ad Damum oppidum, indeq; ad Catharactas ter Sluysen vocant, ibidem ad mare usq; deducunt, ut naturale flumen videri queat, eique Rey nomen fecêre. Huic similem etjam paucis ab hinc annis alterum fecêre canalem navium onerariarum capacissimum, quo marino æstu accedente in urbem usq; navigia deduci queant, ubi admirandæ industriæ opus machinamq; ingeniosissimam videre est.

Ypra. *Ypra* à præterfluente torrente ejusdem nominis sic appellata dicitur; Hæc fundum solumq; habere dicitur plumbeum, ob infinitos canales plumbeos ibidem undequaque insertos, ut commoditatem præstent maximam, singulis penè domibus ac vicis aquam largientes.

Insula. *Insula* vulgò Ryssel/civitas perpulchra & dives, mercatoribus locupletibus frequens, ac opificum mechanico-

rum,

rum, textorum præcipuè ingens numerus, qui per omnem ferè orbem merces mittunt varias.

Duacum vulgò Douay ad Scarpam fluvium ſitum, qui urbem in plures ſecat partes, oppidum munitum ac dives. Fontium ſcaturigines limpidiſſimos habet, ædificiis fortibus quidem ſed antiquis extructa. Incolæ frumenti mercatura divites evadunt. Paucis ab hinc annis à Philippo Rege Hiſpaniarum obtinuit univerſale ſtudium, ſcholamq; celebrem pulcherrimis privilegiis ornatam. *Duacum.*

Cameracum vulgò *Cambray*, Flandris Camerick dicitur: Eſt autem Antenino urbs ampla, elegans & munita ad Scaldim, qui per medium ejus labitur, poſita, ſeptem milliaribus diſtans Valecenis. Arcem habet pulchram & validam à Carolo V. conſtructam in montis vertice, ubi S. Gaugericus Epiſcopus Cameracenſis & confeſſor, Evoſio oppido Galliarum oriundus, quod nunc Evodium dicitur, Baſilicam ad honorem Dei titulo & nomine S. Medardi fundârat. Vnde Canonici S. Gaugerici cùm cogerentur templum ſuum deſerere, receperunt ſe in parochialem Eccleſiam S. Vedaſti, ubi in magnifico Choro, quem extruxerunt, corpus S. Gaugerici repoſuerunt; atquè ita Eccleſia S. Vedaſti, dicitur etiam Eccleſia S. Gaugerici. AEdificia domorum privatarum hîc elegantia, templa & monaſteria miræ ſtructuræ, ſed maximè admiranda vetus & ſumptuoſa D. Virginis Baſilica, quæ eſt Eccleſia cathedralis & Epiſcopalis ejus loci; cujus juriſdictio & diœceſis latiſſimè & in varios tractus ſe extendit. Vrbs opulenta eſt, mercatoribus & operariis mechanicis frequens, qui diverſi generis merces & præcipuè tenuiores lineas te- *Camaracum.*

las magno numero conficiunt, quæ à loco appellationem habent, & variis remotisq; in partibus distrahuntur. Ius habet Castellaniæ, egregiamq; jurisdictionem & dominium, quod peculiari nomine Cambresium dicitur, in quo pagi sunt complures, & loca non exigui momenti. Porrò antiquissima est Episcopalis sedes, in qua ab ipso VVandalorum tempore primus ille præfuit Episcopus Diogenes Martyr, omni virtutum sanctitatisq; genere ornatissimus præsul. Et anno D. X C V. eidem præerat S. Gaugericus, qui pastor fuit hujus sedis ordine quintus: quam eandem diversis temporibus & doctrinæ sanctitate præcellentes admodum Viri exornarunt. Inter quos Petrus de Aliaco Parisiensis quondam Gymnasii Cancellarius, inde Cameracensium Antistes & demum Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, præceptor Ioannis Gersonis multorum auctor operum, quæ Gesnerus in sua Bibliotheca, quemadmodũ Odonis Episcopi Cameracensis latè recenset. Mortuus anno M. CCCC. X V I. Hanc urbis historiam cùm Guicciardinus conscriberet, Cameracensis erat Episcopus. Maximilianus illustri prosapia de Berges oriundus, cui posteà successit D. Ludovicus de Berlamont, vir omnem ordinem gradumq; honoris & dignitatis meritus. Hi Episcopi politici simul & Ecclesiastici sunt domini, titulo Duces, & Romani Imperii Principes. Hæc urbs prima fuit à Clodio Comato Francorum rege occupata, cùm in Galliam & Belgicam transiret, anno C C C C. X L V. longo tempore postquam Dani illam exussissent, atq; unà sumptuosum monasterium & pulchrum templum S. Gaugerii: Restaurata autem & integritati restituta. Hannoniæ Comitatu

com-

comprehensa fuit. Posteà verò Imperatores Germani ab hoc domino separantes civitatem, liberam & Imperialem fecére. Capta etjam & occupata fuit à strenuo Flandriæ comite Balduino Benigno, durante bello, quod ipse & Dux Lotharingiæ Godefridus gesśere cum Imperatore Henrico ejus nominis III. cui illam posteà ex inito pacto tradidit. Tandem ab Henrico V. commissa fuit custodiæ & protectioni Roberti (tanquam principis Alostani) cognomento Hierosolymitani, Comitis Flandrię, qui primus ejus pro se suisq; protector fuit. Deinde prælatio hæc & eminentia confirmata fuit Flandriæ comitibus ab Imperatore Friderico, anno M. C. LXIV. Theodoro Alsato Flandriam gubernante; nihilominùs Franci semper lites moverunt jusq; prætenderunt in hanc dignitatem, qua etjam frequenter potiti, egregiè eandem defenderunt. Sicut & fecêre tempore Philippi Valesii, quo hæc civitas obsidione cingebatur ab Imperatore Ludovico Bavaro & Edoardo III. ejus nominis Rege Angliæ, contra Francos confœderatis, quam tamen non potuêre viribus quantumvis magnis expugnare. Hæc bella longo post tempore inter Imperatores Germanos & Franciæ reges vario successu continuata fuerant. Porrò quod memoriæ recentioris est, Maximilianus Austriacus Romanorum Rex & Ludovicus XI. in Francia regnans, cùm crudele inter sese bellum gererent: Cameracenses malè habiti à Francis præsidia sua ejiciebant, militemq; imperialem recipiebant: idem fiebat à Bouchonensibus; quomodo & Imperator recipiebat Quercetum, aliaq; loca vicina à Francis occupata. Et licet Cameracum esset sub protectione Flandri,

neutris tamen adhærebat, ſuis legibus, privilegiis & antiquis conſuetudinibus fruens adeò, ut durantibus inter Francos & Burgundiones bellis, ne ab uno quidem moleſtaretur, quin potius nunc ab his modò ab illis frequentabatur, utriuſq; partis ſummam amicitiam experiens, uſque adeò, ut hæc civitas fuerit ſæpè is locus, in quo conventus & colloquia pacis inter prædictos Principes habita ſunt. Cæterùm cùm Imperatori Carolo V. de certis quibuſdam Francorum tranſactionibus, cùm eſſet Landreſii, oriretur ſuſpicio, anno M. C. XLIII. ſimul atq; inde receſſiſſent, Cameracum cum ſuo exercitu ingreſſus eſt, & prætextu ſecuram reddendi muniendiq; civitatem contra hoſtem, aut potius ut tutò ſtatum ſuum illic congregaret, caſtrum ibi munitum extrui curavit, ut ſuperius diximus, privilegiis & immunitatibus urbanis & per omnia ſalvis. Quum verò anno M. D. LIII. Henricus ejus nominis I. Rex Franciæ ad loca Cameraco vicina veniret, eamq; urbem ſibi devincere conaretur, re infecta, hoſtem declaravit, nihil ulteriùs, quod illi damno aut detrimento eſſe poſſet, aggrediens. Cæterùm dum pleriq; anno M. D. LXXX. ex Belgis, rebus Gallicis nimium ſtudioſi, Belgicas provincias ad Gallos transferre conabantur; Inter hos Iuſtus Regulus Cameracenſis urbis ac Diæceſeos præfectus, qui Cameracum Alenconii præſidiis tradidit, civibus & Eccleſiaſticis, qui in ejus verba jurare nollent, (inter quos primus Epiſcopus) hoſtiliter exactis.

Tornacum. *Tornacum* vulgò *Tournay*, Belgis **Dornick** / ampliſſima & florentiſſima civitas ſemper fuit, variis mercemoniis & negociationibus abundans, miri ingenii alens arti-

fices,

fices, qui quotidiè novas mercium excogitant formas, adeò, ut si quædam mercium species in desvetudinem abierint, novis quæ jam in usu & gratæ sunt, excogitatis, nũquam desint, quo plebs pauperior artificio novo victum sibi quærat. Vnde mirandum non est, quod Tornacum tot hostium incursiones & rerum mutationes diversis temporibus passa, paucis annis post singulas mutationes pristinum decus facilè recuperaverit, potens est non solùm civium opulentia, sed ipsius etiam communitatis potentia, quæ bona maxima & census annuos præ cæteris Belgii civitatibus possidet ac merum imperium, quod Altam Iustitiam vocant, suumq; magistratum habet exercetq;, excluso Regis officiato. ÆEdificia habet plurima, multa antiquissima & ad eam formam, qua major ædificiorum pars Coloniæ Agrippinæ conspicitur, & putantur à Romanis ad eam rationem restituta. Insignem habet Ecclesiæ Cathedralis Basilicam, in meditullio quasi sitam, D. Virgini Mariæ sacram, quinque prælaltis turribus, formam crucis Burgundicæ referentem: Cujus chorus præ cæteris aliarum Ecclesiarum Cathedralium Provinciæ Rhemensis, imò totius Belgii meritò laudatur, cum ab amplitudine, tum à summa *fornicis* elevatione & lucis claritate. Officium divinum nusquam ferè solenniùs atque accuratiùs peragitur, honestissimis ab antiquo servatis ceremoniis. Sunt in ea tres & quadraginta Canonicatus & præbendæ honestæ sustentationi sufficientes, præter tres præcipuas & aliquot minores dignitates. Sunt quinquaginta & plures Capellani & duodecim Canonicorum Vicarii. Sunt Ecclesiæ parochiales decem & septem, quarum novem ci-

tra

tra Schaldim Diæcesis Tornacensis, reliquæ tres ultra Schaldim Diæcesis sunt Cameracensis. Is enim fluvius utram Diæcesin dividit. Gens Religioni pietatiq; Christianæ dedita: argumento sunt tot animularum pientissimarum habitationes, conventus & fundationes, quibus omnis ætatis sexus & conditionis hominibus misericordiæ pietatisq; officia exhibentur virginibus, viduis, orphanis, peregrinis, emeritis Dei ministris, & quovis morborum genere adfectis: tanta est hæc civitas, ut cum continentibus ædificiis & loco jurisdictionis proprio per se constituat unam provinciam Belgii, quæ vocē semper habuit in conventu ordinum & provinciarū Belgii, non minus ac Brabantia ipsa Flandriaq; & aliæ majores provinciæ. Aër illic salubris atque subtilis. Ager circum vicinis pratis nemoribusq; abundans, gleba est fertili, tritico quippe ferendo longè fœcundissimus. Non sunt illic paludes, non aquæ stagnantes, nullæ mirices aut terræ steriles; atq; ideò, quamvis non latè se extendat illius territorium, magni tamen eam principes fecēre viri, ut his nostris temporibus Princeps Parmensis, qui domicilium in ea sibi delegerit. Distat Atrebato Artesiorum Metropoli XIV. leucis, Cameraco totidem, Gandavo, XII. Hannoniæ montibus IX. Duaco VIII. Insula & Cortiaco V. Tornacum in Regum Francorum potestate fuit usq; ad annum M.D.XIII. quo Henricus VIII. Angliæ Rex post aliquot mensium obsidionem eam sui juris fecit, qui anno M D.XVIII. Francisco Francorum Regi ejus nominis I. certis pactis & conditionibus eandem restituit, ac demum anno M. D. XXI. ab exercitu Caroli V. Imperatoris (uti Flandriæ Co-

mitis)

mitis) imperatum facere coacta, Flandriæ rursum asserta est. Nunc hereditaria successione in Philippi Regis Catholici obedientia versatur.

Alostum civitas ampla, munita, opportuno loco sita ad fluvium Teneram, vulgò Dender/II. milliaribus Teneramunda, V. Gandavo, IIII. Bruxella, & VI. Mechlinea distans: mercatu floret, & potissimùm negociatione lupuli, unde Alosti incolæ quæstum haud pœnitendum faciunt. Fuit autem castellum primùm, quod temporis successu in elegantem urbem excrevit, distinctum plateis, ornatum Ecclesiis, murorum & aquarum ambitu multisq; propugnaculis validè munitum. Est in ea collegiata Canonicorum Ecclesia D. Martino sacra, eleganti structura inchoata. Sunt & Cœnobiticæ Societates ibidem, diversi sexus variæ, ut Carmelitarum, Guilhelmitanorum, sororum Grisearum, (quas vocant) nigrarum & Beginagium. Est & misericordiæ pietatisq; officina, Xenodochium, Domus Senatoria perampla, forum spaciosum, nundinis hebdomalibus celebre. Subditos autem habet CLXX. pagos, dominaturq; & extenditur hæc ditio usq; ad muros civitatis Gandensis, portas Aldenardi & intra suburbia civitatis Teneramundæ. Continet præterea Alostense territorium duos principatus, videlicet Stenhausensem, & Gaverensem. Quin & ambitu suo Alostense territorium aliquot Baronatus comprehendit, ut Lyehense, Neyghem, Sottoghem, Oscorisse & alios; hoc autem comitatus titulo, quo Alostensis ditio est ornata, salutatur Philippus Hispaniarum Rex, ibidemque inauguratus est, præstito solenni juramento. Huic comitatui conjunctum

Alostum.

Wochen Märkte

est territorium VVasiæ & complures pagi, nec non quatuor officia, vulgò vier Ambachten: quo nomine quatuor appellantur oppida, ut sunt Hulst / Axele / Bouchouten / Assenet; ad quæ quidem quatuor officia respectivè nonnullæ jurisdictiones & ditiones spectant. Et quia vicini sunt mari in iis passim sal prius crudum nitore præstans (quemadmodum in Zelandria) conficitur. Porrò ut hæc Flandriæ portio omnium fertilissima habetur, ita & in ea Alostum excellentium ingeniorum semper patria & genetrix, qui dum non domesticis tantùm, sed & exteris innotuerunt, Alosto splendori & ornamento fuêre. Hos inter Cornelius Scribonius Graphæus non ultimam laudem meretur (cujus per honorificam mentionem Guiciardinus frequenter facit) qui apud Antvverpienses Secretariatus officio magnificè præfuit, & in eruditorum ordine à Philippo Gallæo Celte depictus, à Benedicto Ario Montano tali carmine decoratur:

Magnum tuum celebrat Corneli Antuerpia nomen,
Tradit & innumeris, quos habet, hospitibus.
Te civem canit illa, pium fidumq; ministrum,
Scribere qui benè scis, publica qui gerere.

Est & Alostensis Nicolaus Stopius, vir literatissimus & plurimorum auctor operum. Sed & Arnoldus Mermannus Alostensis scriptor est, & historicus summus, quod illo sanè tractatu, palam & probatum fecit, quem de omnium gentium conversione edidit, in quo velut in Theatro aut Scena proponit, quibus Apostolis, Apostolisve viris, quibus Pontificibus Maximis, quibus Imperatoribus seu Regibus, seu Principibus, provinciæ quæq; ac populi ad Chri-

ſtianam religionem, verumq; Dei cultum, abdicata ſuperſtitione venerint. Itaque huic operi convenientem titulum fecit, Theatrum converſionis gentium. Idem etjam Chronicon atque annales promittit, quibus demonſtret, quando & quo tempore hi atque illi populi à catholica Chriſti fide defecerint. Majorem quoque in modum hæc patria ortu Petri Aloſtani pictoris & architecti omnium excellentiſſimi decoratur, cujus varia extant ſummi ingenii monumenta, vertit ex Italico in Gallicum & Teutonicum, ſeu Belgicum ſermonem librum de Architectura Sebaſtiani Serlii, eum qui eſt de quinq; columnarum ordinibus & aliorum membrorum ſive ornamentorum, Etruſco, Dorico, Iõnico, Corynthio, Compoſito. Extant enim quinq; libri Serlii de Architectura, licet ſeptem quãdoq; promiſerit. Edidit inſuper Petrus Aloſtanus Etypa ſanè viſenda de vita & moribus Turcarum, quæ Conſtantinopoli obſervavit. Qui imò Solimannus ab eo ad vivum ſe depingi curavit, deinde eum de manu ſua annulo, gemma, equis, veſtibus, auro & ſervis regia munificentia auctum honorificè dimiſit, quæ Bruxellæ deinde in annuas penſiones convertit. Dominicus Lamſonius, dum celebriores Belgas pictores carmine commendat, ita Petri Aloſtani commeminit:

Pictor eras, nec eras tantùm, Petre, pictor, Aloſtum
Qui facis hac orbi notius arte tuum.
Multa ſed acceſſit, multa ars tibi parta labore,
Cujus opus pulchras ædificare domus.
Serlius hanc Italos, tu Serli deinde bilinguis
Interpres, Belgas Francigenaſq; doces.

BRABANTIAE DVCATVS.

Lovanium.

Lovanium. *Lovanium* vulgò Löuen/ civitas antiqua, quæ etjam ante Iulii Cæsaris tempora civitas fuit cincta; posteà verò aucta, ut hoc tempore intra mœnia in circuitu habeat quatuor milliaria Italica. Templo ornari solebat artificiosissimè extructo & D. Petro dicato. Verùm id hoc tempore ruinam minatur, imò ex uno latere turris ipsa collapsa est. Civica domus non minori artificio constructa est, quæ pluribus artificibus sæpè materiam admirationis præbuit. Castrum monte situm incolis non exiguam præbet voluptatem: hoc à Iulio Cæsare extructum dicitur. Civitas prætereaintra sua mœnia continet prata de-

ambu-

ambulationi aptiſſima, ſylvulas, arva, variiq; generis oblectamenta. Fluvio irrigatur Dila vocato, qui plurimos in civitate gyros efficit, unde incolis non exigua commoditas. Vniverſitas quoque ibi toto orbe celelebertima à Ioanne Brabantiæ Duce extructa, atq; pluribus iiſque excellentiſſimis privilegiis exornata.

Antvverpia.

Antvverpia, vulgò Antwerpen/ Germanis Antorff/ Gallis *Anvers*, civitas ampla magnaq; poſita ad Scaldim fluvium, ita ut è portu etjam altiſſimarum navium plana via ingreſſus pateat. Continet templa inſignia plurima, inter quæ pulcherrimum eſt D. Mariæ templum ornatum turri excelſo ex albo marmore extructa. Domus civica ex- *Antvverpia.*

cellens fuit anteà, verùm post incendium denuò multò extructa magnificentiùs: Palatia insignia: domusque tam publicas quàm privatas ibi videre est affabrè extructas; canales quoque in civitate habet insignes, quæ mediocres naves in civitatem admittunt. Anno M. D. LXVII. muris cingi cæpta est fortissimis, fossisq; tum profundissimis tum latissimis. Emporium quoq; est variarum mercium tum ad vitæ usum necessariarũ, tum ad splendorem pertinentium celeberrimum, quo mercaturæ gratia sese conferre solebant Germani, Galli, Itali, Hispani, Angli, Dani, Svveci, aliæq; nationes, etjam fixis ibi sedibus. Hodiè ob intestina bella non parùm ab ea flore recessit.

Buscum-Ducum. NB:·

Buscum-Ducum seu *Sylva-Ducis*, vulgò Hertzogenbusch/ una ex quatuor Brabantiæ civitatibus præcipuis, nomen habet ab amœnissima sylva Ducum Brabantiæ, sita propè rivulum, multis utilitatibus oppidanis commendatum de Ese. Distat à Mosa spacio duorum milliarium, à Ravensteinio quatuor, Antvverpia autem duodecim. Ecclesiam habet primariam valdè elegantem, D. Ioanni sacram, quæ nostris temporibus in Cathedralem est evecta, anno nimirum M. D. LIX. sub Paulo IIII. Pontifice. Vrbs ipsa valdè munita, non tantùm murorum, aquarum & fossarum ambitu, vallis, propugnaculis & mœniis, sed mutuò etjam animorum & ejusdem avitæ catholicæ religionis consensu firmissima est. Quare inter magnas, pulchras, fortes, populosas & opulentas Brabantiæ civitates numeratur; Hæc quatuor haud contemnenda membra sub jurisdictione sua continet, Campiniam videlicet, Pelandiam, Maselandiam & Ostervicum. Buscoducenses

porrò ingenio ſunt comi, blando, civili, ad commercia, negociationes & opificia idoneo: Telcficio ſanè præſtant, ita, ut hîc annuè tantùm conficiantur telæ, quantùm ducentorum coronatorum millibus vendi poſſit. Ad quod quidem opificii genus aquæ vicinæ multum conducunt, quibus ſecreto quodam naturæ beneficio proprium eſt, ut magis albifaciant, quàm ubivis ullæ aquæ aliæ. Commendatur etjam ſingularis hîc cultrariorum induſtria, ſuntq; acus & aciculæ tanta præſtantia & multitudine, ut per uniuerſum orbem exportentur. Et licet incolæ civiles ſatis & negociationi dediti, genioq; hilari, tamen plus antiquæ & Belgicæ fortitudinis retinuerunt. Hi enim ſunt, qui toties negocium faceſcebant Iulio Cæſari, priuſq; in officio retineri poſſent, qui poſtquam in deditionem ejus venerant, ac armis jam omnibus exuti & ſpoliati viderentur, tantam ſibi armorum & lancearum copiam clã reſervârant, ut vel foſſas civitatis iis implere potuiſſent. Hi ſunt, quorum arma non ſemel ſensêre Geldri. Hi ſunt, quos Belgicis turbis Regiæ majeſtatis adverſarii in Belgio irrito conatu ſæpè tentârunt.

Lyra nitidiſſimum peramœnæ Brabantiæ Epiſcopatus Antvverpiani oppidum, tam loci naturâ, quàm arte & opere munitiſſimum, & maximè hiſce inteſtinorum motuum temporibus, partim ab Hiſpanis, partim ab aliis, qui ejus poſſeſſores fuêre, novis motibus & propugnaculis, vallis & foſſis multò magis firmatum eſt, ut validiſſimis Brabantiæ civitatibus nunc merito annumeretur. Duobus Antvverpia, & totidem ferè Mechlina milliaribus diſtans ad Nelam fluvium; ſitu tam commodo exiſtit, ut vi- *Lyra.*

cinis

cinis Antvverpianis, Mechlinensibus & Bruxelensibus propitia plurimum commodare: offensa non minùs incommodare possit: quod nostra memoria vidimus. Civitas est apprimè elegans & amœna, adeò, ut à nobilibus & mercatoribus, quos opum affluentia ita beavit, ut à negociatione abstinere, & à curis & hominum turba remoti, pacatam vitam degere velint, ocii & quietis domicilium ut plurimùm deligatur. In hac habitatores alit natura ad humanitatem, civilitatem & benignitatem factos, crescitque in dies, & augetur accessione novorum ædificiorum, incolarum & facultatum, ratione vicini Antvverpiani emporii. Nomen habet (si Becano credimus) ab honore & principatu populi, eò quod Dornenses prima appellatione non Antvverpiam, sed Lyram evocentur, atque inde tandem Antvverpiam. Nundinæ hîc sunt celebres boariæ, unde opulentissimi sunt cives, celebranturq; hebdomadatim à festo nativitatis S. Ioannis Baptistę usq; ad S. Martini mense Novembri, quo tempore tantus ibi boum mercatus, negociatioque ac distractio tam frequens, ut fidem excedere videatur, hodieq; abundat lanificio & aliorum opificum mercibus, quin & trivialibus scholis & optima primarum artium traditione, pacis tempore præstare semper solebat. Forum exhibet tam amplum & elegantissimorum ædificiorum nitore circundatum, ut hoc nomine cum omnibus totius Brabantiæ civitatibus certare queat. Habet inter alia monasteria celebrem Carthusianorum eremum, Antvverpia, tempore Martini Rossenii hûc translatum. Magnificam etjam Ecclesiam

collegia-

collegiatam, quæ in historiis monasterium dicitur, Divo Gummaro sacrum.

Mechlinia vulgò Mechel/ pulcherrima & nitidissima civitas Brabantiæ, medium ferè locum inter præcipuas civitates Brabantiæ occupat: distat nanque milliaribus quatuor Antvverpia, Lovanio, & Bruxella. Sedes est Archiepiscopalis variis privilegiis & immunitatibus præ reliquis omnibus Brabantię civitatibus à Carolo Duce Brabantiæ ornata; quod incolæ anno M. CCCC. LXXV. in obsidione civitatis Neus propè Coloniam pecunia & ope fideliter Duci suo succurrerint: uti adhuc testantur versus arte Domui civicæ inscripti. *Cladem ingentem passa est hæc civitas anno* 1546. *die* 7. *Augusti.* Porta nanque quæ vulgò dicitur de Sandt Porte / in qua circiter 800. vasa pulveris bombardacei reservabantur, de cœlo tacta, oppidum ferè totum frequenti incolarum numero, maximo affecit incommodo. Hoc verò belli tempore multò majora sustulit. AEdificia habet cum privata, tum publica præcellenti apparatu constructa. Vrbs hæc Concilio Regio (quod Parlamentum vocant) insignis, à Carolo Burgundo ejus Duce instituto, anno Christi M. CCCC. LXXIII. Vniversitas quoque ibi toto orbe celeberrima olim fuit, ut etjam Domicilium Musarum nuncupatum fuerit. Guicciardinus Florentinus Italus in Belgiæ descriptione, ut & Michaël Neander testantur, aliquando IX. filios Regum diversorum, XXIIII. Principum, XXIX. Comitum, eodem tempore operam literis hoc in loco dedisse. *Mechlinia.*

Bruxella.

Bruxella. *Bruxella* vulgò Brüssel: Civitas hæc intra mœnia continet molles & colles, atque etiam loco plana. In hac palatium est Regis Hispaniarum atque plurimorum aliorum Ducum, Comitum, Equitum aurei Velleris: Hîc est cancellaria Brabantiæ, consiliumq; Regium. Incolæ incredibili sumptu canalem extruxerunt longitudinis quinque milliarium à civitate ad mare, mercibus hominibusque vehendis aptúm, quem inchoarunt anno M. D. L. perfecerunt anno M. D. LXI.

LEODIENSIS DIOECESIS.

Leodium.

Leodium vulgò *Liege* / quaſi Legio, à Legione, quam eò Iulius Cæſar miſerat, cæſa, nomen ſumpſiſſe putat Hubertus Thomas: Alii à fluvio quodam, qui Leodii influit in Moſam, dictum putant: Nobilis, vetus & ampla civitas eſt, olim inſigni Academia celebris, ut aliquando ſimul ibi literis operam dederint octo filii diverſorum Regum, præter alios Principes quàm plurimos. Sita eſt civitas intra montes celſiſſimos, in amœniſſima quadam valle. Moſa fluvio perluitur; is duobus ramis in urbem ingreſſus in compluſculas inſulas elegantiſſimas civitatẽ diſpeſcit, ibidemq; præter Legiam tribus pulcherrimis amni- *Leodium.*

bus augetur, Vta, Veſa & Ambluaro. Abundat urbs hæc fontium perennium ſcaturigine perpetua, complures enim domus inveniuntur, tribus aquarum viventium fontibus ornatæ. Continet civitas complexu ſuo montes altos valdè, valles profundas, torrentes compluſculos, vineta non pauca. AEdificiis conſtat lapideis pulcherrimis, palatium habet Epiſcopale magnificentiſſimum, collegia, monaſteria ac hoſpitalia permulta, templa tum in urbe, tum in ſuburbiis ultra centum. Civitas hoc tempore eſt populoſiſſima.

Tungrorum. *Tungrorum*, civitas nobiliſſima ab Attila Hunnorum Rege funditùs everſa deſtructaq; fuit, præter cætera inſignia magnificaq; ædificia, ultra centum templorum ruinas videre erat: unde ejus amplitudo facilè colligitur. Poſtmodum tempore Caroli Calvi Imperatoris denuò à Nordmannis exciſa ſpoliataq; fuit: ſicq; ex potentiſſima ampliſſimaque civitate in imbecillum & exiguum evaſit oppidulum.

Horum. *Horum*, civitas olim famoſa, ampla potenſq;, authoribus nonnullis Benefacta appellabatur. Vocatur autem *Hu vel Hoy* à torrente quodam impetuoſo ibidem in Moſam influente. Moſa porrò civitatem in duas partes dividit privilegiis inter ſeſe differentes. Templum collegiatum S. Mariæ, atque caſtrum fortiſſimum ex duro lapide conſtructum in rupe, civitatem hanc valdè exornat. Paucis ab hinc annis videre erat eam ſplendoris antiqui propter crebras everſiones à Barbaris nationibus perpeſſas vix quicquam retinentem: Hodie incolarum atque aliorum eò confluentium induſtriâ, nec non magiſtratus

dili-

diligentiâ iterum emergere nititur, eoq; pervenit, ut ultra non vulgares Belgii civitates caput efferre censeatur. Ex mineris circa civitatem repertis plurimùm ibi conficitur ferri, quod in omnes oras Belgii distrahitur. Molendina plurima non ferri modò sed & chartæ ibi videre est, unde non parum incolis accedit lucri.

Dinantum, ad Mosæ fluvii ripam dextram situm, civitas olim negotiationi ac mercaturæ dedita ac nobilis; verùm crebris incursionibus ac bellorum tumultibus fatigata, ad inferiorem nunc fortunam redacta est. *Dinantum.*

Trajectum ad Mosam, vulgò Mastericht/ civitas valdè munita: clavis Brabantiæ: hujus semissis agnoscit superiorem Episcopum Leodiensem; altera pars Regem Catholicum. *Trajectum.*

AQVISGRANENSE TERRITORIVM.

Aquisgranum.

Aquisgranum, vulgò Aken/ Germanis Aach/ nomen sumpsit à fundatore Grano Imperatoris Neronis fratre, atq; ab aquis calidis sive thermis, in plano campo ibi repertis, unde Aquisgranum idem significare videtur, quod Aquæ Grani, quod nimirum Granus secus thermas illas nobile magnificumque extruxit ædificium : unde Ligurin. lib. I. *Aquisgranũ.*

——————pervenit ad illum
Vsq; locum, cui nomen Aquis posuêre priores.

Posteà ab Attila Hunnorum Rege miserè olim vastata, ac gravia perpessa; à Carolo verò Magno Imperatore non solum restaurata, sed & ampliata auctaq; omnibusq; mo-

dis nobilitata ac ornata eſt, conſtituens eam cis Alpes Imperii, Regniq; Gallici primariam ſedem, ac perpetua lege

ordinans Romanos Reges electos deſignatoſq; in ea urbe corona ferrea, Mediolani argentea, Romæ aurea coronandos. Idem Imperator reduxit civitatem hanc ad fidem Chriſtianam, extruxitq; inſigne illud templum auro, argentoq; ornatum: prætereà & palatium inſigne, quod anno D. CCC. LXXXI. à Nortmannis exuſtum eſt, illæſo omninò templo. Obiit quoque hîc Carolus Magnus, ſepultuſq; in templo S. Mariæ, de quo templo ita canit Celtes lib. 3. Amor.

Quaq; patent celſæ genitricis templa Tonantis,
Sanctius in noſtro queîs nihil orbe micat.

Epitaphium Caroli Magni est tale: SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS CAROLI MAGNI ATQVE ORTHODOXI IMP. QVI REGNVM FRANCORVM NOBILITER AMPLIAVIT, ET PER ANNOS XLVI. FAELICITER TENVIT. DECESSIT SEPTVAGENARIVS, ANNO DOMINI D.CCC.XIIII. INDICTIONE VII. V. KAL. FEBR.

Vrbs est nobilissima, aëre fruitur saluberrimo, agroque gaudet circum circa pulcherrimo, quanquam quoad ædificicia habitationesque attinet, nequaquam veteri famæ, nobilitati, splendoriq; respondeat. Balnea thermasque tam intra urbis mœnia, quàm extra, è terra erumpentibus aquis naturâ calidis habet, multis diversisq; morbis apprimè utiles.

GELDRIA.

Noviomagus vulgò Nicmegen. Civitas sita ad sinistram ripam Rheni ostii, cui Vahali nomen est, quod ibidem latissimum habet & profundissimum alveum, ac eousque velis utuntur navigia, quæ ex Hollandia adverso fluvio contendunt; quod si inde ulteriùs progredi navagio libuerit, trahantur oportet. Civitas est præpotens, fortis, populosa, munitissima, ac opibus abundans, cujus pars inferior flumini imminens Hessi mons dicitur, ab Hessio Batonis filio. Locus prospectum exhibet amplum, amœnum. Cudit monetam. Civitas Imperialis est, verùm Imperio nulla alia in re subjecta, quàm ut in ejus agnitionis testimonium quotannis tributi nomine mittat Aquisgranum, chirothecam pulvere bombardico impletam. Dicitur

Noviomagus.

tur CCC.LXXXII. annis ante Christi nativitatem à Sycambris condita.

Ruremunda. *Ruremunda* ad Ruræ fluvii ostium sita, ubi Mosæ miscetur. Civitas habitatore frequens, situ, naturâ arteque munita.

Zutfanium. *Zutfanium* vulgò Zutfen/ à paludibus, quas Venen Geldri vocant, dicta; sita est ad Isalæ fluvii ripam. Dignitatem habet comitatus. Civitas est populosa ac dives situ, & arte firma, quam Berckel fluvius perfluit, & Isalæ ibidem miscetur: Sesquimilliario abest Duisburgo, Canonicorum collegio insigni, in quo & Præpositus atque Decanus, quorum ille quondam Abbatis, hîc verò Prioris, quando Canonici vivebant canonicè, vices obibat. Vbi inter cæteros quoque præstantes dignitate viros Ioannes Vorthusius vixit Præpositus Daventriensis, vir egregiè doctus, & mirus antiquitatis indagator, qui pulcherrimum illud opus, Phœnix inscriptum, in lucem edidit. Prodiit hîc itidem Gerhardus ille celeberrimus Gymnasii Agrippinensis Professor, sacrarum legum Doctor, Orator & Poëta præcelebris, qui eruditissimis lucubrationibus posteritati nomen sibi illustre reddidit. Ecclesia summa est D. VValburgi dedicata, elegans, sumptuosa, pervetustæ structuræ & artificii: & quidem obscura, ut solent prima fundatione, dum templa excitarentur, ac Religio Christiana, pietasq; exordium sumerent. Comitatus insuper dignitatem Zutfanium obtinet, à quo Rex Hispaniarum Philippus cum cæteris quoq; dignitatum elogiis, titulum obtinet.

Arnhemium. Arnheim. *Arnhemium* vulgò Arnheim/ in dextri Rheni ostii dextra ripa situm est.

TRANS-

TRANSISSALANA REGIO.

Daventria, caput est Transissalanæ regionis, ad dexteram Isalæ ripam, civitas ampla, nobilisq;, sumptuosissimis ædificiis otnata, ac populosa, ejus incolæ humani ac hospitales. *Daventria.*

Svvol, Imperialis civitas sita ad Aam fluvium, ubi mox Vidro jungitur. *Svvol.*

Campena hisce annumeratur, licet in læva Isalæ ripa sita sit, circa ejus fluvii ostia, quibus sinui maris Australis jungitur. *Campena.*

CLIVIAE DVCATVS.

Clivium provinciæ caput est, dictum aliquibus videtur à colle, Belgis Clef/ in quo sita est: Robertus Cænalis quasi Clavenses dictos existimat, quod clavas gestarent jussu Rudolphi. *Clivium.*

VVesalia inferior, vulgò Wesel/ urbs Ducatus Clivensis elegans, munita & populosa, aquis, propugnaculis, & valido murorum ambitu adeò instructa, magnos ut incolis spiritus gignat, situ ad negociationem opportuno excellit, unde magnis & operosis ædificiis, opum affluentia, mercatura celebri, cæterisque fortunæ bonis, nostra memoria, mirandum in modum excrevit, felicior, si non tam variis peregrinarum Religionum opinionibus dissecta foret: Ad alterius superioris differentiam, quæ in sinistro Rheni latere sita est, VVesalia est dicta inferior. Ex præterfluente Lippia fluvio commoditates haud pœnitendas percipit, qui sinistrum ejus latus abluens, statim Rheno consociatur. *VVesalia.*

IVLIAE DVCATVS.

Iuliacum. *Iuliacum* vulgò Gulick / à Iulio Brabone, ut creditur, ædificatum. Alii putant à Gugernis populis, quos ibi antiquitus resedisse ferunt, nomen sumpsisse. Metropolis est sui Ducatus: Situm est ad Ruram fluvium.

VVESTPHALIA.

VVestphalia. *VVestphalia*, civitas ad Visurgum sita, quam aliqui à Vesta Dea Germanorum, alii à Vento occidentali, West & Valen / quod Saxonibus pullum equinum significat, nominis originem traxisse perhibent.

Monasterium.

Monasterium vulgò Münster / quibusdam putatur antiquitus dictum *Mediolanum*, aliis Mimigrode. Monasterii autem nomen inditum putant à Monasterio, quod ibidem in principio Episcopatus est extructum. Metropolis est Episcopatus VVestphaliæ. Annis circiter 60. & 70. elapsis artes liberales & lingua Latina ibi viguerunt. In hac civitate cerevisia optima coquitur, quam Raute vocant, Hamburgensi cerevisiæ satis similis. De laudibus hujus civitatis copiosè egit carmine Murmellius. *Monasteriū.*

Susatum vulgò Soest / urbs VVestphaliæ, post Monasterium opulentissima amplissimaque, ut quæ decem populosis sit distincta Paræciis; primæva fundatione castrum, & unam earum munitionum fuisse perhibent, quas VVitekindus contra Carolum Magnum, triginta annis bellum gerens, aliquoties dejectas & convulsas reparavit. Multis ac variis privilegiis & immunitatibus Susatienses gaudent, inter quæ id comprimis memorabile, quod præ cæteris VVestphaliæ oppidis, non solum in proprio, verùm etjam vicini principis fundo, cujuscunq; generis feras venandi jus obtineant. Vtitur præterea urbs ipsa mero ac mixto imperio, & sub illustrissimi Cliviorum, Iuliacensium ac Montensium Ducis clientela nunc degit, cum antè sub Archiepiscopo Coloniensi fuisset per annos ducentos octuaginta, à tempore Friderici I. Imperatoris, quo ille Henricum Leonem, Saxoniæ Ducem, provinciis pulsum, omni exuerat feudi dignitate. Tum & Susatum cœpit parere Ecclesiæ Coloniensi, usque ad tempora anni M. CCCC.XL. quando Sutiacenses amicitiam Adolphi Clivensis Ducis affectârunt, quod se dicerent ab Archiepisco- *Susatum.*

po in antiquis libertatibus arctari. Itaque ad Ducem Clivensem defecerunt, cui salvis immunitatibus antiquis Sacramentum fidelitatis præstiterunt: multis interim nunciis ac literis hinc atq; hinc demissis ad Ducem, ut abstineret aliena ditione: ad urbem, ut ad cor rediret, agnoscens (quem debebat) Coloniensem Archiepiscopum Dominum in temporalibus & spiritualibus; sed cùm toto triennio his atq; aliis vicis nihil proficeretur, ad arma perventum est, Ioannis Clivensis Adolphi filius, túm filiusfamiliâs cum valido præsidio, urbem luendam ingreditur, salutatusque à civibus Princeps atq; defensor, solenni jurejurando inauguratus est. Archiepiscopus Coloniensis comparatis copiis ad obsidionem Susati se parans, multos sibi confœderatos conciliat, Monasteriensem, Hildesheimensem, Mindensem, Episcopos; Ludovicum Bavarię Electorem, Guilhelmum Brunsvicensem Ducem; Ioannem Nassoviæ, Gerhardum Secenum, & alios comites. Venerat etjam & auxilio VVilhelmus Landtgravius Turingiæ, Dux Saxoniæ, inter agmina sua ducens duo millia quingentos ex Bohemis, homines armis jam diu innatos, & qui sine exemplo crudeliter desævirent; Hi in ipso itinere, Ioannem de Hoya, Comitem Osnaburgi, à civibus vinctum, solis comminationibus è septennali & tam arcta captivitate, in qua se vix procerus erigere posset, in sublime relaxârunt, solus Rudolphus Trajectensis Episcopus & Bernhardus Lippiæ comes partes Ioannis tutati sunt. Adolphus pater propter senium & imbecillitatem expeditioni non interfuit. Obsedit ergò Archiepiscopus multis millibus armatorum (scribit Coloniensis Chro-

nographus octuaginta millia in Episcopi castris fuisse) Oppugnavit autem toto mense, raro intermittens bombardorum tonitrua. Sed cùm ea non terrerent cives, apparatis magna multitudine schalis, statuit variis simul locis invadere murum. Erat ea schalarum multitudo, & id roboris, ut unà tres aut quatuor in quaq; starent & ascenderent. Oppida in adversis ea miserunt lapides & trabes; sed omnium erat validissimum defensionis genus, Sartagines in muris disponebant per intervalla, subjecto igne, pultes in aquis bulliente fervore miscebant: hinc liquorem capacibus vasis fervescentem fudêre in armatos, schalis incumbentes. Exuperabat ea vis omne genus tormentorum, in ipsis suis armis ardore excruciati, suffocabantur: Tormenti genus incomparabile; Tali dummodò defensi muri periêre ex scandentibus plurimi, qui pro suo debito primi venerant ad arma. Nam Bohemi facilè cessêre ex indigenis honorem, ut militia prælati primi essent in periculis. Archiepiscopus eo accepto incommodo, oppugnationem deseruit. Ex hoc tempore Susatum in jure Ducis Clivensis permanet.

Arnspergum.

Arnspergum vulgò **Arnsperg**/ Metropolis comitatus ejusdem nominis. Situm est ad Ruram fluvium, arcem editiore monte adjunctam habet, gratam & commodam Episcoporum Coloniensium residentiam, ut quæ jucunda simul & utilia venationis exercitia, piscium item copiam ex præterlabente Rura præbeat.

LVCEMBVRGENSIS DVCATVS.

Lutzenburgum.

Lutzemburgum vulgò **Lutzelburg**/ dicta forsan à gente

Leucrorum, quæ Germanis Lützen vocaretur; Sita est ad fluvium Alisuntium. Dividitur autem civitas in duas partes, superiorem & inferiorem. Vrbs est ampla & capax, ædificia, domus utcunq; splendidæ, verùm belli injuriis utcunq; afflictæ.

ARTESIAE COMITATVS.

Atrebatum.

Atrebatum vulgò *Arras*, Germanis Atrecht / urbs primaria. Hæc Franciæ Regibus quondam belli fortuna paruit: at annó M. D. XXIX. ad pristinos legitimosque possessores rediit, fœdere inter Franciscum I. Galliarum Regem & Carolum V. Imperatorem facto. Civitas hæc ingens est, propugnaculis fossisque munitissima, speciem præbet duarum urbium, muro discreta. Minor Episcopali sede decorata, à Præsule leges, magistratusq; capit. Primus omnium fuit Antistes S. Vedastus, ab Reimigio viro sanctissimo, Remensi Archiepiscopo institutus. Templũ elegantissimum D. Virgini dicatum. Bibliothecâ manuscriptorum librorum, sed potissimúm Theologicorum præcelebre. Major urbs situ, ædificiorum platearumque pulchritudine & fori capacitate peramœna; Abbatiam habet ditissimam, cui X X. millia aureorum annui reditus; civium incolarumq; multitudine frequens; variarum rerum mercimoniis opificiisque celeberrima. Fuit quondam (ut historiæ testantur) Flandricarum urbium caput, Caroli Calvi Imperatoris ævo & multis post seculis.

Audomaropolis.

Audomaropolis sive *Fanum S. Audomari*, vulgò *S. Audmer*, aliis corruptè S. Omer/recens est in Artesia oppidum, initium ac nomen habens à S. Audomaro, qui hîc Evangelicus fuit preco. Ecclesiam habet magnifice &

decentem extructam, cœnobium celeberrimum. Vrbs est minuta, habitatoribus frequens, splendidissimè ornata ædificiis, non longè ab hac urbe lacus est celebris, continuò fluens, qui deinde fluvio Aa miscetur.

Bethunia vulgò *Bethune*, nobile in Atrebatibus oppidum, annonæ frumentariæ horreum, magnæ olim celebritatis in Atrebatibus, sive Flandris occiduis; Dominatus, antequam in Atrebatum Comitatum concederet. Castrum miræ antiquitatis & munitissimum opus, etjamnum in Bethunia visitur & à Regio Gubernatore inside tur. Hîc mihi minimè silentio prætermittenda visa est sodalitas Bethuniensium ea, quam partim ab effectu, partim ab auctore caritatem Eligianam nominant, qua fortasse nihil habet universa Europa neque laudabilius neq; Reipub. salutarius. Græcè non malè νεκροφόρια, ab exportandis cadaveribus sive funeribus efferendis, nuncupare possis, inquit Georgius Braun; quò fit, ut nemo hîc, cujuscunq; sit conditionis, supremo funeris & sepulchri honore careat. Auctor seu potius svasor hujus instituti fertur fuisse B. Eligius, vetus ille Flandrorum Apostolus: Qui anno M.C.LXXXVIII. eodem temporis & horæ articulo duobus fabris ferrariis, uni Bethuniæ, alteri Beuriaci, (inter quæ vallum est passuum amplius mille) sub mortem apparuisse, & ut Cereum illum toto Belgio memoratissimum (qui etjamnum visitur, & ad sacra accenditur, neq; ulla tamen sui parte deperit) formare admonuisse proditur. Quam rem cum diligentissima inquisitione cognovisset Rogon, singulari vitæ sanctimonia præditus, svasor fuit, ut ejusmodi sodalitas caritatis & Christianæ in defun-

Bethunia.

νεκροφόρια.

ctos pietatis alumna instituęretur, ad cujus legitimam & politicam administrationem quotannis 21. vix ex honestissimo civium ordine deliguntur, qui communibus suffragiis præpositum & quatuor viros creant, quos Majores nominant, qui se Duces præbeant, & cæteros pro sua auctoritate se subsequi cogant in ædium penetralia; inde cadavera exportare, & sandapila ad sepulturam efferre, quocunq; morbi genere, etiam pestilenti, extincta, modò in sodalitatem nomina dederint, & intra status urbis limites mortui deprehendantur. Et annis jam abhinc propè quadringentis usu & quotidiana periculatione est compertum, nihil unquam contagionis ex adfectis corporibus contraxisse eos, qui tam pios Christianæ pietatis munus exercent. Quod quidem beneficium Bethuniani cives, cum immensa Dei clementia, tum assiduæ B. Eligii quasi tutela in Divi apud eundem pro se suaq; civitate intercessioni, meritissimè acceptum referunt.

HANNONIAE COMITATVS.

Montes. *Montes*, Germanis Bergen/urbs virorum morumq; dignitate & amplitudine opum clara, tum ex loci natura, & mœniorum ambitu munitissima: Trullæ fluviolo navium tamen capaci, opposita; qui non longè infra urbem sese in Haniam exonerat. Plebs mercaturæ deditissima, è laneæ telæ quodam genere (saya vulgari lingua est) quod in exteras regiones avehitur, lucrum potissimum facit.

Valencena. *Valencena*, seu (ut quidem appellant) *Valentiniana*, urbs potens, & ædificiorum splendore nitida; muris, propugnaculis & fossis quodammodo inexpugnabilis, Scaldi

flumine

flumine jam navigabili alluitur. Hîc quoq; laneæ telæ opificium, aliarumq; rerum mercimonia vigent.

Condatum, ad dextram Scaldis ripam, duobus millia ribus à Valencona distat, oppidum elegans. *Condatum.*

Landresium, Sabi fluvio imminet, Caroli V. Imperatoris obsidione, quæ facta anno M.D.XLIII. memorabile. *Landresium.*

Avesnæ, urbs & munimentum Gallorum finibus oppositum. *Avesnæ.*

Climmacum, nuperis bellis sæpiusculè incensum diru tum: tamen ad extremum ita restitutum, ut nullo elegantius renatum videri possit. *Climacum.*

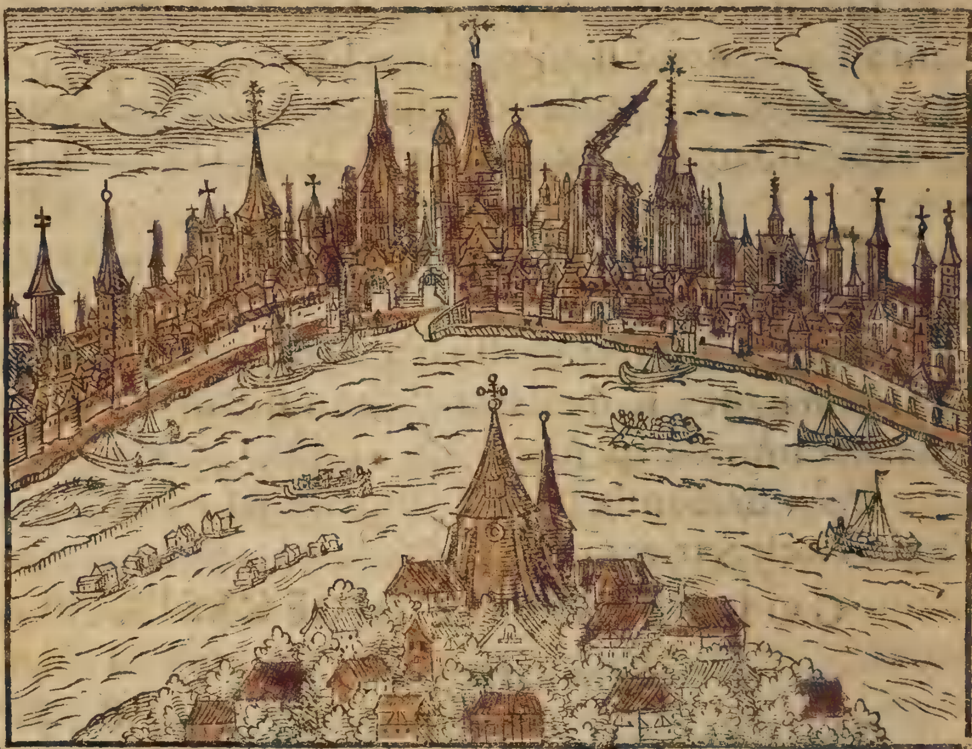
Halla Brabantiæ finibus contermina; Templo D. Virginis celeberrima. *Halla.*

COLONIENSIS DIOECESIS.

Colonia Agrippina.

Colonia Agrippina, Germanis Cölln am Rhein / dicta quibusdam videtur à Colono Trojano, tempore AEneæ, alii verò, quod Romanorum fuerit colonia. Cornelius Tacitus ita de ea scribit; Agrippina Augusta (Augusti filia) quo vim suam sociis quoque nationibus ostentaret in oppidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos coloniamq; deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipsius. Ac fortè acciderat, ut eam gentem Rheno transgressam avus ejus Agrippa in fidem acciperet. Batavi, quũ adversus Romanos rebellarent, nullos pejus tractarunt quâm Vbios, quòd illi gens Germanicæ originis, ejuratâ patrià, Romanorum nomine Agrippinenses vocarentur. *Colonia Agrippina.*

Tradidit idem Tacitus Agrippinensis puduisse Germanicæ originis, ubi Romanorum Colonia esse mæruerunt.

Ergò utrumq; nomen Agrippina & Colonia huic urbi ab Agrippina muliere datum est. Extructam nonnulli primò existimant à Colono Trojano, alii à Trebeto Regis Nini filio, tempore Abrahami, M. M. videlicet annis ante Christum natum. Restaurata fuit à M. Agrippa Aristobuli filio, Cæsarisque Augusti genero annis XVI. ante Christum natum. Videtur tamen Vbii primi fuisse fundatores. Ad fidem perducta est Christi à Materno discipulo S. Petri, primo Coloniensi Episcopo, anno Christi XCIV. Habet XI. Ecclesias collegiatas, XII. monasteria virorum, X. monasteria Virginum, XIX. Ecclesias parochiales, qua-

rũm

rum tamen quædam ſunt collegiatæ. Vniverſitas in hac civitate erecta eſt anno M. C C C. L X X X V I I I. ſub Papa Vrbano, & poſteà confirmata: In ea tria ſunt collegia, in quorum ſingulis, prçter Grammaticam, Poëticam & Rhetoricam totus docetur curſus Philoſophiæ. Sedes eſt hæc civitas Archiepiſcopi Electoris Septemviri.

Novesium, aliis Noveſum, vulgò *Nuys*, urbs eſt Vbiorum Rhenana, quatuor milliaribus ſub Agrippina Colonia diſtans, quam Marlianus in Ducatu Iuliacenſi, ſed Ptolomæus melius in Colonienſi Diœceſi collocat. Hæc urbs à primordio ſecundis Rheni fluctibus irrigata, ſiniſtrum ſitũ latus illuſtravit, donec fortuna minùs propitia alveum Rhenus minutans, Vrbemq; non longo ſpatio adſpiciens, brachium ejus uſibus reliquerit, qui Noveſienſem obſidionem Caroli Burgundionis accuratè deſcribit; Monachus cœnobii ſuburbani Novimontis civitatis inquit; Nüſienſis diſpoſitio magis in longum protruditur quàm in latum, per cujus longitudinem ad orientalem plagam amnis præterfluit Erppia, ibidem à Rheni fluvio abſorbetur, unde etjam civitas ab hac formatur parte, nec alia habçt foſſata; Diſtat tamen rivus iſte itinere quaſi mediæ horæ à Rheni fluvio, & per plures gradus ab iſto rivo fit aſcenſus ad civitatem, quæ in alto poſita eſt, ſed ex Rheno brachium procedit, in quod intrat Erppia iuxta civitatem; & iſtud brachium pariter cum Erppia conſtituunt fluviũ, ita ut majores naves ex Rheno ad civitatem cum mercibus deferat. Et brachium hoc Erppiæ adauctum etjam duas urbi vicinas ambit inſulas; una major, altera minor dicitur. Deinde à tota Septentrionali plaga in latum, &

Novesium.

pro media parte occidentalis plagæ in longum, ipsa civitas duplici cingitur muro, & in utroq; complures turres firmæ, & foris repletus est extimus murus terra, quasi usque ad summum, ubi ambulacrum habet, ut tutam stationem defensoribus præbeat: alia deinde media pars occidentalis in longum & meridionalis plaga in latum, simplici cingitur muro, extra quem, lato & alto munitur aggere, utriusq; foveis benè defenso. Atque hæc quidem obsidionis Corolinæ enarrator. Templum est Novesii collegiatum Canonicorum & Canonissarum D. Quirini reliquiis, tymbo operoso & frequenti peregrinatione memorabile. Civitas hæc graviter bello Coloniensi afflicta fuit anno 1585. Neuvvenarius enim Comes, qui Truchsesii profligati Episcopi partes defendebat, aliquot signa peditum equitumq; turmas è Gèldriæ oppidis & Bercka, sub id tempus evocavit ad Novesium per insidias occupandum. Archiepiscopus Bavariæ Dux, quia hostes plurimùm huic oppido insidiabantur, jampridem præsidium magistratui obtulerat: Sed is, suis viribus oppidiq; fortitudine fretus, illud repudiabat. Præterea partem muri juxta Rhenensem portam cives Senatus imperio erant demoliti, ut vallum novum ędificârent, sed & civium excubię minùs erant frequentes negligentioresq;, quàm esse solent; Non latuit hoc Neuvvenarium, quare copias suas Novesium ducens, 10. Maji intempesta nocte partem illam per rivulum, qua mola volvitur, tranare, & sub ipsis moenibus tacitè ad monasterium usq;, cui Mons Mariæ nomen est, adrepere jussit: Atque ut ex iis quidam admota schala muros ascenderet, & quid in urbe ageretur, exploraret; is tractum illum

obam-

obambulans, neminem invenit, eratq; altum in oppido silentium; dato igitur signo, socios vocat, qui plurimis admotis schalis muros superant, & in oppidum præcipites sese demittunt, portam confestim malleolis serisq; disjectis, aperientes, Neuvvemarius cum equitatu in suburbio portam observabat. Audito verò signo, & viam sibi videns patefactam, celerrimo cursu in urbem advolavit. Cives equorum hinnitu atq; strepitu hostiumq; clamore excitati, arma quæq; obvia rapientes, seminudos hostibus sese objiciebant. Equites ad portam Honoris properantes, à collectis civibus, qui ex curribus vallum objecerant, impediti, forum occupârunt. Cives diversis locis extra ordinem pugnabant, quorum XIIII. circiter occiduntur, inter quos præcipui fuerunt Consul Statius, Arnoldus Fratius, Henricus Schirmer Scholæ moderator, Melchior in Millendonck, & hospes in Dulcken: alii multi è mœnibus sese demittentes, perq; fossas natantes, evadunt. Hostes urbe potiuntur. Res verò proditionis suspicione minimè carebat. Dispositis excubiis, mane jam facto, in civium ædes ruunt, cives capiunt, pretiosa quæque diripiunt; & in utriusq; sexus homines, nullo discrimine, inaudita truculentia deſæviunt: præter aurum & argentum, signatum & non signatum, factum atque infectum, præter omnem supellectilem, annonam, & mercimonia, quæ hostis cepit, insuper cives suum, uxorum & liberorum suorum corpora intolerabili lytro redimere, armaq; omnia penes hostes ipsos deponere debuerunt. Nec id satis erat, sed singulis penè septimanis præsidia mutarunt: ut prioribus præda jam onustis abeuntibus, nova succederent, quæ

magis magisq; cives depilarent. Opulentissima & penè incredibilis erat præda, quam in hac urbe Neuvvemarii milites invenêre, omnes enim rusticorum opes, omnium nobilium & monasteriorum thesauri, cimelia atque ornamenta, imò quorundam civium Coloniensium divitiæ hîc erant apud amicos deposita, quod nulli tutiori loco, quàm Novesio hæc concredebant. Ex solo monasterio Regularium, præter annonæ magnam copiam, præter ornamenta pretiosissima, præter agentea vasa plurima, etjam XIX. calices argenteos atque deauratos rapuêre. Erat hoc monasterium primis fundatoribus in agro suburbano quondam ædificatum, & anno 1583. initiò tumultus Truchsesiani ab ipsis Novesianis, ne quid ex eo civitas caperet detrimenti, dirutum: ut etjam campos suburbanos defenderant miseri, qui ne pomeria, ne mœnia, imò ne forum quidem ipsum defenderunt.

TREVIRENSIS DIOECESIS.

Treviri.

Treviri.

Treviri caput ipsius Archiepiscopatus, à Trebeto filio Semiramis dici existimatur: hic namque matrem fugiens, cum universo comitatu suo huc pervenisse dicitur, & civitatem hanc ædificasse, atq; Trebatum vocasse, quod nomen hodie uno aut altero elemento tantùm immutato, ut pro Trebeta, Trevera, retinet. Vrbs Archiepiscopali hodie dignitate ac principatu, nec non & Electoratus titulo clara est. Quàm verò floruerit olim hæc civitas opibus, potentiâ, reliquisq; ornamentis, non obscurè ostendunt ruinæ superbissimorum ædificiorum. Videtur enim

ibi palatium ſplendidi operis inſtar Babylonici muri ex latere cocto factum, tantæ firmitatis etjamnum hodie, ut

nulla ferè arte frangi queat, In hac civitate magnâ adhibitâ diligentia ſervatur tunica inconſutilis Salvatoris noſtri. Antiquiſſima inſuper totius Germaniæ Vniverſitate hæc civitas inſignitur.

VVeſalia ſuperior, vulgò Ober Weſel/ oppidum ad ſiniſtrum Rheni latus, inter Bachiaram & S. Geari vicum, medium quaſi occupat; Archipræſuli Trevirenſi paret, ſitu eſt peramœno, ædificiis privatis ac publicis decoratur. Inter quæ pietati dicata, maximè commemoranda veniunt. Hîc igitur initiò viſendam ſe præbet D. Virginis Eccleſia, in ſuperiore oppidi parte, inchoata anno Salutis *VVeſalia ſuperior.*

M.CCC.

M. CCC. VII. (qui annus in altis ac pulcherrimis fenestris chori ejusdem templi perantiquis literis, quod tamen rarum, annotatus est) Et anno M. CCC. XXXI. ipsa Assumptionis die in honorem B. Virginis & Annæ matris ejus consecrata. A Balduino autem Archiepiscopo Trevirensi ex parochiali in collegiatam commutata. Fundata autem primitùs & ædificata ex eleemosynis VVesaliensis. Offert de hinc sese Vestalium Virginum, Ordinis D. Bernhardini Abbatia, quæ in Diœcesi Trevirensi omnium antiquissima dicitur. Propè mœnia deinde Rhenum versus Xenodochium conspicitur, in cujus Ecclesia supra summum altare columna lignea est, ad quam alligatus, & flagellatus S. puerulus VVernerus martyrium passus est, ubi Germanicè scriptum legitur, M. C C. LXXXVII. hat Wernerick de Wammenroid den Todt gelitten/ XIII. Kal. Maji. Cripta etiam nunc extat, in qua perfidelissimi hoc facinus perpetrarunt. Corpus ejus, timore perculsi pœnarum, extulerunt, & abjecerunt in locum non procul à Bavaraco vepribus & spinis obductum, quod postmodum ab incolis inventum, translatum est Bavaracum, ubi Deo in ejus memoriam ædificatum est templum, quod hodierno adhuc tempore ab ejus nomine appellationem habet. Generosus Dominus, Eques & nobilis Holsatus, Henricus Ranzovius lib. quem de annis enneaticis scripsit, hunc puerum à Iudæis anno ætatis VII. in die parasceves suspensum, flagellatum, membris omnibus concisum, crudelique morte interemptum commemorat. Est & Ecclesia præpotēti Deo S. Martini nomine sacra, cui unicus Rector præesse consuevit, sed cùm eadem benè dotata, dives esset,

ſub Diethero Archiepiſcopo Trevirenſi, Anno Salutis M. CCC. III. facta eſt collegiata, & perpetua fundatione ordinatum, ut eſſet Præpoſitus ibi, Decanus & quinque Canonici.

Bopardia, poſt S. Goari oppidum, ſiniſtrum Rheni latus occupans, impignorationis jure ad Archiepiſcopatum Trevirenſem ſpectat: Vnde autem denominatio nem ſortitum ſit, ſi monumentis veterum ſemotis, recentiores conjecturas examinare placebit, non à Poppone Fuldenſi Abbate, (quid enim ejus loci Cœnobiarchiæ cum Boppardia negotii) non à Poppone Trevirenſi Archiepiſcopo LXXVI. deducemus, cum illius etjam tempore immediatè ſub Imperio fuerit, ſed à loci natura portuſque bonitate derivatam appellationem ducemus, quaſi Bonport, pro Popport dicendum foret; Quò illius Epigrammatis auctor repreſſiſſe videtur, quod in Veſtalium Virginum choro ad S. Martinum extra muros ibidem legitur, hoc titulo: *Bopardia.*

EPIGRAMMA AD PIUM HUIUS CARminis lectorem Iohannis Flammingi Bonportuenſis.

Multus in hoc quondam Chriſti prænomine ſanguis
Sanctorum effuſus creditur eſſe loco.
Plura beatorum ſunt corpora ſancta reperta
Sub terra, multos qui latuêre dies.
Inventumq; fuit Latiis Epigramma figuris
Inſculptum ſaxo, quo poſuêre pii.
Enſis & appoſitus fuerat, quo cæſa feruntur
Corpora ſanctorum, quando tulêre necem.

Propterea hanc sacram quicunq; intraverit ædem,
Dic, precor, æthereа luce fruatur Ivo.
Quem cœlestis amor, pietas & sancta coëgit
Ad Christi laudem hunc sic reparare locum.
Qui modò neglectus senio foret atq; jaceret,
Si pius hunc iterum non renovasset Ivo.
Sic igitur longos, locus hic, veneratur in annos,
Unde Deo laudes, perpetuumq; decus.

M. D. XVI.

Certè si opportunitatem situs, vim, abundantiam, præstantiamque, si lignorum & earum omnium rerum, quas vitæ necessitas postulat, abundantiam consideres, si oppidanorum elegantiam, urbanos jucundosq; sales, quibus suavissimè se exercere & reficere solent, consideres, non immeritò Boppardiam hanc à situs portusque bonitate nuncupatam putabis. Gaspar Bruschius Cent. 1. de præcip. German. Monast. Mariæ montem Bodobrigium, vel Monasterium B. Virginis Mariæ in monte extra muros Boppartienses ita describit: Paululum, inquit, à Rheno supra civitatem, versus Hunnorum præsidia situm: Benedictinæ professionis Monialium à civibus ejus urbis primùm cæptum ac conditum esse legitur: privilegiatum verò à Pont. Max. Gregorio VII. subjectum S. Matthiæ Trevirensi Cœnobio, temporibus Henrici IIII. Rom. Imp. Posteà verò à Friderico II. Imp. liberaliter donatum est; qui cœnobium collapsum instaurari curavit, & in tuitionem suam recepit XX. Cal. Maji Anno Dom. M. CC. XX. Est huic monasterio vicinum aliud etjam Cœnobiolum Monialium, Tertiæ Regulæ S. Francisci, D. Martino nuncupatum: Et è regione ejus in altera Rheni ripa Cam-

pium

pium ejuſdem Ordinis ac profeſſionis Franciſcanæ Monaſterium, quæ utraq; ex piorum hominum Eleemoſynis & collationibus potiùs, quàm Principum munificentia emerſerunt.

LOTHARINGIAE DVCATVS.

Nanceium Lotharingicarum urbium caput, duplici cinctum ambitu foſſarum & murorum. *Nanceium.*

Novum Caſtellum Moſâ alluitur oppidum, & aëre & ſitu amœniſſimum. *Novum Caſtellum.*

HASSIA vel HESSIAE LANDTGRAVIATVS.

Marpurgum.

Marpurgum. *Marpurgum* seu *Martispurgum* à Marte, qui hîc coli solebat, sic dictum anteà, uti Ptolomæus scribit, Amasia dictum, situm est ad Lonam fluvium, à Marcomiro XXVII. Francorum Rege post Christi natalem an. CXLVI. iterum ædificatum. Iam Marpurgum valdè auctum est quotidieq; augetur. Castrũ unà cum sacello in monte positum ab Episcopo Ludovico Coloniensi an. M.CCCC.LXXXIV. extructum. Nova aula, vulgò New Saal / extructa est à Landtgravio VVilhelmo juniore, an. Christi M.CCCC. LXXXIX. Iam verò anno M.D.XCI. adeò splendidè castrum hoc est ornatum, vt cum quibusvis amœnissimis Italiæ palatiis conferri possit. De hac civitate plura videre est, uti quoq; de Schola ejus apud Abrahamum Saurium.

Casselia.

Cassela vulgò Cassel / civitas valdè celebris, nomen à castro, quod antiquitus ibi solum fuit, sumpsisse putatur. Ptolomæo vocatam esse *Stereontium*, scribit Franciscus Irenæus. In hac viget mercatus armentorum & lanæ. Arx egregia cincta aqua. *Casselia.*

Francoberga.

Francoberga vulgò Franckenberg / civitas Hessiæ versus VVestphaliam, sita ad fluvium Ederam, nomen desumpsit à Francis, qui ibi castra metati sunt contra Saxones, unde Ioan. Hartmannus: *Francoberga.*

Arces movit ut expeditiones
Francus, Saxones in gregem rebellem
Carolo Duce, magnitudo mentis

Gestorum, cui dedit tremendum
Cognomen positum est, serviq; cœpit
FRANCOBERGA: sed hæc quia extimendos
Contra militis impetus locârant
Forte præsidium, locumq; Franci
Ex illo placuit modo vocari.

Anno Christi D. XX. à Rege Theodorico primùm extrui cœpta, postea anno D. CCC. IIII. à Carolo Magno aucta; Propè hanc civitatem rotæ aquam per montem deducunt.

MANSFELDIAE COMITATVS.

Mansfeldia. *Mansfeldia* regionis caput est, ad VVipperum amnē sita: dicta existimatur à Manno Tuisconis filio, quasi Manni campus.

Eislebia. *Eislebia* Comitatus Mansfeldiæ, quæ superiori Saxoniæ inter Salam amnem & VViperum insertus est, Metropolis, antiquitate & situ commēdatur. Appellationem ab Iside AEgyptiaca consequuta putatur, quæ, Tacito teste, oras Suevicas, vicinaq; loca post mortem mariti Osyridis peragraverit, & Eislebiæ domicilium foverit. Situ est salubri & optimo, solum habens tam in superficie, quàm in fundo fertile, ibi frumenta, hîc metalla largo proventu, suppeditans. Eruitur enim ejus visceribus propè Eislebiam, Mansfeldiam & Hochstätten / lapis niger ac fissilis, cujusmodi is est, quo in laminas tenues secto; (tegularum loco utimur) nonnullis ardosa vocantur, is picis ærisque plurimum obtinet, ac metalli minimè occulta habet indicia: conspicitur enim inspersus auri cuprive color. Hunc itaq; ingenti copia erutum, ex montibus lignisq; circum-

positis,

positis, exurunt, incensus autem emittit eundem, quem linthantraces, seu carbonarii lapides, at, si contingat placidas pluvias ignem conspergere, tantùm abest, ut extinguatur, ut majores etjam flammas excitet, lapisq; eò citiùs liquescat, quod bituminis piceísve non obscurum est indicium; Neque hoc tacendum, num ludentis naturæ miraculum, non immeritò videri queat, quod is lapis manifestas ostendat inspicientibus animalium ferè omnis generis effigies, ramentis ac lineamentis aurei coloris, ita ut quidvis primo intuitu dignoscere queas. Affirmant nonnulli eorum tantúm animalium, quæ propinquus Eislebiæ lacus gignat, eum præ se ferre imagines, cujusmodi sunt piscium, sanguillarum, carpionum, ranarum; verùm alii perhibent, etjam aliorum animantium figuras, eum exhibere ad unguem, utpote gallorum gallinaceorum, salamandrarum, quin & in quodam eorum lapidum pontificis cujusdam barbati effigiem triplici diademate ornatam, multis conspectum ajunt. Porrò Eislebiæ priscis temporibus multa commemoratione digna sunt gesta, ut enim pleraq; taceam, hîc saltē cōmemorare juvarit, quòd cum annus ageretur LXXXII. supra M. conventus ibi primatum Saxoniæ habitus fuerit, qui instinctu Gregorii VIII. Pontificis Maximi conspiratione contra Henricum IV. facta, regem sibi elegerunt Hermannum Lotharingiæ Ducem, qui arcis Eislebiensis præsidio fretus, aliquantisper Imperatori restitit, ejusque exercitum ex Frisonibus collectum Ernesti Mansfeldiæ Comitis auxilio, fudit. Vnde evenisse ajunt, ut oppidi Eislebiensis vicus (qui hodiè

NB.

corru-

corruptè die Frey Strasse appellatur) Frisonum vicus denominatus sit.

THVRINGIAE LANDTGRAVIATVS.

Erfurdia.

Erfurdia. *Erfurdia* sive *Erfesfurdia* nomen à primo conditore Erfft sumpsisse putatur: Hic enim, cùm molitor esset, molendinum suum ad Geram fluvium fixit, atque civitati hinc initium dedit, circa initium imperii Arcadii & Honorii: posteà à Clodoveo Francorum Rege an. Christi CCCC.XXXVIII. aucta, Anno verò M.LXVI. muris cincta tanta amplitudine, ut Germaniæ totius maxima censeatur. Hanc perluit Gera fluvius, atque à sordibus purgat; Eadem Episcopalis olim erat, Bonifacio conditore: dignitas ea postmodum Moguntiacum translata dicitur.

Plurima

Plurima damna passa est frequenter ab igne hæc civitas, absumptis nonnunquam 6000. ædium. Celebri Gymnasio literarum floret, quod anno Christi M. CCC. XCII. Bonifacius Papa IX. ibi extruxisse privilegiisque ornasse scribitur. In eadem civitate videre est insignem maximamque campanam, cui similem in tota Germania non est reperire. Mercus herbæ Isatidis ibi celebris, unde quidam Poëta insignis:

Herba Thuringorum celeberrima crescit in agris,
Hanc Isatin Græcus sermo vocare solet.
Ponderis hæc magni est, & multo venditur ære.
Hac etenim tingi lana parata solet.

Iena.

Iena civitas Turingiæ, quam aliqui volunt à Iano *Iena.*

Deo; verùm is in Germania coli non solebat; alii verò ab Hebraica dictione Iayn, quod vinum significat, deducunt, quod videlicet ibi multum crescat vini; unde quidã:

Hinc placet Hebræo nobis hanc nomine dici,
Vt vetus à Iayn nomen Iena tenet.
Cur ita crediderim, nisi mentem vocula fallit,
Certa hujus ratio nominis esse potest.
Quippe vocat Iayn Solymæ pius incola terræ,
Hoc quod nos Latio dicimus ore merum.
Quæ caput in mediis urbs fertilis erigit uvis,
Hanc quisq; à vino nomen habere neget?

Sita est in valle muris cincta, turribus munita, pontem habet supra Salam. Schola est ibi erecta anno M. D. LVIII.

SAXONIA.

VVitemberga.

VVitemberga ſita eſt ad Elbam fluvium, metropolis Saxoniæ ſuperioris, à VVitikindo I. extructa, alii aſcribant VVitikindo filio ejus: Circa annum Domini M. D. II. à Duce Friderico ibidem erectum eſt Gymnaſium.

Magdeburgum.

Magdeburgum ad fluvium Elbam, à Venere Parthenia, quæ ibi colebatur, appellata, *Parthenopolis* ſive *Caſtrum puellarum.* Carolus Magnus ibi Epiſcopatum erexit. Civitas deſtructa eſt à VVandalis, ab Ottone verò I. Imp. ejuſq uxore Edith, anno XXIX. ſui imperii reſtaurata, & doti bus variis ornata: atq; Epiſcopatus in Archiepiſcopatum mutatus. Magdeburgū

Halberſtadiũ. *Halberſtadium* Epiſcopalis urbs, Oltemia fluvio perluitur: in hujus urbis medio extollitur tumulus ac collis: is duorum ſtadiorum habet longitudinem, ac in ſummo vertice latam amplamq; planiciem, in qua bina ædificata templa ſunt, ædificiis ſplendidiſſimis Canonicorum, illa autem, quæ in monte ſita ſunt, civitas ſeu urbs dicuntur; quæ ad montis pedem, ſuburbia vocantur.

Minda. *Minda* vetus Saxoniæ oppidum, propitio ad negociationem ſitu, ad eam concurrunt fluvii hi, Viſurgus, qui eam irrigat, Lexna, Aller, Fulda & VVerra. Hîc bona coqui ſolet cerevifia, vicinis expetita. Cathedralem ejus Eccleſiã laudavit Bernhardus Luderus. Pontem ſuper Viſurgum circa annum MCCCCIII. magnis molibus lapidum in pedes conjectis firmavit.

Hildeshemiũ. *Hildeshemium*, civitas antiqua: fuit antea civitas duplex; poſteà utráque conjunctâ, facta eſt unica. Templum ſummum inſigne habet, turriſq; ipſa tectum habet aureum, civitas amœna, Archiepiſcopo ſubeſt Colonienſi. Ex hac civitate prodiit Ludolphus von Cöllen/ ita cognominatus, quòd prædeceſſores ejus Colonienſes fuerint. Certè Ludolphus hîc in Matheſi ſecretiori, Arithmetica videlicet Algebraica tantus eſt, vt nullum unquam ei parem abinitio mundi fuiſſe, non dubitem affirmare. Vti ſatis apparebit ex opere ejus Algebraico, quod molitur; tum etjam ex tractatu ejus de circulo, quem jam paratum eſſe mihi ſignificavit, in quibus omiſſis vulgaribus, ſeria quæque tractabit. Hic vir à pluribus annis in Belgio degit, ibidemque & Athleticam & Mathematicam profitetur,

unde

unde non tantùm patriæ suæ, & Belgio toti est honori & ornamento.

Lubeca.

Lubeca dicta quasi Lobeck / quasi ein Eck deß Lobs / quod tria regna contineatur, videlicet Daniæ, Svvediæ & Norvvegiæ, teste Celte, qui ita canit: *Lubeca.*

Inde urbs clara nitet de lumine nomine dicta:
Et Lobecum Cordani fama decusq; sui.
Angulus hæc laudis dicta est urbs nomine prisco,
Angulum in hunc fertur fluvius Dravenna per æquor.

Vel dicitur à corona lingua VVandalica, quod sit tanquam insignis corona Imperii Germanici. Hæc civitas à variis vario situ fuit extructa, restaurataq;. Hodiè inter fluvios Travum & VVagenitsium sita est. Imperio ascripta civi-

tas est anno M. C. LXXXII. à Friderico I. Imperatore. De hac civitate ita canit Iulius Cæsar Scaliger:

Si referam mihi: quis credit, sublimina mundi
Vltima legiferi jura vigere Dei.
Ingenii candorem, animi cultumq; fidemq;,
Fortia invicta pectora pura manu.
Dum mirata strepit terras Astræa relinquens,
Atq; putat cœli regna, resedit ibi.

LVNEBVRGENSIS DVCATVS.

Luneburgum.

Luneburgum — *Luneburgum* nomen à Castro & Luna desumpsit: in castro enim hoc simulachrum Lunæ à Romanis colebatur, quod à Carolo Magno dejectum fuit. Albertus Crantius scribit castrum id Luneburgicum anno M. LX. sub

Imp. Henrico IIII. adhuc superfuisse, civitatem verò priùs inchoatam fuisse anno M. C. X X C V I I I. vel M. C. XXCIX. (uti habet historia Saxonica) ab Henrico Leone. In hac civitate tria sunt templa parochialia, inter quæ primarium est S. Ioannis, & tria monasteria, inter quæ antiquissimum est S. Michaëlis; in hoc est tabula aurea, in qua Salvator noster cum duodecim Apostolis ornata pluribus gemmis pretiosis. Civitas hæc Ducalis est, ad fluvium Elmenovv sita, arte quoque & natura satis munita, satis fonte ditissimo beata. Hæc enim præcipua civium ejus mercatura est, quam terrâ marique in longinquas exportant regiones, majorem tamen ejus partem Hamburgenses negociatores coëmunt, ac magnum fœnus exercent.

Bardevvick sive *Bardorum vicus*, à Bardone Saxone ita vocatur, quadrante milliaris distat à Luneburgo, antiquitùs fuit insigne emporium. Dicitur vicus extructus C C. XXXV. annis ante Romam. Fuit antiquitus Episcopo ornata à Carolo Magno, posteà eodem privata, nunc est vicus. *Bardevvick.*

BRANDEBVRGENSIS MARCHIONATVS.

Brandeburgum aliis à Brenno Duce Sennone Galliarum nominatum & extractum putatur, alii à Brando Marcomiri IIII. filio extructum putant: duplex est antiquum & novum, quorum unum ab altero distinguitur fluvio Hawel. *Brandeburgũ*

Fran-

Francofurtum ad Oderam.

Francofurtũ ad Oderam. *Francofurtum ad Oderam* aut ad Viadrum; extractum putatur à Simone II. ejus nominis, filio Cleodomiri, nepote Simonis I. Ducis Francorum, ſub Antonino Pio Imperatore. Hæc civitas Vniverſali ſtudio celebris, quo eam ornavit Ioachimus I. ejus nominis, Marchio, circa annum Domini M. D. VI. Maximilianus verò Imp. variis privilegiis exhibitis confirmavit.

BRVNSVVICENSIS DVCATVS.

Brunſvviga.

Brunſvviga. *Brunſvviga* vel *Brunſvvigum*, item *Brunopolis*, vulgò Braunſchweig/ civitas, cœpta extrui à filiis Ludolphi Ducis Brunſvvicenſis, poſteà à Brunone perfecta, unde nomen

dedu-

deductum, quaſi Brunonis vicus vel caſtrum. Civitas hodie eſt Ducalis, populi habitatorumq́; frequentia ac ædifi-

ciorum ſplendore ac magnificentia ornatiſſima: quadratâ formâ, turribus ac mœniis inſigniter munita. Circuitum habet 2000. paſſuum, qui conficiunt medium milliare Germanicum, eam Onacera fluvius medium ſecat, ac omnibus ſordibus purgat, pontibus tamen ubique fluvius tectus eſt. Territorium planum eſt; Vrbs ipſa dupliciac nonnullis partibus triplici etjam foſſa circundata, eæ aquis plenæ, vallis aggeribuſq́; diſtinctæ ſunt. Vrbs eſt quàm Norinberga major, Erfordia minor. Propemodum hæc in ipſius Provinciæ meditullio ſeu centro ſita eſt.

MECHELBVRGENSIS DVCATVS.

Rostochium.

Rostochium. *Rostochium* vulgò Rostock; primùm arx fuit, posteà à Rodtschalcko filio Vdonis in civitatem versum: deinde à Primislao II. Nicolao filio auctum. Civitas hæc Academiâ liberalium artium floret, quam impetrarunt Principes Mechelburgenses Ioannes & Albertus, unà cum civibus Mechelburgensibus, anno Christi M. CCCC. XV. Aër ibi salubris est. Rerum ad victum spectantium levi pretio magna ibi est copia.

Mechelburgũ *Mechelburgum*, primùm pagus fuit magnus Vagriæ sive Holsatiæ, tribus arcibus munitus; posteà in civitatem conversum: Ducatus verò titulo insignitum anno M. CCC.XLIX. à Carolo IIII.

Gottor-

Gottorpia, arx non procul à Slesvvico, nomen à Gothis obtinet, qui hîc olim castra habuerunt; veterum Ducum Slesvvicensium sedes Hisce nostris temporibus ab Adolfo Oldenburgensi firmissimis propugnaculis ac muris muniri, quin etjam ædificiis novis & ponte lapideo ornari cœpta. Telonium hic celebre, ubi compertum fertilibus annis, ex Dania quinquaginta millia boum in Germaniam abacta, vectigal solvisse. *Gottorpia.*

Slesvvicum vulgò Schleßwick / præcipuum Ducatus Slesvvicensis, quoad Holsatiam pertinet, oppidum. Germaniæ originis non habet obsitum, quem ad Sliam in maris Baltici sinu obtinet: Quondam totius Cimbricæ fuit metropolis, amplissimum & opulentissimum oppidum, hodiè non ea magnificentia conspicitur. Primùm in hac civitate Deo vero conditum fuit templum ab Erico rege Daniæ, fratre Heraldi, quem S. Anscharius ad Christi fidem verbi divini sedata & fideli prædicatione convertit, anno Christi DCCCXLVIII. Verùm sequentes Reges non diu in ea fide perseverârunt, circa annum à nato Christo MLXIIII. Slavi civitatem Slesvvick capiunt, expugnant, depopulantur, funditus extinguunt, & religionem Christianam pessundant. Cessante autem jam Slavica persequutione, auctus est Slevici cultus divinus, pleraque monasteria & templa ædificata. Restaurata est inprimis Cathedralis Ecclesia, atque opibus & reditibus aucta. Extructum est etjam ab Anglis prope forum Ecclesia S. Spiritus, quod adjunctum habuit ejusdem nominis Xenodochium, Erat etjam Ecclesia D. Nicolai ex Australi Cathedralis Ecclesiæ latere, quæ adjunctum habuit monasterium ordinis D. *Slesvvicum.*

Augustini orientem versus. Ea ædificia funditùs diruta & solo æquata sunt, ut nulla eorum vestigia supersint. Extat & Xenodochium & sacellum S. Gregorii ad pagum ejus nominis supra montem Aquilonem versus, sed & illud totum in nihilum redactum est, unà cum sacello, extantibus paucissimis ruderibus. Supra eundem montem penes viam, qua Flensburgum itur, sacellum est D. Michaëlis Archangeli, forma rotunda, uti plerisque in locis antiqua infidelium delubra cernuntur. Superest autem integrum monasterium nobilium Virginum monialium in peninsula Slesvvici (Holm) dicta. Templum in eadem peninsula primùm pro mercatoria domo ab Anglis extructum, & sequenti tempore in Ecclesiam sacratum, planè dirutum jacet, ea nunc est olim opulentissimæ & amplissimæ urbis deploranda facies, si ad illam pristinam magnificentiam divini cultus, & opulentissimorum commerciorum referatur. Sed nihil mirum; ut enim hominibus vitæ suæ, sic imperiis, regnis atq; Rebuspub. sui sunt fatales termini. Durat tamen adhuc & mediocri statu conservatur Cathedralis Ecclesiæ Sclesvvicensis. Fundatus est Episcopatus Sclesvvici ab Ottone I. anno Domini M. CCCC. XLVI. Ac posteà à Daniæ Regibus variis reditibus auctus. Episcopos habuit usque ad hunc annum Christi M.D.XCV. 44. qui ibidem magna ex parte humati quiescunt.

Husem.

Husem oppidum est Slesvvicense, portum habens Mercatorum negotiationibus celebrem, quem efficit Oceani tractus Hener dictus. Etsi autem domibus, plateis, longitudine, amplitudine ac ubertate soli Flensburgo vix

cedat,

cedat, hactenus tamen nullum civitatis jus habuit, nec muro vallóve aut fossis cinctum fuit. Anno autem M. D. LXXXII. die XIX. Febr. à Duce Adolfo jus civitatis, certis conditionibus ac legibus obtinuit, qui etjam pulcherrima arce oppidum ipsum decenter ornavit.

Husenum illustris pars est quotacunq; ducatus,
Qui nomen Slesvvik traxit ab urbe suum.
Holsatiaq; Duci jamdudum paret Adolpho,
A quo juris habet Principe, quicquid habet.
Nam licet egregio sit felix incola portu
Husensis, tutò solvere ut inde queat.
Mercibus atq; suis Hollandis poßit & Anglos
Visere, & exoticas inde referre domum.
Et licet haud cedat Flensburgo, quò sua crebrò
Transportare solet, vendere quæ statuit.
Ritè per Hesperium queat ut mare currere, nec non
Longiùs amotos visere poßit agros.
Non hucusq; tamen jus municipale valebat,
Quamvis optaret sæpè parare sibi.
Non ædes muro, foßis fallóve licebat
Cingere, ne contra sumeret arma Ducem.
Nec se Dithmarsis adjungeret effera, quorum
Vita, hei belli fax furiosa fuit.
His verò victis est exoratus Adolphus,
Et jus Huseno municipale dedit.
Illic & magnis extruxit sumptibus arcem,
Qua non ulla quidem pulchrior esse potest.

Ex nobili & peraugusto D. Hen: Rantzovii Musæo.

NB.

Haderslebia.

Haderslebia Slesvvicensis Ducatus oppidum, à VValdemaro Duce Iutiæ anno Christi M. CCXCII. jus & privilegia civica consequitur. Arce quondam in colle munita fuit, quam Ioännes Holsatiæ comes solo æquavit, & & rursus non procul ab oppido ferè in peninsula ædificare cœpit, nomine ipsius Hanspurgum nuncupatam, unà cum Ecclesia marmore auroq; ornata, sed eo morte prævento anno salutis M.D.LXXX. Fridericus II. Rex Daniæ, eam jure successionis adeptus, perfecit, cujus imperio etjamnum gaudet. Est & hîc cathedralis Ecclesia, in qua Rumboldus Dux Slesiæ eò à Cæsare Sigismundo missus, ad certas componendas lites inter Daniæ Regem Ericum & Holsatiæ Comites, Slesvvicensis Ducatus causa exortas, peste in hac legatione extinctus, honorificè ab Erico Daniæ Rege sepultus est. Habet etjam Xenodochium in ipso oppidi ingressu, & Scholam ab ipso Duce Ioanne ædificatam, & copiosis dotatam reditibus. Insuper & portum tutissimum Fironiam in Oceanum orientalem vergentem, quem fertiles in vicinia agri condecorant.

A Duce VValdmaro primùm Haderslebia nomen,
Iutia cui quondam paruit, urbis habet.
Arx hîc structa fuit vicino in colle, Ioännes
Quam Dux illustris diruit Holsatiæ.
Diruit & arcem, vicino in littore cœpit
Sumptibus haud parvis ædificare novam:
Hansburgum dicunt: simul ut cum nomine notum,
Arcis quis fuerit conditor, esse queat.
Struxit in hoc templum speciosum marmore & auro,
Sincero verbi motus amore Dei.

At nunc

At nunc jure tenet Fredericus id omne Secundus
Rex Daniæ, cujus fama perennis erit.
Et, quia Dux moriens, multa imperfecta reliquit,
Rex hæres opibus perficit ista suis.
AEdes præterea cathedralis in urbe videtur,
In qua Rumboldi sunt monumenta Ducis.
Gymnasium quoq; Dux magna cum laude Ioännes
Extruxit, curam religionis habens.
Attribuit reditus opulento principe dignos,
Nam studia in pretio duxit habenda sibi.
Insuper & tutum maris Haderslebia portum
Fœcundos agros pascua læta tenet.

Flensburgum oppidum Ducatus Slesvvicensis inter montes excelsos littori maris orientalis adjacet, in quod ejus portus se extendit, tanta commoditate, profunditate & securitate, ut singuli ferè cives ex domibus suis naves mercibus implere, & easdem rursus exonerari possint, ut non immeritò Crantzius id oppidum terra marisq; rebus gerendis opportunum scribat. Amœnissimo & saluberrimo in loco ædificatum est, nec non purissimis scatet fontibus, abundantiaq; omnium rerum affluit, quæ ad omnes necessitates pertinent. AEdes habet magnificas & splendidè extructas; adhæc Parochias aliquot magnificè ædificatas, quarum omnium D. Ioannis Parochia est vetustissima. Estque longitudo civitatis passuum 2341. sita sub elevatione polari 55. grad. 30. min. Arcem habet satis pulchram in monte collatam, ejusdem nominis, urbi imminentem & omnium oculis expositam. Versus meridiem habet Gynnasium à Ludolpho Naäman Minorita fundatum. *Flensburgum*

Sege-

Segeberga. *Segeberga* olim Aelberaga in VVagria Holſatiæ regione. Diſtat Hāburga VII. Chilonio VI. Lubeca verò IV. milliaribus. Arx eſt antiquitate illuſtris in monte ſita, oppidū verò ad radices montis, quod varias paſſum difficultates, poſteà extructo monaſterio creſcere cœpit. Monaſterium ordinis eſt D. Auguſtini, ex quo anno MCLXXXIIII. Theodoricus electus eſt Epiſcopus Lubecenſis.

Itzohoa. *Itzohoa*, nobile & auguſtum Holſatiæ oppidum, ſitu lociq; naturâ, navigatione, ac proinde negotiatione, quas per Storam & Albim flumina exercetur, præſtans. Nam Storâ, piſcoſo ac navigabili flumine, undique cingitur, quod flumen in intima Holſatia ortum, aliquot oppida & nobilem illam Rantzovianam domum Bredenbergam alluens, ad occidentem Albi permixtum, à fluminum tandem parente recipitur. Gerhardus comes Holſatiæ & filius Adolphi IV. anno reparatæ ſalutis M. CCV. transtulit cœnobium Virginum nobilium de Iuenflete, & id rurſus extrui juſſit ante oppidum Idzohoe, idq; multis & amplis prædiis ac fundis locupletavit, ſepultuſque eſt in ipſa cœnobii Eccleſia cum omnibus ſuis poſteris. Deinde etiam anno M. CCC. XL. Gerhardus Magnus in Iutia cæſus, ibidem humatus eſt. Porrò in jam commemorato Itzohoënſi cœnobio monaſtico habitu etjamnum degūt 21. divinis officiis nuncupatæ nobiles Virgines. Haud ita procul ab iſto virgineo, miſericordiæ pietatiſq; officina eſt ſita Xenodochium equeſtri Divo Gregorio ſacrum. Oppidani Fredericum II. Daniæ Regem hæreditarium Dominum agnoſcunt.

Chilonium vulgò Kyel / nobile Holſatiæ oppidum, ſitus & naturæ benignitate fruitur, portum habet capacem & peropportunum, in quem ex Germania, Livonia, Dania & Svvecia magno oppidanorum quæſtu merces deferuntur, quibus eadem maris vicinitas, piſcatum etjam uberem, & maximè Salmonum, præbet, ex quo incolarum non pauci commodè victitant. Vetus eſt oppidum aquis probè inſtructum, & ferè undiq; cinctum, appellationem à cuneo, ut Germanicè ſonat, obtinens. Arce decoratur conſpicua, abs Adolpho Duce novis ædificiis venuſtè exornata, ſed præcipua Chilonium celebritate pollet peraugustis nobilium Comitiis, quæ quotannis ibi celebri habentur frequentia, circa D. Anthonii feſta, ubi publica privataq; negotia, & præſertim res pecuniarias, quas opulentas habent, expediunt. Eſt & Minoritarum monaſterium jam in Xenodochium converſum, in cujus Eccleſia Adolphus IIII. Holſatiæ ac VVagriæ comes, qui VValdemarum II. Daniæ Regem in Bornhoſede devicit, ſepultus eſt anno ſalutis M. CC. LXI. cùm anteà ejuſdem inſtituti Monachatum fuiſſet profeſſus, idemque monaſterium anno poſt natum Chriſtum M. CC. XLIV. ædificaſſet. *Chilonium.*

Crempa, Holſatiæ oppidum, nomen habet à flumine navigabili, Crempa, quod per medium iſtius labitur in Storam & Albim. Ius municipale & inſignia accepit, anno Domini M. CC. LXXI. à Gerhardo I. Holſatiæ Schovvenburgenſis ac Stormarſiæ comite, Adolphi IIII. filio, ſub Chriſtiano III. anno Domini M. D. XXXV. flagrante bello Lubecenſi, vallo, foſſiſq; & propugnaculis à Ioanne Rantzovio, Equite aurato ita eſt munita, ut inter Hol- *Crempa.*

ſatiæ munitiones, non minima exiſtat. Incolæ mercaturam exercent, nec minùs agriculturæ operam dant, cùm in paluſtribus & frugiferis locis non procul ab Albi & Stora ſita eſt. Nunc autem anno M. D. X X C I V. Friderico II. Regi Daniæ, tanquam Duci Holſatiæ, ad quem à Patre Chriſtiano III. devoluta, ſubjecta eſt.

Vrbs ego Cymbricæ non infima gloria terræ,
Velifero Crempa flumine, Crempa vocor.
Quod ſimul in Storam reſonans ſe jactat in Albim,
Me media curſu præpete parte ſecans.
Municipale meis, jus ac inſignia ceßit
Civibus Holſatia Stormariæq; comes
A quarto celebris genitore Gebhardus Adolpho,
Alter & iſtius nominis ipſe comes.
Cum vallo foſſas & propugnacula ſtruxit
Auratus ſumma laude vehendus Eques:
Ianus Ranzovius, bello flagrante Lubecæ
Munitam ſatis, ut dicere jure queas,
Rure mei vivunt cives ac merce, paluſtris
Quod cum fœcundis & benè ſtructa locis.
Porrò Friderico jam ſum ſubjecta ſecundo,
Qui Daniæ Rex & Dux ſimul Holſatiæ eſt.

Reinholdſburga. *Reinholdsburga* elegans Holſatiæ oppidum, arce regia conſpicuum, abs Reinoldo quodam fundatum, qui nomen oppido & caſtro indidit Reinholdiborch: qui fundator, num princeps vel nobilis aliquis fuerit, ignoratur. Vrbs eſt opportuno loco ſita; Eidora enim totam eam circumfluit, & aliquoties eam curſu ſuo dividit, ita ut inde navigatio in Hiſpaniam, Galliam, Angliam ac inferiorem Germaniam inſtitui queat. Turris, quæ hodierna die in

arce

arce conſpicitur, à Gerhardo Magno Comite Holſatiæ & Schovvenburgenſis ædificata eſt, circa annum M.C C. XXX. Deinceps alter Gerhardus, Henricus & Nicolaus fratres, dederunt civitati aliquot pagos & municipale, unà cum inſignibus, quibus hodierno die utitur, anno Domini M. C C C. XX XIX. quorum ſucceſſoribus mortuis, ad Reges Daniæ ex Oldenburgenſium comitum familia natos venditione, cum cæteris Holſatiæ locis, pervenit. Chriſtianus I I I. Rex Daniæ eam munitionem, quæ jam videtur, fieri curavit. Ioannes ejus frater, cui in diviſione obligaverat, arcem ibidem, vetuſtate collapſam, ædificiis ſplẽdidis rurſus exornavit. Quo mortuo abſque hęredibus, cum ejus ditiones inter fratrem Adolphum & Fridericum II. fratris filium jure feudali dividerentur, Friderico II. Regi Daniæ ceſſit.

Vrbem quam ſpectas, hæc Reinholdsburga vocatur:
Eidora eſt fluvius, qui prope volvit aquas.
Indidit huic urbi nomen Reinholdus & arci:
Danorum nunc Rex hanc Fridericus habet.

STORREMARSIA.

Hamburgum.

Hamburgum metropolis eſt Storremarſiæ ſub Duce Holſatiæ: putatur nomen habere à Iove Ammone, qui antiquitus ibi colebatur, cujus ſtatuam Carolus Magnus dejecit. De hac civitate Conradus Celtes. *Hamburgum*

Inde ad Cymbriacum contendit Cherſoneſum,
Ad cujus ſurgit pulchra hoſtia Cymbrica quondam,
Sed nunc Hammonis nomine dicta πόλις.

Alii dictum putant ab Hama insigni & strenuo milite Saxone. Hæc civitas à Danis Pomeranisq́ olim incensa fuit;

iterumque à Carolo Magno reædificata, & Episcopatu ornata: Postea ab Episcopo quodam, tempore Henrici IIII. Imper. muris cingi, portis tribus & turribus duodecim ornari cœpta.

DIETHMARSIA.

Brema.

Brema. *Brema*, Metropolis est Dietmarsiæ; Civitas Episcopalis; Sita est proximè ad Frisiam orientalem, ad fluvium **Weser**: pontem habet ligneum; in fluvio propè civita-

tem multa molendina sunt ad triticum molendum, pulveremq; Bombardarium conficiendum. Emporium in-

signe est; Vino caret, ideoq; cerevisiam coquit optimam, quæ in vicina loca distribuitur.

MISNIAE MARCHIONATVS.

Misena, Meyssen / civitas ad Albis fluvii sinistram ripam posita est. Nomen sumpsisse putatur à fluviolo Meyssen / qui versus Septentrionem propè arcem inter montes & Albim fluit. Extructa est civitas unà cum arce ab Ottone I. contra Hungaros & VVandalos. Alii ascribunt Henrico Aucupi I. De hac civitate agit Hieronymus Empserus in vita Bennonis Episcopi Misnensis. *Misena.*

Lipsia.

Lipsia.

Lipsia, Germanis Leipzig / Metropolis aliquando Ostlandiæ, sita est ad Pleissenam amnem. Pagus fuit quondam, quem Henricus II. Imperator Dietmaro IV. Episcopo Merspurgensi anno M. XXI. dedit. Postmodum ab Ottone Marchione Conradi II. filio in civitatis formam redacta. Demum aucta & muris cincta sub Frederico I. Imperatore. Civitas hæc hodiè cæteris omnib. opulentia splendoreq; antecellit. Civicâ domo valdè ornatur. Nobilissimo etjam floret Gymnasio, quod cùm olim Pragæ in Bohemia esset, huc anno à Christo nato M. CCCC. VIII. translatum est. De hac ita Scaliger:

Lipsia se ostentans sublimibus aurea tectis,
Lumina dum saturant, mens perit icta fame.

Vecta quibus ratibus longinquæ marmora terræ?
Vnde frequens flavi pura nitela Tagi?
Huc Cyprum, huc Temesum, huc Arabes, huc serica, dices,
Sedibus evulsa, huc India regna suis.
Cum gemma bibitur, vincuntur nectare gemmæ,
Sed linguæ varius vincit utrunq; nitor.
Nec Germana tamen vitiatur Lipsia luxu:
Ast hunc Germanum Lipsia magna facit.

Ilenburgum, vulgò Jlenburg/ civitas Misniæ arce munita, extructa est ab Ilna vel Ilba (teste Ioanne Garcio Bononiensi) vel (ut Annal. Brunsvvic.) à Iulii Cæsaris militibus. Alii à Claudio Druso Germanico inchoatam volunt, existimantes Iulium Cæsarem à militibus huc pervenire non potuisse. Colligunt alii Ilnum tempore Drusi præfectũ fuisse exercitus, atq; hunc locũ ædificare cœpisse. *Ilenburgum.*

Antiquæ Cellæ vulgò Alten Zell. Monasterium est amplum, & heroicum, ab Ottone Marchione Conradi II. filio fundatum, sub Frederico I. Imperatore. *Antiquæ Cellæ.*

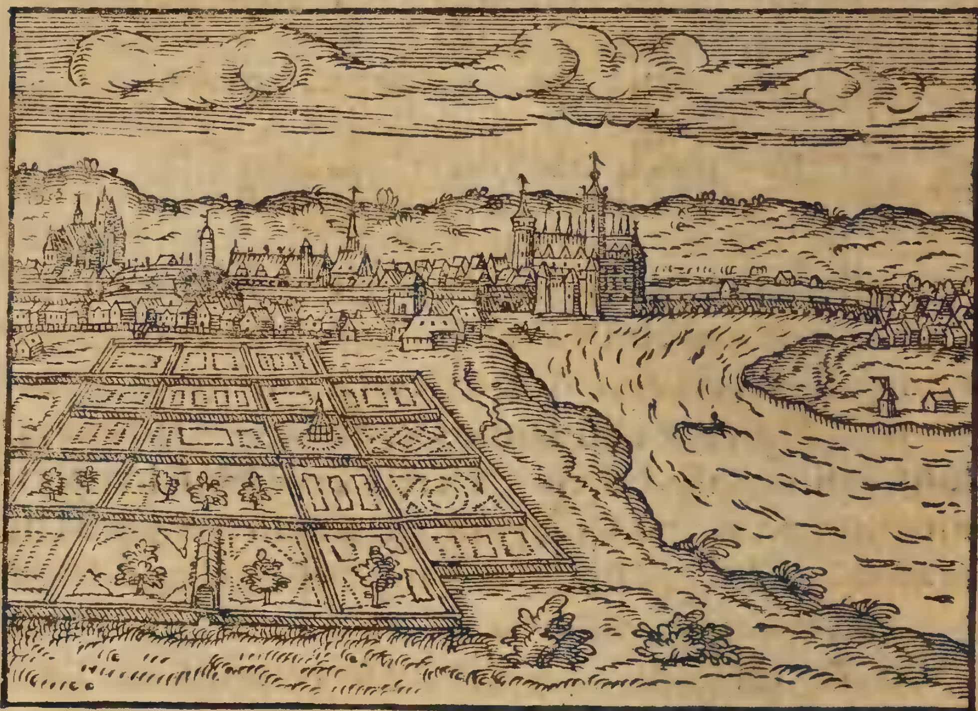
Lauterbergum vulgò Lauterberg/ Monasterium S.Petri, à Conrado Marchione Misnensi sub Henrico II. Imp. perfectum, & amplissimè dotatum. *Lauterbergũ*

Dresda.

Dresda vulgò Dreßden/ Civitas hæc situs ratione valdè est amoena, muris & fossis probè cincta, & contra invasiones hostium satis munita. Hîc receptaculum est armorum bellicorum adeò instrumentis bellicis refertum, ut ei simile nullum extare credatur. In hac domus sunt valdè ornatæ. Arx quoq; & Ducum Saxoniæ ex quadrato lapide *Dresda.*

maxi-

maximis ſumptibus extructa. Fluvius Albis alluit civitatem: Super quo extructus pons lapideus, qui tum longitu-

dine tum lapidis duritie eſt admirabilis. Aër eſt ſalubris, ſedes eſt Ducum Saxoniæ. Extra civitatem pomeria & paradyſi innumerabiles.

DANIAE REGNVM.

Coroneburgum. *Coroneburgum*, ſitu & mirabili adeò munita civitas, ut niſi ab his, quos vitæ tædeat propriæ, tentari nedum expugnari queat, ita ut non immeritò regionis univerſæ, arcium oppidorumq; teneat principatum, atq; à præeminentia *Regio* ſit *condecorata* cognomine. Hæc ſereniſs. Daniæ Regi Friderico II. ita ordinante, vetere arce hoc loco funditùs diruta, excitata eſt, extremæ Inſulæ Zelandicę ore pręſidio

sidio ac tractus marini, quem, sicut indigetant, defensioni maximis & innumerabilibus undique conquisitis saxis interq́; compacta & festucata ingentium arborum robore compactis atq; conclusis, ac loco fundamenti demersis, tam valida est ex ipso maris fundo educta, ut immanes pelagi fluctus magnis provolutos procellis, atquè ad Vallum murosq́ue horrisono boatu ac fremitu illisos, citra ullius periculi metum sustinere queat. Mirantur exteri symmetriam & harmoniam structuræ Italicam, mirantur quotquot hoc castrum intuentur, qui Danica rura & maria lustrant. Dixero, nõ esse ullũ totius Europæ castrum, ꝙ huic arci cõparari debeat. Hoc fatẽtur ingenuè, quotquot in remotiss. orbis regionibus rerum visu dignarũ curiosi observatores fuêre, tam exteri, quàm Regię Majest. subditi. Intus magnificis ac planè regiis conclavibus, cubiculis, porticibus ad stuporem magnificè exornata, quæ tapetis picturisq́ue vestita, in quibus omnes Daniæ Reges acu venustè depicti videntur, supernè sculpturis polita & auro obducta resplendent. Tecta cupreis obducta laminis, pavimenta diversi generis coloribus variata nitent. Muri cæsis ad normam lapidibus constant. Foveæ aquis instructæ eodem lapidum genere à fundo ad summum usque utrinq; munitæ. Regia in hac arce culina, prout etjam Balnearium, hypocaustum, in quo utensilia omnia, diversq; supellex tota argentea. Media arce area est ampla & visu jucundissima. Nam quoquo versum oculorum aciem pandas, vel turres præcelsas, vel tectum, sole splendente ad instar auri nitens, vel muros magno ingenio elegantiq; structuræ artificio, & fenestris conspicuis ornata porticus, &

regiam familiam delectamque nobilitatem passim inambulantem, & aream tam spatiosam ac latam occupantem videbis: in qua institutis theatris & Scenis comediæ exhiberi, ignes volatiles projici, spectacula, ludi, triumphi, decursiones equestres, solennia hastarum ludrica institui possunt. Quin & fons largus ex cupro conflatus nitentibus aquis abundans, areæ medium occupat, tantis ornamentis illustris, planè ut intuentibus sit admirationi, cujus structura incredibili sumptu facta. Videntur illic statuæ ęreæ fusili opere, justa hominis magnitudine, raro ac nobili artificio factæ, varias orbis nationes accuratè repræsentantes, quæ bombardas, clypeos, arcus, gladios, & diversorum generum arma pro nationum diversitate gestant, ex quibus dulcē arcis necessitatibus aquam copiosâ ubertate emittunt. Ad arcis mœnia, quæ mare & Huenam insulam respiciunt, videre est admirandæ molis & prorsus stupendæ magnitudinis saxum, quod planè nullis viribus humanis loco moveri posse videbatur, huc jussu Regis pertractum, cum hac inscriptione: *Anno M. D. LXXX. Fridericus II. Daniæ Rex curavit hoc saxum à primo suo loco, ubi vicißim alius subrogatus est lapis, ad hunc devolvi locum.*

INCISVM FRONTISPICIO ARCIS CRONEBURGENSIS CARMEN.

Inclytus hanc Celsam Fridericus condidit arcem
Nomine qui simul & sorte secundus erat.
Rex pius & justus, miles robustus in armis,
Qui tamen invitus prætulit arma togæ.

Cui Regina thoro vixit sociata jugali
Mechelburgiaca nata Sophia domo.
Quæ pariter virtutis amans studiosa mariti
Pignora conjugii plena decore dedit.
Ergo ubi pacatos ageret Rex impiger annos,
Structuræ tanta mole peregit opus.
Munivitq; arcem, velut aspicis, haud quod in ista
Spem sibi tutelæ præsidiiq; locet.
Nec velut antiquæ structor Babylonis, ovandi
Iactet ut humana robora facta manu.
Iste luit pœnas factus, dum septimus annus
Cerneret amentem persimilemq; feris.
Rex nihil ostentat Danus: se credit & optat
Præsidio tutum solius esse Dei.
Scit benè, ni faveat Numen, quod robora nulla
Vel chalybe, aut duro facta Adamante, vivent.
Ergo det astrorum terræq; marisq; creator,
In quo spem solo Rex Fridericus habet.
Prosper ut ille diu, & soboles serisq; nepotes
Has habitent, firma pace vigente, domos.

Sic de eadem hac arce RANTZOVIANÆ MVSÆ.

EST, ubi quæ regno sunt consociata sub uno,
Rura procellosi dividit unda maris.
Scanica rura vocant, nec non Zelandica, quæ nunc
Sub justo sceptro, Rex Fridericus habet.
Hic in utroq; sita est insani littore ponti
Arx, Regi qua nihil gratius esse potest.
Nomina si quæras, hæc Helles, illa coronæ
Nomen habens domino est utraq; fide suo.
Nauis enim non ulla mari se credit Eoö
Hæc penetrans, qua non ponere vela solet.

Omnibus hic opus est merces ut fateantur, & illas
Subducta rediment pro ratione sibi.
Provenit hinc auri & argenti tantus acervus,
Hunc regni ut nervum dicere jure queas.
Mirentur Reges auri, argentiq; fodinas,
Quas ipsis tribuit dextera larga Dei.
Non minor est de multorum mercibus amplis
Proventum Daniæ rex Fridericus habet.

Hafnia. *Hafnia*, vulgò Koppenhagen/ Daniæ Metropolis, urbs in Zelandia maritima in planitie sita, ab ortu brumali ad meridiem, usq; ad occasum brumalem ubiqúe mari alluitur, adjacente ad meridiem insula, Amagger, quæ portum incredibili commoditate celebrem præbet. Excurrit enim ad orientem in Balthicum mare ad stadia quatuor, vadosis & perpetuis arenis impetum maris sæpè vehementissimum retundens; quo fit, ut inter dictam Insulam Amagger & agrum Hafniensem Orientalem ad quingentos passus tuta concedatur statio navibus. Hujus autem urbis tenuia fuêre initia: Nam Absalon Huide, Archiepiscopus Lundensis & Episcopus Roeschildensis, vir nobilitate generis, sapientia, animi magnitudine, patriæ amore, atq; in rebus gerendis felicitate & successu præstans, munitionem quandam in ea insula, in qua nunc est arx, magnis sumptibus extructa, fieri curavit, cui appellationem de suo nomine Axelhuis indidit, ut eò melius adversus pyratas locus ille defendi posset. Iussit etjam iis in locis, ubi hoc tempore splendida ædificia sunt, casulas quasdam piscatorum poni. Estque locus postea Kiobmanshafen/ id est, portus Mercatorum vocatus: Quòd negotiatores, cùm à

pyra-

pyratis vrgerentur, ibi receptum haberent. Historiæ hæc accidisse perhibent circa annum Christi M. C. LXV. Academiæ instituendæ facultatem Rex Ericus Pomeranus à Martino V. Pontifice primus impetravit. Quod cùm ille ob diuturna bella, quibus magno Regni incommodo implicabatur, perficere non posset, Christianus Oldenburgicus tandem anno Christi M. CCCC. LXXVIII. permissu Sexti Romani Pontificis Imperatorisq; ab eo Academiæ Bononiensis privilegiis ad optatum finem deduxit. Primam autem Academiæ erectionem fundatoris filius Ioannes Rex confirmavit, & scholam nova fundatione stabilivit anno M. CCCC. XCVIII. Christianus verò III. anno M. D. XXXIX. eam professorum & lectionum numero adauxit, additis quoq; reditibus certis, quibus viginti studiosi alerentur. Tandem autem Fridericus II. anno Christi M. D. LXIX. XXII. Iulii maximo cum fervente bello cum vicino Sueciæ Rege & professorũ salaria munificentissimè auxit, & superioribus reditibus, quibus viginti illi studiosi aliti sunt, annuas obventiones anno M. D. LXIX. addidit, unde octuaginta alii liberaliter sustentari queant: Ita ut centum studiosi illic Regia munificentia nunc vivant. Primarium urbis templum D. Mariæ sacrum est, in eo sacrantur & coronantur Daniæ Reges, Canonicorum collegium olim fuit: Aliud est Spiritus Sancti: Tertium Nicolai mari vicinius: Quartum in arce: Quintum D. Petri, quod anno M. D. LXXXVI. magnis impensarum sumptibus à Friderico II. restauratum est, ut in eo Germanicæ nationis homines conventus haberent.

Vraniburgũ. *Vraniburgum*, arx quam plurimis varia exactaq; ratione elaboratis machinis Astronomicis referta, in summæ illius scientiæ honorem & instaurationem à Tychone Brahe nobili Dano, Domino de *Knudsdrup*, circa annum M. D. LXXX. exædificata.

Helsingoburgum. *Helsingoburgum*, Schaniæ Danicæ civitas est maritima, arce editissima insignis, quam urbem Helsingorum nominat. Saxo Grammaticus lib. XIIII. & Helsingum oppidum lib. XV. sita est in ipsis penè faucibus, & ad fretum, per quod in Codanum sinum illabitur Oceanus, ubi trajectus est ex Schania in Siolandiam insulam brevissim⁹, Germani vulgò nominant **den Sund**. Orientalem maris ripam tenet Helsingoburgum, quemadmodum Helsingora, unà cum Croneburgo arce Regia & longè magnificentissima, occiduam. A Septentrione in austrum porrigitur civitas, longior quàm latior, monte nimirum perquam ædito, qui huic imminet ad orientem, obstante quò minùs in latum etjam extendi possit. In hujus medio templum est virgini olim Deiparæ dedicatum, non magnificum quidem illud, (ex cocto enim tantùm lapide extructum visitur) amplum tamen inprimis & excelsum, cui turris adjecta est altior aliquando: universum autem ædificium ejusmodi planè, ut & gratiam quandam habeat, quod decenti simplicitate commendetur, & copiosa luce in eo perfundantur omnia. Nusquàm plura quàm hîc antiquæ nobilitatis Danicæ ad parietem templi Septentrionalem, depicta visuntur insignia, sepultis in eodem templo præstantibus nobilitate viris. Non procul à templo prætorium est ad Austrum, unaq; forum, in quod

merces

merces ſuas quotidiè ferè convehit, frequens vicinia præter mercatum hunc quotidianum, in quo civium potiſſimum, ac vicinorum ſervitur commodis, alii duo anniverſarii, alter in medio Quadrageſimæ, alter ſub Dominicam Palmarum dictam, ſic celebrantur, ut non ex Dania tantùm, verùm etjam ex peregrinis & procul diſſitis regionibus huc commeet maxima hominum multitudo, comportatis eodem exoticis etjam mercibus, haud paucis, ut vix in ulla panagyri Daniæ, vel hominum ſit, vel mercium frequentia major. Ex mercibus tamen in hiſce nundinis frequentiores ſunt equi ac boves venales, quorum diſtrahendorum cauſa, hæ primitus ſunt inſtitutæ. Oppido toti, qua in longum patet, mons imminet, ut antè dictum, ad Orientem præruptus admodum ac æditus, cujus faſtigio ſuper ſolidiſſima caute arx impoſita eſt longè munitiſſima. Hæç ab Helſingis (hi Sueciæ populi ſunt, quorum patria Helſingia) ſub ipſam olim nativitatem Servatoris Chriſti in carnem Frothone III. Daniæ Rege vel circiter extructa memoratur, quibus quidem Helſingiæ & nomen inditum, tum arci, tum civitati, adde & ei quæ trans fretum eſt Helſingoræ; id autem nomen ſonat non tam oram ſeu extremitatem, quod videri alicui poſſit, quàm arenam Helſingorum. Eſt quidem illa extrema Sialandiæ verſus ortum æſtivum vel Boream pars, ubi ſita Helſingora eſt, cum arce Croneburgo. Verùm veteri Danorum lingua Or, arenam ſonat propriè, cujus magna eſt etjamnum circa Helſingoram copia longiori tractu mare procurrens, idq; non admodum profundum, à qua veriſimile eſt nomen factum & civitati & freto vicino,

quod

quod à Danis appellari dixi Orsund/ etc. quasi dices, arenę fretum, vel sinus. Et flexus, ubi nunc arx est Croneburgum, olim victus est Orekrug/ quasi arenæ flexus, ab eadem nimirum arenæ copia. De tempore extructæ arcis Helsinburgensis circumferuntur Barbari quidam versiculi duo, qui sic habent:

Tempore natalis Christi turris capitalis
Helsingborg struitur, velut in scriptis reperitur.

Ea sanè perampla est, ut per se civitatiuncula videri possit, in cujus meditullio turris quadrata, & ipsa ampla admodum, atq; inprimis edita, contignationum seu interstitionum sursum versus (quæ tabulata vocantur) complurium, ad milliaria aliquot procul sese spectandam exhibet. Hanc turrim duplex ambit murus, alter proximè cingit eandem, qui autem remotior est, arcem totam, unàq; ædificia complectitur quàm plurima; quotidianis igitur eorum, qui arcem tenent, usibus accommodata, murus exterior, qua parte plagam respicit orientalem & Aquilonarem, fossa cingitur sic satis profunda, quamvis is locus minùs videatur naturâ munitus, quàm latus occidentale, Id enim magis est præruptum, seu arduum & naturâ inaccessum.

Coronia. *Coronia* vulgò Landes-Kron/ versus orientem dimidio tantum milliari ab urbe distantem, habet fluvium, qui in meridiem fluens ac in mare sese exonerans, cursum nonnihil flectit ad Aquilonem, mariq; mixtus Coroniam præterlabitur, ac portum efficit vastissimarum etjam navium capacem, quo non est alius per Daniam magis commodus aut opportunus, ea res occasionem præbuisse vi-

detur condendæ hoc loco civitatis: Vallo ac fossis cingitur, arcemq; adjunctam habet, cujus fundamenta à Christiano III. Daniæ Rege jacta primùm sunt anno Domini M. D. XLIII. vel circiter, paucis pòst annis peracta ejusdem ædificatione. Haud parvum momentum ad victoriam attulit Christiano portus Coroniensis cum patre defuncto, de regno is dimicaret adversus seditiosos & Comitem Oldenburgicum. Hic enim urbe occupata, tutam admodum reliquo belli tempore stationem habuêre hujus naves. Quæ res videtur & portum & civitatem sic Regi victori commendasse, ut posteà arcem quoque hîc locandam duxerit. Quo loco nunc arx sita est, olim Cœnobium erat Carmelitarum, quibus sub ipsa hujus civitatis quasi crepundia in Daniam introductis, domicilium hîc primùm statuit Ericus VIII. urbis conditor. Portæ civitatis versus Meridiem & mare tres sunt: totidem etjam qua urbs continentem spectat. Orientalis una, altera Septentrionalis, tertia occasum æstivum respicit, & Corum seu Angusten, quæ à vicina platea Sechye nomen obtinet. Per has multum quotidiè rerum venalium invehitur, earum potissimùm, quas regio seu provincia vicina producit, quemadmodum per portas maritimas, quæ navigiis in portum apportantur, ex variis Europæ regionibus, Liconia, Russia, Pomerania, & civitatibus Germaniæ maritimis: Hollandia item & Anglia ac Scotia tandemq; ab extrema Norvvegia, & aliis locis infinitis. Nunquam autem vel mercium vel hominum in hac civitate frequētia major, quàm circa solstitium æstivum, quando mercatus in ea exercetur longè maximus. Non procul à porta

maritima orientaliori forum eſt peramplum, juxtaque prætorium magnificè extructum. Et circa forum, quemadmodum paſſim urbe tota, maximè verſus portas & Septentrionalem & Orientalem privatorum ædificia ſatis ſplendida. A foro verſus Septentrionem non longo ſpatio templum eſt vaſtæ magnitudinis, & templo juncta turris præalta, ex lapide cocto conſtructa omnia, fundamento excepto. Neque nunc alius eſt in hac urbe ſacrorum locus præter Noſocomium in ea platea, quæ ad portam ducit orientalem. In hoc Noſocomio permulti aluntur ægroti ac pauperes, civium potiſſimùm liberalitate & beneficentia. Neq; enim certos annuos proventus hi habent, qualibus gaudent alia quædam paſſim per Daniam Noſocomia, & prochodochia majorum liberalitate donata.

Lundia. *Lundia* à Coronia verſus ortum tribus milliaribus, atque à mari uno milliari diſtat. Peregregia Collegiata Eccleſia Lundiam mirificè exornat, habet illa ſub choro, quàm latè is patet, cryptam, ubi olim non minus quàm in ipſo templo ſacra fiebant. In hac Bernhardus Anglus quieſcit, incertum tamen hodiè, qua cryptæ parte Birgerus, qui erat ex Archiepiſcopis Lundenſibus per Pontificem Romanum conſecratus & confirmatus poſtremus, idemque inter Archiepíſcopos numero X X V I. anno altero ante mortem (obiit autem is anno Domini M. D. XIX.) horas B. Virginis in hac crypta à ſe reparata, ſingulari diligentia inſtituit quotidiè decantandas, additis ad ſuſtentationem eorum, qui ſacris illis operarentur reditibus haud pœnitendis. Templo verſus Auſtrum adhærent ſacella

duo,

duo, alterum orientalius B. Dionysio dicatum & à Carolo Archiepiscopo XIIII. extructum anno Domini M. CCC. XXVII. vel paulò antè: alterum magis ad occidentem D. Georgii vulgò dictum, quod à Petro Lyckio Archiepiscopo XXII. conditum, Erico VIII. Rege, non minus celebre est, quàm Carolinum illud seu Dionysianum. Eidem templo ad occasum junguntur turres excelsæ duæ similiter ex secto lapide, quemadmodum & templũ ipsum, constructæ, in harum altera campana olim erat Marialaura dicta, à Maria nimirùm & Laurentio· Hæc magnitudine sua longè excelluit Nolam eam, quæ Erfordiæ est, ob capacitatem celebris, quod testari possunt, qui utranq; viderunt. Verùm hæc Lundensis incautiùs aliquando pulsata fuit, ut sui quadam parte finderetur, ac rimam duceret, ut sonum reddiderit & inconventiorem, nec usui esse hîc amplius posset. Comminui eam Rex Fridericus II. curavit, atq; Croneburgum transferri anno Domini M. D. LXXXVII. ex qua postea duæ aliæ non contemnendæ magnitudinis campanæ fusæ sunt, quæ nunc Croneburgi visuntur suspensæ. Ad horologium venio Laurentianum, in quo est, quod observare fortè conveniat; non distinguit quidem illud, peculiari sono edito, horas singulas per tetradas sive quadrantes, quod faciunt alia quædam, per Daniam horolologia; nec etjam (quod in Belgio passim usitatum) præludia ostentat Musica, quoties horæ seu mediæ seu peractæ dandum est indicium, quibus rebus affici solent, quasq; mirantur plebei, ac vulgus hominum, aliud autem quiddam est in automate eo, quod magis mirantur, ac amant docti; situm est horologium in inferiori

NB.

templi parte, qua in turrim aſcenditur, Auſtralem, ubi tabula parieti affixa viſitur quadrata, oblonga, utcunq; magna, circulis aliquot variorũ colorum diſtincta, quorum, qui maximus eſt, diametrum habet pedum circiter 8. in qua quidem tabula per certos ejus rei indices, & annus currens, & menſis ac ſeptimana, dies quoq; ſinguli & horæ ſingulæ, in quibus agunt homines, monſtrantur liquidiſſimè, eo etjam indicato, ſi feſtum celebretur, ſeu ſexum ſeu mobile. Docetur item, quis luminarium ſolis ac lunæ motus, quæq; horum in Zodiaco loca, diebus ſingulis & ad ſe invicem habitudines. Et foris quidem in dicta tabula hæc ſpectantur, intus autem machinis quibudam ad id fabrefactis res agitur. Quibus illud additum eſt velut πάτσῤγυ: ſed & illud arte factum, ut quoties publicè ſignũ datur horæ elapſæ, ſupra tabulam ipſam, qua templum ſpectat, duo concurrant ſimulachra, (equites dixeris cataphractos) quæ tot ſeſe ictibus petunt, quod ſigna dat Nola major in turri ſuſpenſa, quæ horam indicat, in hac ipſa tabula (id quoq; magis fortè mirandum) in medio velut in throno collocatum eſt Simulacrum Virginis Deiparæ ſinu tenentis infantem. Ad latera huic oſtia duo: ante pedes velut Theatrum ſemicirculi forma, arcu hujus ſpectatoribus obverſo. Intus machina cum ſimulacris trium Magorum, quorum ſingulis ſinguli ſunt famuli additi; Machina mota ad ejus, cui hoc negotium datum eſt arbitrium, prodeunt ſimulachra. Ante alios quidem, veluti caduceator minitabundus, gladio vibrato pulſat oſtium, quod ſiniſtrum eſt virgini, eo aperto ordine proceditur, buccinis ſimul duabus ſonantibus, quas inflare videntur,

dentur, quæ juxta utrinq́; collocata sunt, totidem buccinatorum simulachra; Qui primus est Magorum, magnifico & planè Regio prodit per theatrum incessu. Ad virginis simulachrum ubi ventum est, reverenter ad hanc versus inclinat sese Magus, velut adorabundus, moxque conversus progreditur, sequentibus aliis. Faciunt idem reliqui Magi. Famuli, quorum singuli singulos sequuntur dominos, immoti procedunt, nulla edita erga Virginem reverentiæ significatione. Horum postremus iterum intrò receptus ad suos, ostium quod virgini dextrum est, post se claudit, ita quidem, ut & clarior quidem sonus eo occluso ad aures spectantium perveniat, quibus id jucundum spectaculum est. Quod ad horologium attinet, cùm in eo ars eluceat præcipua, facilè arguit, Majores rerum Mathematicarum fuisse haud inexpertos: Est enim id opus minimè novum, quamvis non constat, quando vel à quo, aut quibus auctoribus id confectum fuerit. Præter horologium, de quo jam dictum; Altare quoq́; in æde Laurentiana media spectatur perquàm magnificum, recens tamen sub annum Domini M. D. LXXVII. extructum, haud exiguis Ecclesiæ sumptibus, procurante id nobilissimo Viro Domino Hilario Grubbe tutore & Ecclesiæ Præposito, eodem Regni Danici Cancellario, ac Senatore prudentissimo. Altare marmoreum totum peramplum & altum: ex marmore partim candido partim nigro, versicolore etjam nonnullo, artificiosè admodum ordinato atq; polito, expressis in eodem præter alias quasdam effigies, imaginibus quoq́; Regis Friderici II. & Sophiæ conjugis, horumq́; insignibus. Mediam tabulam occupat si-

mulachrum Salvatoris & diſcipulorum 12. menſæ velut aſſidentium eo ritu, quo in prima ſacroſanctæ Cœnæ celebratione conſediſſe leguntur illi, ſubſcriptis verbis inſtitutionis illius, prout apud Evangeliſtas leguntur, quorum omnium & Pauli ſimiliter ac Petri, Mariæ quoq; matris Domini & Laurentii Martyris effigies juxta collocatæ viſuntur.

Malmogia. *Malmogia*, inter recentiores eſt Schaniæ civitates, utpotè annum primũ à nato in carnem ſervatore M. C C C. X X. vel circiter condita, ſub ipſa initia gubernationis Chriſtophori II. Daniæ Regis. Eadem nunc tamen penè metropolis eſt Schaniæ, idq; per mercimonia, quibus inclaruit, ex quo piſcatio circa hanc urbem cœpit eſſe frequens, Lundia nonnihil remittente de priſtina celebritate & claritudine. Maritima hæc eſt, à Lundia vix duobus diſtans milliaribus Germanicis, verſus meridiem, à Coronia quatuor: incolæ hanc nominant *Malmoê*, quod Latinè redditur Malmogia, vel ſecundum quoſdam *Malmogium*: Arce munitiſſima inſignis eſt, & ædificiorum magnificentia, quæ nuſquam ſunt per Schaniam, quàm in hac urbe magis ſplendida. Quo loco nunc arx eſt, ad occidentem nimirùm, civitati olim ædificia quædam erant paulò quàm in reliqua urbe magnìficentiora, curiam dixêre ſeu habitationem monetarii, Danicè Mynt Heergarten; Hæc ab Erico VIII. Daniæ Rege primùm extructa anno Domini M. CCCC. XXXIIII. adjectis ei bonis quibuſdam ruralibus. Cùm in bello Comitiano eam diruiſſent cives ſeditioſi, iterum à Chriſtiano III. reſtaurata eſt, & ad eam, qua nunc ſpectatur, magnificentiam

perdu-

perducta: Hæc restauratio inchoata est anno Domini M.D.XXXVII. Qua parte mare & Circium respicit Malmogia, muro toto cingitur, portis etjam quibusdam pervio, ex quibus duæ sunt celebratissimæ; altera, qua in arcem itur; altera, qua ad pontem, quo mare insternitur, ad quem appellunt minora tantum navigia, & si quæ Cimbæ cum hominibus vel mercibus, seu Hafnia adveniunt, seu Malmogia solvunt Hafniam navigaturæ, ut est loco ex Schania in Silandiam trajectus frequens, milliarium circiter quatuor: Naves autem majores (Holcadiæ dictæ) procul à ponte vel civitate consistunt, velut in portu, tolerabiliori quidem illo, sed non admodum tuto, præsertim flante Circio. Reliqua urbis pars versus continentem & austrum vallo ac fossis probè munita est, paludibus etjam quibusdam tutam eam præstantibus, nisi ubi & horti sunt (sunt autem circa hanc urbem frequentes) vel vinaria, piscinæ. Portæ hîc sunt præcipuæ: Orientalis una; altera Meridionalis, quibus & turres impositæ visuntur, cùm tormentis majoribus haud paucis, quæ ex turribus prominent; tertia porta Occidentalis, non æquè frequentatur, ut superiores duæ, nisi cùm sub littus Schaniæ exercetur Halecum piscatio, quod fit quotannis ferè à festo Bartholomæi ad Dionysii usq; per septimanas circiter sex continuas. Est enim hæc porta mari vicinior, eoque per eam sicut per maritimas illas magna passim importatur per id tempus halecum seu harengarum copia: celeberrimus enim tunc & quotidianus est urbe tota mercatus, exoticis etjam mercibus quàm plurimis in urbem importatis navigiorum beneficio, per portas maritimas. Quin &

per

per orientalem portam ac meridionalem non hoc tantũ tempore, ſed per totum alioquin annum plurimùm invehitur frumenti, & aliarum rerum venalium, ut boum, agnorum, equorum, & ſi quid eſt generis ejuſdem; fœnum quoque & ligna, atque carbones, quamvis ligna ſuppeditant & navigia. A ſaltibus enim ſeu ſylvis aliquanto remotior eſt hæc civitas. Media penè urbe forum eſt ſpacioſum admodum & in eo verſus ortum domus civica, ſive prætorium, amplum inprimis atque magnificum, ſub anno à nato Chriſto M. D. XL'XVI. impenſis civitatis haud mediocribus extructum, diruto prius, quod in ea vicinia eſt, monaſterio Franciſcanorum. Eſt in medio nunc foro ciſterna longè capaciſſima, quæ per canales & p cuniculos quoſdam ſubterraneos, eo ex quodam extra urbem rivulo deducta, ad uſus quotidianos & neceſſarios omnibus in vicinia habitantibus, aquam fundit copioſiſſimam. Non procul à foro, orientem verſus, templum eſt D. Petro Apoſtolo olim dicatum, ſpacioſum id inprimis & magnificum, latericium tamen, fundamento excepto; ad occidentem adhæret turris, impoſita ei pyramide perquàm edita, laminis partim cupreis, partim plumbeis tecta tota. Quin & ſupra chorum eminet pyramis, verùm priore & anguſtior multò & humilior. Hoc templum parochiale eſt toti civitati, quamvis frequentiſſimæ. Templo ad orientem junctum eſt ſacellum, non quidem illud, celebre tamen, in quo ſacra olim fiebant, nunc pro Bibliotheca uſurpatur. Templo adjacet verſus ortum brumalem Schola eaq; percelebris, in qua Rector ſive Scholarcha unus eſt, Hypodidaſculi autem quatuor.

Ottonium

Ottonium vulgò Odensch, Metropolis Fioniæ, civitas Episcopalis, satis benè extructa, sed malè munita, quippe quæ per bella sæpè fuit depopulata & exusta. *Ottonium.*

PRVSSIAE DVCATVS.

Dantiscum, vulgò Dantzig / antiquis Gedanam dictum, à Gythonibus fortasse. Extructum est à Visraaro Rege, atque muris cinctum. Civitas hodie opulentissima est, Regiq; paret Poloniæ. *Dantiscum.*

Mons Regius.

Mons Regius vulgò Königsberg / civitas Prussiæ, ab Ottocaro Rege Bohemiæ, dum Prutenos expugnaret, extrui cœpta. Hodie Metropolis est Ducatus Prussiæ. Civitas maritima, ad Chronum sive Bregelam amnem sita. *Mons Regia.*

In hac Magni Magistri ordinis Teutonicorum sedes fuit aliquando. Anno M. D. XLIV. die XVII. Augusti studio Alberti Marchionis Brandenburgici Ducis Prussiæ erecta ibi est schola.

POMERANIAE DVCATVS.

Stetinum.

Stetinum, vulgò Stetin; situm est ad Oderã: olim vicus fuit piscatorum, posteà in civitatis formam redactum. Emporio celebre est, quod ex VVineta urbe eò translatum fertur. Estq; totus Pomeraniæ hodie metropolis, ac Ducatus titulo insigne, amœnissimum habens situm.

Grispvvaldia.

Grispvvaldia, vulgò Griweßwalde/ civitas antiqua in Ducatu VVolgastensi in Pomerania, multa olim passa est à Rugiis. Schola ibi erecta est an. M. CCCC. L. XVIII. Februarii.

Stralsundia.

Stralsundia, vulgò Sünd oder Stralsünde/ sita est ad mare, à Simone II. Duce Francorum inchoata: postmodum anno M. CC. IX. à VValdemaro II. Daniæ de novo erecta & aucta; olim Principem suum habuit, quem dixêre Bartensem; Posteà Pomeraniæ accessit. Oppidum hoc tempore splendidum est.

SILESIA.

Vratislavia.

Vratislavia, *Budorchis* Ptolomæo, vulgò Breßlaw/ sita est ad Oderam; Duglossus scribit eam extructam à Mieslao Duce Poloniæ, paulò antè annum Christi M. Episcopatus cum Ecclesia Cathedrali anno Christi M. XLI. à Casimiro Rege Poloniæ ibi fundatus; posteà civitas ita crevit, ut à veteribus Aureus Episcopatus fuerit appellatus. Passa civitas est hæc varias calamitates causâ incendii, ita

ut anno M. CCC.XLI. die VII. Septemb. tota fuerit exusta. Posteà à Carolo IIII. Imperatore nova formâ & arte sunt civitatis plateæ & domus extructæ ex lapide, atq; ita deinde ornatu crevit, ut hodiè nulli civitati totius Germaniæ cedat, imò privatis publicisq; ædificiis magnificè extructa & platearum pulchritudine plerunq; reliquas vincere conspicitur. Metropolis est Silesiæ. Memorabile est, quod anno M. D. XXIX. die S. Matthæo sacro manè turris templi S. Elisabethæ sine damno ceciderit, uti sequentia verba inscripta turri testantur:

MIRABILIS IN ALTIS DOMINVS.

Collapsa est turris Syloë madefacta cruore
Pyramide hac nostra nemo cadente perit.
Nam jussu Domini exceptam: cui gloria soli:
Angelicæ molem deposuêre molem.

Si quis urbis hujus situm, splendorem ædificiorum, turrium atq; templorum structuram atq; convenientem platearum ordinem intueatur, item & soli circa urbem fertilitatem mercaturam & rerum omnium abundantiam, quæ in hac provincia circa urbem nascuntur, & ex diversis partibus orbis in urbem advehuntur, consideret, cum præcipuis eam Germaniæ urbibus certare dixerit, paucas aut nullas ei præferendas censebit. Quæ verò in hominum societate summa sunt ornamenta, in hac urbe sunt præcipua. Aristocratica enim plena est dignitatis, & Senatui eximiâ reverentiâ plebis obtemperat. Leges autem non ad ullius partis aut factionis commoditatem latæ, sed ad honestatem, justitiæ conservationem, & æqualem civium consociationem directæ. Et senatus est vigilans & acer in

legum defensione; in exercendis judiciis, in disciplinæ conservatione, in puniendis delictis, & in tuenda pace. Sed & de jure quoq; in hac urbe à Scabinis & eorum assessoribus, quibuscunq; in hac provincia consulentibus respondetur. Sunt & omnis generis artes vitæ utiles in civitate.

Nissa. *Nissa*, Episcopalis est civitas, eamq; cognominis fluvius alluit.

AVSTRASIA.

Metis. *Metis*, vulgò **Metz**/ sita est ad Mosellam fluvium, nomen sumpsisse videtur à Metio Romano; putantur hujus olim incoluisse Mediomatrices. Hanc sibi subjecisse vi dicitur Iulius Cæsar: ut hi versus ibi in lapide excisi inventi testantur:

Tempore quo Gallis, Cæsarq; sua intulit arma,
Tunc Mediomatricam devicit Mutius urbem.

Dagobertus Rex Franciæ Ecclesiam ibi erexit Cathedralem; Clemens Episcopus I. fuit à Clemente Pontifice eò missus, qui civitatem hanc ad fidem convertisse, & templũ S. Petri & Stephani construxisse dicitur; licet alii scribant aliter: Hodiè civitas magna est, & ornata insignibus palatiis.

FRANCONIAE DVCATVS.

VVirceburgum.

VVirceburgũ. *VVirceburgum* situm est ad fluvium Mœnum, à Conrado Celte dicitur *Erebipolis*, à Ligurino *Herbipolis*, à Spanhemio, *Marcœpolis*, à Ptolomæo *Arctavium*, vulgo dicitur **Würtzburg**. Existimatur aliquibus à Græcis post bellum Trojanum extrui cœpta: verùm id aliis fabulosum videtur. S. Kilianus hanc civitatem ad fidem Christi convertit,

tit, quo tempore ea ſubjecta fuit Gotzberto Duci ſuo. S. Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus anno Chriſti D.

CC. LI. in hac civitate erexit Epiſcopatum. Anno Chriſti M. CCCC. III. Ioannes Epiſcopus hîc Academiam erexit, quæ ſeptem tantum annis duravit; deinde ob ſeditiones inter cives & clerum ortas, periit. Civitas hæc metropolis eſt Franconiæ; arx in monte ſita civitati imminet, ſtructura mirabilis atq; ferè inexpugnabilis, uti manifeſtè docuit tumultuantium rusticorũ exercitus, qui cùm cætera depopulatus eſſet omnia, arcem hanc expugnare non potuit; In hac arce ſedem fixit Epiſcopus, qui itidem Dux eſt Franconiæ; is eſt hoc tempore Iulius ex nobili Exterorum proſapia ortus, qui civitatem hanc miris ornamentis decoravit. Inter cætera, quæ referre nimis lon-

gum esset,duo non sunt omittenda, inprimis hospitale illud in pauperum varii generis sustentationem, ægrorum curationem extructum, adeò pomposum, ut non pauperum domus, sed Ducis palatium haberi possit, atque amplum & capax, ut civitates me vidisse non paucas affirmare non dubitem, quæ magnitudine ab hospitali hoc superentur. Aliud ab eodem Episcopo extructum est, Academia amplissimè dotata collegiis, uno quidem Philosophiæ & Theologiæ, altero verò Iurisprudentiæ dicato: priori accesserunt scholæ, in quibus superiores facultates explicantur: nec non templum universitatis mirifica arte, maximisque sumptibus extructum; ut breviter dicam; AEdificium hoc tale est ac tantum, ut in universa Italia (quæ alioqui reliquas provincias & regiones ædificiorum splendore solet superare) nullum huic simile, quod Vniversitati concessum sit, reperiatur. Professores quoque ad hanc suam Vniversitatem maximis salariis invitavit doctissimos, non ex Franconia modò, sed & universa Germania superiori & inferiori, imo ex Gallia & Scotia. Hinc factum est, ut undique Studiosi diversarum facultatum eò confluunt; Germani, Belgæ, Galli, imò & Polonos ibi videre est, non raro ultra quinquaginta, in summa, Studiosorum ordinarius numerus millenarius est, sed non raro centum vel ducentis auctior: ita ut meritò hæc Vniversitas cum quavis Germaniæ certare possit.

Bamberga. *Bamberga*, sita ad fluvium Regnitz / primùm vocata fuit Babenberg / hoc est, *Mons Babæ*, à Baba Ottonis Ducis Saxonis filia, atq; uxore Alberti Comitis Bambergen-

sis.

sis. Alii civitatem hanc vocant *Pavonis montem*, Pfawenberg/ uti Gotfridus Viterbiensis, qui ita canit:

Tramaricus fluvius vulgò Radiantia dictus,
Montis Pavonis urbis amœna colit.
Nomine mutato mons Babenberga vocatur,
Montis ab urbe tamen culmina clerus habet.

Celtes quoq; lib. 3. Odarum.

Iane Bamberga genitus vetusta,
Quæ fuit quondam ambitiosa sedes
Cæsarum, Regnesus ubi subintrat
Gurgite Mœnum.

Anno M. VII. per mortem Reinhardi ultimi Comitis accessit Imperio: posteà ad instantiam uxoris Henrici I. Imper. facta est Episcopalis.

Schvveinfordia.

Schweinfurt

Schvveinfordia.

Schvveinfordia ad Mœnum ſita, eſt in medio propè Franconiæ. Propter oppignorationes varia paſſa eſt hęc civitas. Olim hîc inſigne Benedictinorum monaſterium, quod poſteà ceſſit ordini Teutonico. Agrum habet vino ac frugibus abundantem. Mercatus hîc frumenti inſignis. Molendina artificioſè extructa videre eſt, quæ non incolis modò, ſed externis quoque vicinis plurimum adferunt commodi. Magnam accepit cladem anno M. D. LIII. ab Alberto Marchione Brandenburgenſi & Henrico Duci Brunſvvicenſi.

Kitzinga.

Kitzinga, ſita eſt ad Mœnum. In hac civitate anno D. CC. XLIX. Tecla virgo ordinatione S. Bonifacii Evangelium prædicaſſe dicitur.

Francofurtum.

Fran-

Francofordia ad Mœnum sita, vulgò Franckfurt am Mayn / ad distinctionem alterius Francofordiæ ad Oderam sitæ: antiquitus Helenopolis ab Imperatrice Helena Constantini Magni matre vocata. Alii dicunt hanc civitatem anno 774. extrui cœptam à Franconibns sub Rege Carolo Magno, posteà verò collapsam & à Franco Marcomiri IIII. filio, (uti scribit Hunibaldus) Duce Franconiæ restauratam, ab eoq́; denominatam. Civitas hæc in duas partes à Mœno perfluente distinguitur, quæ ponte lapideo connectuntur. De hac civitate ita canit quidam: *Francofordia*

——— rapido quæ proxima Mœno
Clara situ, populoq́; frequens, virisq́; decora:
Sed inde nomen habet. Nam Teutonus incola dixit
Francefurt: mihi sed liceat sermone Latino
Francorum dixisse vadum, &c. ———

Civitas hoc tempore est Imperialis, ac binis nundinis quotannis celeberrimum nobilissimumq́; Germaniæ totus emporium. Hîc Romanos Reges eligi à duobus Electoribus mos est: pluribus aliis privilegiis hæc civitas ab Imperatoribus donata est.

Fridberga.

Fridberga, urbs est Imperii, quæ ut vetustate nunc gaudet, sic quondam ob commercia frequentia, virtutisq́; antiquæ studium nobile nomen obtinuit. Condita ea fertur non longè à nato Christo: postmodum anno Dei hominis M. CC. XI. amplissimis privilegiis, regalibus gratiis, & immunitatibus, propter singularia hospitalitatis Cæs. Majestati exhibita beneficia, donata: Vnde propter *Fridberga.*

eandem hoſpitalitatem non raro Imperatores in ea divertiſſe leguntur. Nomen adepta eſt à Friderico II. Fuê-

re autem olim hujus urbis pomeria largiſſima, ſed nunc, ut omnia in pejus ruunt, valdè acciſa. Nec mirum, cùm per incendia non ſemel, brevi temporis ſpatio iterata, tota civitas in cineres ſit redacta, adeò, ut nulla ſpes ſalutis ſupereſſet: paulatim tamen nunc repullulaſſit, illatumq; incendio detrimentum concoquit. Sita eſt in ſolo fertili, pingui, quippe, quæ ſuis enatis frugibus non ſolùm alimẽta ſuppeditare neceſſaria, ſed & exteras nationes ubertim alere poſſet. Habuit aliquando emporium celebre, quo nunc Francofurtum gaudet, propter & temporis & loci injuriam. Hoc laudandum in hac urbe, quod ſit pietatis &

erga Deum & erga homines studiosissima. Qua in laude ut perseveret, communibus orandum erat precibus.

MOGVNTINVS EPISCOPATVS.

Moguntia.

Moguntia, vulgò Meintz/ aliis *Moguntiacum*. Sita est haec civitas ad Rhenum, ubi eum influit Mœnus. Extructa dicitur à Trebata Nini Regis Assyriorum filio; alii à Moguntio quodam Trojano ædificatam existimant. Civitas est Episcopalis ac Metropolitana. Primi ejus Episcopi fuisse dicuntur Crescens & Crescentius discipuli Apostoli Pauli. Sanctus verò Bonifacius primus fuit Archiepiscopus. Academia hîc erecta est à Theodorico Episcopo. Huic civitati ascribi solet Typographiæ inventio: Vrbs sanè nobilis *Moguntia.*

 est,

est, & multis antiquitatibus clara. Præsuli suo proprio Archiepiscopo ac Electori, nec non S. Imperii Cancellario paret.

Hanovia.

Hanovia. *Hanovia*, vulgò Hanaw / civitas & arx non procul à Mœno sitæ, ubi fluvius Kitzing in Mœnum fluit, Comitatus titulo insignitur. Ornant eam templa, scholæ, curia, & nundinæ annuæ binæ, quarum una die Lunæ post Dominicam Trinitatis, altera verò Dominica post S. Martinum celebratur. Ager circumcirca fertilis est, venatu insignis.

BVCHONIA.

Fulda.

Fulda. *Fulda* sita est inter Thuringam, Hassiam & Franco-

niam: extructa à S. Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino, ſub Conſtantino V. inſigni ornata eſt Monaſterio, quod

fundatum eſt ſub Sturmi primo Abbate, qui anno D.CC. L. à Bonifacio ei præfectus eſt: Alii referunt monaſterium quidem à S. Bonifacio ſub Carolo Magno extructum; poſteà verò in civitatem excreviſſe: Alii demum à Marquardo I. (qui fuit inter Abbates XXIX.) pagum Fuldam dictum muris cinctum & in civitatem commutatum. Nomen autem ſumpſiſſe videtur ab amne interfluo.

Hirsfeldia, vulgò Herßfeldt / antiquitus Herolsfeldt vocata, ab Herolfo extructa. Civitas valdè antiqua eſt. Templum collegiatum anno D. CC. XXXVII. ab Archipræſule Lullo extructum miro artificio, territorium autem emit Bonifacius proprio ære. Donatum a Pipino *Hirsfeldia.*

& Carolo Magno variis privilegiis; imò Caroli Magni literæ, quibus continetur privilegium, ibidem adhuc asservatur. Templum hoc anno Christi M. XXXVII. incendio absumptum fuit, posteà à Meginhero & Ruthardo abbatibus restauratum. Gymnasium illustre anno M. D. LXIX. ab Abbate Michaële ibi fundatum, ad quod contulit quadraginta millia Thalerorum, quod à successore ejus Ludovico Abbate conservatur & augetur. Templum mira arte extructum est: nam tota moles nititur sedecim columnis, ex singulis integris sive solidis lapidibus constructis: Sunt autem singulæ columnæ altitudine 30. pedum. Ad chorographiam Hirsfeldiæ hoc legitur carmen appositum:

Quàm pictor hîc Hirsfeldiam
Delineavit: Haßiaci
Ad Fuldæ aquas, sic in sua
Circumferentia datur.
Verùm unde nomen sumpserit
Primùm, ambigitur: Sed Martius
Campus, Generosi exercitus
Illi indidisse creditur,
Nomen: vocaveris eam
Hinc optimè Heresfeldiam.

I. Hart. Amb. Palatin.

Licha. *Licha* in dominatu Mintzenbergico oppidum primarium, in loco amœno situm, ad VVeterim fluvium, à quo fluvio pratum VVeteris vulgò Wetteraw/ denominationem habet. Colonia illud est aliquot vicinarum & quondam celebrium villarum, Hausen scilicet, Rosenschid, & VVestburg, quæ propter crebras grassationes hostiles circa tem-

ca tempora Adolphi Nassovii, ut conjectura est, sese intra muros Lichenses receperunt, & sub Alberto I. Austriaco posteà jura & privilegia municipalia impetrarunt. Arx præclara & antiqua sedes Comitum Solmensium. Præter muros verò tandem Philippus Comes Solmensis fossis & vallo tam arcem quam oppidum ipsum munivit. Qui ibidem etiam ædem sacram quondam D. Virgini sacratam & liberaliter privilegiis & reditibus à Philippo Falckensteinio Comite dotatam amplificare & de novo quasi instaurare cœpit, Anno M.D.X.

Ab hoc nō planè dimidium miliare distat monasterium locupletissimum Arnspurgum, Aquilæ castrum aliàs dictum, professionis & ordinis Cistertiensis, à Cunone quondam Comite Falckensteinio & Domino in Mintzenberg, anno MCXCIV. fundatum, & amplissimis villis & reditibus dotatum; Cujus hodie Comites Solmenses & Domini in Mintzenberg patroni sunt hæreditarii. *Arnspurgum.*

NEMETES.

Spira.

Spira vulgò Speyer / non longè à Rheno sita, ante quingentos annos Nemetum dicta. Nomen autem Spiræ recens omninò est, tempore Ottonis Imperatoris nondum usitatum. Peutingerus existimat à mola nomen sumpsisse, unde Sebastianus Brandt: *Spira.*

Inter Germanos quondam celeberrima Spira,
Quondam hæc à molis nomen habere studens.

Primùm pagus quidam fuisse dicitur, quem Rudugerus Episco-

piſcopus auxit, deinde muris cinxit prope fluvium, qui ex montibus fluit, civitatemq́; perlabitur. Civitas verò antiqua Nemetum à Romanis ædificata dicitur, extititq́; Iulii

Cæſaris temporibus, uti antiqua Ethnicorum ædificia, imagines & templa teſtantur, qnorum pleraq́; Dagobertus Rex Francorum dejecit. Hodie juſtitia Imperatoris in hac civitate exercetur. Templum ejus cathedrale (quod nullo ferè alio loco Germaniæ obſervatur) exactè reſpicit Orientem. De hac civitate ita quidam:

Vrbs jacet ad ripas Rheni, quæ SPIRA vocatur,
Iuſtitiæ ſedes, judiciiq́; locus:
Imperii regale decus, præclara virorum
Eixit in hac ædes urbe corona ſuas.

Condi-

Condidit hanc fortis Cæsar Constantius olim:
Cujus mater ibi contumulata jacet.

VANGIONES.

VVormatia.

VVormatia, sita est ad Rhenum, loço valdè amœno, antiquitus caput Vangionum fuit: Extructa dicitur à Trebata, sicut & Trevirorum civitas: Deinde ab Attila destructa atq; à Carolo Magno reædificata fuit: Videtur Ptolomæo dicta Berthomagum. Ligurius vocat VVormatiam lib 5. his versibus: *VVormatia.*

VVormatiamq; petit, medio quem gurgite Rhenus,
Gallica Germanis superavit rura colonus.

TRIBOCES, Alſati videlicet ARGENTINENSES.

Colmaria. *Colmaria*, in medio Alſatiæ ſita eſt, ad fluvium Ellum. Quidam civitatem hanc ex ruinis antiquæ Argentariæ Romanorum coloniã ortam volunt: alii verò exiſtimant VVulfelium Imperatoris II. vicarium ex pago eam in civitatem vertiſſe.

Argentina.

Argentina. *Argentina* vel *Argentoratum*, vulgò Straßburg: Hæc quoq; civitas à Trebata extructa putatur; unde & aliquib⁹ *Trebesburgum* ſive *Tyrasburgum* vocata fuit. Nomen quidem Argentinæ ſumpſiſſe putatur à Romanis, quæ ibi theſauros ſuos ſervaſſe referuntur. Straßburg verò dicta videtur à platea. Etenim Attila Hunnorum Rex civitatem hanc deſtruxiſſe, perque ejus medium plateam amplam

con-

construxisse fertur. Templum cathedrale anno M.CC. VII. inchoatum est, & spatio XXVIII. annorum usq; ad eum statum perductum, in quo jam conspicitur. An. Christi M.IIII. post ruinam ab Attila passam, ab Henrico II. Imp. primo anno Imperii iterum ædificata est. De hac civitate ita Volateranus lib. 7.

Huic urbi celsæ metiuntur mœnia turris,
Nam mihi percupidè nunc Argentaria cordi est,
Teutonicis præstat, grandi quæ vertice templi
Vrbs præclara situ Rheni contermina ripis,
Gloria præcipuè Rhenanis maxima terris.

Civitatem hanc perluit fluvi⁹ Ellus, qui deinde se in Rhenũ exonerat.

BRISGOIA, PARS SVEVIAE.

Friburgum.

Friburgum.

Friburgum, à Duce Bertholdo IIII. filio Conradi I. von Zeringen/sub Henrico V. Imperatore extructum, cùm anteà pagus esset. Academia ibi erecta est anno M. CCCC. LIX. ubi etjam circa illud tempus docuit Vdalricus Zasius celebris Iurisconsultus.

Brisacum.

Brisacum (unde Prisgaviæ nomen) Rhenana urbs est.

VALESIA.

Sedinum.

Sedinum, vulgò Sitten/Metropolis Valesiæ; in hac civitate incolæ duas habent linguas, Gallicam videlicet & Germanicam.

SVNGOVIA.

Basilæa.

Basilæa,

Basilæa, vulgò Basel / sita est ad fluvium Virsum & Rhenum. Nomen Basileæ varii variè deducunt. Beatus Rhenanus à trajectu, quem Gallicâ lingua Pas vocant, originem traxisse existimat, ut sit dicta Basilæa quasi Passilea; Aliquibus *Augusta Rauracorum* dicitur. In hac civitate insignis est viarum mundicies atque amœnitas, iis præsertim, quibus à tergo est viridarium D. Petri, & Prædicatorum cœnobium, amplas areas & hortos amplissimos habentibus, & quæ Rhenum aspectant. Templorum satis magnus est numerus. Dividitur in duas civitates, una est ex parte Galliæ, vocaturq; Basilæa magna, estque antiqua civitas Episcopalis. Altera Basilæa minor ex parte Germaniæ. Conjungitur utraq; civitas ponte ultra Rhenum constructo. Hanc civitatem anno M. CCCC. LX. Pius Pontifex Academia ornavit, cujus primus Rector fuit electus ejusdem anni die 4. April. isq; Georgius von Andelaw Præpositus Basiliensis. Illustrat eam civitatem hodie Typographorum solertia. *Basilæa.*

VINDELICIA & RHAETHIA.

Augusta Vindelicorum.

Augusta Vindelicorum, vulgò Augspurg / sita est ad fluvium Lycum, vulgò Lech/dictum: antiquitus dictam ferunt *Sisariam* à Sisa vel Iside Dea, quæ ibi colebatur. Antiquitus ejus mira refertur, dissentientibus omninò authoribus, de qua legatur Matthæus Velserus, quem Augustanas antiquitates descripsisse intelligo. Hodiè ea est civitas valdè munita turribus, muris, aggeribus, fossis, tormentis *Augusta Vindelicorum.* Der Lech:

bellicis, quibus maxima ædificia ad id extructa sunt repleta. Mercatores in hac civitate fuerunt, suntq; etiamnum

ditissimi. Primus ejus Episcopus fuit Zosimus, qui XVIII. annis in Episcopatu resedit. Templum B. Virginis extructum est ab Episcopo Zeiso.

Vlma.

Vlma. *Vlma*, vulgò Ulm/ sita est ad Danubium, ubi fluvius Hylerus & Blavus in illum influunt. Nomen habere putatur ab ulmis, vel ab uligine, quia territorium Vlmense uliginosum est, abundans ulmis, sicuti id genus arborum tali gaudet terra: unde quidam:

Vlma decus Sueviæ, quia prima ab origine ducat
Principium, nullis stat certum annalibus, extat
Nomen, quod Latio desumptum est fonte, quod apta

Vlmensis posita est plena hæc uligine terra.

Picus. *Spectarunt fontes ipsis sub mœnibus Vlmæ.*

Civitas hæc à Carolo Magno aucta, ab Imperatore Frederico III. civitas facta imperialis. Ab Imperatore Lothario II. destructa anno M. C. XXVIII. deinde ab Imperatore Conrado III. anno M. C. XL. iterum erecta triplo major, quàm fuerat anteà. Templo ornatur insigni, turrique in eodem templo excelsa, in quam sumptus facti dicuntur à principio usque ad operis finem 900000. florenorum.

Fridberga. *Fridberga* civitas, distat ab Augusta exigua milliari ultra fluvium Lycum à Ludovico Duce Bavariæ sub Frederico II. contra Augustanos extructa, muris & turribus munita.

ALGAVIA, SVEVIAE PARS.

Memmingiacum. *Memmingiacum*, civitas Algaviæ, cujus charta per universam Germaniam valdè est celebris.

TVRGOVIA, SVEVIAE PARS.

S. Gallus. *S. Gallus*, vulgò S. Gallen / civitas est cœnobio ornata: nomen sumpsit à S. Gallo Eremita ex insula aliqua Britannica orto, qui in ea civitate sub Cæsare Heracleo & Dagoberto Magno Rege Galliæ resedit.

PODAMICI LACVS ORA IN SVEVIA.

Constantia. *Constantia*, vulgò Constantz/hodiè Costnitz/ sita est ad Lacum podamicum, vulgò Bodensee dictum, ad Rheni eam partem, qua Helvetios respicit. A Constantio Imperatoris Constantini Magni patre, vel à Constantino II. Constantini Magni filio muris cincta putatur, indeq; sumpsisse nomen. Anteà Vitodura, Gannodurum, & Gamnodurum dicta traditur.

EGRAVIA PARS SVEVIAE.

Thermæ Helveticæ. *Thermæ Helvetiæ*, vulgò vocantur Ober Baden.

HEGOVIA SVEVIAE.

Cregia. *Cregia* arx est insignis.

CLERGAVIA SVEVIAE.

Halavv. *Halavv* vicus est in Clergavia situs.

MARTIANVM NEMVS, PARS SVEVIAE.

Retvvila. *Rotvvila*, civitas est ad Martianum nemus sita.

NORDGAVIA SVEVIAE.

VVissenburgum. *VVissenburgum*, vulgò Weissenburg / quasi album

Castrum,

Castrum, situm est non longè à Rheno ad partes Galliæ, antiquis Sebusium dictum. Hîc Dagobertus Rex Galliæ Abbatiam erexit valdè heroicam, cui civitas primùm paruit; licet posteà Imperio adjuncta sit.

NECKARIVS TRACTVS.

Eslinga, vulgò Eßlingen/sita est ad Neckarum fluvium: civitas est Imperialis. *Eslinga.*

VVimpina vulgò Wimpffen/ sita est ad Neckarum, *VVimpina.* sumpsisse nomen putatur quibusdam à martyrio & tormento mulierum, quasi Weib Pein. Etenim civitas hęc olim ab Hunnis destructa, viri occisi, mulieribus ubera amputata fuerunt. Anteà Cornelia dicta fuisse traditur.

RISA, PARS SVEVIAE.

Nordlinga vel *Nordlingiacum*, vulgò Nordlingen/à *Nordlinga.* Claudio Tyberio Nerone, triginta quatuor annis, antequam ad Imperium eveheretur, nomen sumpsisse scribitur: dum videlicet sub Cæsare Augusto militaret, ut Nordlinga sit quasi Nerolinga, quia Nero cum exercitu suo ibi hyemem transegit. Primùm civitas extructa est in monte, ubi adhuc parochiale templum S. Emerani situm est: quæ cùm igne vastata esset, posteà cura Imperatorum in valle ad fluvium Eger dictum erecta est. Anno iterum M. CC. XXXVIII. igne conflagravit, posteà sensim iterum erigi cœpit, anno M. CCC. XXVII. aucta est; multa bella pertulit.

Heidenshemium monasterium est & castrum in Ha- *Heidenshemium.* necampo situm.

BADENSIS MARCHIONATVS IN SVEVIA.

Badena. *Badena* civitas, vulgò Baden / vocatur & Thermæ inferiores, non longè ſita eſt à Rheno intra montes: duas habet arces ferè inexpugnabiles. Thermæ ibi ſunt valdè excellentes, adeò calidæ, ut ad porcorum depilationem ſufficiant. M. Aurelius Antonius Romanorum Imperator cauſâ harum thermarum civitatem hanc anno Chriſti C C. XXVI. extruxit; alii volunt eum primum fuiſſe harum thermarum inventorem, vide Volateranum libro 7. Philippus Beroaldus in quadam epiſtola ita ſcribit: Quod referam civitatem inclytam inter latiſſimæ Germaniæ civitates, haud longè à Rheno ſitam, duarum arcium munitiſſimam? his propè inexpugnabilis conſpicitur: illic thermæ ſunt ſalutares. Ibi literis penè exoletis ſcriptum eſt, Antonium Imperatorem urbis conditorem extitiſſe. Hæc Beroaldus. Civitas hæc ſedes eſt Principis hoc tempore.

NB.

VVIRTEMBERGENSIS DVCATVS IN SVEVIA.

Stutgardia. *Stutgardia*, metropolis & ſedes eſt Ducis. Ab hac civitate comitatus Stutgardicus nomen deſumit; à VVandalis extructa eſt, poſteà verò reſtaurata à Marchione Ioanne I. Electore Brandeburgenſi, & Ottone III. Anno autem M. C C. X C. Albertus IIII. Marchio Brandenburgicus, Princeps Anhaltin. filius Ottonis IIII. filiæ ſuæ Beatrici dotis loco dedit, quæ Henrico Leoni Vandalo nupſit.

Reutlinga. *Reutlinga*, ad Neckarum ſita in Ducatu VVirtembergenſi, anno M. C C. XL. à Frederico II. Imperatore ex pago fa-

go fa-

go facta civitas, alii dicunt anno M.CC.LXXII. Civitas hæc famosa est ob molas papyraceas.

Tubinga.

Tubinga, vulgò Tübingen/ ad Neckarum sita in Suevia; hîc aliquando residerunt Comites Palatini, sed Gozo & Guilhelmus ultimi Comites Palatini hoc dominium vendiderunt Vlricho Duci VVirtenbergensi anno M. CCC.XLII. Vrbs admodum elegans, frumento & vino abundans, quæ & copioso & generoso proventu tam incolis quàm vicinis communicat, utramq; Neccari ripam, lapideo ponte conjungit, arce, vinifero colle, Canonicorum collegio, & rei literariæ ornamento, Vniversitate cōspicua, ut non minore gloria VVirtembergensem ditionē *Tubinga.*

universale hoc studium illustrârit, quàm quod anno Salutis M. CCCC. XCV. in VVormatiensi conventu à Maximiliano Augusto ex VVirtembergensi Comitatu Ducatus sit constitutus, ob insignes & heroicas Eberhardi VVirtembergensis & Montispeligardi Comitis virtutes, qui primus eo tempore publico Principum consessu Dux est appellatus. Is, etsi Latinis literis imbutus non fuerit (impedientibus id, sub quibus educatus est, tutoribus) eruditorum tamen virorum consuetudine mirificè delectatus est; legendis nanque Teutonicis scriptis multarum rerum cognitionem & experimenta est consequutus, & plurima sibi ex Latino in vernaculum sermonem transferri curavit. Is igitur multo rerum usu edoctus, quanti referat principem virum, rerum & scientiarum cognitione imbui: Tutoribus ob neglectam sui institutionem semper offensus fuit. Ac proindè cùm videret, quando passim in honore docti viri, ac boni haberentur, neq; in Ducatu suo ullum Musis esset domicilium, cujus occasione subditorum filii liberalibus disciplinis imbuerentur, ideò Vniversitatem studii generalis anno M. CCCC. LXXVII. in oppido suo Tubingensi, Pontificia & Imperiali auctoritate privilegiatam, instituit; quæ accuratè deinde reformata & aucta fuit anno Domini M. D. XXII.

PALATINATVS INFERIOR.

Heidelberga.

Heidelberga.

Heidelberga, vulgò **Heydelberg**/ ad radices montium sita, Neckaro alluitur, Ptolomæo *Budoris* vocatur: aliis **Ettelberg** vel **Ettelburg** vocata fuit; quibusdam etiam *Pa-*

Myrtae
Heydelbeern

noria. Quidam nomen Heydelberg deducunt ab Heydelbeern/ hoc est, myrtis, qui in monte creverunt, cujus etjam

opinionis dicitur esse P. Melissus, qui montem myrtorum vel Vrbem Myrtileti vocat: alii urbis vocabulum à Gentibus (Germanicè Heyden) derivant; quod videlicet propter loci opportunitatem nunquam cultoribus vacuus videatur: Aliis placet, ut leviter immutatum nomen quasi Adelburg sit, propter nobilitatem videlicet. Vrbs hoc tempore elegans, magnifica & potens: Metroprolis & Principum Palatinorum sedes. Gymnasium habet antiquum & nobile, quod anno M.CCC.XLVI. ibi fundatum, & à Ruperto Seniore Principe Palatino variis privilegiis ornatum est.

NORICVM.

Norimberga.

Norimberga.

Norimberga vulgò Nürnberg / sita est ad Pegnitium amnem, qui urbem interluit. Castrum Noricum ibidem constructum fuit à Claudio Tyberio Imperatore, unde etjam Neronis Castrum dictum fuit: Alii Norimberga interpretantur Montem Noricum, à Noricis, qui ibi sedem fixere. Olim subjecta fuit Alberto Duci Franciæ, post cujus mortem Imperio accessit sub Ludovico III. Imperatore, qui eam quoque auxit, muro cinxit, sub Carolo IIII. iterum aucta obductis muris amplioribus, fossisque profundioribus: Sicuti & an. M.D.XXXVIII. iterum factum fuit. Hodiè civitas hæc totius Germaniæ ferè maxima &

amplis-

amplissima est, ita ut 128. contineat plateas, undecim pontes lapideos, qui duas urbis partes conjungunt. Fluvius per civitatem transiens 68. rotas molendinorum vertit. 128 plateae.

BAVARIAE DVCATVS & SALTZBVRGENSIS EPISCOPATVS.

Saltzburgum vel *Salisburgum*, vulgò Saltzburg / à Saltzach fluvio nomen accepisse creditur. *Iuvantia*, vel *Iuvania*, vel *Iuvanium* olim dictum fuit à juvando, Germanicè Helffenburg / quod castrum ibi extruxerit Iulius Cæsar, juvamen seu subsidium ac refugium legionibus suis contra Germanos, quos debellaturus erat. Traduntur namq; Romani cecidisse Germanorum 3400000. atque 1500000. in captivitatem duxisse. Alii nomen Iuvaniæ à Iuvanio cognomini & adjacente fluvio obtinuisse credūt. Civitas hæc anno D C. XL. à S. Ruperto VVormatiensi ad fidem catholicam perducta est. Hodiè Metropolis est Bavariæ & Episcopatus. *Saltzburgū.*

Monachium.

Monachium vulgò München / situm est ad Isaram in Danubium profluentem; extructum est ab Henrico Duce Bavariæ anno D. CCCC. LXII. sub Ottone I. Imperatore. Nomen autem sumpsisse refertur à Monacho, quod in extructione civitatis Monachi sit inventum caput. Anno M. C. LVII. ab Ottone Duce Bavariæ muris cinctum est: posteà à variis vario modo fuit auctum. Hoc tempore civitas reliquas Germaniæ amoenitate vincere *Monachium.*

dici-

dicitur: quare etjam dignissima habita est, ut Principis esset sedes. Vrbis hujus tam externus quàm internus situs

multis opportunitatibus est amœnissimus: aëre temperatissimo saluberrimus: Inter Oenum & Lycum amnes, illum orientalem, hunc occidentalem, utrunque unius diei itinere distantem, Isara medius interlabitur, ab oriente VVasserburgum, ab occidente Augustam, à Septentrione Frisingam, à meridie verò cùm pulcherrimos & diversis piscium delicatissimorum generibus abundantes lacus, tum varia quasi de industria & arte ad amœnitatem consita nemora habet, quæ passim circumquaque habet, numerosis diversarum ferarum, præcipuè verò cervorum catervatim discurrentium gregibus referta. Montes Ty-

rolen-

rolenſes, tanquam præ foribus, Meridiem verſus aſpicit. Hortos ſuburbanos orienti Soli expoſitos limpidiſſimi rivuli ex amne deducti murmure gratiſſimo præterlabentes rigant, mirificeq; recreant. Novus ipſius Ducis juxta novum caſtrum hortus, præter artificioſum fontem & domum æſtivam pulcherrimis picturis ac ſtatuis ornatam. Hoc ſingulare habet, quod vix uſq; alibi reperire ſit, ut crepuſculo appetente veſpertino, magnus cervorum grex, interdum centum aut plurium, ſub ipſas propemodum feneſtras ſpontè accedat. Si in ipſam urbem ingrediamur, ubi videre eſt quàm latæ, quàm nitidæ plateæ, quàm ſuperbis & elegantibus ſplendeſcant ædificiis, quantam deniq; utilitatem, quantamq; voluptatem canales ex Iſaræ alveo triplici divertigio introducti civibus adferant. Templa hîc varia, ſed duo turribus altiſſimis præ cęteris eminent, quæ & parochiæ collegiatæ ſunt, D. Petri & Deiparæ virginis, in quo mauſeolum Bavariæ Ducum, ubi & Ludovicus IIII. hujus nominis Imperator ſepultus eſt, viſitur. Turres verò hujus templi binæ columnarum inſtar eadem latitudine, eadem altitudine ad CCC.XXXIII. pedes aſſurgunt. Organum ejus templi majus compactum eſt fiſtulis ligneis ex buxo tornatilibus, tantæ quidem capacitatis, ut vix uſpiam tantæ conſpiciantur ex plumbo & ſtanno fuſiles. Monaſteria hæc urbs celebriora, quæ præcipua vigeant, tria habet, unum Franciſcanorum; Auguſtanorum alterum; tertium verò D. Iacobo conſecratum, quod Monialium eſt. Duo item minora cœnobia Virginum, ordinis D. Franciſci, Franciſcanis vicina. Cœmiteria duo ſeorſum, duabus parochiis deſtinata, ſacellum

quodq; ſuum habent, quorum uni conjunctum eſt Noſocomium, tertium ſuburbanum Salvatori dicatum nuper extructum eſt novum. Eſt & S. Spiritus ædes cui Xenodochium contiguum. Inter ædificia nova, quibus urbs indies magis ac magis illuſtratur, præcipuum eſt templum D. Michaëli Archangelo dicatum, unà cum integris iiſq; ampliſſimis ædibus, quas patribus Societatis Ieſu Dux Guilielmus à fundamentis extruxit, iis ſcholæ conjunctæ ſunt ad inſtituendam juventutem, quæ ex diverſis nationibus huc magno ſe confluxu recipit magnificentiſſimè. Aliud ædificium novum, ut novo caſtro majorem ſplendorem commoditatemq; adferat, juxta interiorem hortum, quem variæ variarum elegantiarum deliciæ exornant, conſtructum, cui vicina Bibliotheca eſt XI. circiter millibus voluminum (quorum non exigua pars diverſarum linguarum manuſcripti ſunt) ſeorſim & ſcitiſſimè compactorum refertiſſima, theatro peramplo & amœno diſtincta; Infrà verò theatrum hoc ſtatuarium eſt antiquiſſimorum monumentorum atq́; imaginum, quæ Romæ & aliundè magno ære congeſtæ ſunt. Ditiſſimum caſtro novo per anfractum adhæret atrium omni elegantiarum ac deliciarum genere, quas vel natura vel hominum ars ſubtiles & miraculum ſtupendas dedit, inſtructum; in quod, quotieſcunque quis vel curioſiſſimus ingrediatur, quod novum admiretur, invenit, uſq́; adeò vaga ibi rerum ſuppellex atque varietas conſpicitur. In curia Duçali veteri aluntur tygrides, urſi, lynces, leones, quorum fæmellæ catulos frequenter pariunt. In eadem Curia memorabile magni roboris monumentum, Chriſtophorus Dux

ryth-

rythmis Germanicis ad marginem aſcriptis, poſuit. Molendina aquatica non ſolum extra, ſed etjam intra urbem multa ac varia, multis ac variis rerum opificiis ſerviunt. Fontem Princeps Ferdinandus ad majorem urbis amoenitatem publicæ voluptati ante Palatium ſuum canalibus eduxit, quem æneis magni artificii ſtatuis quatuor elementa referentibus, quæ exilientis & galeatum criſtatumque equitem portantis equi ſimulacrum circumſtent, exornat. Artificia quæ apud alias gentes in uſu, & hîc pretio ſunt, aliunde introducuntur, ut inſtituta nuper officina vitriaria & textura holoſerica. Forum nobilitatur inprimis vini advectitii, ſalis & rei frumentariæ mercatu. Conficiuntur autem hîc merces plurimæ, quæ in diverſas provincias exportantur. Populi frequentia tanta eſt, ut octodecim millia familiarum recenſeantur, nec omnes recipi queant, quin in horreis multi & in angulis habitare coguntur, magnis anguſtiis, adeò quidem, ut quatuor aut quinq; nonnunquam reperiantur familiæ, quibus unum tantum hypocauſtum ſuppetat. Celebriorem hanc urbem & frequentiorem facit, quod ex diverſis undiq; nationibus diverſi huc nobiles & artifices benignitate Principum illecti confluant. Multi hîc Comites, multi Barones, & majorum gentium nobiles agunt. Ius dicitur tribus tribunalibus; provinciali, aulico, civili ſive urbano. In aulico conſeſſu habent, Comites, Barones, Nobiles & Iureconſultos; In civili, Senatores, quorum qui interioris conſilii ſunt, XII. plerunq; ex Patriciis ſenioribus, qui vero exterioris, XXIIII. partim ex junioribus Patriciis, partim ex plebeis cooptantur. Criminale jus prætor, quem

ut plurimùm antiquæ nobilitatis esse oportet in curia senatoria, cujus convexa amplitudo spectatu digna est, administrat. Patricius ordo hîc nobilior est, quàm alibi, cui hoc recepta consuetudine solenne est, ut quotannis Dominico die, qui Epiphaniam sequitur, universus (sive cœlibes sive conjugati sunt) unà cum uxoribus ac liberis, quibus per ætatem convenit, ac per valetudinem integrum est, in regiam, atq; ad quatuor præcipuas urbis partes (sive plateæ nive coopertæ sive non sint) trahis circumvehantur, postridiè verò in curia senatoria una cum aulicis choreas ducant, & Principibus sumptuosum epulum præbeant. Corporis Christi festo tam regifico apparatu ac splendido hîc supplicatio adornatur, quàm vix credibile est apud ullam gentem fieri, ita ut cum triumphalibus veterum pompis propemodum conferri possit. Repræsentantur enim & veteris & novi Testamenti historiæ, quæ res, sive terra sive mari gestas, tradunt, spectaculis & figuris ad res ipsas accommodatissimis. Vestes, currus, phaleræ, navigia, aliæq; machinæ & ornamenta iis destinata, cùm magni sunt pretii, diligenter asservantur. Nundinæ hîc binæ habentur, unæ post Epiphaniam, alteræ ad D. Iacobi festum, quarum has celebriores reddit hominum & equorum in stadio cursus.

Ingolstadium

Ingolstadium, vulgò Ingolstatt / situm est ad Danubium, antiquis dictum Engelstatt sive *Angelostadium*, ab Angelis Suevis, qui civitatem hanc cum aliis ceperunt. Olim pagus fuit ad Monasterium Altach pertinens, qui deinde à Ludovico Bavaro Imperatore eiusq; successoribus Ducibus Bavariæ in civitatem mutatus est. Quidam civita-

tem hanc vocant *Chrysopolin* sive Goltstatt/quod aliis non placet. Vniversitas anno Domini M. CCCC. X. ibi initium sumpsit ab Vniversitate Viennensi, quam Ludovicus Dux, & Pius II. Pontifex anno M. CCCC. LIX. variis ornârunt privilegiis.

Ratisbona.

Ratisbona vulgò Regenspurg/ sita est ad Danubium, nomen sumpsisse putatur à pluvia & arce, à Claudio Tiberio Nerone Imperatore III. extructa tempore passionis Christi, atque ab ipso *Tiberina*, vel *Augusta Tiberij* vocata. Vocata quoq; fuit *Reginopurgum* à Reginopurga Theodonis I. Bavariæ Regis uxore. Præterea dicta fuit *Rhato-* *Ratisbona.*

bonna à Rhętis. Item *Hiaſpalis, Reginopolis, Tetrapolis, Quadrata, Colonia Quartanorum, Metropolis Ripariolorum, Caput Limitaneorum.* Nomen Ratiſbona à navigatione deductum videtur. A Carolo Magno ad fidem Chriſti perducta eſt. Olim Metropolis fuit Bavariæ; ſedes Regum & Ducum ejuſdem regionis. Pons lapideus anno M. CXV. ſub Henrico V. Imperatore ſuprà Danubium ibi eſt conſtructus; Hodiè pons conſpicitur XI. fornicibus ſuſtentatus, paſſuum CCCC. & LXX. latitudinis.

Landeshutſium.

Landeshutſiũ *Landeshutſium* vulgò Landeßhut/ civitas Bavariæ: ſita ad fluvium Iſetam, extructa à Ludovico Bavariæ Duce, circa annum Chriſti M. C. XXIIII. poſteà anno M. C.

XXVIII.

XXVIII. muris cincta. Propè quam ab eodem Duce constructa est arx ejusdem nominis.

Graynum, castellum in Palatinatu superiori, à ploratu dictum. Nam istic Danubius, periculosa & horrenda, & quæ citra lamenta, vix pervehi possunt loca, attamen navigantibus transeunda (Germanicè die Strudel/ ab aquarum stridore atque impetu vocant) transit. *Graynum.*

BOHEMIAE REGNUM.

Praga.

Praga à Primislao III. Bohemiæ Duce, & Libussa ejus uxore muris & fossis cincta. Arx in monte *Vissegradum* sive Herschin dicta, prius erecta fuit. Dividitur in tres civitates, superiorem, novam & parvam. Fluvium habet Mul- *Praga.*

davi-

davium. Ptolomæi Cassurgis esse putatur. Arx Regia anno M. D.XLI. igne conflagravit, posteà verò magnificentissimè restaurata. Supra fluvium pons est lapideus 24. constans fornicibus, qui antiquam civitatem conjungit cum monte, in quo est palatium Regium & templum cathedrale S. Viti, Imperator Carolus IIII. Rex Bohemiæ valdè hanc civitatem ædificiis ornavit: sedemq; in ea cum consensu Clementis VI. Pontificis evexit Archiepiscopalem. Anno M.CCCC.LXX. erecta ibi est Academia à Rege Carolo, quæ duravit usq; ad annum MCCCCC. VIII. deinde propter factionem quandam ea translata est ad Lipsiam. De hac civitate ita quidam:

Visa non urbs est meliore cœlo
Fertili gleba tua Praga cincta est.
Explicat septem hæc spatiosa colles,
Quam capax scindit fluvius per Albim
Ambitu murorum, imitata magnæ
Mœnia Romæ.
Exiens nomen socios petentes
Fluctibus æquor.

Eger.

Eger, vulgò Eger/civitas sita est ad fluvium Eger: Maxima civitatis pars in rupe sita est. Cincta aliquibus in locis duplici, sed plerumque triplici muro, & fossa valdè ampla. Annus M.CC.XXIX. initium dedit huic civitati: posteà anno M. CC. LXX. funditùs incendio periit, posteà sensim iterum extructa. Dicitur hæc civitas non alia de causa esse juris Bohemici, quàm ob impignorationem. Claret hoc tempore civitas hæc ob medonem (potionem ex melle) qui nulla paratur quàm in hac civitate excellentior.

MORAVIA.

Brin, caput est Moraviæ, ac Marchionis sedes. *Brin.*

Olomontium, Episcopalis sedes est, Vologradensis prius dicta. *Olomontium*

PANNONIA SVPERIOR
sive
AVSTRIAE ARCHIDVCATVS.

Vienna.

Cæsar In ItaLIaM qVo VenIt CaroLVs anno, CLInCa est VVestphaLIa stra VIenna getIs. 1629.

Vienna sita est ad Danubium, variis insignita nominibus invenitur, *Fabiana, Fabana, Faviana, Flavianum, Biana, Vincbona, Vindomana, Iuliobona*, demum *Vienna*, vulgò Wien. Quidam extructam putant à Flavio judice; alii à Tito Fabiano, ut Cornelius Tacitus & Otto Frisingensis; *Vienna.*

Z alii

alii ab Annio Fabiano; alii ante Christi tempore à Sarmatis & VVandalis. Reducta est anno Salvatoris nostri CCCC. LXIIII. ad fidem Christi à S. Severino, qui etjam Episcopatum ibi erexit anno CCCC. LXVI. Est hoc tempore munitissimum contra Turcas propugnaculum, vallis, aggeribus fossisque munitum, ædificiis ita instructum, ut quot domus videas, tot aulas, Principumq; palatia videaris. Nobilissimum in ea civitate est Gymnasium, quod anno M. CC. XXXIX. Fredericus Imper. inchoavit Albertus Archidux Austriæ anno M. CCC. LVI. renovavit; anno verò M. CCC. LXVI. mirificè auxit Rudolphus IIII. Archidux Austriæ, quo etjam tempore erecta est splendida illa turris summi templi. Civitas hæc præterea mercatu celebris est.

PANNONIA INFERIOR
sive
HVNGARIAE REGNVM.

Buda. *Buda* vulgò Ofen / sita est ad Danubium, nomen sumpsit à Buda Attilæ Hunnorum Regis fratre; vel à Budunis populo Scythiæ. Ptolomæo vocatur *Curta* κῦρτα. Hîc quieverunt Pauli Eremitæ ossa. Sedes fuit quondam Regis Hungariæ, & inferioris Pannoniæ Metropolis. Anno Christi M. D. XXVI. die 20. Augusti à Turcarum Imperatore Solymanno Christianis erepta est.

Bosonium. *Bosonium* vulgò Preßborch/nobilissima Hungariæ urbs, hîc Lexta flumen Pannoniam superiorem ab inferiore dividens, cum Istro miscetur, Hungaricè ibi loqui incipiunt, mixtus tamen est sermo, & sunt ii populi bilingues, Germanicè & Hungaricè loquuntur. Vrbs vetus & ele-

gans, quæ ut ſitu, ita aëre, quo fruitur læto & amœno ſalubriq; , multas Pannoniæ urbes longè excellit, montes habet vineis amœniſſimos conſitos, qui & magnam lignorum copiam præbent. Ad ſuburbium in præcelſo montis vertice arcem habet validam, quæ, ut legitimum magiſtratum hanc urbem obſervare docet, ita eandem ab hoſtibus defendere poteſt.

Strigonium, vulgò Grān/ Archiepiſcopalis ſedes eſt totius Hungariæ, & jam in manibus Turcarum. *Strigonium.*

Alba Græca, vulgò Griegiſch Weiſſenburg/ Italis *Bello-grado*. Hæc Turcarum Imperatoris ſedes eſt, atque Savo magno fluvio oneratur Danubius. *Alba Græca.*

Iaurinum, vulgò Raab/civitas ſita eſt ad Danubium, ferè inexpugnabilis, quā Chriſtianis eripuit atq; Turcico imperio adjunxit Sinan Baſſa, anno Chriſti M. D. XCIIII. *Iaurinum.*

Gomorra ſita eſt ad Danubium; quę anno M.D.XCIIII. oppugnata valdè fuit à Sinan Baſſa, ſed fruſtrà: Hoc anno M.D.XCV. iterum obſidionem metuit: DEus conatus Turcarum faciat irritos. *Gomorra.*

CARINTHIÆ DVCATVS, PARS AVSTRIÆ.

S. Vitus, Civitas ſita ad Glavam fluvium. Metropolis eſt ejus regionis. *S. Vitus.*

Villacum civitas præcipua eſt in planicie ad Dravi ripam dextram: Vrbs eſt ornata, ſplendida & polita. *Villacum.*

Haynpurgum ad Dravi fluvii ſiniſtram ripam: Emporio ac mercatu celebris eſt. *Haynpurgum*

STIRIÆ DVCATVS PARS AVSTRIÆ.

Marchpurgum, civitas Stiriæ Metropolitana, ad Dravi ſiniſtram ripam. *Marchpurgū.*

TYROLENSIS COMITATVS, ſub quo & ATHESINA.

Oenipons. *Oenipons*, vulgò Ins-Prück/ urbs Comitatus ſui Metropolis, ad Oeni fluvii dextram ripam ſita. Hîc camera eſt & parlamentum Comitatus Tyrolenſis, & ſuperiorum Regionum Auſtriacarum.

Caſtrum Tyrolenſe Regiū *Caſtrum Tyrolenſe Regium*, ad Atheſin fluvium ſitum eſt, & ſub eo Merana oppidum.

Matran. *Matran*, Oppidum eſt Epiſcopi Brixienſis.

Stalla. *Stalla*, eſt civitas, in qua merces deponuntur, & rurſus imponuntur.

Stertzingen. *Stertzingen*, oppidum Vlzæ fluvio adjacet, ubi dives vena eſt metalli, boniq; cuduntur cultri, enſes & laminæ.

Brixinia. *Brixinia* in Comitatu Tyrolenſi ſita eſt, ubi Rientius ignobilis fluvius in Iſacum influit, qui deinde auctior factus, alveo ſaxoſo & inæquali ad Bolzanum celebre emporium, in Atheſim exoneratur. Eſt autem Brixinia aëris temperie tota regione præſtantiſſima, ut quæ in umbilico ferè Comitatus ſita, nec Italici cœli æſtivo caumate aduratur, nec hyberno frigore à ſummis Alpibus imminenti obrigeſcat. Aquarum verò fontiumq; ſumma eſt ſalubritas, ex quibus ille, qui vulgò Virgineus vocatur, meritò nominatiſſimus habetur. Ager Brixinienſis altiſſimis undiq; montibus cingitur, eſtque autumnalium præſtantiſſimorum aliarumq; frugum viniq; apprimè ferax; verùm cùm album ſit mediocre, rubro eſt tanta præſtantia, ut ad remotiſſima loca, ingenti ſanè pretio appetatur,

unisq;

uniſq; ferè principum menſis ad eximium conviviorum decus reſervetur. Cathedralem Eccleſiam habet valdè inſignem, unamq; collegiatam; Epiſcopalem verò ſedem antiquiſſimam. Nam Sabionenſis Epiſcopus primus perhibetur S. Caſſianus, qui ſub Diocletiano Imolæ martyrium ſubiit. Inde verò Epiſcopalem ſedem Brixinam tranſtulit S. Ingenuinus circa annum Domini M. qui ambo unà cum S. Albuino, tanquam divi tutelares, ab incolis in veneratione habentur. Epiſcopus ipſe utriuſq; poteſtatis tam ſecularis, quàm ſpiritualis jus habet, eſtque Imperii Princeps, Archiepiſcopum Saltzburgenſ. Metropolitanum agnoſcens.

Schvvatz, villa in Tyrolenſi comitatu, exorta ante paucos annos, propè quam in Falckenſtein & Erbſtollen incredibilis theſaurus argenti & æris ſine ceſſatione, die noctuq; per multa millia hominum metallicæ rei operam dantium, eruitur, tunditur, conflatur. Effodiuntur quoque ibidem cum metallis nobiles quidam lapides, potiſſimùm Magnes & Malechites. Ex quibus Malechites tam præſtans & nobilis iudicatur, ut non cedat Tuiſcois dicto. *Schvvatz.*

Tridentum civitas & caſtrum pro una parte Ducum Auſtriæ, pro alia verò Epiſcopi Tridentini. *Tridentum.*

ITALIA.

Italia, Provinciarum orbis primaria, uti nomen pro temporum rerumq; viciſſitudines ſæpiùs mutaverit; Nam & Oenotria, Auſonia, Heſperia, Saturnia, &c. dicta fuit: ſic etjam ejus termini & fines variè ab auctoribus deſcribuntur: poſterioribus tamen ſeculis hi ſtatuti: Flumen Va- *Italia.*

rus, inde linea per Alpes Coctias, montem Adulam, Alpes Rhęticas, adjunctaque juga porrò ad amnem Arsiam,

Histriæ terminum: Hoc unum latus, cætera maria alluunt. Ptolomæus eam in peninsulæ formam describit, quam materia tribus lateribus circumfundunt, uno vallunt Alpes. Italiam varii vario modo dividunt, communiter in Orientem & Occidentalem; quas Appenninis distinguunt montibus, nobis magis arridet ea distinctio, quę in partem fit Septentrionalem & Australem.

PEDEMONTI DVCATVS.

Taurinum. *Taurinum* Metropolis est Pedemonti, ad montium radices in Pado sita. Antiquis dicta Augusta Taurinorum. Hanc civitatem perluit fluvius Duria; Civitas vetus est, à Gotthis destructa, posteà minori tamen circuitu restaurata. Hodiè visitur forma quadratâ, cum portis quatuor, nobilitate civium maximè clara, splendidis autem ædificiis ornata, inter quæ summum templum. Mirificè rebus

omnibus ad uſum vitæ neceſſariis & utilibus abundat. Gymnaſium habet omnium diſciplinarum.

Suſa, vetus civitas, à Plinio Seguſium dicta, juxta Caniſij radices, ſupra quam Alpes geminâ via patent, in Galliam unâ, quæ ad dextram in Sabaudiam, alterâ, quæ ad lævam, Gratianopolim ducit. *Suſa.*

LIGVRIA.

Niza, caſtrum habet inexpugnabile, olim à Barbaroſſa & Gallis fruſtrà expugnatum. Hîc Paulus III. pacem compoſuit inter Carolum V. & Franciſcum I. Regem Galliæ. Huc omnes deferuntur merces, quæ mari in Pedemontum & Sabaudiam inferuntur. *Niza.*

Monacum, nomen quibuſdam ſumpſit ab Hercule Moneto, aut ab Hamo (ita enim antiquitùs linguâ Aramea vocabatur) quo Hercules AEgyptius rediens ex Hiſpania docuit incolas piſcari. *Monacum.*

Torbia, patria eſt Pertinacis Imperatoris. *Torbia.*

Ventimiglia, valdè laudatur à pretioſis vinis muſcatellinis. *Ventimiglia.*

Ablenga, caput antiquorum Ingamiorum, & patria Proculi Imperatoris. *Ablenga.*

Sabatia vel *Savona* ſatis celebris hodiè ratione Iulii II. Pontificis. *Sabatia.*

Genua.

Genua nomen ſumpſit à Genuo filio Saturni, vel à Iano ſecundum alios. Alii à Iano poſt bellum Trojanum fuiſſe auctam exiſtimant. Antiquitus nobilis valdè fuit, ſecuta ſemper partes Romanorum. Primùm paſſa eſt à *Genua.*

Magone

Magone Carthaginense: posteà iterum extructa à Cornelio Servilio consule. Deinde iterum circa annum Christi

DC. destructa à Rotario Longobardorum Rege. Carolus autem Magnus hanc civitatem iterum recuperavit, atque Imperio subjecit, præfecitque ei Comitem annis circiter centum. Hodiè est Metropolis Liguriæ, tum Septentrionalis tum Meridionalis, una ex ditissimis totius Italiæ. Portum maris habet insignem. In hac civitate asservatur catinus ille gloriosus, in quo Christus cum discipulis suis agnum comedit paschalem.

THVSCIA
sive
HETRVRIA, vulgò TOSCANA.

Pisa

Pisa urbs inter amnes Anser & Amnum sita, extructa à Pelasgis, vel (ut alii) à quibusdam, qui ex Peleponeso hûc sese contulére. Antiquitus una fuit ex duodecim civitatibus, quæ Thusciæ dominabantur, cessit Imperio Romano, cui fidelissima extitit, cum Barbaris Italiam invadentibus, in Oriente cum Saracenis, in Occidente cum Genuensibus prælia feliciter commisit plurima. Sardiniam è manibus Maurorum eripuit, Palernum ab iisdem recuperavit Regem Majoricę cepit captivum, expugnavit Carthaginem, succurrit Americo in Alexandria. Posteà coacta fuit à Gioanne Monteacuto Anglo servire & obedire Florentinis. Academia est hoc tempore celebris. Palatia habet excellentissima ad fluvium Arnum sita. Hîc sedes est ordinis equitum S. Stephani, cujus author fuit Cosmus Medices primus illorum Dux. Archiepiscopatus dignitate gaudet. *Pisa.*

Lunæ, civitas antiquissima, olim valdè celebris. Vocata fuit linguâ Etruscâ *Etriara*, quod significat Lunam. Græcis dicta *Seline*. Sita est in Arietina ora, Liguriæ proxima. Ingentes ejus hodiè ruinæ tantum supersunt, cum aliquot piscatoriis casis, quæ hodiè nomen servant Lunigiana. *Lunæ.*

Liburnus vulgò *Livorno*, civitas mercaturâ celebris. Variæ huc appellunt naves ex locis Septentrionalibus, & potissimùm ex Anglia. Huic præjacet in mari ad 1000. passus, scopulo imposita Pharos excelsa turris, è cujus summo fastigio noctu fax ingens navigantibus prælucet, ad quam cursum dirigere tutò queant. *Liburnus.*

Popolonia, civitas antiqua, in qua Romani exercitum *Popolonia.*

ſuum habere ſolebant: maximæ admirationis ibi fuit Iovis ſtatua, cum mirabili artificio ex una vite ſola eſſet conſtructa. Hîc victus fuit Genſericus Rex Vandalorum à Baſilio Capitaneo Leonis. Hodiè ejus tantùm ſuperſunt reliquiæ, inter quas marmora inveniuntur literis antiquis Hetruſcis ornata.

Portoferatũ. *Portoferatum*, civitas, arcẽ habet penè inexpugnabilẽ.

Plumbinum. *Plumbinum*, arce fortiſſimâ munitum eſt.

Orbitellum. *Orbitellum*, ſitum eſt ſupra lacum: Hîc Rex Catholicus præſidium habet Hiſpanorum.

Coſa. *Coſa*, civitas deſtructa (uti referunt hiſtoriæ) à Talpis.

Cornetum. *Cornetum*, civitas antiqua cum optimo portu, qui munitur adhuc authoritate Pontif. cui hæc civitas paret.

Ceria. *Ceria*, hujus incolæ ſuſceperunt virgines Veſtales, fugientes rabiẽ Gallorum Romam vaſtantiũ: ideoq; & à Romanis procivib. eorum habiti ſunt, præterq̃ quod ſuffragium in Senatu non haberent: unde contra eos, qui votum in conſilio non habent; vulgatum eſt proverbium: Scribi NB. in Ceretum tabulis. Res quoq; ſacræ ab hiſce denominatæ ſunt, quod religioni & ceremoniis valdè eſſent dediti.

Portus. *Portus*, hujus prælatus unus eſt eorum ſex, qui aſtant conſecrationi Pontificiæ.

Coſmopolis. *Coſmopolis*, civitas dives ob ferri copiam, cujus fodinæ circa eam civitatem ſunt inſignes.

Luca. *Luca* antiquitus dicta Fridia, & Aringa: Hodie nomen habere putatur à Lucio Lucomone. Fuit olim celebris hæc civitas ob milites, quos ea miſit præſtantes. Reſtaurata ejus muri à Deſiderio Rege Longobardorũ. Poſteà cum ad Imperatores Germaniæ deveniſſet, libertatem

ſibi

ſibi a Rudolpho Imp. comparavit pretio 12000. ducatorum. Hodiè libertate ſua gaudet ſub Rege Catholico. Hîc cum magna veneratione oſtenditur imago crucifixi, de qua multa narrantur miracula. Vrbs eſt mediterranea ad montes Lunæ incumbentes ſita.

Pratum oppidum inter caſtra quatuor totius Italiæ fortiſſima cenſetur. *Pratum.*

Pheſulæ, civitas, antiquitus admodum celebrata. Vna enim erat ex primis duodecim Hetruriæ, in qua Augures & valles, qui prodigia voceſque & apparitiones volucrum exponebant, habitaſſe dicantur. Hodiè hujus veſtigia tantùm cernuntur extra Florentiam, haud procul in Apennini colle. *Pheſulæ.*

Florentia nomen quibuſdam habere creditur à flore. quod videlicet in medio Hetruriæ inſtar floris campi ſedeat. Sicuti etjam longo tempore pro inſignibus utitur Lilio. Vel dicitur Fluentia, cùm ſita ſit ad fluvium Arnum. Aliqui exiſtimant olim dictam Arminam. Sita eſt ſub cœli plaga benigna, cum aëre perfectiſſimo. Antiquitus colonia fuit Iani, auctæ poſteà ruinis Phæſularum: Sicuti Roma ex ruinis Albæ longæ. Hanc civitatem è tyrannide Longobardorum eripuit Carolus Magnus: poſteà ſemper fuit libera, uſque ad tempora Caroli V. qui eam victam in gratiam Clementis VII. dedit ejus cognato Alexandro Medices, hactenuſq; civitas Medicæis Ducibus Hetruriæ paruit. Civitas hodiè eſt Hetruriæ totius Metropolis amœniſſimo loco ſita. Ab Oriente & Septentrione collibus amœniſſimis & undiq; fructiferis arboribus veſtitis cincta, medii theatri inſtar. Occid. latere mediam *Florentia.*

in planiciem incedit, videturq; ferè umbilicum Italiæ tenere: Nobilissimis ædificiis cum divino cultui, tum civium usui paratis nitet.

Incisa. *Incisa*, castellum, nomē habet à Saxo, quod ibi incisum est propter cursum fluvii Arni. Patria est Francisci Petrarchæ.

Volatera. *Volatera*, civitas conditore Iano insignis. Prope hanc civitatem magna copia Alabastri effoditur, multaq; inveniuntur antiqua monumenta insculpta literis Hetruscis antiquis.

Clusi. *Clusi*; Hîc fuit unus ex quatuor antiquis Labyrinthis toto orbe formosissimis: Hunc Rex Porsena fieri curavit: ubi inveniuntur hodiè marmora antiqua insculpta literis antiquis Hetruscis, quæ videntur esse reliquiæ sepulchri dicti Regis. Hæc civitas olim etjam fuit una ex XII. præcipuis Hetruriæ.

Sena. *Sena* extructa à Gallis Senonibus supra montem ad fluvium Blandum, 809. circiter stadiis distat à Roma. Ante paucos annos fuit Respub. libera; hodiè sub Duce Hetruriæ, qui eam emit à Philippo Rege catholico. Civitas hæc valdè favet exteris: ideoq; meritò Academia ibi constituta fuit.

Perusium. *Perusium* colli insidet Appennino, formâ stellari, majore parte agri fructiferis & amœnis, assurgente collibus, vini nobilis, olei, ficuum, pomorum, aliorumq; optimorum fructuum, fertilibus: subter urbem ad Assisiam, item ad Tuder versus, juxta Tiberim, campi sternuntur jucundi, tritico, cæteroq; frumento copiosi. Naturâ loci urbs munita est; nobilis ædificiis, cum privatis civium, tum

cultui divino dicatis, nitens; itemq; nobili ac largo fonte, qui medium urbis habet. Populus frequens, ac animis ingeniisq; summis, nec minùs ad literas quàm arma prõptus. Vnde usitatum Italis proverbium: *Perusini soperbi, & bon soldati, & la melior spada del papa*. Ejus initia C C. L X. post universale diluvium anno gravissimi auctores attribuunt. Aliquot deinde annis Mons Solis ab Armenis Ianigenisq;, Gryphoniis, novis est ædificiis auctus. Ex increscentibus indies ædificiis post Gryphoniorum adventum, Pelasgi aliæq; Græcanici nominis gentes, in Italiam traductæ, auxerunt Perusiam, eamq; inter prima Hetruriæ capita X I I. constituerunt. Hæc civitas anno M. D. X X X I X. ob impositum vectigal à Pontificis auctoritate descivit. Hinc utrinq; magnis belli motibus excitatis, externa planè auxilia desperans, ingenti cum damno in potestatem Pontificis rediit. Ab eo tum datus præfectus est Bernardinus Casalensis Casalensium Episcopus, qui arcis initia posuit, cujus præsidio civitas in officio fideque de cætero contineri posset. Ea arx, nunc perfecta, propugnaculis, muris, aggeribus & machinis æreis valdè munita, præsidioq; firma, obedientiæ, unitatis pacisque conservatrix existit. Porrò non tam larga Liberi Cererisq; dona, non tam præclara ædificia, non tam fons ille limpidus atque perennis, quàm universale Gymnasium, incredibili eruditissimorum virorum turba illustre, Perusinam hanc patriam exornat. Quod anno post natum CHristum M. C C. X C. florére cœpit, variis privilegiis ornatum. Hîc Baldus jus civile professus est, tantâ magnificentiâ ac gloriâ, ut summus juris commentator & terrestre quoddam

numen vocaretur, ac ut id Gymnasium non docendo tantùm sed & scribendo quàm celeberrimũ redderet, ejus denique nomen ad exteras quoque nationes transmitteret, librum de Repressaliis ibidem scripsit; postremò legatione functus ad Carolum Imperatorem prima privilegia impetravit. Iuris studia in hoc Gymnasio præ cæteris facultatibus præcipuè florent. Videre quippe est in uno eodemq; tempore LXX. juris Doctores, quorum XXV. jus continuò docent. Et fit, ut eadem hora quatuor diversi Ordinarii, ut vocant, tam matutino quàm pomeridiano tempore, unam eandemque juris materiam in concursu profiteantur, & lectionibus finitis de summis apicibus juris, inter se digladientur ac disputent, & omnia quæ incidere possent, dubia ad amussim examinent, cum maximo studiosorum astantium fructu. Ad hæc autem fovenda & conservanda exercitia, magnis impensarum sumptibus elegantissima sunt fundata collegia, in quibus annuo censu, vitæ subsidia studiosis suppeditantur. Est collegium vetus & novum, vulgò Sapientia vetus, Sapientia nova: quarum illa D. Gregorio sacra, Episcopo loti, ut provisori; Hæc Priori Canonico Cathedralis Perusinæ & Consulibus, Mercantia vulgariter, paret. Nova D. Hieronymo sacra, ædificata abs Episcopo Guida loto; in qua fundatione perpetuò sunt quatuor studiosi Germani, quatuor Hispani, totidem Galli & Vltramarinii. Reliqui omnes admittuntur Itali. Ejus fundator fuit Petrus Capocius S. R. Ecclesiæ Cardinalis, qui Fridericum Imperatorẽ schismaticum persecutus est, ut Platina in vita Gregorii IX. perhibet. Est & aliud Bartholinum Collegium, recen-

ti fundatione, ab ejus appellationis Doctore, aliquot studiosorum commoditati institutum. Sed istius Gymnasii magnificentia paucis explicari non potest. Quemadmodum nec brevi narratione Perusina ingenia, quæ non modò patriam, sed Italiam omnem illustrârunt. Peculiare de hac urbe præter Leandri in sua Italica Typographia edidit opusculum Marius Podianus orator insignis, quo singulari ingenii, eruditionisq; ornamentum posteritati exhibuit.

Volsena; hîc quondam servi suis dominis repugnarunt, cui occurrit Porsena rex eorum. *Volsena.*

Civitas Castellana, vulgò *Citta Castellana*: antiquis fuit celebris ob templum illud famosum Deæ Feroniæ. *Civitas Castellana.*

Viterbum, civitas antiqua, fonte excellenti ornata; nec longè dissita à thermis Bolecanis. *Viterbum.*

Ostia, civitas ampla olim fuit, ut ex ruderibus apparet, hodiè autem redacta est in arcem & exiguum oppidū. Portus autem ipsius stupenda & incredibilis magnificentia fuit, muris velut brachiis erat circumdatus, (in quibus habitationes variæ) in arcus extructis, quo mare fluxu arenas expelleret, præter quos muri alii erant turriculis distincti, qui totum portum ambiebant. Portas habuit, quarum primaria Romam ducebat, larga Cannam & palmos sex cum dimidio. Templum forma rotunda, aquæductum, portam secundam largam cannam unam, palmos tres cum dimidio. Viam circum interiorem murum minoris portus, murum interiorem cum annulis ferreis alligandis navigiis, quando & spatio eidem muro infixæ erant columellæ. Domus in quas exponantur merces, super co- *Ostia.*

lumnas extructas, quæ columnæ inter se distabant cannas duas, palmum unum cum dimidio, porticum excipientis minoribus navigiis cannarum XXV. Os parvi portus latum erat cannas LVIII. Canalis à fluviolo portumque usq; largas cannas V. palatium Regium in ipso portu erat. Majori portui moles erat objecta, quam quò stabiliùs fundaret Claudius Cæsar, navem antè demersit, qua magnus obeliscus ex AEgypto fuerat advectus, de qua navi Plinius: Abies, inquit, admirationis præcipuæ, visa est in navi, quę ex AEgypto Caji Principis jussu & obeliscum in Vaticano circo statutum, quatuorq; truncos lapidis ejusdem ad sustinendum eum adduxit. Qua navi nihil admirabilius visum in mari, certum est C. XX. M. modium lentis pro saburca ei fuêre. Longitudo spatium obtinuit magna ex parte Ostiensis portus, latere lævo: ibi namq; demersa est à Claudio Principe. Arboris ejus crassitudo quatuor hominum ulnas complectentium implebat. Os portus majoris Orientem versus largum erat cannas L. Os autem Occidentale latitudinis ejusdem. A porta Romam versus ad molem portus majoris longitudo, cannæ mille trecentæ septuaginta octo. Latitudo autem ejusdem portus cannæ quingentæ quinquaginta circiter. Cannæ & palmi mēsuræ sunt, quarum Architectis Romæ usus est. In hoc portu fuit ædes Portumni, qui portubus præest, in cujus ædificatione portumnalia facta sunt. Excitavitque idem Princeps marmoream in mari turrem, instar Alexandri Phari, ubi nocturna lumina affixa, viam nautis portum subituris, aperirent, quæ hodiè marinis fluctibus cessit, unà cum portu. Extant hodiè in ambitu magnæ ruinæ civitatis Por-

tuen-

tuensis, cum templo S. Luciæ, quæ nunc est tertia dignitas post Rom: Quem locum hodiè interſecat pars quota Tyberis, & rivus ipſe vocatur Fluviolus.

Terracina, antiquis dicta Anxur, celebris propter magnum illud templum Iovi Imberbi ſacrum. Hoc autem ſignificabit antiquâ linguâ Volſcorum Anxur. *Terracina.*

Amicla, civitas antiqua, propè Terracinam, quæ tota periit, ob ſilentium; Vnde Proverbium; Amiclæ ſilentio periêre. Hîc viperæ adeò venenoſæ referuntur, ut contra illorum morſum nullum dicatur eſſe remedium. *Amicla.*

Roma.

Roma mundi caput, quam nomen alii deſumpſiſſe dicunt à Roma nobiliſſima puella, quæ eò ſe contulit poſt Trojæ deſtructionem: Alii à Romo filio AEneæ & Laviniæ: Alii ab Hetruſcis ædificatam, & à verbo Hetruſco & Aramæo Romam, quod exaltationem ſignificat, denominatam volunt. Præcipua tamen ſcriptorum pars nomen deducit à Romulo, à quo ædificatam eſſe tradunt, ab eoq; annos Romanorum initium ſumere compertum eſt. AEdificata eſt Roma ad ripam Tiberis: Senſimq; crevit ita, ut ſeptem colles comprehenderet, & ambitus ejus eſſet viginti duorum miliarium, in quo & triginta quatuor erant portæ & 374. turres: adeò erat hominibus referta, ut ea ſola exercitũ poſſet inſtruere trecentorum millium virorum. In regimine valdè fuit inſtabilis: Primò nanq; recta fuit à ſuis Regibus: poſteà rejecto Tarquinio Superbo, eam rexerunt Conſules; deinde Decemviri: hos iterum Conſules ſunt inſequuti: Demum in manus incidit *Roma.*

ROMA.

Imperatorum. In hac civitate tres fuerunt Tribus; Prima à Rege Tatio dicta est Tatiensis: Altera à Romulo vocata Ranensis; Tertia demum à Lucumono Tusco Lucerensis. In singulis tres fuêre ordines: Primus Patriciorum sive Senatorum, qui originem sumpsit à centum patribus ibi à Romulo constitutis, huic ordini licitum erat gestare togam purpuream: Alter fuit Equestris, huic permissum fuit (modò facultates ferrent) gestare annulos aureos equo accepto ac publico: Vltimus erat plebis, quo reliqua civium pars comprehendebatur. Recta fuit civitas à duobus Consulibus, qui proposuerunt executioniq; mandârunt singula, tamen secundum ordinem Senatus, uniusque ex Tribunis plebis. Fuit prætereà Censor, cujus erat castigare mores corruptos, cujus authoritati etjam Consules subjecti erant. Adhæc Prætori licebat (cum populi tamen consensu) novas condere leges, aliasq; usitatas tollere, cui etjam licitum erat punire gravia facinora. Quæstorum alii providebant rei monetariæ, alii delictis certis puniendis. Ediles currules curam gerebant earum rerum, quæ ad publicum spectabant, uti templorum, platearum, fontium, &c. Cereales providebant mensuris & ponderibus. Tribunis Monetalib. commissa fuit cura monetæ cudendæ. Dictator cum Regia authoritate, rerum quas administrabat, nullam tenebatur reddere rationem: hic tantùm tempore necessitatis fuit electus: durabatq; id officium sex mensibus. Augurum erat videre, ut nihil fieret in publico, quod Auguriis repugnaret. Rebus religionis prę-erant summus Sacerdos sive Pontifex, Flamines, Proto flamines, Sacrificulus, quibus incubuit cum sacrificandi

Diis eorum, populoq; indicandi festa & solennitates religionis eorum: civitatemque expurgandi à rebus sinistris, quas Haruspices minitabantur. Supra omnes Deos Deasq; honorârunt Vestam, cui servârunt vivum ignem Virgines Vestales. Abolitâ superstitione Ethnicâ, in hac civitate residet Papa, qui civitatem hanc accepit dono à Constantino Imperatore. Ad hanc dignitatem Papalem non pervenitur per nobilitatem sanguinis, sed per ætatem, doctrinam vitæq; sanctitatem; eligiturq; à Cardinalibus per voces & adorationem in conclavi; quod non ingrediuntur, nisi peractis exequiis Pontificis defuncti, cantataque missa Sanctus S. In qua electione si morentur diutius, cibus eis adfertur sufficiens: Electum Pontificem ferunt ad S. Petrum, ubi pedes ejus osculantur. Interim famuli palatium electi spoliant. Dum Pontifex coronatur, stuppam ante eum accendunt, dicentes: SIC TRANSIT, SANCTISSIME PATER, GLORIA MVNDI.

Marinum. *Marinum*, forsan villa Mariana, sedem habet in fine Campaniæ.

Beletri. *Beletri*, caput antiquorum Volscorum, unde originem traxit Augustus I. Mundi Imperator.

Albanum. *Albanum*, forsan reliquiæ sunt Albæ Longæ destructæ, in qua regnârunt quindecim Reges, qui omnes Sylvii dicti. Hîc Iovis Latialis templum, in quo feriæ Latinæ celebrantur: à Tarquinio Superbo fuit extructum.

Atriccia. *Ariccia*; Hîc Orestes consecravit statuam Dianæ, quam tulerat ex Taurica Chersoneso.

Pipernum. *Pipernum*, hîc notabile est responsum quorundam civium ad Senatum, quærentem, quî vellent pacem com-

positam? Responderunt nanque perpetuam cupimus, si bona sit & honesta; brevissimam verò, si fraudulenta & inhonesta.

Pilastrina in Via Latina, post Sylvam dictam Aglio nomen sumpsit ab antiqua Præneste. Hîc celebre illud templum fuit Deæ Fortunæ. *Pilastrina.*

Tusculum; Hic Cicero composuit Quæstiones Tusculanas. *Tusculum.*

Anagna caput antiquorum Hernicum. Fuit civitas antiquitus hæc valdè celebris & potens, donec cives ejus ausi fuerunt Bonifacium Pontificem capere, posteà nanque ad miserias redacta est. *Anagna.*

Tivoli antiquitus celebris fuit per Sybillam Albuniam, quæ Tarquinio Superbo libros tulit, quos Romani in consultationem adhibebant, cùm de rebus dubiis agerent. Hoc verò tempore palatium ibi visitur ab Hippolito Cardinale Ferrariæ constructum, tantâ pompâ, ut dicitur nec magnificentius nec ei æquale visum fuisse ab antiquitate. Inter cætera fons ibi est admirandus, qui artificio aquæ exhibet voces plurimarum avium, Orpheumq; marmoreum lyram sonare facit. Apud civitatem hanc in aquis Albanis lapilli producuntur, adeò similes saccahro confecto, ut nemo posset distinguere: unde in proverbium apud Italos enatum, quando id, quod non est, ostenditur; *Confettion di Tivoli.* *Tivoli.*

VMBRIA
sive
DVCATVS SPOLETANVS.

Eugobium Castellum.

Eugobium Castellum, in quo inventæ ſunt aliquot tabulæ metallicæ inſculptæ literis antiquis Hetruſcis.

Mons Falconis.

Mons Falconis hoc tempore celebris ob Beatam Claram, quæ ibi membris integris atque in vultu colore ſplendido tanquam viva ſervatur.

Aſciſium.

Aſciſium locus celebris eſt corpore S. Franciſci, ad quem undique fit maximus populorum peregrinationis gratiâ concurſus.

Montone.

Montone. Hinc prodierunt illuſtres belli Duces Braccius, & Nicolaus Piccininus, qui militârunt ſub Alberico *di Cunio*.

Spoletum.

Spoletum. Metropolis Ducatus, civitas pulchra & benè extructa.

Ceretum.

Ceretum. Hinc vocantur apud Italos Ceretani, qui huc illucq; vagando ſub umbra peregrinorum vulgus decipiunt, Circumferaneos Latinè dicere licebit.

Nurſia.

Nurſia ſita ad lacum, ubi multæ ſunt fabulæ de Sibylla, quam in antro ibi putant viuam, ſemelq; ſpatio ſeptimanæ in ſerpentem mutari. Cuſtodia circa antrum illud eſt, ob ſceleratos, qui incantationibus utuntur, arcendos.

Todi.

Todi. Hæc civitas antiquitus fuit celebris ob oraculum, quod Mars, in forma avis ſedens ſupra columnam ligneam, dedit.

SABINA.

Falachrima.

Falachrima. Hinc originem traxerunt Veſpaſianus & & Titus Imperatores.

Narni.

Narni. Hinc Nerva Imperator: licet alii eum exiſti-

ment

ment Hiſpanum. Item Gattamelata Capitaneus Venetorum valdè celebris, qui eorũ imperio adjunxit Patavium.

Otricolo, Non longè hinc apparent reliquiæ pontis mirabilis, quo conjungebatur utraq; ripa Tyberis. *Otricolo.*

Palumbara caput Cruſtmerorum. Hîc Claudii Conſulis temporibus lapis ſacer templi fractus fuit ab ave *Sanguale* dicto, roſtro ſolo. *Palumbara.*

MARCA ANCONITANA, antiquis PICENVM.

Fermo civitas nobilis ad mare verſus Auſtralem partem ſita. *Fermo.*

Riganata. Mercat⁹ eſt ſingulis annis hîc valdè celebris. *Riganata.*

Lauretum. Hîc eſt cubiculum Beatæ Virginis matris Chriſti Salvatoris, quod delatum eſt per Angelos primùm ad locum dictum Frume, poſteà hûc, ubi propter miracula complurima, quæ quotidie à B. Virgine ſibi devotis largiuntur, maximum videre eſt peregrinorum ex variis locis prodeuntium concurſum. In hoc cubiculo aſſervatur imago B. Virginis, quæ à D. Luca picta dicitur. *Lauretum.*

Ancona vel *Ancon*. Vrbs antiquiſſima, ſita eſt ſub ipſo Cymeria vel Cumero promontorio, qua ſe in mari torquet, nomen deſumpſiſſe videtur ab oræ hujus flexu cubi formam efficiente: Nam is Græcè ἀγκών dicitur. Portus hîc nobiliſſimus, cùm naturâ, tum opere & arte clauſus, adeò & tutus eſt, ut tam magnitudine quàm opportunitate inter primos atq; nominatiſſimos orbis terrarum univerſi poſſit annumerari. Olim in hac civitate veluti in altero Tyro tincta fuit purpura. *Ancona.*

Peſa-

Pesarum. *Pesarum* ab auro dictum videtur, quod Galli ex spoliis Romanæ urbis acceptum ponderârunt: hoc Itali Pesar dicunt: Hîc communiter aër valdè est gravis.

Asoli. *Asoli*: civitas in medio duorum fluminum sita.

Macerata. *Macerata*. Hîc est sedes Gubernatoris hujus territorii, vigetq; & hîc studium.

Camarinum. *Camarinum*. Caput sui Ducatus, civitas valdè fortis, sita in jugo quodam Montis Apennini.

Fabrianum. *Fabrianum* oppidum lautè ædificatum, colonisque frequens, majori ex parte artificibus chartarum, quæ hîc laudatissimæ fiunt, tantâ copiâ, ut plurimis Italiæ regionibus, atq; Constantinopoli, & aliis insuper orbis partibus sufficiant.

Vrbinum. *Vrbinum* civitas hujus tractus præcipua, castrum habet fortissimum, in quo residet communiter ejus Dux.

ROMANIA
antiquitus
GALLIA TOGATA.

Conca. *Conca*, Hujus tantum supersunt reliquiæ ad maris undas tranquillas sitæ.

Ariminum. *Ariminum* ad latus fluvii Marechiæ, nomen accepisse putatur aliquibus à dicto fluvio, quem antiqui Ariminium dixêre: aliis verò à verbo Arimeni, quod apud Arameos significat Leonem numerantem propter Herculem, qui pelle Leonina vestitus numeravit heroës omnes, qui cum eo veniebant contra Gigantes Flegreos. Sita est in planitie, imminentibus à meridie collibus amœnis, & vitium, olearum, ficuum aliarumq; fructiferarum arborum,

qui-

quibus convestiti sunt, ubertate fœcundissimis: Ab ortu & occasu latissimi se campi pandunt ad modum frumentarii; Septentrionale latus alluit Adria. Rerum omnium ad vitam utilium copia mirificè abundat, ædificia complura habet memorabilia, cùm primis insignem arcum triumphalem ab Octavio Augusto factum ad portam quę Orientem & Pisaurum spectat. Superest etjam pars Theatri ex latere cocto, ad mare versus, summæ antiquitatis. Multæ quoq; passim vetustæ inscriptiones leguntur, unde urbis antiquitas apparet. Palatia quædam insuper sumptuosa sunt, majori ex parte à nobili Malatestarum gente condita; Fonsque splendidissimus in foro, dulces ac nitidas projiciens aquas. Ariminum in ditione Romanorum fuisse, quàm diu stetit illorum imperium, & Exarchis etjam paruisse, dein iis sublatis, in potestatem Longobardorum redactum, illisq; item debellatis, ad Italiæ Reges, deniquead Imperatores Germanos & Malatestas, uti Cæsarum vicarios devenisse, ex historiis colligitur. Extra Ariminum ad occidentem pons apparet sumptuosus in Arimino amne; ab Octavio Augusto factus, Flaminiam viam AEmiliæ, simulq; suburbia civitati jungens. Vnus hic ex quatuor pontibus ab Augusto, sumptu artificioq; præcipuò juxta reliquos immemorabiles, factis, in Flaminia, quæ majori ex parte silice strata, bitumineq; munita, uti etjamnum multis in locis apparet, usq; ad urbem Romam ferebat. Constans hic pons marmore quadrato totus, arcubus quinis, supraque spondis utrinque perpulchris, in latum pede XV. in longum C C. continet spondarum una.

Parſina. *Parſina.* Patria Plauti Poëtæ Comici-

Candiano. *Candiano.* Portus maris; hîc ad ſecuritatem maris Adriatici Romani habuerunt exercitum inſignem.

Ravenna. *Ravenna,* Antiquitus fuit ad undas marinas ſita. Civitas valdè antiqua, cùm aliqui eam ab Armenis, aliqui à nepotibus Memrotæ Gigantis, alii à Feſſalis extructam putent. Varias paſſa eſt fortunas, nunc ſubfuit Imperatoribus Romanis: nunc ſub Longobardis, quibus operâ Gallorum pulſis, Eccleſiæ tradita fuit: poſteà libera extitit; deinde Venetis ceſſit; hodiè quieſcit ſub Eccleſia.

Fraenza. *Fraenza* dividitur in duas partes à fluvio *Lamone.* In hac civitate vaſa ex creta parantur totius Italiæ pulcerrima.

Britta. *Britta.* Hîc fuit Albericus valdè celebris in arte militari, quem didicerat à Bertonibus.

Bononia. *Bononia.* Antiquitus dicta Felſina. Sita eſt ad flumen Renum, inſignis magnitudinis, amœniſſima omnium civitatum ejus tractus. Primùm fuit Reſpublica, poſteà occupata à Bentivolis, operâ Papæ Iulii venit ad Eccleſiam; regitur tamen libera à quadraginta Senatoribus. Civitas valdè eſt antiqua, populumq; habet tam bello quàm paci aptum. Hîc reſidet Legatus Apoſtolicus, cui incumbit præeſſe juſtitiæ. Incolæ omnes exteris ſunt addictiſſimi; quæ res non parùm attulit ornamenti ipſi Academię, tum celeberrimæ tum antiquiſſimæ, ut non immeritò Mater ſtudiorum dicetur ab omnibus. Hîc ante paucos annos docuit Hieronymus Mercurialis, cui ſucceſſit *Codæus* uterq; Medicus, uti ſcripta teſtantur publica, excellentiſſimus. Præterea miraculum illud oraculum Naturæ *Vlyſſes*

Aldrovandus, qui quinquaginta aut circiter annis in ea universitate rerum simplicium physin exposuit, tantâ diligentiâ, ut simplicium rerum (intellige metalla, metallica, lapides, terras, plantas, animalia, &c.) tam in Europa, quàm in reliquis orbis partibus repertarum tomos supra viginti (quos ego oculis meis vidi) composuerit, quorum aliquos jam prælo destinatos intelligo. Hîc prætereà longo tempore anatomen remq; chirurgicam tractavit. *Tagliacotius* in mutilis sive curtatis reparandis cum omnium stupore exercitatissimus; quot vir ille restauravit amissos nasos, abscissa labia? Verùm opera quæ de hisce jam parata habet, atque brevi in lucem prodibunt, omnibus admirationem excitabunt. Hîc prætereà videre est illustrem virum *Æneam Vizomium*, excellentissimũ *Claudium*, utrunque cum maxima utilitate Medicam praxem profitentem. Téne omittam *Magine*, qui non veritus es Herculeos in re Astronomica suscipere labores, ut nos omnes tædio calculi levares: Vives sanè quamdiu vigebit Astronomia. Verùm rerum Bononiensium historiam accuratè descripsit reverendus Pater Cherubinus, qui in ea toto vitæ tempore laboravit.

Ferraria sita est ad Padum, estq; una ex famatissimis civitatibus Italiæ, ornata pulcherrimis palatiis, nobilitate ditissima. Academia hîc est, quam concurrentiæ causâ cum Bononiensibus constituit Federicus II. Paucis annis elapsis multos passa est terrimotus. *Ferraria.*

LONGOBARTIA CISPADANA.

Mutina vulgò *Modena* sita ád viam Amiliam, non *Mutina.*

multùm distat ab Apennino monte, muris satis fortibus munita. In has sunt palatia pulcherrima à Ducibus Ferra-[illegible] constructa.

Forcelli.

Forcelli. Antiquitus insula facta à fluvio Levino. Hîc sibi diviserunt universum orbem M. Antonius Lepidus & Augustus.

Mirandula.

Mirandula: hæc sola hodiè quiescit sub alis Regis Christianissimi. Celebris est hæc civitas ob Ioannem Picum Mirandulanum, qui vultu extitit (uti testatur Laurentius Ananiensis, qui ejus effigiem ad vivum depictam vidit) angelico: ingenio verò adeò acuto, ut monstrum suæ ætatis fuerit vocatus: Versatissimus in variis linguis & scientiis, ut opera ejus edita declarare possunt.

Regium.

Regium: Colonia lepidi, cujus prælatus potest armatus celebrare sacrum.

Parma.

Parma. Pervetusta est civitas in ipsa via AEmilia, situ plano, quinis ab Apennino pas. mil. Suburbia quæ ad occasum conversa sunt, ab ipsa civitate. Parma fluvio dividuntur, cujus transitus ponte lateritio jungitur. Nominis etymon alii à Parma fluvio deducunt, alii à dictione Latina, quæ significat scutum, verum sine ratione, cùm nomen id habuerit, cùm ibi non Latina lingua sed Hetrusca vigeret, sitq; extructa ab Hetruscis: ideò melius à dictione Hetrusa, quæ principale significat, deduci potest. Incolæ hodiè sunt venusti nobiles, animosi, ingenioq; singulari. Agrum civitas habet optimum, amœnissimumq; & fœcundum, undiq; campi circa longè lateq; sternuntur, pascuis lætissimis felices, summa opportunitate rei pecuariæ. Vnde in tantum mirabili abundantiâ, lac caseo figurando

perci-

percipitur, ut copia fidem excesserit, nî videris, obtinetque summum in tota Italia commendationis gradum, caseus Parmensis cum Placentino & Laudanense.

Placentia. Civitas à Peucenso capitaneo Gallo dicta putatur: hoc tempore admodum est magnifica nobilitate civium. Iacet perjucundo loco juxta Padum, ab Austro campis amœnissimis cincta, fructiferisq; collibus. Agrum habet omnium rerum ad usum mortalium fertilem: Incolis uberrimos etjam quæstus reddit admirabilis abundantia casei, uti de Parmensi territorio diximus. *Placentia.*

Alexandria in monte Feraci; Patria fuit Pii V. *Alexandria.*

Palentia. Hìc occisus fuit Plancus à M. Antonio, & Stilcon victus ab Alarico Gotho, distat hæc civitas non longè ab Asti: hodiè ejus tantum reliquiæ supersunt. *Palentia.*

Ceva caput sui Marchionatus. *Ceva.*

LONGOBARDIA TRANSPADANA.

Mantua. Sita est in paludibus Mitii: Huic nomen imposuit Ocnus à nomine matris Manto dictæ. Civitas est munitissima, ornata pulcherrimis ædificiis, inter quæ hodiè excitant admirationem Cæsaris triumphi, tam affabrè facti, ut cum quavis antiqua & moderna pictura conferri possint. Præterea aula ibi est ea arte constructa, ut nemo in ea tam submissè loqui valeat, quin is, diu aures muro apponit, intelligat voces loquentis. *Mantua.*

Peschiera. Arx inexpugnabilis ferè. *Peschiera.*

Brescia. Civitas una ex præcipuis hujus tractus, tam ratione Castrorum nobilium circa civitatem, quorum copia superat universas Italiæ civitates; quàm variorum no- *Brescia.*

bilium aulis intra civitatem. Inſtrumenta bellica hìc omnis generis parantur plurima. Hæc libertatem accepit ab Ottone Imper. poſteà variis Dominis ſubjecta fuit; hodie cū magna tranquillitate quieſcit ſub Veneto Senatu.

Cremona. *Cremona.* Civitas valdè magna, populum habet armigerum & fortem.

Crema. *Crema.* Propugnaculum eſt inexpugnabile.

Bergomum. *Bergomum.* Hoc tempore munitum valdè eſt à Venetis. Hìc ſepulchrum eſt Bartholomæi Coleonis celeberrimi belli Ducis.

Griſon. *Griſon.* Civitas, unde nomen ſumunt Retii illi, qui inter Alpes habitant.

Vattis. *Vattis.* Hìc magnus quidam tranſiens in ſpelunca quadam imagines certas inſcripſit lapidibus, quibus curarari exiſtimat morbos contagioſos omnium jumentorum, dum ea ter in illam ſpeluncam introduxerint.

Lauda. *Lauda* vulgò *Lodi*; Hìc fit caſeus præſtans, uti de Parmenſi diximus.

Monza. *Monza.* Hìc coronatur Imperator coronâ ferreâ ab Archiepiſcopo Mediolanenſi, ſecundum ordinationem Caroli Magni.

Comum. *Comum.* Civitas pulchra & fortis, hinc deſumit nomen Latus Comenſis, vulgò *Lago di Como.*

Papia. *Papia.* Nomen ſumpſiſſe quibuſdam putatur à Papinio Gallo, qui in Italiam tendens hanc civitatem valdè illuſtravit. Antiquis Ticinum dicebatur à Ticino fluvio civitatem lambente. Hìc pons eſt ultra Ticinum pulcherrimus totius Italiæ, tecto, quod columnis innititur marmoreis, ornatus. Academia valdè celebris. Civitas amœ-

na, ſtu-

na, studiis valdè apta. Inter cæteros professores ibi docet Medicinam vir Doctiss. *Constantinus Luca* nostræ ætatis lumen non vulgare, uti tùm ejus discipuli, inter quos & ego aliquando fui unus, cum scripta quæ edidit acutissima, docere possunt abundè, erga omnes, sed præcipuè exteros humanissimus. Multi prætereà alii in variis facultatibus ibi viri sunt excellentes, quos præterire me cogit libri huj⁹ instituta brevitas. Antiquitus fuit Regia Longobardorum, unde civitas hoc tempore quàm pluribus ornata est turribus angustis & altissimis, quæ sensim propter ruinæ periculum urgente magistratu diruuntur. Templum cathedrale erigi cepit pulcherrimum à Vicecomitibus; Verùm id imperfectum adhuc est, alioqui omnium judicio universa Italiæ templa superaturum fuisset. In foro piscatorio equus visitur pulcherrimus ex metallo columnæ impositus. In hac civitate corpus requiescit B. Augustini in templo cum monasterio ei sacro, quod Liutprandus Rex ob translatum D. Augustini corpus restauravit cum dote ingenti. Ante hanc civitatem ab exercitu Caroli V. captus fuit Franciscus I. Rex Gallorum.

Mediolanum una ex maximis Italiæ civitatibus; nomen autem sumpsit à Vervece, quod est Mediolanensium insigne, & sue, quod est Heduorum, qui Italiam ingredientes hanc civitatem extruxisse unà cum Bitugiribus dicuntur: Ita tradit Alciatus. Hæc civitas multa passa est variasq; habuit fortunas, jam libera fuit, jam sub propriis Ducibus, jam ab Imperatoribus vendita Vicecomitibus, inde posteà venit ad familiam Sfortiæ: Hodiè rejectis & expulsis Gallis, quiescit sub alis Regis Catholici. Maxima in hac *Mediolanum*

civitate

civitate omnium rerum negociatio. Civitas populosissima totius Italiæ. Hìc quiescit corpus B. Ambrosii Ecclesiæ Doctoris.

Vigevano. *Vigevano.* Castellum est valdè amœnum.

Angiera. *Angiera.* Hinc Dux Mediolanensis solebat titulum accipere Comitis.

MARCA TARVISANA, vulgò PATAVINVM TERRITORIVM.

Rovigo. *Rovigo.* Hìc passus est insignem ruinam Adria, unde & mare Adriaticum nomen sumpsit; antiquitus ad mare sita erat hæc civitas.

Venetia.

Venetia.

Venetia sejuncta est à continente circiter quinq; milliaribus: sita est mediis in stagnis, in intimo sinus Adriatici recessu. Condi cepta est circa ann. Domini 421. cùm fama spargaretur, Hunnos Danubiũ transgressuros Italiæ invadendæ causâ, quo tempore hujus oræ gentes, tuta in his stagnis insularum loca, primùm cœperunt habitare. Deinde autem perpetuis incrementis urbs adeò crevit, ut nunc in admirabilem fabricam unumq; corpus conflata, circuitu passuum octo millia colligat. AEdificiis nitet splendidissimis, populo opulento ac potente. Et quanquam nihil penè apud se (quoniam mediis in stagnis sita est) habeat, ex omnibus tamen orbis partibus annona importatur, cujus abundantia, rerumq; ad hominum necessitatem ac etjam delicias utilium, nisi longissima narratione consequi non possemus. Habet vicus seu plebanicas congregationes 72. quod rivi dividunt, ac transitus ubique pontibus junguntur, quorum 400. censentur. Præcipuus verò rivus, quem canalem magnum vocant, totam urbem intersecat, & circa medium anteà quidem ligneo ponte, nunc verò lapideo magnâ pompâ extructa jungitur. At ne multis magno incommodo circumeunda pontis sit via, loca habet triginta, ad quæ navicularum certus numerus considet, quibus civitas peragratur, numerus autem earum (*gondulas* vocant) 8000. amplius esse putatur. Civitas hæc olim exiguo quodam donario recognovit Imperatorem: sed per ejus liberalitatem & magnificentiam, quam semper ostendit Imperatoribus tam Græcis quàm Germanis, meruit exemptionem, privilegiumq; cudendi monetæ, omnemq; potestatem Regiam. Regitur Aristocraticè, di-

ſtinctaq; eſt in perſonarum tres ordines; Artifices, Cives & Nobiles: Ex quibus penes nobiles ſtat regimen, quod tribus diſtinguitur conciliis: horum primum eſt concilium magnum, quod ingrediuntur omnes Nobiles, qui vigeſimum quintum ætatis annum exceſſerunt. Prætereà & alii Nobiles, qui minoris ætatis ſunt, eliguntur ſingulis annis in die feſto S. Barbaræ: Huic concilio incumbit creare officiales; quod calendis miro modo efficitur. Alterum vocatur *Conſiglio di Pregada*, hoc providet negotiis ad ſtatum Reipub. pertinentibus. Tertium *Conſiglio di dieci*; inſtitutum propter negocia maximè ardua, ut rebelliones & ſimilia. Vtuntur ritibus propriis, non adhærendo legibus Imperialibus, licet iis ſtudeant, ut cauſas earum cognoſcāt, ut tempore opportuno iis uti poſſint. Dux electus toto vitæ tempore ea fruitur dignitate, utiturq; pompa Regia, egreditur in ſede ſub umbraculo aureo, præcedentibus timpanis argenteis, comitantibuſque variis Legatis. Proviſionis loco non plus aſſignatur Duci, quàm mille coronati menſtrui; idq; ad conſervandam libertatem, cui ſtudio incumbunt unicè. Circum civitatem viſuntur multæ inſulæ, quæ videntur Venetis ferè unitæ: Sunt autem illorum lingua vocatæ *Gindecca S. Angelo della concordia, S. Georgio d' Alega, Murano* locus jucundus ſitu ædificiiſque Venetiis par, ac amœnitate longè præcellens. Hîc pulcherrima vaſa conflantur vitrea & Chriſtallina, nec iis ſimilia reperiuntur in univerſo. Nonnunquam ex vitro conſtructa fuêre organa, quæ pulſatu ſonum reddunt ſuaviſſimum. Item oſtenditur triremis cum remis & malis, omnibuſque rebus neceſſariis ma-

gni ſa-

gni ſanè artificii: deinde Torcello, Mazzorbo, Burano.

Lignago. Arx eſt munitiſſima. *Lignago.*

Verona. Sita ad fluvium Adigium, civitas munita magnæque negociationis. Hîc videre eſt optimum antiquiſſimumq; theatrum. *Verona.*

Vincentia, ampla & magnifica Marchiæ Tarviſinæ urbs, ſita juxta radices collis, duobus amnibus diviſa. Eſt autem ædificata peroptimè, ac ſplendidis operibus ornata, inter quæ prætorium fori magnificentiſſimum cœnobiumq; D. Coronæ ſodalium Prædicatorum, in cujus fano ſacratiſſima ſpina conſervatur, ex corona Servatoris Chriſti, quam huc ex Gallia Bartholomæus Vincentius urbis Epiſcopus ex ordine Prædicatorum attulit, cui abs D. Ludovico Franciæ Rege fuerat donata. Colunt hanc ſpinam Vincentini præcipuè, deferturq; quotannis per urbem cum maximis honoribus. Cœnobium hoc etjam pernobilem habet bibliothecam. Aquis Vincentia benè inſtructa eſt, duobus enim amnib. navigabilibus dividitur, non tamen æqualibus partibus, Bachilione nimirum & Rerone, qui ex vicinis montibus in ipſa urbe Bachilioni jungitur. Bachilio quoq; Teſſinam amnem excepit; juxta Plinii dictum; Abundat urbs hæc maxima rerum omnium ad vitam utilium copia, propter ſummam agri amœniſſimi ubertatem, qui frumenti, vini, cæterarumque frugum maximè fertilis eſt. Tanta cum ipſa urbe, tum in agro, mororum arborum, (quarum fronde bombyces aluntur) frequentia eſt, ut ſummam habeant admirationem. Verùm hoc Sericum non ita eſt robuſtum, ac illud, *Vincentia.*

quod Vermes genuêre, foliis earum arborum nutriti, quæ more nigra producunt; Vberrimum hinc quæstum Vincentini faciunt.

Seravallum.

Seravallum, celebris armorum bellicorum officina, pannorumq;, vini ac frumenti negociatione inclytum emporium, ſitu tam amœno ac nobili præſtans, ut incolæ loci amœnitati capti, uſq; adeò diverſis temporibus accreverint, ut ter neceſſe fuerit mœnia dilatare, quæ nunc bis mille & quingentorum paſſuum ſpacium complectitur. Qua parte ad Septentrionem ſpectat, perpetuos habet montes, per quos Germani Seravallum, emporium illis gratiſſimum, frequentant. Vina enim hîc inveniunt & emunt optima, ſuaſq; merces permutant, equos, boves, metalla, &c. A duabus ferè partibus, qua in meridiem Venetias verſus, quaq; in Orientem tendit, latiſſimam habet planitiem, elegantiſſimis collibus diſtinctam, unde non ſolum vina, ſed frumenta uberrima colliguntur, non tantùm ad incolarum uſum, ſed ad ſublevandas etjam neceſſitates Alpenſium hominum, qui in Cadubrii jugis & in Tyrolenſis Comitatus parte duram vitam, aut metallis fodiendis, aut lignis ſecandis, tolerant. Ad occidentem colles habet vinetis & olivetis ornatos. Omnibus autem ex partibus paſcua pinguia, tam in campis quàm in montium vertice frequenteſq; lacus & ſylvas, ut nec venationes, nec piſcationes, nec aucupia jucundiſſima deſint. Illud verò in hujus oppidi ſitu memorabile, quod; qua parte planicies eſt, nullo ſit expoſitum vento, qua autem montibus acclive, perpetuos quaſi ventos ſentiat, ita, ut natum ſit hinc vetuſtum apud Italos proverbium:

Perda

Perda chi uuol che Saraval ha vento. Hîc autem permanens ventus ſanitati conſervandæ conducit, aërem quippe perpurgat, ut hominum memoria auditum non fuerit, Seravallo, vel peſtem, vel contagioſi morbi luem, noxiam fuiſſe. Hoc igitur oppidum in ea regione Tarviſinæ Marchiæ ſitum, quæ in foro Iulienſi patria olim cenſebatur in diœceſi Cenetenſi, eos montes claudit, quos antiquitas Opiterginos vocitabat, nunc Chriſtiana religio pia nomina dedit S. Auguſtæ & S. Antonii, quibus Sanctis illis in montibus templa poſita ſunt. Et quidem Auguſtæ Virgini ac martyri valdè celebre, cujus oſſa ibi poſita, venerantur proximi & exteri, peregrinationeſq; ſuſcipiunt & votivas tabulas ponunt. Calendis Auguſti frequentiſſimus populi ad eam Baſilicam concurſus, quando & celebres ſunt oppidi nundinæ. In iiſdem montibus arces ſunt antiquiſſimæ, quarum tamen veſtigia non adeò diruta ſunt, quin declarent, magnos ibi Principes præſidium ſibi tutiſſimum & habitationem valdè commodam collocaſſe. Oppidum, unà cum aliis finitimis, Imperatorum donatione ad Eccleſiam Conetenſem pertinebat. Sedes deinde fuit Regulorum Caminenſium (quæ familia tunc computabatur inter quinq; totius Italiæ nobiliores) ex quo loco vicinis populis, qui ſub eorum imperio erant, jura dabant. Ricarduſq;, qui ex ea familia ultimus fuit, in eodem oppido quieſcit, in monaſterio D. Iuſtinæ marmoreo ſepulchro, valdè illuſtri, quod quatuor ejus aulæ primates juſta corporis & vultus imitatione ſuſtentant, & latera hiſtoriis eodem marmore diligenter ſculptis, ornantur. In ſumma autem parte marmoreum, cadaver jacet, ſtantq;

ad ſingulos annos quatuor Epiſcopi & uxor ploranti ſimilis. Nunc Veneti oppidum poſſident, molli quidem imperio & ſuavi. Nam Senatorem mittunt cnm Prætorea poteſtate, qui juſtitiam adminiſtrat, & vectigalia curat. Reliquum quod eſt publici regiminis, apud illas familias manet, ad quas antiquitatis & nobilitatis privilegio pertinebat, imminuto tamen jure ſic exigentibus publicis rationibus, quibus privata commoda cedente æquum eſt. Illæ familiæ XIIII. jam ſunt, aut XV. eliguntur q; ex iiſdem XXXV. viri, quibus tota Reipub: adminiſtratio incumbit. Illa Seravalli pars, quæ in montibus eſt, rarioribus ædificiis conſpicua eſt, in reliquo corpore frequentia ſunt & ſplendida. Medium interfluit Meſulus, lmpidiſſimus amnis & piſcoſus, truttas, lupos, carpones, anguillas, cancros ſuppeditans, ab Italicis Latiniſqus Poëtis celebratus, duobuſq; lapideis pontibus conſtratus. Populus religioni deditus, ingenioque ac induſtria impiger, & ad magnas res aptus, niſi civiles ſimultates, quas truculenter exercet, animus ab honeſtioribus ſtudiis plerunq; alienaret. Sunt tamen, fueruntque omni tempore viri doctrinâ, omniq; virtute clari.

Patavium.

Patavium. Civitas antiqua, ſita (ut Strabo ait) juxta paludes, à mari ſurſum habet navigationem. Huic civitati conceſsêre Romani, ut Senatum eligerent. Hodiè ſub Venetorum imperio eſt, à quibus inſigniter permunita eſt muris, turribus vallibuſque; Sumptuoſiſſimis etjam artificiis abundat. Canonici Patavini æſtimantur hodiè omnium totius Italiæ Canonicorum ditiſſimi. Hinc

fuit oriundus Titus Livius historicus, cujus etiam ostenditur sepulchrum. Gymnasium omnium disciplinarum à Federico hîc institutum est celeberrimum: Hortus quoq; hîc constructus infinitis propemodum plantis refertus, quas Magistratus in gratiam studiosorum Medicinæ ex diversis mundi partibus colligi & deferri curavit.

Tarvisium. Locus est munitissimus, & quasi inexpugnabilis, tum ratione murorum fortissimorum, quibus cinctus est, tum ratione fluvii Sili, cujus aqua potest inundare in totum territorium. Vrbs hæc rebus ad usum humanum utilibus inprimis affluens; Copia nanque frumenti, vini, cæterarumque frugum & pecuaria re maximè abundat. Gens perhonesta lautaq;, sublimibus & vividis ingeniis prædita. *Tarvisium.*

FORVM IVLII.

Palma.

Palma civitas & arx rotunda, anno CHRISTI M. D. XCIII. à Venetis extrui cæpta. Habet propugnacula novem, quæ à se invicem distant 200. passibus. Circa hæc plateæ circulares, pro ornanda acie. Fossæ civitatem ambientes latæ sunt passus 30. profundæ 12. Portas habet 3. & areas 9. Viæ ex propugnaculis ad centrum sunt, in quo turris munitissima, civitatis subsidium. Diameter civitatis est sexcentorum passuum. Nomina propugnaculorum sunt hæc: *Palma.*

1. S. Fortunatus.
2. S. Hermacorus.

3. S. Crux.
4. S. Laurentius.

5. S. Iuſtina.
6. S. Stephanus.
7. S. Maria.
8. S. Clemens.
9. S. Eufemia.

Fundamento ſubſtrati ſunt nummi ex omni metallorum genere confecti cum hac inſcriptione: *Paſcale Ciconia Duce Venetorum, &c. Anno Domini M. D. XCIII.* ab altera verò parte: *FORI IVLII Italiæ & Chriſtianæ fidei propugnaculum.*

Aquileia vel *Aquilæa* ad lævam Natiſonis fluvii ripam, ſitum maris Adriatici proxima, ab Aquillo Trojano extructa creditur. Vrbs olim præclara & felix, ob negotiorum amplitudinem & frequentiam, quoniam ex cunctis propemodum urbis partibus ob ſummam loci opportunitatem & aditum tam mari quàm terra commodiſſimum, merces hûc convehebantur: maximeq; res Aquilenſium auctæ, poſt Spinam & Adriam collapſas, iis enim urbibus ſepultis, ad hanc unam negotiatores omnes confluebant. Deſiit tamen id ſummum mercaturæ ſtudium apud Aquilæenſes, unà cum ipſius civitatis fortuna. *Aquileia.*

REGNVM NEOPOLITANVM,
& primùm LATII reſiduum.

Cajeta. Civitas antiquiſſima cum portu excellenti, tantarum virium, ut aliquando inſtruxerit triginta triremes. Hîc continuum eſt præſidium Hiſpanorum, antiquitus fuerunt hîc ob loci amœnitatem, cœliq: clementiam, deliciæ Fauſtinæ. *Cajeta.*

Mola. Antiquis dicta *Formiæ*. *Mola.*

TERRA LABORIS
ſive
CAMPANIA FOELIX.

Cuma. Antiquitus fuit adeò potens, ut cum antiquis Hetruſcis tunc temporis potentiſſimis contendere non vereretur. Hinc S. P. Q. R. conceſſit, ut publicè linguâ Latinâ poſſet uti, quod nulli alteri populo conceſſerat. Hodiè ruinæ ejus tantummodo ſuperſunt. *Cuma.*

Pitacusa. *Pitacusa.* Locus est fortissimus, ut meritò altera clavis Regni habeatur.

Baja. *Baja.* Hanc admiratus est ob delitias loci Aristobolus Iudæorum Rex.

Puteoli. *Puteoli* vulgò *Puzzolo*: Hic locus adeò celebris apud Romanos fuit habitatus, ut altera Roma vocaretur, ubi nullæ supersunt reliquiæ magnificentiæ ejus antiquæ, quæ non pariant admirationem. Molis antiquæ Puteolanæ & Colisæi supersunt reliquiæ. Piscina mirabilis, Lacus Lucrinus jam monte tectus valdè alto. Item Avernus cum spelunca Sibyllæ, per quam fingitur AEneas & Vlysses descendisse ad inferos. Ostenduntur adhuc campi Flegrei celebres propter bellum Gigantum cum Hercule. Thermæ excellentissimæ diversis morborum generibus utilissimæ. Accedit antrum exiguum vulgò *Mofeta* dictum, vicinum lacui Agnano, in quod si animal vivum injiciatur, moritur subitò, deinde celeriter extractum & in lacum injectum vitam recuperat, uti ego αὐτοψίᾳ sum edoctus. Frequenter hîc est videre serpentium sese submergentium maximam congeriem, in quo divina providentia mirè venit admiranda, quæ non permittit serpentes ita multiplicari, ut humano generi damnum inferre possent. Plura de hoc loco brevitas vetat.

Plausalippus. *Pausalippus.* Ab aëris amœnitate nominatus, cùm locus sit valdè amœnus. Hîc Cæsar suam habuit piscinam.

Luculli antrum. *Luculli antrum.* Hoc alii attribuunt Basso, alii Cocceio: hîc ostenditur sepulchrum Virgilii.

Neapolis. *Neapolis.* Caput regni, unde & nomen habet. Sita est

inter mare amœnissimosq; colles. Colonia Calcidiorum. Dicta primùm Parhenope à Sirene, quæ eò à fluctibus delata erat. Neapolis autem posteà dicta, quòd cùm à Cumanis fuisset destructa, de novo iterum ab illis fuerit culta & habitata. Accrevit per adjectionem Palepolis in quantitatem maximam, fidelissima populo Romano fuit, sub cujus imperio tamdiu perseveravit cum magna laude, donec cum reliqua Italiæ parte à Gothis occuparetur: quibus deinde pulsis, Normãni victores eam caput regni constituêre; posteà ad Suevos ratione Reginæ Constantiæ unicæ hæredis devenit. Victa deinde Conradino à Carolo venit ad Gallos & Hongaros: posteà ratione Reginæ Ioannæ venit ad Aragonenses: hodiè quiescit sub umbra Regis catholici.[1] Tanta autem hoc tempore est populi frequentia, ut nulli Italiæ cedat civitati. Vrbs spatium complectitur magnum, extructa magnificè, mœnibusq; firmissimis munita. AEdes habet cùm Divorum tum hominum ornatissimas & splendidissimas, arces penè invictas. Hûc Principes illustresque viri summâ frequentiâ concurruut, & majorem partẽ hîc transigunt, ita ut meritò civitas hęc nobilitate reliquas omnes totius Italię superet. Viget hîc Musica adeò, ut antiquis Arcadibus cedere non debeat: quorumq; rectores non invident Sabaritis. Miraculum hîc visitur singulis annis valdè celebre; Civitas nanque hæc septem in cœlo tutores habet, quorum vitæ descriptæ sunt à Paulo Regio: Inter quos nunc est S. Ianuarius, cujus sanguis cum maxima veneratione in capsula conservatur niger & durus, instar saxi, qui cùm admovetur ejusdem Sancti venerabili corpori, confestim dissol-

vitur, tanquam si à puero esset sparsus. Hîc viget studium omnium disciplinarum, potissimùm tamen Legum.

Heraclea. *Heraclea*, vulgò *Torre del Greco*: Nomen sumpsit ab Hercule, qui huc appulit cum multis navibus.

Cales. *Cales*. Hodiè dicitur *Carinda*, commendata à vino, quod ibi colligitur valdè excellens.

Capua. *Capua*. Antiquitus dicta fuit Osea, quod lingua Hetrusca significat serpentem. Dum autem Hetrusci civitatem hanc nituntur augere, vident supra civitatem volantem Falconem ab iis dictum *Capis*, inde sumpto augurio secundum disciplinam eorum, judicârunt id nomen non esse contemnendum, tanquam si nomen id majorem adferret dignitatem, quàm anteà habuisset, sicuti etjam ad tantum accessit culmen, ut post Romam præcipua haberetur. Ideò etiam Senatus Romanus sæpè deliberavit de sede sua cum Capua commutanda.

Nola. *Nola* civitas antiqua, ubi Hannibal per insidias occidit Marcellum decus militiæ Romanæ.

Somma. *Somma*. Valdè celebris est propter vina dicta *Lagrinia* & *vin Græco*, quæ hîc colliguntur, & propter Vesavium montem continuò ardentem, in quo monte periit Plinius, dum ex curiositate vellet videre magnam eam eruptionem cinerum, qui in Africam & AEgyptum usq; spargebantur.

PICENTI

hodiè

PRINCIPATVS CITERIOR.

Sorrentum. *Sorrentum*, pulcherrimo totius hujus tractus loco

situm

ſitum eſt, antiquiſſimum eſt. Hîc plurima miracula quotidiè in Demoniacis oſtenditur à B. Antonio.

Amalfi. Hîc quotidiè admirationem parit ingentem manna ex reliquiis S. Andreæ Apoſtoli profluens in ſuppoſitum cratera, qui licet ſemper effundatur in vaſa deputata ad conſervationem, tamen exiguo tempore iterum repletur. Habet autem manna iſtud effectus mirabiles. Hîc à fluvio inventa fuit pixis Nautica, inventum ſanè nulli antiquorum ſecundum. *Amalfi.*

Salernum: Aërem habet totius principatus excellentiſſimum. Metropolis eſt principatus. Hîc floret ſtudium Medicinæ, licet antiquitus multò magis viguerit. Sîtum & proſpectum habet ampliſſimum totius occidentalis Italiæ partis. Civitas eſt antiquiſſima. *Salernum.*

Nocera Paganorum, dicta vel quia in varios diſtincta pagos, vel quia inhabitata fuit à Saracenis, quos Paganos vocant, poſt cladem quam in Gariliano ſunt perpeſſi. *Nocera Paganorum.*

Lucani. Pars principatus & Baſilicata. *Lucani.*

Peſte. Civitas antiqua, in qua propter loci & aëris amœnitatem bis in anno florent roſæ. Ab hac nomen deſumit ſinus quidam periculoſus, quem hodiè Nautæ vocant *Golfo di Salerno.* *Peſte.*

Piſciotta. Caſtellum, nomen ſumit à fluvio Buſento, quem Græci vocant pixos. *Piſciotta.*

Policaſtrum. Vrbs nobilis: Ducatus titulo inſignis. Sinum maris habet, quem antiqui vocârant Sapricum, à civitate Sapri. *Policaſtrum.*

Potentia. Civitas antiqua, ſed valdè frigida ſuper Apenninum ſita. *Potentia.*

Venosa. *Venosa.* Patria est Horatii.

Attella. *Attella.* Hîc cæsi sunt Galli.

Melphi. *Melphi.* Colonia & sedes Normandorum, qui patriam suam egressi, Mauros ex hoc regno expulerunt, regnãdo continua serie usq; ad Reginam Constantiam, cui cùm monialis esset, concessit Pontifex, ut nuberet Federico Barbarossæ Suevo Imperatori.

Calabria. *Calabria.* Antiquis Lampetia. Hîc propter commoditatem lignorum & picis construuntur multæ naves.

Altomonte. *Altomonte* magna satis copia abundat.

Pacla. *Pacla.* Patria S. Francisci authoris ordinis Minorum.

S. Nocito. *S. Nocito.* Celebris ob vinum excellens, quod ibi crescit, Vernochia dictum.

Consentia. *Consentia.* Caput & metropolis est Brutorum. Sita est ad ripam fluvii Crati & Basenti, unde forsan nomen corruptum trahit originem, urbs comprimis hac ætate nobilis & honesta. Celebris est hæc civitas ob sepulchrum Alarici Gothi, cum aliquot thesauris, quas hìc abscondit; & ob fugam Ottonis à Basilio Græco depulsi, & mortem Ludovici d' Angio. Patria est Bernardini Tilesii. Colonia fuit antiquorum Lucanorum.

Martiranum. *Martiranum.* Corrupto nomine à Mamerto hujus incolæ non minus sese populo Romano fideles ostenderunt, quàm armis potentes, ut ipsi sese solos opponerent Pirrho exercitus Duci valentissimo, ita ut Pirrhus non tentatâ fortunâ recedere fuit coactus.

Nocera. *Nocera* ad maris lătus sita; Reliquiæ sunt antiquæ Terinæ, quæ ab Annibale fuit destructa, cùm eam contra

vires Romanas tutari non posset. Hodiè Ducatus titulo insignis est.

Castiglione caput Suberum; Huc appulit ex Sicilia veniens Pirrhus. *Castiglione.*

S. Euphemia. Hinc nomen desumit Sinus anteà dictus Lameticus. *S. Euphemia.*

Nicastrum. Locus valdè amœnus. Hìc Federicus Barbarossa recreare sese solebat, tum propter balnea, tum ratione venationis tam ferarum quàm avium. *Nicastrum.*

Tiriolum. Reliquiæ antiqui Tyri, uti adeò coarctatur mons Apenninus, ut aquæ pluviæ ædium plurimarum ex tecto sinistro transfundatur in mare Tirrenum, ex tecto verò in Adriaticum. *Tiriolum.*

Maida. Extructa à Mauris, sicuti Alcamum in Sicilia, ad imitationem eorum Mahida in Barbaria, cùm utraque territorium habeat fertilissimum. *Maida.*

Pizzo. Aërem & situm habet adeò amœnum & apricum, ut hyberno tempore non invideat Puteolis. *Pizzo.*

Bevona antiquitus portus Hipponii, quem incolæ hodiè vocant *Monteleone*: Situm habet pulchrum, & campos prataque circumcirca: in quibus dicuntur antiquitus vincire solitas mulieres coronis, ex floribus, quos ipse propriis manibus collegissent, alludentes forsan ad Deam Proserpinam, quæ ex Sicilia veniens hûc sæpè transire solebat. Hìc nundinæ adhuc durant, quas olim instituit Agatocles Tyrannus, & circumcirca inveniuntur multæ antiquitates medaliæ dicatæ ex auro & argento, unde cognosci potest magnificentia Hipponii. *Bevona.*

Sorianum. *Sorianum*. Hinc titulum Comitis ſumit *Don Ferrante Catava*, primogenitiis Alphonſi Ducis Noceræ.

S. Stephani monaſterium *S. Stephani Monaſterium* à Rutgero Normanno extructum, valdè dives; Hic inter alias Sanctorum reliquias aſſervatur corpus B. Brunonis, qui Pariſios deſerens hîc pœnitentiam egit.

Tropea. *Tropea* à verbo τρόπω nomen ſumit, quia cùm fluxus à Pharo huc perveniat, iterum repercutitur, locus ſanè valdè periculoſus navigantibus.

Seminara. *Seminara*. Hîc cæſi fuerunt Galli à Conſalvo Ferrandes.

Bagnara. *Bagnara* in inſula Liparo cōtinenti eſt proxima: Hìc mulieres ob pulchritudinem Nymphis ferè ſimiles ſunt.

Sciglio. *Sciglio* in rupe poſitum eſt, nomen retinet ab antiqua Scilla filia Phorci. Hæc civitas munita fuit ab Anaſilao contra Hetruſcos: Hìc quoque M. Craſſus Spartacum concludere voluit, ſed fruſtrà, cùm is aufugiſſet media nocte.

Regium. *Regium*. Vna ex antiquiſſimis civitatibus Italiæ, ut quam inhabitârit Eſchenes pronepos Noë. Longo tempore fuit Reſpub. celebriſque fuit propter Andredamum legiſlatorem. Deſtructa fuit à Dionyſio Syracuſano, poſteà reſtaurata à Cæſare: multa paſſa eſt à Barbaroſſa. Hìc mulieres Siculum habitum ex parte aſſumunt.

Gieraci. *Gieraci*. Civitas antiquitus dicta *Locri*, extructa ab Ajace in fronte, ut volunt aliqui Itali, hìc dicitur ſingulis diebus apparere iridem, nec unquam ob aëris temperiem ſummam ibi fuiſſe peſtem. Hæc civitas prima fuit, quæ apud Græcos uſa eſt legibus ſcriptis. Hìc regnavit Seleucus

legiſla-

legiſlator, qui adeò ſævit in adulteros, ut iis utrunque oculum erui voluerit: ideoq; cùm & filius ejus proprius in adulterio deprehenſus eſſet, unum oculum ſibi, alterum filio erui voluit. Celebris etjam fuit ob Timæum Philoſophum, Eunomum Muſicum, Eutimium Athletam adeò robuſtum, ut humeris ſuſtineret ſaxum adeò grave, ut illud par boum vix trahere poſſet. Hìc fuit templum Proſerpinæ, quod ob ejus divitias fuit ſpoliatum à Pirrho, Dionyſio Syracuſano, & Pleminio Romano.

Catanzarum. Civitas eſt ex maximis Calabriæ, adeò fidelis ſuo principi, ut permiſerit ſibi, dum à Gallis obſideretur, auferri proprium argentum, & ex eo cudi monetam, in ſubſidium militum præſidiariorum, Hiſpanorum totiuſq; patriæ, quam monetam hodiè adhuc ſervant memoriæ gratiâ. *Catanzarũ.*

Taverna. Civitas originem ſumpſit ab antiqua Treshineſe, quæ cum in littore maris conſtituta eſſet, à Mauris deſtructa & poſteà iterum reædificata remotiùs à mari, loco quaſi inexpugnabili, fuit deinde longâ obſidione vaſtata à VVilhelmo Normando. Vltimò duobus inde miliaribus habitatur, loco magno inter duos fluvios Litello & Albi dictos. *Taverna.*

Policaſtro. Hìc aſſervatur una ex ſpinis coronæ Domini noſtri, quam Claudia Regina Galliæ dono dedit Fratri Dionyſio Sauco. *Policaſtro.*

S. Severina alto in monte ſita, in medio duorum fluminum, naturâ ſuâ ſatis munita. *S. Severina*

Rocca. Hìc montes ſalis colliguntur. *Rocca.*

Lacinij Promontorium. Hodiè *il Capo delle colonne.* *Lacinij Promontorium.*

Hìc celebre illud templum Iunonis, quod Æneas honoravit calice argenteo. Hìc schola fuit Pithagoræ, hìc cineres Philothetis, qui supra altare positi non fuerunt sparsi à ventis. Hìc armenta à lupis secura erant consecrata in templo. Hìc Annibal constituerat columnam unam auream tollere, sed somno horribili terræfactus continuit manus.

Crotone. *Crotone.* Antiquitus una ex maximis & optimis civitatibus magnæ Græciæ, cui muros præscripsit Misellus, loco adeò sereno & clemente, ut vulgi proverbio feratur: *Crotonis aëre salubrior.* Fuit valdè celebris propter Orpheum Poëtam & Pithagoram, qui ex Samo, vel (ut alii) ex Hetruria veniens, princeps fuit Philosophiæ Italiæ. Præterea ob Democidem Medicum Regibus Persarum charissimum, & varia exercitia Athletica, in quibus excellens fuit Milo.

S. Maria. *S. Maria del Potire.* Hoc templum semper tremere fertur, dum illud ingreditur mulier aliqua.

Sibaris. *Sibaris.* Civitas antiquitus à Sibari fluvio dicta. Hæc propter amœnitatem loci ita crevit, ut aliquando exhibuerit trecenta armatorum millia: Deinde luxu & fastu periit à Crotoniatis superata.

Turium. *Turium* vocatum fuit *Copie.* Hìc scripsit Herodotus suas historias. Caronda quoque ut leges suas conservaret, in seipsum homicidium commisit.

Heraclea. *Heraclea* anteà dicta Syrus. Hìc statua fuit Minervæ, quæ oculos torsit in Iovios civitatem spoliantes.

Metrapontū. *Metrapontum.* Hìc Hipparchus Astrologus, primus docuit motus cœlestes, tabulis eam in rem constructis. Reliquiæ ejus tantùm supersunt hodiè.

Tarentum. Aliqui dictum existimant à Tara filio Neptuni, alii ab Hercule originem trahunt, adeò hæc civitas crevit operâ Falanti Spartani, ut cùm regeretur Democraticè, certaret cum Lucanis frequentissimè, advocato in auxilium jam Alexandro, jam Pirrho, utroque Rege Epirotarum. Adeò fuit dives, ut totius regni nulla, præter Siracusam, tantas divitias adferret populo Romano. Hinc oriundus fuit Architas Mathematicus celebris, qui columbam æneam volantem construxit. Hinc etjam Aristoxenes Musicus. Multas passa est hæc civitas clades, sed nullam majorem eâ quâ Sabba Saracenus eam affecit, totam civitatem cum principe suo Vastando. In aditu hujus civitatis portus est celeberrimus. Magnæ Græciæ finis est. *Tarentum.*

Capo di Leuca antiquis dictum Promontorium Iapigium: Hìc celebre erat templum Minervæ, in quo servabantur arma & torques Diomedis. *Capo di Leuca.*

Otrantum. Civitas magni momenti: Acomat Bascia civitatem hanc expugnavit, ex commissione Principis sui Mahometi II. ostenditq; novum medium muniendi civitates, quem imitata posteà est tota penè Europa. Hæc civitas vicina est Græciæ, ab ea distans tantùm quinquaginta miliaribus Italicis. Ideò conceperat primùm Pirrhus & post eum M. Varro, conjungere Italiam Græciæ, per pontem ex navibus constructum. *Otrantum.*

Brundusium antiquitus una ex maximis Italiæ, hodiè ferè jacet destructa, licet portum habeat excellentissimum. Nomen desumpsit à cornu cervino linguâ antiquâ, Mesapiorum ita vocato. Similitudinem enim hujus cornu ob- *Brundusium.*

tinebat hæc civitas. Hanc aliqui volunt fuisse Acherontiam, alii negant.

Acerenza. *Acerenza.* Similiter hanc alii existimant antiquorum esse Acherontiam: Hodiè celebris est ob polum optimum qui ibi invenitur, quem Medici judicant Armeno satis similem.

REGIO BARIANA,
antiquis
PEVCETIA.

Barium. *Barium* emporium insigne, civitas antiqua, regionis caput, insignis Archiepiscopali sede. Templum habet valdè magnificè extructum, D. Nicolao sacrum, in quo reliquiæ ejus Sancti custodiuntur: ex ejus sepulchro continuò fluit manna.

Barletta. *Barletta.* Hìc multi degunt mercatores, qui grana distrahunt.

Quarata. *Quarata* celebris ubiq; pulchritudine mulierum.

APVLIA.

Salpe. *Salpe.* Hìc Hannibal cùm anteà strenuus valdè esset miles captus amore mulieris cujusdam, factus est omninò effœminatus, ita ut omnem amitteret authoritatem.

Manfredonia *Manfredonia* crevit ex ruinis Sipontinis. Hìc hodiè magna est grani mercatura.

S. Severus. *S. Severus.* Hìc residet hujus regionis Gubernator, qui etjam autoritatem habet in comitatum Molisiorum.

Foggia. *Foggia.* Hìc vectigal solvitur secundum antiquas Constitutiones à pastoribus Abniscensibus, quod quibusdam annis accedit ad ducenta millia aureorum.

Nocera Saracenorum. Dicta est à Saracenis, quos Federicus II. ex Africa veniens hûc adduxit, iisq; habitationem assignavit. Antiquis dicta est Luceria, quia in monte sita, undiq; lucem capiebat. Antiquitus celebris propter templum Minervæ, & quod Colonia esset Romanorum, hodiè celebris duplici mercatu annuo. *Nocera Saracenorum.*

Ferenzola. Hîc obiit Federicus, sicuti illi à Vate quodam erat prædictum. *Ferenzola.*

PRINCIPATVS VLTERIOR.

Monte Vergine. Monasterium valdè celebre, quod si quis intret secum ferens cibos Paschales, statim excitantur fulmina & tempestates maximæ circumcirca. *Monte Vergine.*

Beneventum. Metropolis antiquorum Samnitum, antiquis dicta Maleventum. Situm est ad fluvium Sabbatium. *Beneventum.*

Monte Casino. Hîc tempore Licinii Crassi Consulis, virgo jam recens nupta mutata scribitur in masculum. Hîc est celeberrimum Monasterium B. Benedicti, extructum ex ruinis templi Apollinis. *Monte Casino.*

Arpinum. Patria C. Marii & Tullii Ciceronis. *Arpinum.*

Civita di Chieti. Restaurata est à Normannis. Metropolis est: Hîc est sedes audientiæ hujus provinciæ. *Civita di Chieti.*

APRVTINA REGIO.

Sulmo patria Ovidii. Hîc olim cultri & gladii conficiebantur optimæ temperaturæ. *Sulmo.*

Aquila maxima civitas regionis Aprutinæ: posita est in colle, emporium insigne variarum mercium, sed potissimum croci. *Aquila.*

SARDINIAE INSVLAE REGNVM.

Calaris.

Calaris. *Calaris.* Metropolis hujus Inſulæ, multis privilegiis ornata; creat civitas hæc conſules, qui poteſtatem habent ſontes puniendi citra authoritatem regalem: prætereà novas leges condendi, cum populi tamen conſenſu. Sita eſt ad montem, quem etiam aliquantulum aſcendit verſus Africam. Portus maris hic inſignis eſt, in quo naves omnis generis in Orientem & Occidentem proficiſcentes. Continet autem civitas in ſeſe quatuor civitates, quarum media propriè dicitur Calaris, reliquæ ſuburbia potiùs merentur. *Villa nova* quidem verſus Orientem; *La Gliapo-*

la ſive *La Narina*, verſus Meridiem; *Stampar* verſus Occidentem. Hîc quoq; Gubernator Regis nomine cum inſigni quantitate Comitum & Baronum reſidere ſolet.

S. Reparata olim vocata eſt Oribantium. [*S. Reparata.*]

Algherum. Hîc piſcantur ingentem copiam corallorum. [*Algherum.*]

Saſſarum. Civitas eſt magni momenti. [*Saſſarum.*]

Oriſtan dicta Arbarea: In hac civitate ante non multos annos degebant judices, qui juſtitiam adminiſtrabant, ſecundum leges illarum linguâ ſcriptus. [*Oriſtan.*]

Lodurum. Hîc reſidet Gubernator, qui neceſſariò hujus regionis eſſe debet, atque in abſentia Viceregis: Dominium habet in magnam partem hujus regni. [*Lodurum.*]

CORSICA.

Calvum. Oppugnatum fuit, ſed fruſtrà ab exercitu Turcarum & Gallorum. [*Calvum.*]

Baſtea. Hìc reſidet conſul unus ex parte Domini Genuenſium. [*Baſtea.*]

Bonifacius. Civitas valdè munita, capta tamen tum à Turcis, tum à Gallis; poſtea pace inita inter Henricum II. Regem Chriſtianiſmum & Philippum Regem Catholicum, reddita primis ejus & legitimis Dominis. [*Bonifacius.*]

Mariana à Mario dicta, qui huc duxit Coloniam. [*Mariana.*]

SICILIAE INSVLAE REGNVM.

Leontium ſitum ad lacum piſcibus abundantem; Hîc floruit Gorgias Rhetoricæ inventor. [*Leontium.*]

Carolentinũ civitas, extructa à Ioãne à Vega Vicerege. [*Carolentinũ.*]

Auguſta anteà Megara, portum optimum habet. [*Auguſta.*]

Siracusa. *Siracusa* antiquitus valdè fuit ampla, comprehendens Thicam & Acradinam insulas quasi conjunctas. Ex hac civitate aliquando prodiêrunt duodecim equitum millia ex civibus tantùm collecta. Tam fuit dives, ut contra inimicos produxerit quadringentas naves in prælium. Huic civitati inscribitur inventio comœdiarum. Hinc etjam oriundus fuit Archimedes princeps Mathematicorum.

Terra nova. *Terra nova* anteà dicta Heraclea: Hinc distrahitur magna salis copia in varias regiones.

Castrogianũ. *Castrogianum* maxima civitatum mediterranearum, antiquitus dicta Ennea. Hìc olim fuit templum Cereris valdè insigne. Hìc Pluto fabulatur rapuisse Proserpinam.

Leocata. *Leocata*. Hìc colitur magna devotione B. Angelus.

Grigentum. NB. Phalaris. *Grigentum*. Hìc Tyrannidem suam exercuit Phalaris, qui voluptatis ergò homines in taurum æneum conjecit igne accensum, atq; sic eos interfecit. Galla sumptuosissimum hìc extruxit ædificium in externorum & peregrinorum hospitationem. Sal hujus loci mirabilis est naturæ; in aqua nanq; induratur, in igne dissolvitur.

Sacca. *Sacca*. Balnea habet optima, aquasq; alias saluberrimas.

Marsala. *Marsala* promontorium habet, quod antiqui vocarunt Lelibæum. Huc appellantes Mauri, qui in destructionem insulæ venerant, tantam in hac civitate exercuerunt tyrannidem, quantam nulli unquam alii, cùm omnes etjam tenerrimos infantes in partes secarent, & in ahenos coquerent.

Trapanum. *Trapanum* vel *Drepanum*. Civitas fortissima, cum

optimo

optimo portu. Hîc maxima corallorum eſt piſcatio, ſic maxima ſalis copia. Effoditur etjam certum genus terræ, quod Veneti emunt ad vitria conficienda. Huc venit AEneas, atq; ibidem ſepultus Anchiſes.

Palermum. Colonia antiquiſſima Phœnicum, uti oſtendunt epitaphia aliqua literis Chaldaicis conſcripta, exiſtimatur extructa tempore Abrahami. Maxima civitas & metropolis hujus regni. Hodiè quatuor præcipuis partibus conſtans, quarum una Harumna eſt, quam Chaldæi & Phœnices condiderunt, & quam Vrbem veterem priſci nominabant. Ea adhuc ambitioſa mœnium ſtructura, quibus latè atque peraltè circumductis cingitur, in cæterarum partium meditullio integra propè cernetur, quorum fiducia Gothi in hunc locum, velut inexpugnabilem arcem ſe recipientes, nunquam vi ab hoſtibus capti, ſed ſola deditione ſubacti ſunt. In hac veteri urbe ædes complures ſunt publicæ & privatæ, ſacræ & prophanæ, ſuperbia & pulchritudine cæteris Italiæ ædificiis nihilo inferiores. Nam ad urbis verticem, Occidentem verſus, arx eſt præclara, quam Palatium Regale appellant, magnificè ex quadratis lapidibus compacta, & in multis ſuis partibus parco marmore, ac auro gemmiſque ſplendidè ornata, inſignes vermiculato opere aulas, aulæis oſtro tinctis contectus, pavimenta marmoreis prophyreticiſq; teſtulis conſtrata, exhibens; multorum hucuſque Regum & Imperatorum domicilium, in cujus veſtibulo ad latus dextrum templum eſt D. Petro ſacrum, à Rogerito Siciliæ Rege fundatum. Quod ſua pulchritudine & rerum pretioſiſſimarum apparatu, cæteris, quæ in Italiæ nunc uſquam extant, ſeu veteri-

Palermum.

bus, seu novis, meritò præferri constat. quo nomine ab omnibus, qui Panormum aut inhabitant, aut invisunt viris, non imperitis modò, sed ingenio etjam doctrinæq; præstantibus, summa cum admiratione ac jucunditate frequentatur. Est & in hac urbis regione perangusta Slafanorum domus. Hospitale novum, quod & structuræ magnitudine & loci pulchritudine cæteris quibusvis Xenodochiis nihil invidet. Major etjam totius urbis Ecclesia reticulata est structura, quadrato ac diversis in exteriori facie imaginibus figurisq; inciso ac perpolito lapide à Gualtherio hujus nominis II. Panormitano Archiepiscopo, anno salutis M. C. LXXXV. fundatam, ubi Regum Reginarumque Siciliæ ac Ducum quoque cadavera sunt recondita. Longum insuper foret, reliqua primæ regionis ornamenta & præclara ædificia commemorare. Altera Panormi pars est, quàm longo post veterem urbem tempore conditam Neapolim, id est, novam urbem appellatam, Polibii auctoritas demonstrat. Hæc ea est, quę urbe veteri ad meridem hæret, & à palatio incipiens, in formam deinceps Hemicycli producta claudebatur; Regiones in ea Normannorum ætate fuerunt, Kemonia, Albergaria, Desin & Yhalcia, quæ à Saracenis sunt appellationes deductæ. In hisce regionibus miræ cœnobiorum & Ecclesiarum multitudo. Tertia Panormi pars ea est, quę veteri urbi ad Septentrionem interfluente amne hodiè hæret, Seraliadis Normannorum Regum ætate & hodiè appellata. Transpapyretum civitas Rogerio regnante in privilegiis & publicis tabulis etjam dicta. Hæc à Palatii confinio & à fluviolo Papyreto initium habens, mœ-

nibus

nibus curvato cursu cincta, veteri urbi ad turrim Pharath, jungebatur, ut ex murorum fundamentis, in quæ fossores passim incidunt, liquet. Forum ejus venale à Bandera nomen habet. Ejus ædes sacræ sunt templum, S. Crucis Parochiale, & alterum D. Hyppoliti. Est & D. Augustini cum Eremitarum fratrum cœnobio non ignobile fanum. Hanc urbis partem Papyretus amnis hodiè statim interfluit, qui plures habens triticas molas ad Panormitanum portum se exonerat. Quarta & ultima Panormi pars est, id totum spacium, quod inter veterem urbem duasq; urbis prædictæ partes & portus littora interjacet, complectitur, ingens sanè & pluribus regionibus sacrisque ac profanis ædibus præclaris ornatissima. Nam cum olim stagnante fluvio ac stagno quoque eam perfundente, tota esset paludosa, habitationi erat inepta, processu verò ævi palude resiccata, suburbiis locum dedit. Hæret huic arx vetus, quam Castellum ad mare ideò vocant, quod tres ejus partes mari impetuntur, & ad tuendum portus ostium à priscis condita, sed à Saracenis templo Mahumetanæ superstitionis excitato ornata, & à Roberto, Guiscardo, ac Rogerio fratre, illis superatis, postmodum instaurata, ut in annalibus Siculorum & vita Rogerii legimus, quam extremo Carolus V. Cæsar propugnaculis ingentibus munivit. Ita Panormus quatuor præcipuis partibus complexa, habet in circuitu pass. M. ferè quatuor. Anno nanque salutis M.CCCC.XCIII. filo extra mœnia ducto ambitus ejus demensus est, mœnia vetustate collapsa, à diversis Siciliæ Regibus restaurata, sed & recenti ætate Senatus ipse Panormitanus muris ac frequentibus propugnaculis ad

recentiorem disciplinæ militaris munitionumq; formam innovatis, munitissimam hanc patriam reddidit.

Monreale. *Monreale.* Hîc splendidissimum totius Europæ visitur templum extructum à Rege Bono Guilielmo.

Termine. *Termine* antiquitus dicta fuit Himera; hîc habitationem suam fixit Stesichorus Poëta.

Pollizzi. *Pollizzi* à celebri illo templo Pollucis nomen sumit.

Messina. *Messina.* Emporium insigne, variis privilegiis dotatum.

Catania. *Catania.* Hîc Schola est insignis. Hìc olim celebris fuit Anapia, volens patrem & matrem è mediis flammis eripere. Hodiè mirabile est velum S. Agathæ, quod flammas ex AEthna monte civitatem versus ruentes reprimit, quandocunq; extra muros fuerit ostensum.

SLAVONIA.

Zara. *Zara* anteà Iadera dicta, caput sui comitatus, hodiè valdè munita à Venetis.

Mortara. *Mortara.* Hîc colligitur vini & olei magna copia.

Sabenico. *Sabenico.* Civitas insignis.

DALMATIA.

Salanum. *Salanum.* Hîc supersunt aliquæ reliquiæ Diocletiani, qui hoc loco, uti patriâ suâ, afficiebatur.

Raguzia. *Raguzia.* Civitas valdè nobilis, tributum solvit Turcæ, & Regem catholicum in signum amicitiæ recognoscit levi dono. De cætero gubernatur à se ipsa, sub propriis legibus, sub protectione S. Blasii. Emporium est valdè celebre: cum per totum mediterraneum, magis quàm multitudine navium; nam etjamsi civitas non sit adeò magna, habet tamen facilè centū & plures magnas naves.

Castel

Castelnovo ad ostium sinus Rizonici ab antiquis vocati. *Castel novo.*

Catarum optimum habet portum, subjectum est S. Marco. *Catarum.*

CARINTHIA & STIRIA.

Petovia. Hîc Legiones Romanæ fixerunt sedem. *Petovia.*

Agras metropolis est: Hîc aqua in civitatem deducitur eo ferè modo, quo in Toletum. Hîc Princeps in investitura non tantâ utitur pompâ quantâ in aliis locis. *Agras.*

CROATIA & CORBAVIA.

Goritia caput suæ ditionis est. *Goritia.*

Gradisca ad ripem fluvii Savi. *Gradisca.*

TRANSYLVANIA sive DACIA & VVALACHIA.

Torda Hîc pœna capitis damnantur adulteri. *Torda.*

Sibinium. Civitas præcipua; Hîc residet ejus princeps, quem vocant *Voikada.* *Sibinium.*

BOSNA.

Cozzach civitas insignis est Bosnæ. *Cozzach.*

Laiza Hîc multa videntur sepulchra antiquorum Bosnæ Principum cum pulchris epitaphiis, quæ vitam illorum explicant literis Servianis. *Laiza.*

SERVIA.

Samandria. Hæc est sedes Sangiaci proprii. Hîc in *Samandria.*

una civitatis portarum dens gigantis cujuſdam aſſervatur.

Prisdena. *Prisdena* ad lacum Ezziram. Patria Iuſtiniani Imperatoris.

Stonibrigadum. *Stonibrigadum.* Sedes Deſpotæ proprii, antequam à Turcis caperetur. Hìc ſæpè reſidet Metropolita quidam, quem ipſi Patriarcham vocant: Nam gens hæc receſſit ab obedientia Patriarchæ Græcorum.

Belgradum. *Belgradum* anteà Taurunum dictum ad ripam Danubii, Hungarorum & totius Chriſtianitatis, antequam à Turcarum Imperatore Solimanno eſſet expugnatum, refugium. Hìc ſedet hodiè proprius Sangiacus.

BVLGARIA
ſive
MESIA INFERIOR.

Serraium. *Serraium.* Civitas Bulgariæ inſignis eſt.

Sophia. *Sophia.* Metropolis antiqui populi Treballi. Hic locus quaſi centrum eſt earum regionum, quas Turca occupat in Europa. Ideò hìc reſidet Belerbei Græciæ, cui parent Sangiaci plures viginti. Totus prætereà ei paret equitatus quem Turca poſſidet in Europa.

Nicopolis. *Nicopolis* à Sangiacis regitur. Propè hanc civitatem veſtigia ſuperſunt pontis admirabilis maximèq; ſtupendi, quem conſtruxit ſupra Danubium Trajanus Imperator, dum pugnaret contra Getas, hodiè VValachos dictos. Habet autem pons iſte viginti longos arcus cum totidem columnis ex uno lapide ſplendidiſſimo. Nullus unquam huic ſimilis pons in hoc noſtro hemiſphærio extitiſſe putatur.

RASCIA
sive
DARDANIA.

Bodon ad ripam Danubii, celebris ob præsidiũ, quod ibi habet Turcarum Imperator, atque ob nundinas, quæ quotannis ibi celebrantur, ubi armenta tum temporis videre est tanto numero, ut admirationem excitare valeant, quibus providetur Constantinopolis & Adrianopoli. *Bodon.*

ALBANIA.

Alexium. Hìc sepultus fuit Scanderbeccus, qui apud Albanos primus meruit nomen Regis, ob victorias plurimas à Turca reportatas. *Alexium.*

Durazzum. Civitas hæc celebris est ob famem, quam hìc passus Cæsar, dum contra Pompejum pugnaret. *DurazZum.*

Velona. Hìc residet Sangiacus. *Velona.*

Scutari. Civitas valdè fortis, tradita Ottomannis ex pacto cum Venetis inito. Hìc residet Sangiacus. *Scutari.*

Croja. Civitas inexpugnabilis; dicta primùm Eribea. *Croja.*

GRAECIAE EPYRVS.

Butrintum. Colonia Romanorum, sita in parvo sinu antiquis dicto Butrotico. *Butrintum.*

Sibota ad fluvium Acheronta sita est. *Sibota.*

Prevesa antiquis dicta Ambracia, & posteà Nicopolis. *Prevesa.*

Larta. Hìc tempore Græcorum dominium habet Despota quidam, quod Principem apud eos denotat. *Larta.*

S. Maura insula ejusdem nominis sita, culta potissimum est à Iudæis, qui ex Hispania pulsi propter usuras Turcas evexerunt, docendo eos artes, exercitiaque nostra, præscribendoq; modum vivendi politicè. *S. Maura.*

Zante. *Zante*, antiquis Zacinthus, in insula ejusdem nominis sita, est maximus illius tractus.

LIVADIA GRAECIAE
sive
DORIS.

Lepantum. *Lepantum*, antiquis Neupactum, civitas est mediocris quantitatis. Hìc residet Sangiaccus.

Anticira. *Anticira*, hodiè vocatur Snola.

Delphi. *Delphi*, civitas hæc antiquitus fuit celebris, ob templum illud celeberrimum Apollinis; Non longè hinc distat fons Castalius, vicinus monti Parnasso, ubi habitasse scribuntur à Poëtis novem Musæ.

Liciæ castrũ Australe. *Liciæ castrum Austrinum*, fortissimum & inexpugnabile est.

MOREA
sive
PELEPONESVS GRAECIAE.

Liciæ castrũ Septentrion. *Liciæ castrum Septentrionale*: cum præcedenti, quod Austrinum dicitur, tutissimum propugnaculũ Chersonesi.

Corato. *Corato*, antiquis *Corynthus*, extructa à Sisipho latrone. Olim fuit clavis Græciæ. Situm habet insignem, inter mare Ionium & Archipelagum. Dives valdè est, ob confluxum mercatorum ex omnibus locis. Hìc templum olim valdè fuit celebre dedicatum Veneri, cui erant consecrata multa scorta, inter quæ celeberrima fuit Lais, quæ cùm talenta exigere esset solita, occasionem præbuit proverbio: *Non omnibus datum est adire Corynthum.*

Clarentia. *Clarentia*, antiquis *Sicion*, prima quæ apud antiquos sese Rempubl: fecit: cumque leges non mutaret, diutiùs

per-

permanſit in libertate, quàm ulla alia Reſpubl: totius univerſi.

Olympia; Hìc Hercules victo Rege Angæa, inſtituit Iovi patri ſuo feſta quinquennalia; quod annorum ſpatium Græci vocârunt Olympiadem. *Olympia.*

Modò, civitas hujus tractus ferè maxima. *Modò.*

Navarinum, antiquis *Pilæum*, ob Neſtorem celebris. *Navarinum.*

Meſſenichia ſive Meſſena, metropolis ſuæ regionis. *Meſſenichia.*

Malvaſia, antiquitus Arvaſia, celebris ob vinum, quod ibi creſcit, optimum. *Malvaſia.*

Meſitra, antiquis *Sparta*, celebris ob leges Licurgi, & ob varia bella Spartarum contra Thebanos, Perſas & Athenienſes. *Meſitra.*

Perita, anteà *Pephnum*; hìc dicũtur formicę eſſe albæ. *Perita.*

Neapolis Romaniæ, civitas munita: hìc Turca cuſtodię gratia aliquot habet triremes. *Neapolis Romaniæ.*

DVCATVS ATHENIENSIS.

Athenæ olim civitas celeberrima Græciæ, hodiè dicitur Stetine, extructa eſt à Cecrope I. Athenienſium Rege, atque à Pallade vel Minerva denominata. Hîc olim inſignis erat Vniverſitas, in qua excellentiſſimi docuerunt Philoſophi, & variarum rerum periti viri, quorum multorum monumenta hodiè adhuc teruntur manibus. Huc Romani ſuos miſerunt filios ſtudiorum gratiâ, ut refert Laërtius, unde & Cicero ad filium ſcribit, lib. 1. Officior. *Quanquam te, Marce, fili, annum jam audientem Cratippum, (idque Athenis) abundare oportet præceptis inſtitutiſq; Philoſophiæ, propter ſummam & Doctoris authoritatem & urbis: quorum alter te ſcientia augere poteſt, alter a exemplis, &c.* Solon *Athenæ.*

præcipuus hujus civitatis fuit legiſlator. Hodiè ſanè civitas hæc tam nomine ſuo, quàm ſtatu præſenti, manifeſtè oſtendit rerum mundanarum inſtabilitatem, cùm non modò nomen mutârit, ſed & in omni gloria ſua ſit ſpoliata. Civitas enim eſt exigua, pago ſimilis, omni barbarie referta. Antequam à Turcis poſſideretur, Ducem habuit proprium.

Maratona. *Maratona*; Hîc mortuus Icarus Rex, & Theſeus taurum ſuperavit.

BOETIA.

Stibes. *Stibes*, antiquis dicta Thebæ; hæc civitas à Phœnicibus originem trahit. Hinc oriundus Hercules, Epaminonda, Pyndarus. Hîc Meneceus pro patria propriam vitam expoſuit.

Cheronia. *Cheronia*, patria Plutarchi.

TVMENESTIA.

Armiro. *Armiro*, antiquis Demetriades, altera Græciæ clavis: Hîc olim extructa fuit navis Argi. Hodiè eſt inſigne emporium.

Farſa. *Farſa*; hîc victus fuit Pompejus à Cæſare; ſimiliter Brutus & Caſſius ab Auguſto.

Tricola. *Tricola*: Huic præeſt hodiè Sangiacus.

Voidamar. *Voidamar*: hîc quoque reſidet Sangiacus quidam.

MACEDONIA.

Salonicchi. *Salonicchi*, antiquis Theſſalonica, propter victoriam, quam conſecutus fuit Philippus Amintæ filius contra Theſſaliæ populos; Anteà nanque dicta fuit Halia; à Theodoſio magnam paſſa eſt ruinam: hodiè ita reſtaurata viſitur, ut una ſit ex optimis Græciæ civitatibus, mercibus

variis abundans, habitata à Iudæis, qui ex Hispania fuêre ejecti. Hæc civitas valdè pesti subjecta est.

Nicalidi, antiquis Stagyra; patria Aristotelis Philosophorum Principis. *Nicalidi.*

Cavala in sinu Strimonico: Hîc qdã Sangiac⁹ residet. *Cavala.*

Sidrocassa; hîc cuduntur Aspri, moneta Turcica: nec in ulla alia Græciæ civitate, excepta Constantinopoli cuditur moneta. *Sidrocassa.*

THRACIA sive ROMANIA.

Abdera, patria Democriti. *Abdera.*

Caridia, quasi Cardia, id est, cor, quod corvus hîc reliquit, postq̃ id furto abstulisset Harmocari sacrificanti. *Caridia.*

Dardanelli, hìc pontem construxit Xerxes transiens per Græciam. Mortuus hîc est Herus & Leander. *Dardanelli.*

Calipolis, prima civitas à Turcis in Europam venientibus capta. Hodiè regitur à Sangiaco. *Calipolis.*

Adrianopolis, ad fluvium Marizzam. Hæc est una ex celeberrimis civitatibus, quas Turca possidet in Europa. Capta est ab Ammate I. Turcarum Principe, antequam capta esset Constantinopolis: ideoq; hìc tum temporis sedem fixit Turca. Hìc Imp. Turcarum claustrum habet variis puellis undiq; collectis refertum, quæ reguntur ab Evnuchis, qui etjam eas docent pulsare instrumenta Musica, sarcire, aliaq; nobilia exercitia; ex quib. plurimę temporis progressu fiunt uxores Sultanorum, Belerborum, &c. prout mores & venustas patiuntur. *Adrianopolis.*

Philippopolis, civitas valde à Iudæis culta, ideoq; variis mercibus referta, ita, ut in Iudæorum manibus omnia ferè vectigalia reditusq; Imperatoris consistant. *Philippopolis.*

Constantinopolis.

Constanti-nopolis.

Constantinopolis antiquis dicta *Bisantium*, à Bise Megarensi primùm extrui cœpta: dicta quoque *nova Roma*, à Turcis *Stambolo*, quasi civitas magna, à Slavis *Czaraidon*, quasi civitas Cæsaris. Situm habet totius mundi pulcherrimum. Nulla in ea rerum quarumcunq; ad victum pertinentium penuria, licèt hodiè sit totius Europæ populosissima. Olim libera fuit, donec ope Alcibiadis facta est tributaria Atheniensibus. Posteà à Severo ruinam ingentem passa est: posteà facta est caput mundi à Constantino, aucta verò à Iustiniano; Hinc impetum sustinuit Saracenorum, Hungarorum, Bulgarensiumq;, deinde Francis cessit ope Balduiui. Hinc iterum ad Græcos venit, à

qui-

quibus eam accepit Mahomet II. anno M. CCCC. LIII. die XXIX. Maji, ſub Conſtantino Patælogo. Atque etjam hìc ſedem figit Imperator Turcicus. De hac civitate ã Turcis capta ita quidam ſcribunt: Conſtantinopolis eſt à Conſtantino I. Imperatore Chriſtiano extructa. Hujus mater fuit Helena. Primus Epiſcopus vel Patriarcha fuit Gregorius. Amiſſa eſt eadem civitas ſub Conſtantino ultimo Imperatore, cujus mater fuit Helena, exiſtente Patriarcha ejuſdem civitatis Gregorio.

Pera, Latinis dictum *Cornu Biſantii*, à Turcis *Gnalata*, è regione Conſtantinopolis ſita, à qua diſtat circiter mille paſſibus, habitata partim à Græcis, partim à Francis, quo nomine intelligunt omnes occidentales, ſive ſint Itali, Galli, aut Hiſpani, idq; nomen impoſitum fuit tempore Godefridi Bulionæi, qui dum terram ſanctam verſus contenderent, exercitum ſuum potiſſimùm ex Francis collectum habuit. *Pera.*

VALACHIA SVPERIOR.

Tergoviſta, hìc reſidet Vaivoda Valachiæ Turcæ tributarius. *Tergoviſta.*

Brahila, hodiè præſidium habet Turcicum. *Brahila.*

Treſcortum; propè hanc civitatem bituminis quoddam genus eruitur, ex quo Valachi optimas candelas nigras ardentes, odoremq; cereis ſimilem emittentes, conficiunt. *Treſcortum.*

VALACHIA INFERIOR
ſive
MOLDAVIA.

Occazonia. *Occazonia*, primùm sub Polonis fuit, hodiè Turcæ subjecta est.

Succhiavia. *Succhiavia*: Hìc residet alius Vaivoda, etjam Turcæ tributarius.

CITERA INSVLA,
vulgò
CERICO.

Cerigo. *Cerigo*, metropolis insulæ, sita est in monte altissimo.

CANDIA,
sive
CRETA INSVLA.

Candia. *Candia*, metropolis insulæ, colonia est Venetorum, insignis magnitudinis civitas, variis privilegiis dotata: hinc vini Malvatici magna in varias orbis partes distrahitur copia.

Canea. *Canea*, civitas valdè munita est.

Cortyna. *Gortyna*, olim *Gnosos*: hìc multæ supersunt columnę, aliaq; antiqua monumenta. Dicuntur quoque superesse reliquiæ antiquæ Labyrinthi, quem Dedalus Regi Minoi construxit. Patria dicitur Strabonis Geographi.

RHODVS INSVLA.

Rhodus. *Rhodus*, civitas, metropolis insulæ, cœlum habet clementissimum, ita, ut singulis diebus solem conspicere dicatur. Hìc ordo equitum S. Ioannis regnavit, donec à Solimanno Turcarum Imperatore expulsi sunt equites.

LANGVS
sive
COOS.

Ararangia. *Ararangia* metropolis est insulæ Coi: Hic dicitur sæpè videri phantasma quoddam habitu virginis, licet

alii

alii referant forma serpentis, quod novam aliquam mutationem significare solet in insula Coo. Vulgus imaginatur esse filiam Hippocratis Medicorum Principis, qui ex hac insula fuit oriundus.

NIGRIPONS INSVLA.

Nigripons, metropolis insulæ, olim *Calcis* dicta, adeò vicina Boætiæ, ut ab una parte ad aliam transitus sit per pontem, quem construxit Mahomet II. contra Venetos pugnans: nec admiratione caret hujus pontis robur, tanquam si in aqua quieta constructus fuisset, cum tamen mare sub ponte septies in die fluat & refluat velocissimè. *Nigripons.*

SCANDIA
sive
SCHANIA PENINSVLA.

Londen, civitas antiqua, Metropolis & Archiepiscopalis. Hîc plurimi linguarum cognitioni incumbunt. *Londen.*

Almistah, sita est in Halandia. *Almistah.*

Vasporg, civitas principalis regionis Belechi. *Vasporg.*

Treborgum, civitas valdè celebris. *Treborgum.*

Elcinur, civitas mediocris quantitatis in regione Vescinde sita, munita duabus arcibus inexpugnabilibus, celebris est ob telonia Regis Daniæ. *Elcinur.*

NORVEGIA.

Asloia; ab hac civitate denominatus situs quidā maris Baltici, valdè est culta ab exteris. Hîc residet audientia Norvvegiorum. *Asloia.*

Hammaria, civitas est Episcopalis. *Hammaria.*

Esterdal, civitas, sita est inter duos magnos lacus. *Esterdal.*

Bergin, valdè dives ob salpas, vulgò Stockfisch/aliosque *Bergin.*

que pisces, quos eò quotannis vehunt Norlandi, ideoque varii mercatores aliundè eò confluunt.

Nidrosia. *Nidrosia*, Germanis dicta Druendon / quasi hospitium Druxdum, antiquorum eorum sacerdotũ: Fuit olim, atque etjamnum est metropolis Norvvegiæ, olim multò potentior, quàm hoc tempore. Hìc videre est unum ex celeberrimis templis totius Septentrionis, à S. Olao nomen sumens.

Vardaho. *Vardaho*, ultimum propugnaculum, quod Norvvegi habent in hac parte Norlandiæ.

GOTHIA INSVLA.

Calmer. *Calmer*, castellum habet munitum valdè, portum quoque totius Smalandiæ securissimum.

Vessum. *Vessum*, vicinum lacui ingenti aquæ calidæ. Huc missus fuit S. Sigfrid⁹ à Rege Meldedro, ad baptizandos incolas; hujus Sancti reliquiæ adhuc hodiè asservantur.

Sudercop. *Sudercop*, hìc celebrantur nundinæ totius Gothiæ maximæ.

Norcop. *Norcop*, circa hanc civitatem videre saxa est picta variis rebus naturalibus.

Telge. *Telge*, hîc saxa maxima reperiuntur pyramidibus AEgyptiis similia, sepulchra gigantum, in quibus videre est Epitaphia literis Gothicis antiquis scripta, quæ hodiè à paucissimis intelliguntur.

Vasten. *Vasten*, hìc templum est S. Brigidæ, cui serviunt adhuc aliquot moniales catholicæ, & religiosæ.

Lincop. *Lincop*, prælatum habet, cujus jurisdictio valdè latè extenditur.

Schening. *Schening*, plateas habet pulcherrimas & rectas, tan-

quam

quam altera Ephesus. Hîc statua conspicitur Turonis, maximè terribilis in adulteros.

Scara, metropolis VVestrogothiæ, civitas Episcopalis & munitissima, sita in lacu ingenti, ad quam ingressus fit per diversos pontes. *Scara.*

Lodese, ad mare sita civitas, portum totius VVestrogothiæ habet optimum. *Lodese.*

VVubi, metropolis est Gothlandiæ, antiquitus valdè celebris, variis mercibus: hîc etjam leges suas capiebant nautæ. Hoc tempore residet hìc Gubernator Regis Danię. *VVubi.*

SVETIAE REGNVM.

Stockolm, sita est ad ostium maris Suetici, in mari ad modum Venetiarum, extructa est à Birgero, ut sinum illum à piratis defenderet: mediocris est quantitatis, emporium insigne, Regia Suetiæ. *Stockolm.*

Gricolm, milliari distat aut circiter à Stockolmio. Hîc resident varii mercatores externi, cum hîc omne ferè reperiatur opificium. *Gricolm.*

Sittuna, hæc una est ex antiquissimis Sueciæ civitatibus. *Sittuna.*

Strengis, ad lacum Meler: Hîc in saxis plurima reperiuntur Epitaphia, quæ vitam authorum continent. *Strengis.*

Enecop, fortissimum castellum est. *Enecop.*

Vpsal, nomen desumpsit, quod supra Salam sita sit, exactè in centro Suetiæ: ideoq; longo tempore Metropolis fuit Suetiæ. Hìc templum fuit Deæ Frigæ, ubi residebat illorum summus Sacerdos sacrificans Diis secundum ritum Græcorum, etjam cum sanguine humano non raro. Multa hìc videre est Regum Suetiæ sepulchra magnificè *Vpsal.*

& magno ſumptu conſtructa. Horologium hîc eſt tanto artificio conſtructum, ut omnibus admirationem excitet. Templum eſt totius Sueciæ hîc celeberrimũ. Vniverſitas quoq; omnium ſcientiarum & artium liberalium.

Oregund. *Oregund*, hinc naves variæ mare Bothnicum ingrediuntur.

Arboi. *Arboi*; hìc dicuntur arma ſive inſtrumenta bellica totius Europæ confici optima, conductis eam in rem undiq; excellentiſſimis artificibus.

Aroſia. *Aroſia*, prælatum habet, quem Gothi ſuâ linguâ vocant *Veſtros*, abundat mineris argenti adeò excellentis, ut dicantur artifices ex quindecim libris argenti unam extrahere auri. Huc aliquæ triremes navigârunt, quas Rex Guſtarus primùm fecit mare ſulcare.

FINLANDIAE DVCATVS.

Rauna. *Rauna*, portum habet optimum, naves inſignes, mercatoria eſt.

Abum. *Abum*, metropolis eſt Finlandiæ, prælatus ejus juriſdictionem habet in totum hunc Ducatum.

Hange. *Hange*, portus eſt ſecuriſſimus, & maximè celebris totius hujus tractus.

Borga. *Borga*; hìc reſidet Gubernator ex parte Regis Suetiæ.

Viburgum. *Viburgum*, propugnaculum contra Moſcovitas.

Conſtrolm. *Conſtrolm*, arx eſt valdè munita.

POLONIAE REGNVM.

Cracovia. *Cracovia*, urbs celeberrima, minoris Poloniæ metropolis, in planitie ad Viſtulam fluviũ ſita, muro duplici valloque inexcuſſo, & foſsâ muro præcincta cingitur. Arx verò in ſcopulo eminenti Vavel dicto, ad eundem fluvium ſita:

civitas sede Regũ Poloniæ, ubi coronantur & sepeliuntur, celebris, Gymnasioq; clara. Carent aũt Cracovienses advocato supremo. Sed Rex ipse Prætura Cracoviensi potitur. Castellanus quoque Cracoviensis Palatinum in Senatus consessu, accubitu locoq; superat: cum in cęteris illius regni Provinciis Palatinus Castellarũ dignitate antecellat.

Biecz, civitas muro circundata, in planicie sita, eam Ropa fluvius præterfluit, in quo spumæ, ex quibus sal conficitur, colliguntur. Distat à Cracovia quindecim milliaribus Germanicis. *Biecz.*

VVoynicz, civitas lignea ad Dunajecz fluvium sita, Craco viâ novem milliaribus abest. *VVoydnicz.*

Sandecz, civitas murata in planicie sita, quam Dunajecz fluvius præterlabitur, Cracoviâ II. milliaribus abest. *Sandecz.*

Lelovia, civitas murata, in colle sita, arcem inferiùs constructam habet, quam Bialla fluvius alluit. Cracoviâ II. milliaribus abest. *Lelovia.*

Kzyaz, civitas lignea, Cracoviâ 7. milliaribus distat. *Kzyaz.*

Proszevice, civitas lignea, in planicie ad Suzeniava fluvium sita, Cracoviâ 4. milliaribus distat. Hîc curia Regia, in hac quoq; conventus terrestres nobilium celebrari solent. *Proszevice.*

Osvviecim, civitas, metropolis sui Ducatus in terra Cracoviensi lignea, in planicie sita, arcem quoq; ligneam argilla circumlitam habet, quam fluvius quidam præterlabitur, septem milliaribus Cracoviâ distat. *Osvviecim.*

Zator, civitas, metropolis sui Ducatus in terra Cracoviensi, 5. milliaribus Cracoviâ distat, arcem habet. *Zator.*

Sandomiria. *Sandomiria*, civitas principalis districtus Sandomirensis, muro circundata, in colle ad Vistulam sita. Cracoviâ 22. milliarib. abest. Arx ejus est murata, quæ Vistulam ad meridem habet.

Checiny. *Checiny*, civitas in loco planè sita, arx verò murata in eminenti scopulo sita. Cracovia 13. milliaribus abest. Fodinis Lazuli clara, ubi & argentum reperitur.

Korczin. *Korczin*, civitas nova lignea, arcem muratam ad Vislok fluvium sitam habet, quam undiq; paludes circundederunt.

VVislica. *VVislica*, civitas lignea, quam Nida fluvius circumluit, muro circundata, inter lutosas paludes in scopulo sita, in quibus ingens colluvies reptilium omnigenorum grassatur.

Pilzno. *Pilzno*, civitas lignea ad Vislok sita.

Opoczno. *Opoczno*, civitas murata, in planitie, quam Pilcza fluvius præterlabitur.

Rodamia. *Rodamia*, civitas muro valloq; circumsepta in planicie sita.

Poloniec. *Poloniec*, civitas lignea, inter colles constructa.

Zavichost. *Zavichost*, civitas lignea, ad Vistulam fluvium sita, arcem muratam in ulteriori Vistulæ ripa habet.

Lublin. *Lublin*, civitas principalis terræ Lublinensis, murata est, fossâ, stagnisq; ingentibus circundata. Arx in colle eminentiori ad stagnum amplum sita, muro validissimo fossaq; profunda cingitur. Nundinæ in hac civitate singulis annis triplices sunt, quatuor hebdomadis durantes, ad eas conveniunt Turcæ, Armeni, Græci, Germani, Moschovitæ, Lithvani, &c. Iudæi maximam suburbiorum

par-

partem occupant, ibique ſynagogam habent præcipuam. Arcem fluvius Byſtrzica alluit. Diſtat Sandomiriâ 14. milliaribus, Cracoviâ 36. VVilnâ 70. VVarſoma 24.

Vrzedovv, civitas lignea, ampla, ad ſtagnum ſita. Diſtat Lublinâ 7. milliaribus. *Vrzedovv.*

Lucovv, civitas lignea in planitie ſita, ex una parte palude lutoſa, ex alio vallo munitur, Lublinâ abeſt 14. milliaribus. *Lucovv.*

Caſimiria, civitas lignea, inter ſcopulos ad Viſtulam ſita: hæc tempore exundationis Viſtulæ, media fere aquis obruitur, Lublinâ 7. abeſt milliaribus. *Caſimiria.*

Parcovv, civitas lignea, in planitie ad ſtagnum ſita. *Parcovv.*

Poſnania, civitas inſignis, majoris Poloniæ metropolis, ad Vartham fluvium navigabilem, & Proſna amnē, inter colles condita, muro duplici foſſaq; profunda cingitur, ædes in ea pulcherrimæ, inſigniterque ex lapidibus ſectis conſtructæ. Arx murata in eminentiori colle, inter Vartham & Proſnam fluvios ſita. In ulteriori ripa Varthæ ſuburbia ſunt ampliſſima, ſtagno ingenti paludibuſq; circundata, quæ frequenter cum circumjacentibus pagis exundatione Varthæ obruuntur, adeò, ut aliquando ſummitates ędificiorum ſolummodò ex aquis appareant: ipſaque civitas in muro aliquando inundatur, ut in foro plateiſq; paſſim navigetur, graſſantur hæ inundationes duobus tribuſque aliquando diebus. Nundinas valdè celebres quotannis habet ternas. *Poſnania.*

Roſcien, civitas in planicie inter paludes lutoſas ſita, duplici muro valloq; & foſſa munitur. Poſnania 7. milliaribus abeſt. *Roſcien.*

Myedzyrzecze. *Miedzyrzecze*, civitas lignea, in planicie inter flumina, paludesq; lutosas (unde & nomen habet) sita, finitima Silesiæ Pomeraniæq;, arcem muratam naturâ & opportunitate loci munitissimam, muro valloq; inexcusso & fossis profundis circumsepta, nullo modo expugnari sese nisi fame patitur: Eam Germani aliquot annis gravi obsidione aliquandò presserunt, attamen re infecta discedere coacti sunt. Abest Posnaniâ 15. milliaribus.

Ostresovv. *Ostresovv*, civitas lignea, finitima Silesiæ, in planicie latissimè sita, quàm sylvæ undique circumdederunt.

VVschovv. *VVschovv*, civitas murata, in planicie sita, Posnaniâ abest 11. milliaribus.

Calis. *Calis*, civitas muro circundata, inter paludes sita quam Prosnâ fluvius præterlabitur. Arcis muratæ ruinæ restant per Crucigeros Prussienses desolatæ.

Gnesna. *Gnesna*, civitas muro circundata, in planicie inter lacus collesq; sita, Archiepiscopali sede clara. Hæc prima omnium civitas in Polonia, à Lecho authore Polonorum condita, ubi inprimis sedes Regia habebatur. Ibique Princeps Poloniæ Boleslaus Chabri ab Othone Romanorum Imp. Regium Diadema accepit, quo hucusq; Reges Poloniæ utuntur. In hac civitate est Ecclesia cathedralis Metropolitana, in qua corpus D. Adalberti Episcopi Pragensis depositum est. Distat autem à Calisia 14. milliaribus, Posnaniâ verò 7. Hîc nundinæ insignes, præcipuè verò profesto S. Adalberti celebrantur.

Pyzdry. *Pyzdry*, civitas munita in planicie ad fluvium Vartham inter sylvas sita; Calisiâ 9. milliaribus abest.

VVartha. *VVartha*, civitas ampla, ad fluvium VVartham sita.

Naklo, civitas lignea, ad fluvium Noteſiam ex Glopo lacu emergentem: Arx murata inter lutoſas paludes ſita. *Naklo.*

Land, civitas ad VVartham fluvium, Geſnâ 4. milliaribus abeſt.

Konin, civitas murata, VVarthaq; fluvio unà cum arce in gyrum circumducta, & non niſi pontibus ad eam pervenitur; Caliſiâ abeſt 8. milliaribus. *Konin.*

Slupcza, civitas muro fortiſſimo propugnaculiſq; munita, ad VVartham fluvium. *Slupcza.*

Kolo, civitas lignea circumſepta, VVarthaq; fluvio in gyrum unà cum arce aliquoties circumluitur. Milliaribus 8. Caliſiâ abeſt. *Kolo.*

Siradia, civitas lignea, muro circumducta in planicie ſita: Arx munita ad VVartham fluvium extructa. *Siradia.*

Vielunia, civitas muro forti, propugnaculiſque & foſſa profunda circumſepta, eam unà cum arce Proſna fluvius præterlabitur. *Vielunia.*

Sadek, civitas lignea, in planicie ad ſtagnum ſita; Siradiâ 5. milliaribus abeſt. *Sadek.*

Petricovia, civitas murata, in loco paluſtri ſita, ubi comitia generalia cõmuni approbatione omnium Regũ Senatorumq; Poloniæ celebrari conſtitutũ eſt. In ſuburbio curia Regia & turris, in qua cauſę iudiciales celebrãtur, ſita eſt, q̃ foſſa profunda ambit. Curię quoq; Epiſcoporum magnatumq; Poloniæ frequentes ibidem extructæ ſunt. Deinde extra civitatem, curia ingenti ſumptu ex lignis levigatis inſignis, ſub nemore amœniſſimo extructa eſt, quam Rex cum omni comitatu ſuo, tempore comitiorum propter aëris ſalubritatem incolit, Bugay appellata. *Petricovia.*

Roſpiza,

Rosprza. *Rosprza*, civitas lignea, in planitie paludibus cincta.

Spiciniria. *Spiciniria*, civitas lignea est.

Lancicia. *Lancicia*, civitas muro fossaque obducta in planicie, undiq; paludibus lutosis circundata. Arx murata in scopulo, fossaq; profunda obducta, eam Bsura fluvius præterlabitur. Ibidem in villa Koscio dicta Ecclesia cathedralis ex lapidibus sectis constructa est, satisque sumptuosè provisa.

Orlovia. *Orlovia*, civitas lignea ex una parte fluvio lutoso, & peramplo, ex altera lacunis paludosis munitur: quatuor milliaribus Lanciciâ abest.

Piateck. *Piateck*, inter lutosas paludes ad Bsuram fluvium sita, cerevisia boni saporis, quæ in ea coquitur, per totam Poloniam celebris habetur.

Bresinia. *Bresinia* civitas lignea, ampla, sede Episcopali clara, inter stagna sita ad Vistulam fluvium constructa.

Bidgostia. *Bidgostia*, civitas murata in planicie sita, eam Brda fluvius navigabilis, quo merces ex majori Polonia in Vistulam fluvium vehuntur, alluit. Vladislaviâ sex milliaribus abest.

Brestia. *Brestia*, civitas murata, propugnaculis, vallo, fossaq; munita, in planicie inter lutosas paludes sita.

Radzieiovv. *Radzieiovv*, civitas lignea, in campo aprico ad lacum ingentem sita.

Crusphicia. *Crusphicia*, Civitas lignea antiqua, prima post Gesnam constructa, arx murata ad ingentem lacum, Goplo dictū, sita, ex quo lacu mures olim prodiêrunt, quæ Popelū Principem Poloniæ ibidem in arce devoraverunt. Hîc olim sedes Regia, quæ posteà Cracoviam translata est.

Kovva.

Kovvalovv, oppidum ligneum in locis paluſtroſis conſtructum. Kovvalovv.

Rava, civitas lignea, in planicie ſita, arcem muratam in ſcopulo ad Ravam fluvium habet. Rava.

Sochaczovia, civitas lignea, ſeptis ex una parte circundata, arx verò in ſcopulo eminenti murata, quam fluvius Bſura præterlabitur. Sochaczovia.

Goſtinin, civitas lignea in planicie, inter paludes lutoſas. Arx in ſcopulo murata, foſsâ, & paludibus obducta. Goſtinin.

Gambin, civitas lignea, ampla, in planicie ſita. Gambin.

Ploczko, civitas murata ad Viſtulam fluvium constructa, ſede Epiſcopali clara, arx murata, in eminenti colle ſita. Ploczko.

Bielsko, civitas lignea in planitie ſita, à Ploczko 2. milliaribus abeſt. Bielsko.

Raczyaz, civitas lignea, inter lutoſas paludes, diſtat 8. milliaribus à Ploczko. Raczyaz.

Syeprez, civitas lignea, in colle eminenti, abeſt quinque milliaribus à Ploczko. Syeprez.

Srensko, civitas lignea, in planicie ſita. Arx murata, inter ſtagna paludeſq; ingentes, diſtat à Ploczko millia. 10. Srensko.

Mlavva, civitas lignea, Pruſciæ vicina: quam Mlavva fluvius præterlabitur, abeſt 11. milliarib. à Ploczko. Mlavva.

Plonsko, oppidum ligneum, à Ploczko 8. millia. abeſt. Plonsko.

Radzanovv, civitas lignea, ad Vkra fluvium ſita, arx murata, in ſcopulo inter lacunas paluſtroſas, à Ploczko 8. abeſt milliaribus. Radzanovv.

Dobrinia, civitas lignea, ſeptis circundata, in ſcopulo ad Viſtulam ſita, arx à Crucigeris demolita. Dobrinia.

Slonsk. *Slonsk*, civitas lignea, in planicie ad Vistulam: Dobriniâ 2. milliaribus abest.

Ripin. *Ripin*, oppidum ligneum, in planicie ad Odlekam fluvium conditum, Dobriniâ 5. milliaribus abest.

Gorzno. *Gorzno*, civitas lignea, inter sylvas in colle, vallo fossaq; aquis repleta, obducta, Dobriniâ 6. milliaribus abest.

MASOVIAE DVCATVS.

Varschovia. *Varschovia*, civitas insignis, murata, totius Masoviæ Metropolis, duplici muro fossaque obducta, in planicie ad Vistulam extructa: Arx quoq; murata civitati contigua Vistulæ impendet: Pons ibi amplissimus ligneus, ingenti sumptu in Vistula fabricatus.

Czersko. *Czersko*, civitas lignea in planicie ad Vistulam fluvium sita, arcem muratam in scopulo eminenti turribus altis conspicuam habet, Varschoviâ 5. milliar. abest.

VVissegrod. *VVissegrod*, civitas lignea, in planicie ad Vistulam: arx in colle murata: Varschovia 12. milliar. abest.

Zakroczim. *Zakroczim*, civitas lignea, ad Vistulam fluvium: arx in in colle murata, 8. milliar. Varschoviâ abest.

Cziechanovv. *Cziechanovv*, civitas in planicie sita, valloq; circumsepta, arx inter lutosas paludes fossa profunda munitur.

Pultovvsko. *Pultovvsko*, civitas murata ad Narevv fluvium, unà cum arce sita.

Rosan. *Rosan*, civitas in planicie: arx verò in scopulo ad fluvium Narevv constructa.

Varka. *Varka*, civitas ampla lignea, in planicie ad Pilczam fluvium sita, Varschoviâ 8. milliar. abest.

Blonye. *Blonye*, civitas lignea, ampla, distat à Varschovia 4. mil.

Tarcin. *Tarcin*, civitas lignea, Varschoviâ 5. milliar. abest.

Grod-

Grodzyec, civitas lignea, Varſchoviâ milliar. 7. Tarcino verò 2. abeſt. Grodzyec.

Praſnis, civitas ampla, lapideis ædificiis ornata. Praſnis.

Lomza, civitas ampla ad Narevv fluvium navigabilem ſita, in ea ædificia pulcherrima, murata, Varſchoviâ 20. milliar. abeſt. Lomza.

Livvo, civitas lignea; arx murata ad Livvyecz fluviũ ſita. Livvo.

VVegrovv, oppidũ ligneũ, Livvo abeſt medio milliari. VVegrovv.

VVizna, civitas in planicie ad Narevv fluvium ſita, arx in colle foſſa circundata. VVizna.

Nur, civitas lignea ampla, ad fluvium Nur ſita. Nur.

Camenyec, civitas lignea, in planicie ad Bug fluvium ſita. Camenyec.

PODLASSIA.

Byelsko, civitas lignea ampliſſima Podlaſſiæ principalis, ad Byalla fluvium ſita, Lithvaniæ contermina, arx lignea, fulminis ictu in præſentia Regis incenſa, penituſque exuſta eſt. Diſtat à Narevv fluvio 4. milliar. Byelsko.

Bransko, civitas lignea ad Nur fluvium. Hîc curia Regia udicialis, in qua cauſæ nobilium diſceptantur. Bransko.

Suras, civitas lignea, inter colles ad Narevv fluvium ſita: arx in colle foſſa circumducta. Suras.

Tyroczin, civitas lignea, in planicie ad Narevv fluvium ſita. Arx naturâ & opportunitate loci munitiſſima, propugnaculis valloq; forti proportionaliter circũſepta, Narevv fluvio & paludib⁹ circundata, ut ad eam nuſq̃ adit⁹ pateat, machinis tormentiſq; bellicis proviſa. Theſaurus Regi⁹ in ea aſſervatur. Rex Sigiſmundus Auguſtus eam magnis impenſis reſtaurari fecit, monetaq; ibidem cuditur. Tyrochzin.

Knyſsyn. *Knyſsyn*, civitas lignea, in planicie inter ſtagna, ſylvas, paludeſque lutoſas ſita: ibidem curia Regia extructa eſt. Hortus quoq; Regius ampliſſimus vario genere animalium piſcinisq; diverſis refertus. Venationes enim illic omnium ferarum copiosè exercentur.

Narevv. *Narevv*, civitas lignea, inter ſylvas & fluvium Narevv ſita.

VVaſilkovv. *VVaſilkovv*, oppidum ligneum, ad Narevv fluvium; Hîc Capitaneus Regius Poloniæ ſedet.

Auguſtovv. *Auguſtovv*, civitas nova ampliſſima, à Rege Sigiſmundo Auguſto, à quo & nomen habet, fundata.

Drochicin. *Drochicin*, civitas lignea ad Bug fluvium extructa, in colle curiam Regiam, in qua cauſæ nobilium diſceptantur, habet.

Myelnik. *Myelnik*, oppidum ligneum, ad Bug fluvium ſitum, arx in colle eminenti.

Loſicze. *Loſicze*, civitas lignea, ad ſtagnum ampliſſimum ſita.

Mordi. *Mordi*, oppidum ligneum, in planicie ad ſtagnum ſitum.

RVSSIAE PARS, REGNO POLONIÆ INCORPORATA.

Leopolis. *Leopolis*, civitas inſignis Ruſſiæ, Polono Regi ſubjecta, Metropolis à Leone Ruſſorum Principe extructa, duplici muro propugnaculisq; fortiſſimis, vallo & foſſa profunda, tormentis & ſupellectili bellica expeditiſſimè proviſa. Arx una in civitate, alia verò in eminentiſſimo ſcopulo civitati impendente, munitiſſimè conſtructa, cujus aſpectus decem milliaribus patet. Emporio ſedeq; Archiepiſcopali clara. Metropolitanus quoque Ruſſiæ ibidem

ſedem

ſedem ſuam retinet. Templa hîc Romanæ & Græcorum obedientiæ plurima. Armeni quoque ibidem baſilicam ſuæ religionis, antiſtitemq; & ſacerdotem habent.

Halicia, civitas lignea, ampliſſima, antiquitus conſtructa, una ex Ducatibus Ruſſiæ. Eam à Moldavia Prud fluvius ex alia parte Tyras, Neſter vulgò dictus, præterlabitur. Arcem ligneam in colle eminenti adjunctam habet. *Halicia.*

Zidacovv in Pokutia, civitas lignea, in planicie ad Striy fluvium ſita. Arx in colle eminenti vallo circumſepta. *Zidacovv.*

Grodek. civitas inter lutoſas paludes, ex quibus Bug fluvius oritur, ſita, quo merces variæ ex Volhinia in Viſtulam deportantur. *Grodek.*

Striy, civitas lignea, ad fluvium Striy ſita. *Striy.*

VVizna, civitas in planicie inter paludes ad fluvium VViſna ſita. *VVizna.*

Sniatin, civitas lignea, ſeptis circundata, confinis Moldaviæ, eam Prud fluvius præterlabitur. *Sniatin.*

Colomnia, civitas lignea ſub monte, ad Prud fluvium ſita, hîc ſal deçoquitur. *Colomnia.*

Rohatin, civitas lignea, ſeptis circundata, in planicie. Eam Rhohatinka fluvius præterlabitur. Arcem inter ſtagna & paludes ſitam habet. *Robatin.*

Polinia, oppidum ligneum inter colles ſitum. *Polinia.*

Lubaczovv, civitas lignea, in planicie ſita, caſtrum inter paludes ſtagnantes conſtructum. *Lubaczovv.*

Belz, civitas lignea ampla, in planicie ſita. Arcem ligneam lutoſis paludibus latè ſtagnantibus circumductã habet, quam nequaquam Tartarica ſagitta attingit. *Belz.*

Sokal. *Sokal*, civitas circumſepta, in planicie ad Bug fluvium ſita, arx in eminenti colle lignea.

Hrubyeſcovv. *Hrubyeſovv*, oppidum cum caſtro in colle ſitum.

Hrodo. *Hrodo*, civitas ſtipitibus præacutis circumſepta, arcem in colle Bugo præterfluam habet.

Grabovvyec. *Grabovvyec*, civitas lignea, in planicie ſita, arx in colle eminentiſſimo, naturâ & opportunitate loci munitiſſima, acceſſuq; ardua.

Thyſſovvice. *Thyſſovvice*, civitas lignea, arcem in colle habet.

Chelm. *Chelm*, civitas ſeptis circundata, ſede Epiſcopali clara: Arx in eminentiori colle ſita, lignea, argilla oblimita, quatuor milliaribus aſpectus illius patet.

Craſniſtavv. *Craſniſtavv*, civitas murata, ad ſtagnum ampliſſimum ſita: arx in planicie murata, quam Viep fluvius navigabilis præterlabitur, Lublinâ abeſt 7. milliaribus, in ea Capitaneus generalis Regius reſidet.

Ratno. *Ratno*, civitas lignea, ampla, inter paludes latiſſimè ſtagnantes ſita: pontibus ſtratis ad eam pervenitur. Arx in colle eminenti, ad Puerepetum fluvium navigabilem ſita, quam fluvius Tur alta ex parte, paludeſque lutoſæ muniunt, acceſſuq; omni ex parte difficilis.

Lyubovvlya. *Lyubovvlya*, civitas ad Bug fluvium ſita, arcem in colle eminenti habet.

PREMISLIENSIS REGIO, RVSSIÆ PARS.

Primislia. *Primislia*, civitas murata ad San fluvium navigabilem ſita, ſede Epiſcopali clara, arx in colle in ulteriori ripa ejuſdem fluvii ſita: propugnaculiſq; apprimè munitiſſima. Ibidem Hortus regius ingens, omni ferarum genere refertus.

Sambor,

Sambor, civitas ſeptis circundata, ad Tyram fluvium unà cum arce ſita: Hungariæ finitima. *Sambor.*

Drochobycz, civitas ſtipitibus præacutis in planicie munita, ſalis fodinis clara. *Drochobicz.*

Sanok, civitas lignea, inter colles ad San fluvium extructa: arx in colle murata. *Sanok.*

Przevvorsk, civitas in colle muro circũdata, ad Mleczka fluvium ſita. *Przevvorsk.*

Krosno, civitas murata, Iaſiolda fluvio circunducta. Viſlok fluvius eam mediam interluit. Hinc medio milliari diſtat Camyeniecz arx, in eminenti ſcopulo ſita, murata, naturâ & opportunitate loci & propugnaculis munita. *Krosno.*

PODOLIA REGIO RVSSIAE.

Camyeniec, civitas Moldaviæ finitima, divinâ ferè manu inter arduas clivoſaſq; rupes conſtructa, portas ſolummodò duas habet. Arx quoq; naturâ & opportunitate loci, rupe petroſa undiq; cincta, quàm unà cum civitate Smotricz fluvius præterlabitur, foſſaq; profundiſſima naturali cingitur. Arx ipſa muro propugnaculiſq; munita. Civitatem verò rupes altiſſima, ſaxoſa, acceſſuq; ardua inexpugnabilem facit, quam ita ſuo ambitu includit, ut minimè ædium, quamvis eminentiorum tecta appareant. Sæpiùs ab ea Tartari, Valachique & Turcæ cum ingenti ſtrage & dedecore repulſi fugatiq; ſunt. Hinc ad Chociniam Moldaviæ arcem duo numerantur milliaria. *Camyeniec.*

Bar, civitas ſeptis circundata in planicie, à Bona Ioannis Sfortiæ Ducis Mediolani filia, Sigiſmundi Regis Poloniæ uxore conſtructa, quam à Baro patria appellavit. Arx in colle murata, paludibus latè ſtagnantibus cincta. *Bar.*

Myedziboſz. *Myedziboſz*, civitas & arx ampla lignea, inter paludes latiſſimè ſtagnantes ſita, ad quam niſi pontibus pervenitur, à Tartaris ſæpiſſimè infeſtatur.

Brezania. *Brezania*, oppidum ligneum, arcem in colle muratam habet.

Trebovvla. *Trebovvla*, civitas ſub monte altiſſimo ſita, arcem in colle eminenti habet.

Chmielnik. *Chmielnik*, civitas lignea, ſtipitibus circummunita. Arx lignea in planitie ad Bog fluvium ſita.

Braſlavv. *Braslavv*, civitas & arx lignea, vallo foſſaq; cincta, eam Bog fluvius præterlabitur.

Vinnicza. *Vinnicza*, civitas lignea, unà cum arce, vallo circumſepta, ad Bog fluvium ſita.

Suinigrod. *Suinigrod*, arx cum civitate lignea, in campeſtribus ſita.

LITHVANIAE MAGNVS DVCATVS.

Vilna. *Vilna* urbs, caput & metropolis Lithvaniæ totius intra colles, ad confluxum Vilnæ, (à quo nomen habet) & Viliæ fluviorum ſita muroq; circumducta. Arces duas inſigniter muratas adjunctas ſibi habet, quarum una inferior, (hæcq; ampla & ſumptuoſiſſimè extructa) altera ſuperior in colle eminentiſſimo condita, dicitur, eas ex una parte Vilna ex oriente fluens, ex altera VVilia fluvii ibidem concurrentes præterlabuntur, porrò Vilna, quæ nomen urbi indidit, minor eſt, VVilia verò eſt amplior & navigabilis, quo merces ex Vilna navibus in Gedanum Pruſſiæ emporium celeberrimum deportantur. In hac urbe plurima templa Romanæ obedientiæ & Rutenorum

ritus

ritus magnis ſumptibus extructa. Epiſcopalis ſedes in Baſilica arcis cathedrali D. Staniſlao dicata. Metropolitanus quoque Ruſſiæ ibidem ſedem in Baſilica Rutenici ritus præcipua, titulo D. Virginis Mariæ inſignita, retinet.

Oſmiana, oppidum ligneum, à Vilna 7. milliaribus abeſt. *Oſmiana.*

Vilkomeria, oppidum ligneum ad Svvienta fluvium ſitum; Curia in ea judicialis, in qua cauſæ nobilium diſceptantur. Arx per Crucigeros Pruſſienſes exuſta, nunc in ſcopulo veſtigia ejus apparent. *Vilkomeria.*

Bratislavia, civitas lignea, arcem ſibi adjunctam in ſcopulo ad lacum ampliſſimum conditam habet. *Bratiſlavia.*

Troki, civitas lignea, muro (cujus adhuc ruinæ apparent) quõdam circundata, ſed à Crucigeris Pruſſienſibus cum munitione devaſtata, à Vilna ſex milliaribus diſtat, arcem habet in lacu ſatis opportunitate & naturâ loci munitam, ad quam niſi navibus pervenitur. In ea diu ſedes Ducum Lithvaniæ erat; poſteà Vilnam tranſlata. Eſt quoque aliud oppidum ejuſdem nominis, quatuor à Vilna milliaribus ad Vacam fluvium, quod ad differentiam hujus novi Troki dicitur. *Troki.*

Grodno, civitas lignea, arcem muratam in ſcopulo ſitam habet, quam Nemen ſive Cronon fluvius celebris & navigabilis præterfluit, unà cum civitate, quo merces in Gedanum ex regionibus Lithvaniæ navibus deferuntur. *Grodno.*

Covvno, civitas lignea inſignis, plures tamen in ea domus reperiuntur lapideæ, ad confluxum Nemenis & Viliæ fluviorum navigabilium ſita, arcem muratam, antiquitus in ſcopulo conditam habet. *Covvno.*

Lida. *Lida*, oppidum ligneum districtuale, arcem muratam, in qua judicia nobilium celebrantur, habet.

Vpida. *Vpida*, civitas lignea, provincialis, districtum amplissimum, cum multis oppidis complectitur.

Minsko. *Minsko*, civitas lignea amplissima, arx ex roboribus extructa, natura & opportunitate loci munitissima, fossa profunda circunducta, eam fluvius quidam molendinis frequens præterlabitur.

Keidanovv. *Keidanovv*, arx cum oppido, à Vilna 25. milliar. abest.

Rodoskovvice. *Radoskovvice*, castrum cum civitate. Hîc Rex Poloniæ Sigismundus Augustus copias armatas numerosas cẽtum millia superantes recensuit. An. Dom. M.D.LXVIII.

Borissovv. *Borissovv*, civitas lignea, arx ex roboribus extructa, munitissimèq; propugnaculis, parietib. quaternis, intrinsecus terra, paludibusq; impletis firmata, fluvio Beresina opportunè circumducta. A Vilna 40. milliarib. distat. In hac civitate milites præsidiarii contra incursum Moschorum continuò asservantur, ad eam enim Moschus fines suos pertinere contendit.

Lohoisco. *Lohoisco*, civitas cum arce lignea, à Borissovv 8. milliaribus abest.

Svvisłocz. *Svvisłocz*, castrum cum oppido ad fluvium ejusdem nominis.

Bobroisko. *Bobroisko*, arx cum civitate, ad Beresinam fluvium.

Odrugzko. *Odrugzko*, arx in colle eminenti lignea, olim pro Ducatu computabatur, nunc plures nobiles Russi hujus Ducatus titulo utuntur.

Novogrodek. *Novogrodek*, civitas ampla lignea, quondam secun-

doge-

dogenitis Principum Lithvvaniæ attributa erat, nunc in Palatinatum redacta est.

Slonium, civitas & munitio lignea, olim secudogenitorum Magnorum Ducum Lithvvaniæ erat & pro Ducatu cum suo territorio computabatur: posteà in provinciam redacta est. *Slonium.*

VVolkovisko, civitas ampla, curia in ea judicialis, ubi causæ nobilium disceptantur. *VVolkovisko.*

Msczibovv, oppidum & arx lignea, in stagno naturâ loci munita, planicie circũdante, à VVolkovvisko 2. mill. *Msczibovv.*

Brestia, civitas ampla lignea, in finibus Lithvvaniæ sita, contermina Podlasiæ. Arcem amplam ligneam sibi adjunctam habet, naturâ opportunitateq; loci munitam, & duobus fluviis, quorum unus Mucchavvicz, alter verò Bug vocatur, opportunè circundatam. *Brestia.*

Pinsko, civitas lignea, satis ampla, ad fluvium Perepetum sita, qui multis oppidis Russiæ præterlapsis, in Boristenem fluvium amplissimum defertur. Hæc civitas cum suo territorio quondam inter principatus Russiæ computabatur, à Gedinoq; Magno Lithvvaniæ Duce subacta, secundogenitorum Principum Lithvvaniæ erat, nunc in provinciam est redacta. Nobilitas provincialis vexillo Lasurini coloris stemmate Magni Ducatus insignito utitur. *Pinsko.*

Prepetus, arx & civitas ad fluviũ ejusdẽ nominis sita. *Prepetus.*

VOLINIA REGIO RVSSIAE INCORPORATA LITHVANIÆ.

Luczko, civitas provincialis lignea, sede Episcopali Ruthenorum & Romanę obedientiæ clara, arces munitas duas in colle eminenti habet. *Luczko.*

Vvolodimiria *VVolodimiria*, oppidum ligneum, munitionem quoque ligneam ad paludes ſitam habet, quondam pro Ducatu habebatur.

Krzemenec. *Krzemenec*, civitas ampla lignea, caſtrum quoque ligneum argilla circumlimitum habet.

Chabno. *Chabno*, arx & oppidum ad Vſſam fluvium ſitum.

Ovvruczi. *Ovvruczi*, caſtrum & civitas ampla in colle.

Olevvſro. *Olevvſro*, arx & civitas ad Huberczia fluvium.

Zithomir. *Zithomir*, arx lignea in colle condita.

Korec. *Korec*, arx & civitas lignea, pro Ducatu olim cum ſuo territorio computabatur.

Kamieniec. *Kamieniec*, munitio in colle ſita.

Zbaraſz. *Zbaraſz*, arx & civitas olim ſui juris erat, cum ſuo territorio & pro Ducatu nunc computatur, pluresq; nobiles & Domini hujus Regionis Ducum titulo à ſuis civitatibus utuntur.

Kiovia. *Kiovia*, vetuſtiſſima ampliſſimaq; urbs ligneis ſeptis circundata, olim totius Ruſſiæ Metropolis, ad fluvium celeberrimum Boriſtenem ſita, à Vilna centum viginti milliaribus Polonicis diſtat. Eam quondam magnificam & Regiam planè fuiſſe, ipſæ civitatis ruinæ & monumenta, quæ ſex milliaribus patent, indicant. Apparent hodiè adhuc in vicinis montibus & collibus Eccleſiarum monaſteriorumq; & ædificiorum deſolatorum veſtigiæ. Præterea cavernæ quædam ſubterraneæ vaſtiſſimæ longo tractu ſubtus terra extenſæ, quas quidam LXXX. milliarib. protendi dicunt. In his plurima antiqua ſepulchra corporaque quorundam Illuſtrium Ruſſiæ virorum (quamvis antiquitus poſita) carie tantùm conſumpta, integra tamen

appa-

apparent, præcipuè verò duorum quorundam Principum cadavera in vestibus gentili more, prout vivi ambulabūt, integra, veluti recens posita apparent: sicq; insepulta in specu jacēt, quæ pegrinis & advenis à monachis Rutenicitus ostenduntur. Iuxta hanc urbem arx satis munita ex roboribus & lapidibus terraque ad Boristenem constructa est.

Circassi, civitas lignea, ad Boristenem sita, à Kionia in meridiem deflectendo: hujus incolæ Cirassi dicuntur, longoq; tractu juxta Boristenem degunt. Ruteni sunt (alii tamen ab his, qui ad Euxinū in montibus habitant) viri bellicosi & strenui, cum Tartatis Præcopensibus sibi invicem adhærentibus frequenter belligerant, in provinciasq; eorum excurrunt, & prædas, jumenta videlicet, abigunt. Distat autem civitas Circassi à Kiovia 25. milliaribus Polonicis. *Circassi.*

Moser civitas provincialis, ampla, lignea, ad fluvium Pereptum condita, qui duodecim milliaribus supra Kioviam hausto fluvio piscoso Tur dicto Boristenem influit. A Kiovia 30. milliaribus Polonicis distat, à Brobansko totidem, à Mochilovv 20, ab Orsha 26. *Moser.*

Msczulavia, civitas lignea ad fluvium, Sosam dictū, sita, arcem quoq; ex roboribus apprimè munitam habet, in ipsis finibus Moschovviæ jacet, ideò præsidiarii milites in ea continuò asservantur. *Msczislavia.*

Viterbsk, civitas satis ampla lignea, ad Dvvinam fluvium insignem & navigabilem, quò merces omnigenæ in Rigam Livoniæ Metropolim deportantur, sita. Arces duas amplissimas naturâ & opportunitate loci munitissi- *Viterbsk.*

mas habet, quarum una inferior in planicie sita, civitatis formam amplitudine referens dicitur. Altera superior in colle eminentiori condita, utraq; propugnaculis & parietibus ex roboribus extructis, terraq; & lapidibus impletis, supellectiliq; bellica, tormentis & bombardis apprimè munita. Eas unà cum civitate ab Oriente fluvius Dvvina opportunè præterlabitur, in quam sub ipsa arce ex altera parte Viczba fluvius exoneratur. Hęc arx omnium arcium finitimarum totiusque Lithvaniæ est fortissimum propugnaculum, contra incursum Moschorum; in ipsis enim finibus hostium jacet, sæpiùs ab ea Moschovitæ cum suo ingenti damno fugati repulsiq; sunt. Quatuor in ea præfecti sive ductores militum pedestrium asservantur. A Vilna 80. milliaribus distat, quondam sui juris principem habebat, & pro Ducatu computabatur, nunc in Palatinatum redacta est.

Orsha. *Orsha*, civitas lignea ampla, ex una parte stipitibus præacutis munita, ex altera Boristene fluvio alluitur, arcem munitam muratam sibi adjunctam habet, quam ab una parre Boristenes, ab altera Orschi ora fluvius (qui nomen civitati indidit) præterlabitur, à Vitebska 15. milliaribus abest.

Suras. *Suras*, castrũ inter Dunam, Casplã & Surascã situm, à VVitebska 8. milliarib. Moschoviam versus procedendo.

Vla. *Vla* à VVitebska 14. milliar. distat. Arx est sita in conflictu Vlæ (à qua nomen habet) & Dunæ fluviorum, à Moschovitis olim fundata possessaq;, & à Polonis sæpiùs, frustra tamẽ tentata. Posteà à Duce Rom. Sangus Kovvicz inopinata irruptione capta, exustaq;, & à Polonis restaurata.

Turovv-

Turovvla, castrum Moschorum ad fluvium ejusdem nominis,& Dunam munitissimè sita ,à Poloczka 3. milliaribus abest. *Turovvla.*

Susza, arx Moschorum ad laeum ejusdem nominis: Moschovitis Copia dicitur. *Susza.*

Czasniki, castrum & oppidum ligneum, ad fluvium Vlam situm, à Susza 4. milliar. abest. *Czasniki.*

Sienno, arx cum oppido à Czasniki 6. milliar. abest. *Sienno.*

Leplo arx & civitas benè munita, in lacu quasi peninsula condita, à Czasniki 7. milliarib. abest. *Leplo.*

Ciotcza munitio ad lacum ejusdem nominis. *Ciotcza.*

Crassne, arx Moschovitica, à Ciotcza 1. milliari sita. *Crassne.*

VVoroniec, castrum cum oppido ad Vsacram fluvium situm, à Poloczka 3. milliar. *VVoroniec.*

Strzyzovv, munitio ad lacum ingentem sita. *Strzyzovv.*

Poloczko, olim civitas lignea, amplissima, stipitibus septisq; ligneis circundata, ad Dvvinam fluvium condita, arcem ligneam naturâ & opportunitate loci munitissimã, turribus & propugnaculis firmatam habet, quam ab una parte VVina, ab altera Polata, à qua civitas nomen sortitur, præterfluit. Milites in ea præsidiarii à Rege Poloniæ frequenter asservabantur, cives & mercatores in ea ditissimi erant; Sed anno Domini M. D. LXII. Ioannes Basiliades Magnus Dux Moschoviæ, eam vi, tormentis bellicis admotis, strenua oppugnatione, obsidium verò indiligenti & oscitanti defensione in ditionem suam redegit: Polonisque præsidiariis liberè demissis, Lithvanos & Ruthenos civitatis incolas, cæterosq; qui illuc velut ad asylum confugerant, in Moschoviam vinctos adduxit, *Poloczko.*

præda m-

prædamq; dictu incredibilem auri & argenti illinc asportavit. Habebat & olim sui juris principem, & pro Ducatu amplissimo computabatur, nunc ejus titulo prædictus Princeps Moschoviæ utitur.

Vsacza. *Vsacza*, munitio ad fluvium ejusdem nominis & Dunam sita, à Poloczka 3. milliaribus distat.

Disna. *Disna*, arx ampla, vallo forti & inexcusso circundata, rebusq; bellicis apprimè munita; Disna & Duna fluvio opportunè circumluitur. Civitas quoque inter eosdem fluvios vallo stipitibusque præacutis & propugnaculis munita, à Poloczka 6. à Vilna 40. milliaribus distat.

Drissa. *Drissa*, arx cum oppido circumsepto, ad fluvium ejusdem nominis, & Dunam, 6. milliaribus à Disna sita.

Druha. *Druha*, munitio cum oppido, ad ejusdem nominis fluvium & Dunam; à Drissa 6. milliaribus abest.

SAMOGITHIAE DVCATVS.

Caunia. *Caunia*, celebris ob Medonem, qui ibi conficitur, excellentissimus. Hîc residet Zarosta, ita vocant gubernatorem suum, qui officii id genus toto vitæ tempore administrat.

SVDAVIA PRVSSIAE DVCATVS I.

Luptavensis. *Luptavensis* territorii septem pagi supersunt: reliquum universum devastatum est.

SAMBIA DVCATVS PRVSSIÆ II.

Lebenicht. *Lebenicht* extructa est anno Christi M.CC.LVI.

Kneybach. *Kneybach* extructa anno Christi M.CCC.XXC.

Regio-

Regiomontum, cum castro & antiqua, ut vocant, civitate, extructum est anno Christi M.CC.LX. *Regiomontũ.*

Fischusia, anno Christi M.CC.LXIX. extructa. *Fischusia.*

Lechstet, extructa anno M.CC.LXXXIX. *Lecstet.*

Mulmelburgia, condita an. Domini M.CC.LXXIX. *Mulmelburgia.*

NATANGIA DVCATVS PRVSSIÆ III.

Valdonia civitas	conditæ sunt an. Domini	1256.
Giravia civitas		1326.
Cintia oppidum		1313.
Creneburga civitas cum arce		1253.
Heiligenbeil oppidum		1301.
Fridlandia civitas		1312.
Schippenbeilia civitas		1319.
Brandenburga oppidũ cũ arce		1362.
Balga arx		1239.
Dammovia		1400.

NADROVIA PROVINCIA PRVSSIÆ IIII.

Nadroviæ supersunt aliquod casæ & tiguria tantùm, in quibus piscatores habitant.

SLAVONIA DVCATVS PRVSSIÆ V.

Ragneta	1253.
Tilsa	1289.
Renum	1276.
Liccovia	1273.
Salavia	1385.
Labia	1258.
Tapia	1255.
Vintburgia	1409.
Christater der	1253.
Baytia	1338.
Cestia	1185.
Norbeitia	1381.
Vonsdorf	1391.
Angenburgia	1412.
Dringofordia	1403.

hæ munitiones partim civitates, partim oppida, & arces, extructæ sunt à fratribus Crucigeris anno Domini

BARTONIA DVCATVS PRVSSIÆ VI.

Nordenburga	1505.
Iohansburga	1268.
Iurgburga	1259.
Inserburga	1342.
Richteverder	1396.
Bartonia	1365.
Rhenum	1375.

hæ munitiones partim civitates, partim oppida & arces, extructæ sunt à Crucigeris anno Domini

GALIN-

GALINDIA REGIO PRVSSIAE VII.

Orteleburgum, caſtellum	anni inſtaurationis eorum	1366.
Raſtenburgum, oppidum		1329.
Neyburgum, arx & oppid.		1238.
Paſſenhumia, oppidum		1388.
Dreſchlovia, arx & oppidũ		1338.
Lucia, caſtellum		1348.
Lucenburgia, oppidum		1349.

VARMIA ſive VVARMELANDIA, REGIO PRVSSIÆ VIII.

Reſſel, arx & civitas	his annis ſunt extructæ	1337.
Streburg, arx		1348.
Bichoffſtein, civitas		1325.
VVartenburga, civitas		1325.
Allenſtein, arx & civitas		1367.
Melſatia, arx & civitas		1326.
Helsberga, arx & civitas		1320.
Vermeditum, arx & civitas		1316.
Guſtadia, civitas		1326.

HOGERLANDIA REGIO PRVSSIÆ IX.

Brandenburgũ caſtr. & op.	extructa ſunt anno Domini	1279.
Tolkiemit, oppidum		1365.
Munhuſia, caſtellum		1365.
Scharpovia, prædium		1400.

Elbinga, civitas inſignis ad oſtia Albis fluvii in littore maris ſumptuoſiſſimè & magnificentiſſimè extructa. Hæc ſplendidis civium opib. & mercatorum divitum fre- *Elbinga.*

quentia, claram ſpectabilemque ſe reddit. Ejus titulo Rex Poloniæ ſcribens ſe Dominum terræ Elbingenſis, maximè in privilegiis utitur. Caſtrum quidem Elbingenſe conſtructum eſt anno Chriſti M. CC. XXXVII. Civitas verò M. CC. XXXIX.

CVLMINA DVCATVS PRVSSIÆ X.

Culmina, civitas ampla		1223.
VVentslavia, arx		1215.
Aldusia, caſtrum		1238.
Geandentz, arx & civitas		1299.
Gugeleburga civitas		1230.
Schonſe, arx cū civitate		1305.
Stesburga, arx & civitas		1285.
Bartonia, arx		1346.
Neumarckt. civitas		1325.
Rogosna, arx	erectæ ſunt an. hiſce	1293.
Colmenſe, civitas		1251.
Papavia, arx		1375.
Fridek, arx		1331.
Lipno, arx		1319.
Leſna, civitas		1328.
Golba, arx & civitas		1300.
Luben, arx cum civitate		1233.
Reden, civitas cum arce		1233.
Bergelavia arx		1305.
Lautergurgia, arx		1301.

Turunia. *Turunia*, arx cum civitate ampliſſima, Emporio clara, ad Viſtulam an. Domini M. CC. XXXV. conſtructa.

POME-

POMESANIA REGIO PRVSSIÆ XI.

Marienburgum, civitas ampla, anno Domini M. C C C. II. extructa eſt, arx verò anno M. C C. LXXXI. à fratrib. Teutonicis erecta, ſub Magiſtro ordinis Comite Heldrovienſi, naturâ loci munitiſſima, valloq; fortiſſimo, ac foſſa profundâ cingitur, muro, propugnaculis & comeatu copioſo, apprimè firmata, Regis Poloniæ præſidiis tenetur. *Marienburgum.*

Neutichia, oppidum		1329.
Stum, arx cum civitate		1249.
Chriſtburga, arx & civitas		1255.
Preuſmarck, arx		1329.
Salfeld, civitas		1328.
Merinek, arx cum civitate		1290.
Holand, arx & civitas		1329.
Luhſtadia, civitas		1302.
Oſterrade, arx & civitas	hæ civitates	1270.
Roſenburga, arx & civitas	cum ſuis mu-	1298.
Marienwerder, arx & civitas	nitionib. ex-	1311.
Garneſia, civitas	tructæ ſunt	1328.
Germanica Eulovia, arx & civ.		1337.
Lebmulia, civitas		1337.
Hohenſtein civitas		1301.
Schonenberga, arx		1319.
Roſenbergia, civitas		1305.
Eulenburga, civitas		1299.
Neunburga, civitas & arx		1289.
Salavia, civitas & arx		1306.

MICHLOVIA REGIO PRVSSIAE XII.

Strasburga. *Strasburga*, civitas, ſola reliqua eſt in hac regione.

LEILANDIA ſive RIGENSIS LIVONIAE PROVINCIA.

Riga.

Riga. *Riga*, urbs celeberrima totius Livoniæ metropolis, muro fortiſſimo, propugnaculiſq; & turribus denſis, tormentis bellicis apprimè munitis, valloq; inexcuſſo tribus ordinibus tormentorum undiquaq; munita, foſſis duab⁹ ex utraque vallis parte circumdata, & ſtipitibus acutis circumſepta, rebus bellicis tormentis & commeatu copioſo militibuſq; ſtipendiariis pacis & belli tempore benè pro-

visa. Arcem quoq; benè munitam & omnibus necessariis provisam sibi adjunctam habet, in qua olim Magistri sedē habebāt, eam ante paucos annos Gothardus Kietler Dux Curlandiæ, Regis Poloniæ feudalis nomine Regio administravit, in civitatem tamen ipsam jus nullum habuit. Administratorem enim sive Capitaneum aliquem, cives sibi dominari (libertatē asserentes) non patiuntur, sed obedientiam & tributa Regi Poloniæ fideliter exhibent, ipsisq; civilib. legibus urbem administrant. Hanc urbem fluvius Dvvina ampliss. (ex severa Regione Russiæ Moschoviæ Duci subjecta ortus) una cum arce alluit, & duobus à Riga milliaribus in mare amplissimis ostiis exoneratur. Per hanc naves ex mari ad civitatem de ultramarinis regionibus, utpotè, Svvecia, Dania, Holsatia & cæteris remotis provinciis appellunt. Ex Russia quoque & Lithvonia cineres, asseres, ligna cæsa & levigata omnis generis ad naves fabricandas, frumentum quoq; grandi copia & cætera importantur. Magnum hac in urbe & celeberrimum est emporium: quamvis enim duobus milliaribus à mari distat, naves tamen omnigenæ facilimè de mari sub ipsa mœnia urbis veniunt & redeunt.

Dunamunt, arx inexpugnabilis, naturâ opportunitateq; loci mari adjacet, in ostiis Dvvinæ fluvii duob. à Riga milliaribus sita, præsidiisq; Polonicis munita, in ea omnes naves ex ultramarinis Regionibus venientes, merces theloneaq; persolvere coguntur. *Dunamunt.*

Blokaus, munitio inter Rigam & Dunamūt ad Dvvinam condita, in ea quoq; omnes naves excutiuntur: Hæ autem duæ arces Rigensibus maximè invisæ sunt. *Blokaus.*

Kircholm

Kircholm. *Kircholm*, arx murata, ad Dvvinam fluvium duobus milliaribus à Riga ſita, in Orientem procedendo.

Vxul. *Vxul*, arx deſolata, curia tamen in ea, ubi præfectus manet, extructa. A Kircholm duobus milliaribus abeſt. Crudelem illic quondam conflictum & hominum ſtragem inſignem cumulus oſſium ingens congeſtus teſtatur.

Lenvvard. *Lenvvard*, arx ab Vxul quatuor milliaribus ad Dvvinam ſita.

Aſcherad. *Aſcherad*, olim Palatinatus: arx ad Dvvinam munita, Moſchovitæq; ab ea aliquoties repulſi ſunt; 4. milliaribus à Lenvvard abeſt.

Dunemborg. *Dunemborg*, arx ad Dvvinam munitiſſimè ſita; commendator ei olim Magiſtri nomine præſidebat.

Segevvolt, *Segevvolt*, arx & civitas olim ordinis Marſchalci primi à Magiſtro propria erat.

Kokenhaus. *Kokenhaus*, arx & civitas naturâ & opportunitate loci munitiſſima, ad Dvvinam fluvium ſita, cæterarum Archiepiſcopi arcium principalis.

Smilten. *Smilten*, arx à Muſchovitis deſolata.

Sancel. *Sancel*, arx apprimè munitiſſima mari adhærens, ad Archidiaconatum Rigenſem quondam pertinebat.

Derpt. *Derpt*, ſive Topatum, ſive Debet, inſignis urbs Epiſcopalis, & arx in colle munitiſſima urbi impendens. Hæc anno Domini M. D. L V I I. ab exercitu Moſchorum Ducis violenta oppugnatione cum tota circumjacenti provincia capta eſt.

Habſel. *Habſel*, arx principalis cum civitate, in qua eſt Eccleſia cathedralis, eam Rex Svvetiæ vi ad deditionem coëgit.

Lode. *Lode*, arx munita, quam Dux Curlandiæ Crotardus

Ketler à Svvetensium impetu nuper defenderat, & aliquot eis grandia tormenta ademerat, sed postea ab eisdem capta est.

Lehal, castrum & civitas, in qua est insigne Virginum monasterium, nunc præsidiis Svvetensium tenetur. *Lehal.*

Eiczkel, arx à Moschovitis exusta, & desolata est. *Eiczkel.*

Verder, arx munitissima ad fluvium Zundam sita, ab ipsis Cruciferis Livaniensibus destructa & demolita est. *Verder.*

CVRLANDIA REGIO.

Vinda, arx cum civitate, Polonis *Kieß* dicitur, in ea Magistri sedem suam habuerunt, & Comitia conventionesq; celebrare soliti erant, nunc Polonis pręsidiis tenetur. *Vinda.*

Goldingen, arx & civitas cum districtu amplo. *Goldingen.*

Grubin, arx cum præfectura ditissima. *Grubin.*

SEMIGALIA DVCATVS.

Soleburg, arx & præfectura; civitates in hoc Ducatu nullæ. *Soleburg.*

ESTLANDIA DVCATVS.

Felin, arx & civitas munitissima unà cum ultimo Magistro Livoniæ VVilhelmo Furstenberg feudali Regis Poloniæ, à propriis militibus stipendiariis Germanis Moschorum Duci dolosè prodita est, civitas ipsa exusta, arx verò præsidiis Moschoviticis munita, unaque cum districtu sive Palatinatu Moschorum Duci subest. Magister verò in ea captus, Moschoviam adductus, in vinculis spiritum exhalavit, atq; hunc extremum exitum Magistri Livonenses habuêre. *Felin.*

Lais, arx à Moscho occupata est. *Lais.*

Tarnest. *Tarnest* sive Taurus, arx munitissima, præsidiisq; Moschoviticis provisa à Litvanis, Duce exercitus illustri & magnifico D. Nicolao Radzivvil, Palatino Vilnensi, pulveribus bombardariis suppositis ejecta, & cum Muschovitis à vi & impetu pulveris volantibus, eversa est. Hac autem arce expugnata & exusta Lithvani quibusdam Moschorum abductis, quibusdam occisis, velut Tartari arce desolatè relicta, & non occupata nec munita, (quæ facilè instaurari potuit) cum spoliis tormentisque & cæteri supellectili ablata, discesserunt, Anno Domini M. D. LXI. Iulii ultima.

Operpal. *Operpal*, arcem exercitus Regis Poloniæ exussit & desolavit.

VIRLANDIA.

Nerva. *Nerva*, arx & civitas insignis munitissimaq; ad fluvium ejusdem nominis sita, ex adverso in altera ripa arcem à Moscho erectam Ivanovv Gorod dictam habet, atq; fluvius prædictus Nerva has arces interfluens Moschorum & Livoniensium olim dissimitabat imperium.

Tolczburg. *Tolczburg*, arx ad sinum maris Baltici, inter Nervam & Revaliam civitates æquali distantia sita.

VVesenburg. *VVesenburg*, arx & capitaneatus.

Bercholm. *Bercholm*, olim arx Episcopi Revaliensis erat.

HARIA PROVINCIA.

Revalia. *Revalia* urbs celebris, cum arce munitissima, ad sinum maris Baltici condita est. Sede Episcopali clara, sub Rege Poloniæ à Sueciæ Regis exercitu occupata. Monetam Revalienses propriam quadrangularem cudunt.

Badis, castrum & monasterium insigne, Svvetenses inopinata irruptione ceperunt. *Badis.*

Fegveur, arx olim Episcopi Revaliensis, à Moschorum Duce expugnata nunc tenetur. *Fegfeur.*

GERVENLANDIA DVCATVS.

VVitenstein, arx est principalis: eam sub Rege Poloniæ Suetensium Rex occupavit, Bialikamien, id est, albus lapis Polonis dictus. *VVitenstein.*

MOSCHOVIA MAGNVS DVCATVS.

Moschovia, civitas orientem versus multum perecta est, tota lignea, satisq; ampla, quæ procul spectantibus amplior, quàm reipsa sit, apparet, nam horti, areæq; in qualibet domo, & plateæ spatiosæ, magnam civitatis amplitudinem dilationemq; præbent. Hocq; modo civitas ingens & supra modum ampla videtur. Deniq; trans fluvium Basilius avus moderni Principis pro satellitibus suis cæterisq; extraneis, Polonis videlicet, Germanis & Lithvanis, (qui à natura Bacchum sequuntur) oppidum Nalevvki dictum (quod cognomen ab infundendis poculis habet) extruxit. Hujus urbis tam vasta magnitudo facit, ut nullo certo termino, muro, fossa, propugnaculis fine fine muniri possit, plateæ tamen quibusdam in locis trabibus transversim positis obstruuntur, adhibitisq; custodibus ad primam noctis facem ita obfirmantur, ut nemini aditus in eam pateat. Tamq; admodum lutosa, cœnosa est, ut in plateis pontes passim necessariò extructi sint. Nunc tamen vallo de terra, ut audivi, circumducitur. Arces muratæ duæ amplissimæ in simul civitatis formam re- *Moschovia.*

ferentes; quarum una Kitaigorod, altera Bolsigorod gentiliter appellatur, quas ab una parte Moschava fluvius, ab altera Neglinna, in qua Molendina plurima sunt, præterfluit. Ecclesiæ Divorum lapideæ & ligneæ, adeoq; nobilium & magnatum in ea frequentes sunt. Vltra Neglinnam verò in agro Narbat dicto, ab arce ad sagittæ jactum, Ioannes Basiliades curiam amplissimam anno Domini M.D.LXV. extruxit, quæ Opriczna, id est, seorsiva habitatio dicitur, ubi ipse princeps cum satellitum suorum, virorum ex robustissimis delectorum numerosa manu moratur, quos ille ad tutelam sui, perinde ut Turca Ianiczaros fovet, vigintiq; ferè millia superant, ex his major pars Scloppetariorum cum bombardis longioribus, reliqui cum frameis, arcubusq; & lanceis loricis armati incedunt. Cæterùm urbem ipsam Moskvvam cum utraq; arce Tartari Præcopenses funditus exusserunt anno Domini M.D. LXXI. mense Majo, ipso die Ascensionis Dominicæ, ubi ingens & innumerabilis multitudo populi in urbe & arce flamma fumoq; suffocata & cõbusta est, paucis fuga elapsis, & una duntaxat arx Kitvigorod vix defensa est, magnamq; captivitatem Tartari inde abduxerunt.

VOLODIMIRIA DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Volodimiria.

Volodimiria, civitas magna, cum suo Ducatu, cujus titulum Princeps Moschoviæ sibi vendicat, castrum ligneum sibi conjunctum habet, distatq; 36. milliaribus Polonicis à Moschovia, Orientem versus. Hujus Provinciæ ager adeò fertilis est, ut ex uno tritici modio sæpè 20. modii, interdum 25. proveniant. Hæc Volodimiria à tempore

Volo-

Volodimiri totius Russiæ Monarchæ, qui eam condidit, & à nomine suo appellavit, totius Russiæ Metropolis erat, ad Ioannem usque Danielis filium, Magnum Moschoviæ Ducem, qui inde sedem in Moschoviam transtulit.

NOVOGRODIA INFERIOR DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Novogrodia, inferior civitas ampla & lignea, à qua & Regio ipsa nomen accepit; sita autẽ est ad VVolgæ & Occæ fluviorum celeberrimorum confluxum. Castrum quoque civitati huic adhæret, quod Basilius Dux Moschoviæ ex lapide in scopulo construxit; Distat verò Novogrodia inferior à Moschovia 100. milliaribus Polonicis. Hæc autem civitas terminum Christianæ religionis facit. *Novogrodia.*

RHEZAN DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Rhezan, civitas lignea, ad ripam Occæ fluvii sita est, & non procul ab hac civitate Occa fluvius insulam facit, quæ Strup dicitur. Magnus Ducatus olim circa hanc insulam erat, cujus princeps nemini obtemperabat: Sed nunc hic Ducatus funditùs extinctus est. *Rhezan.*

Corsira, in ripa Occæ fluminis, oppidum ligneum, à Rhezan 28. milliaribus distans. Habebat olim Dominum sui iuris; Sed nunc in ditionem Magni Moschoviæ Ducis redactum est. *Corsira.*

Tulla oppidum ligneum, 40. ferè milliaribus Polonicis à Rhezan distat, à Moschovia ferè in meridiem 26. estq; hoc ultimum oppidum à Campestria deserta, in quo Basilius Ioannis pater castrum ex lapide construxit, quod *Tulla.*

fluvius ejusdem nominis præterlabitur. Vppa verò alius fluvius ab ortu castrum alluit, Tullæq; fluvio junctus, Occæ supra Vorolin 20. ferè milliaribus commiscetur. Hoc autem oppidum Tulla cum suo territorio ad Basilii usque tempora proprium principem hæreditarium habebat.

Odoyovv. *Odoyovv*, castrum ad Tullæ & Vppæ fluviorum ostia, ubi in Occam exonerantur, situm est.

Coluga. *Coluga*, oppidum & castrum ligneum, ad Occam fluvium, 36. milliaribus Polonicis à Moschovia abest: ibi quotannis præsidia contra incursiones Tartarorum statuere solet Magnus Dux Moschoviæ.

VOROTIN DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Vorotin. *Vorotin*, civitas & arx, ad Occam fluvium sita, distat 3. milliaribus à Coluga.

SEVERIA DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Novogrod. *Novogrod Sievvierski*, civitas & arx lignea, in qua olim sedes Ducum Securiensium erat, distat à Potivolu & Starodub civitatibus ab una 18. ab altera 14. milliaribus. ad hanc civitatem à Moschovia extrorsum meridiem versus per Colugam Verotiniam, Serensko & Bransko 150. milliaribus pervenitur.

Czernigovv. *Czernigovv*, arx & oppidum 30. milliaribus à Kiovia distat.

Potivolum. *Potivolum*, arx & civitas lignea, à Moschovia 140. milliaribus Polonicis, à Kiovia verò 60. distat. Hæc ultra sylvam magnam, quæ 24. milliaribus in latitudinem protenditur, sita est.

SMOLENSKO DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Smolensko civitas ingens, ad Boristenem fluvium sita, arcem ex roboribus ædificatam in ulterioris fluminis ripa habet, in qua plurima ædificia lignea in formam civitatis extructa sunt. Hanc ex una parte Boristenes fluvius alluit, ex altera verò fossis profundis stipitibusque acutis munitur, in medio autem arcis templum D. Virginis in scopulo conditum est. Hanc civitatem & arcem Basilius Magnus Moschoviæ Dux sæpiùs & gravissimè oppugnabat, nunquam tamen vi eam capere potuit, donec Michaël Glinsko ex Principum Russiæ nobili stemmate & familia ortus (qui quondam summam rerum apud Alexandrum Regem Poloniæ in magno Ducatu tenebat) ad prædictum Basilium (seditione in Lithvania excitata, regnante Rege Poloniæ) profugit, & arcem Smolensko denuò cum ingentibus Moschorum copiis acerrimè obsedit, quam tormentis bellicis obstinatè, sed frustra, oppugnabat, & cùm eam vi capere non posset, præfectis militum largitionibus corruptis, per deditionem arce cum civitate potitus est, atque hoc tempore in potestate Magni Ducis Moschoviæ perseverat. Civitas ipsa in valle sita est, collibus undiq; & sylvis vastissimis (ex quibus pellium diversarum multitudo provenit) cingitur. Distat autem Smolensko à Moschovia 80. milliaribus Polonicis. *Smolensko.*

Drobobus, à Moschovia 72. milliaribus, à Smolensko 18. distat, ad Boristenem cum oppido ejusdem nominis sita est. *Drobobus.*

Hugra, fluvius profundus & lutosus, non longè à *Hugra.*

Drohobus in sylva quadam oritur, & inter Colugam & Vorotiniam Occam influit. Hic autem fluvius Moschorum & Lithvanorum Dominum quondam dislimitabat.

VViezma. *VViezma*, castrum & oppidum ligneum, ad fluvium ejusdem nominis extructum est, qui haud procul inde in Boristenem ingreditur. Distatq; à Moschovia 6. milliaribus, à Mosaysko 26 à Drohobus 18.

Mozaysko. *Mozaysko*, castrum & oppidum ligneum, à Moschovia 18. milliaribus meridiem versus distat, à VViezma 26. ibi Princeps nonnuquam Oratores diversorum Principum excipere solet, venationemq; ibidem quotannis exercet, nam ibi supra modum leporum, præcipuè alborum magna copia est. Olgerdus ille & Vitoldus Magni Duces Lithvaniæ (quibus non extitit ex Lithvaniæ Ducibus bellicosior alter) fines Lithvaniæ 6. milliaribus ultra Mozaysko posuerant.

BIELSKIA DVCATVS RVSSIAE.

Biela. *Biela*, civitas cum castro, ad fluvium Obscha in vastis sylvis sita est, distatq; à Moschovia 60. milliaribus Polonicis, à Smolensko verò 36.

RESCHOVIA DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Rschovva. *Rschovva*, civitas & arx lignea, ad Volgæ ripam sita est. Distat autem à Moschovia occidentem versus 23. milliaribus.

VVoloczk. *VVoloczk*, civitas & arx lignea, occidentem æquinoctialem versus 24. milliaribus à Moschovia distat, à Mozaysko 12. à Tvveria 20.

VVyelikyeluki, arx & civitas magna lignea, à Moſchovia 140. miliaribus à Novogrodia magna, à Poloczko 36. diſtat, eam Lovat fluvius præterfluit. *VVyelikyeluki.*

Toropyecz, arx & civitas, à VVielikyeluki 15. miliar. diſtat, ad confinia Lithvaniæ, Ducatum Smolenſienſem attingens, ſita; Hæc autem arx Toropyecz cum cæteris ſibi adjacentibus, videlicet Drohobus, Biela & Brensko, cum bona Severenſis Ducatus parte, uno tempore per deditionem in Magni Ducatus Moſchoviæ Ioannis Baſilii poteſtatem devenerunt, ſub Alexandro Rege Poloniæ Magnoque Duce Lithvaniæ. *Toropyecz.*

TVVER DVCATVS MOSCHOVIAE.

Tvver, civitas occidentem æſtualem verſus, quam VVolga fluvius interlabitur, in altera autem VVolgæ ripa caſtrum ligneum ſibi cõjunctum habet, ex cujus oppoſito Tvverka fluvius VVolgam influit. Hæc civitas argenteam monetam propriam habet, quæ valore Moſchviticæ æquatur. *Tvver.*

Terſak, oppidum 10. miliaribus Polonicis à Tvveria abeſt. Hujus olim dimidia pars Novogrodienſi, altera Tvverenſi Ducatui ſubjacebat. *Terſak.*

PSKOVIA DVCATVS MOSCHOVIÆ.

Pſkovia, gentiliter *Pſkovv* dicta, civitas celebris eſt totius Regionis metropolis, ad lacum, Pskovva dictum, ſita, ex quo eiuſdem nominis fluvius emergit, ac mediam civitatem interfluit. Sola autem Pskovia in toto Moſchi imperio muro cincta eſt, quæ in 4. partes dividitur, & earum *Pskovia.*

singulæ suis mœnibus clauduntur. Distatq; hæc civitas occidentem versus à Novogrodia magna 36. miliar. à VVyelikyeluki & à Riga Livoniæ metropoli 60. Hanc civitatem Moschoviæ Dux proditione sacerdotum occupavit,, civibusque in Moschoviam abductis, & in eorum locum Moschovitis substitutis, libertatem Pskoviensium abductis,& in eorum locum Moschovitis substitutis,libertatem Pskoviensium,quàm strenuè multis annis propugnabant,prorsus diminuit,ejusq; titulum sibi usurpat.

NOVOGRODIA MAGNA, DVCATVS RVSSIÆ.

Novogrodia. *Novogrodia* magna, appellata gentiliter *Novvogrod VVyelki*. Eam VVolgovv fluvius navigabilis interfluit, qui ex Ilmen lacu supra civitatem emergens in alium lacum (Novogrodia magna interlapsa) Ladoga dictum exoneratur, 36. Polonicis miliar. emensis. Distat autẽ Novogrodia occidentem æstualem versus à Moschovia 120. miliarib. à Pskovia 36. ab Ivvano & Gorod & VVelikyeluki 40. In hac civitate erat olim quoddam idolũ Perum appellatum, hoc in loco quo nunc est monasterium, Perunskimonaster ab idolo eodem dictum. Hoc idolum à Novogrodiensib. præcipuè cultu latriæ adorabatur; habebat aũt formã hominis lapidem ignitum manu tenẽtis, similem fulmini. Nam Perũ Ruthenis & Polonis fulmen significat. In hujus laudem & honorẽ ignis ex quercubus, qui perpetuò die noctéq; arderet, cõstruebatur. Quod si negligentia ministrorũ ad hoc officiũ obeundum designatorẽ ignem extingui contingeret, tunc capitis pœna plectebantur. Currente anno Dom. M. CCCC. LXX. cũ Theophilus Archiepiscopus Novo-

gardiæ ſua auctoritate totam ditionem Novogardienſem gubernaret, Rege Poloniæ Caſimiro tūc temporis magni Ducis Lithvaniç tributa perſolvens, Ioan. Baſilii Moſchorū Dux, Nouogrodienſem Principatū, gravi acerrimoq; bello per ſeptem perpetuos annos preſſit, ipſamq; civitatem Novogardiam ſæpiùs obſtinatè oppugnabat. Tandem anno Dom. M. CCCC. LXXVII. ad fluvium, Scholana dictū, Novogrodienſes bello ſuperavit, eoſq; ad deditionem civitatis & totius Regionis compulit, & locum tenētem ſuum illis conſtituit. Cùm aūt nondum abſolutum ſe imperium in Novogardienſes habere intellexiſſet, auxilio prædicti Theoph. Archiepiſ. in Novogardiam armata manu venit, ſub prętextu religionis conſervandę, quaſi cives quoſdam à Ruthenico ritu ad Romanam Eccleſiam deficere volētes, cohibere propoſuiſſet: hacq; ſimulatione Novogardiā ingreſſus, incolas ad miſerrimam ſeruitutem redegit, cives mercatoreſq; omnes bonis omnib. (parte vnicuiq; quarta relicta) ſpoliavit, ipſumq; Archiepiſcopum proventibus, omniq; auro & argento privavit, & aliū Epiſcopū (parva duntaxat reddituū portione illi conceſſa) in locū ejus cōſtituit.

Ruſſa, oppidulum vetuſtiſſimum, olim antiqua Ruſſia, à Novogrodia 12. miliaribus diſtat, quod fluvius ſalſus præterfluit, quem incolæ foſſa ampla in modum lacus coërcent, indeque aquam per canales unuſquiſq; ad ſuas ædes deducunt, & ex ea ſal coquunt. *Ruſſa.*

Ivanovv Gorod, arx, quam Ioannes Baſiliades Moſchoviæ Dux (à quo & nomen accepit) ad ripam Nervę fluvii ex lapidibus ſectis extruxit. Diſtat à Novogrodia magna 40. miliarib. à Pskovia totidē. Iuxta hanc arcē eſt civitas lignea, *Ivanovv.*

Nerva à fluvio appellata, ubi Novogrodienses & P. konienses merces suas deponere solent. Est ibi quoq; ex adverso in altera ripa Livoniensium castrum & civitas, quod etiam ab eodem fluvio Nerva appellatur, atque hæc duo castra Nerva fluvius interfluens, Moschoviæ olim imperium à Livoniensi dislimitabat. Sed Ioannes Basiliades Princeps Moschoviæ Nerva arce Livoniensium cum cæteris potitus, ulteriùs fines suos promovit.

Iamma. *Iamma*, castrum 12. miliarib. ab Ivvanovv Gorod & Nerva situm est, ad Plusæ fluvii ostia septentrionem versus.

Coropogia. *Coropogia*, civitas & castrum ad fluvium ejusdem nominis sita, spatio 4. miliarium à Iamma distat.

CORRELIA PROVINCIA.

Landskrona. *Landskrona*, arx est insignis.

Monasterium quoddam Ruthenicum insigne in insula Solovvki, in quod mulieribus ingressus gravi sub pœna prohibetur.

DVVINA PROVINCIA.

Colmogara. *Colmogara*, castrum est in hac regione situm.

Dvvina. *Dvvina*, civitas in medio regionis sita est, celebris ob copiam pellium pretiosissimarum, quæ à vicinis populis eò feruntur.

Pinega. *Pinega*, in ipsis Dvvinæ ostiis conditum castrum est.

VSTIVGA REGIO.

Vstiug. *Vstiug*, civitas & arx (unde & regio nomen accepit) occurrit, ad fluvium Suchana condita: Distatq; à VVoloch da civitate 100. milliarib. à Bieleiezioro 140. Dicitur autem Vstiug ab Vstie, quod ostium Latinis sonat, & jug flu-

vio ex meridie in ſeptentrionem currente, ad cujus oſtia primò ſita erat, ſed poſteà propter loci opportunitatem ad dimidium miliare ſupra oſtia eius, ubi in Suchanam ingreditur, translata eſt, & antiquo nomine Vſtiug hucuſq; appellatur. Metropolis eſt, celebris ob pelles rabellinas.

VOLOCHDA PROVINCIA.

Volochda, civitas & arx naturâ loci munitiſſima, in qua Magnus Dux Moſchoviæ theſauri ſui partem tempore neceſſitatis condere ſolet; abeſt autem Iareslavv 50. Polonicis miliaribus, à Bieleiezioro 40. eam fluvius Volochda, in Septentrionem ex occidente fluens, præterlabitur, à quo civitas ipſa & provincia denominata eſt. *Volochda.*

BIELEIEZIORO DVCATVS RVSSIÆ.

Bieleiezioro, arx naturâ loci munitiſsima, inexpugnabiliſq;, in lacu ſita. In hac Princeps Moſchoviæ theſaurum ſuum recondere ſolet, illicque tempore neceſſitatis hoſtibus urgentibus, velut ad aſylum quoddam confugit, Abeſt autem Bieleiezioro à Moſchovia 100. miliaribus, à Novogrodia Magna totidem. *Bieleiezioro.*

IARISLAVIA DVCATVS.

Iarislavv, civitas & arx lignea, ampla, ad VVolgam fluvium ſita, 46. miliaribus à Moſchovia diſtat. *Iarislavv.*

ROSTÓVVIA DVCATVS.

Roſtovv, civitas & arx lignea. Regionis caput, in qua Archiepiſcopus ſedem ſuam habet, à Moſchovia 34. miliaribus diſtat. Sita autem eſt ad lacum quendam, ex quo Colorea fluvius emergit, & Iaroslovvia præterlapſa in VVolgam illabitur. *Roſtovv.*

Vgliz. *Vgliz* civitas cum castro ad VVolgam fluvium condita, distat à Moschovia 24. miliaribus, à Iareslovia 30.

Chlopigrod. *Chlopigrod*, civitas 2. miliaribus distat ab Vgliz, in ea celeberrimæ frequenter fiunt nundinæ, ad quas Sutenses, Livonienses, Rutheni, Lithvani, Tartari, & aliæ quàm plurimæ gentes confluunt, omnes verò tantum permutatione rerum utuntur.

Pereaslavv. *Pereaslavv*, civitas & castrum, ad lacum quendam à Septentrione in Orientem reflectente sita est, à Moschovia 24. à Rostovv 10. miliaribus distat. Iuxta hanc est lacus quidam, ex quo sal copiosè decoquitur.

SVSDALI DVCATVS RVSSIAE.

Susdali. *Susdali*, civitas & arx Episcopali sede clara, Rostovviæ & VVolodomiriæ adjacet.

Castromovv-gorod. *Castromovvgorod*, civitas cum castro, in confluxu Costroniæ & VVolgæ fluviorũ sita est, 20. miliar. à Iarislovvia, Orientẽ æstualem versus distat. *Galiez*, civitas & castrum in Moschovia in Orientem per Castromovvgorod euntibus, occurrit.

VIATHKA REGIO.

Orlo. *Orlo*, civitas 4. miliaribus infra Chilionoram sita est.

Sloboda. *Sloboda*, civitas ad Rheczicza fluvium sita, qui ex oriente fluens in fluvium Viathkam influit.

Cotelnicz. *Cotelnicz*, civitas ad eundem Rheczicza fluvium sita.

PERMIA REGIO.

Permia. *Permia*, civitas ad Vischorum fluvium sita, 15. miliar. inde emensis ad Cumam fluvium exoneratur.

SIBIOR PROVINCIA.

Civitates & castra hîc nulla sunt.

PETZORA REGIO.

Pusteieziorο,castrum & oppidum in ostiis Petzorę flu-vii situm. Pusteieziorο.

Papinovvgrod,castrum & oppidum ad eundem &Fo-ram fluvium situm. Papinovv-grod.

OBDORIA REGIO.

Obdi,oppidum ad fluvium Obdi dictum situm est. Obdi.

Calami,populi ab Obbi fluvio à parte sinistra ascendē do in campestribus degentes occurrunt. Calami.

Zolota Baba,id est,aurea anus,idolũ est Moschorũ an-tiquissimum,de lapide excisum, ad ostia Obbi fluvii situm. Zolota Baba.

CONDORA REGIO.

Civitates & castra hîc nulla sunt.

LVCOMORIA REGIO.

Hic nullę sunt ędes,sed homines in sylvis & cāpis habitāt.

LOPPIA REGIO.

Homines hujus Regionis in campestribus & sylvis degunt; Tuguriola tantùm habent, quæ corticibus arbo rum cespitibusq; tegunt.

CEREMISSI, MORDOVOTES, ET VA-CHINES POPVLI.

Homines hîc longe lateq; in vastis sylvis sine ullis ædibus habitant.

MOROVVA POPVLI.

Hîc populus in vastis sylvis degit.

CASAN TARTARIAE REGNVM.

Casan urbs,totius regni metropolis ad VVolgā fluvium & Cazannam(à qua nomen sortitur) in ulteriori ripa con-structa est. Arcem naturâ & oportunitate loci munitissimā habet,à Novogrodia inferiore 70. miliaribus distat. Anno Casan.

M. D.

M. D. XXIIII. die XV. Augusti Moschovitæ arcem incenderunt, intuenteq; Moschorum exercitu funditus exusta est. Attamen in tam facili occupandi castri occasione, Moschovitæ ad expugnandum oppugnandumq; castri cõbusti collem, ne accedere quidem audebant, Tartarosq; id denuò ædificantes non impediebant, atque ita deinde arx Tartarorum strenuâ opera Moschovitorumq; negligentia restaurata est. Paulò tamen pòst ab iisdem Moschovitis coacti sunt tributũ Moscho pendere. Posteà Casanenses mortuo Basilio iterum jugum Moschovitarum excusserunt, Ioannes tamen Basiliades post 7. annorum bella, iterum civitatem cum arce subegit, anno Christi M. D. LI.

NOHAICENSIVM TARTARORVM CAMpestrium Ducatus seu Horda.

Scharayczik. *Scharayczik*, civitas in Ducatu ejusdem nominis Hordæ Nohaicẽsium, ultra fluvium Volgam orientem versus.

Astrachan. *Astrachan*, civitas opulentissima, in qua emporium celeberrimũ est, ad ostia Volgæ fluvii sita. Hæc urbs unà cum regno anno Christi M. D. LIIII. à Ioanne Basiliade Moschorum Principe subacta. Ad hanc civitatem vnà cum regno occupandam Sultan Zelim imperator Turcarum invidiâ avaritiaq; prolatãdi imperii Tartarici ductus anno Domini M. D. LXIX. 20. Martii die ex Constantinopoli terra & mari exercitum ingentem Turcarum 25000. equitum & Ianiczarorum 3000. destinauit, navalis classis 150. Galeris & multis celocibus constabat. His demum omnes Hordæ Tartarorum Præcopensium ex mandato Imperatoris adjunctæ sunt 50000. equitum excedentes, sicque

junctis

junctis viribus longissimo eoq; periculosissimo campestri itinere, multis fluviis & paludibus superatis, ad Azoph pervenêrunt, omni commeatu prorsus consumpto. *Azoph* autem in ostiis Tanais fluvii Turcica arx sita est, ad Paludes Meotidis, posteà ad victum necessariis comparatis, omnis equitatus Turcicus & Tartaricus per Hordæ Tartarorum Nahaicensium & Circassorum quinq; montanorum tædiosissimo itinere sub Astrachan 5. Septemb. venerunt, 24. hebdomadis cum ineffabili famis & sitis angustia in via transactis, hebdomadam integram sub arce quicquam tẽtantes consumpserunt, aditum enim ad eam vasta VVolgæ circumluentis amplitudo prohibet. Intereà Moschovitarum aliquot millia aurora instante in navibus & celocibus Turcas & Tartaros inopinata excursione magno impetu Duce Serebenii adoriuntur, multitudineque eorum prostrata spoliis onusti armata manu incolumes in arcem redierunt: Tartarorum quoq; aliquot millia ad unum trucidaverunt, ut nemo ex illis euaserit, qui sub arcem pabuli acquirendi gratiâ superato fluvio Volga excurrerant. Navalis quoq; Turcarum ille exercitus 150. Galerarum tormenta magna, pulveres bombardarios commeatum, & alia belli expugnandiq; instrumenta vehens, cum adverso Tanai ab Azoph ad montem Perevvloka dictum, 2. ferè mensibus transactis veniret, navesque sive Galeros terra in instrumentis ad id pertinentibus per illum montem (qui miliaribus 7. à Tanai ad VVolgam fluvium magnum sub Astrachan fluentem distabat) transferre vellent, Moschovitarum 5000. illos adoriuntur, 6000. Turcarum prostratos, & spolia & instrumenta multa, jam in terra exposi-

ta abstulerunt,reliqui vix ad naves affugerunt: hujusmodi insperata clade accepta ad Azoph redire coacti sunt, undique eos Moschovitis persequentibus. In Azoph existentibus aliud infortunium accidit; pulveres enim tormentarii, quos in arce deposuerunt, igne forte adveniente, succensi sunt cum ingenti Turcarum & arcis damno, cæteri Constantinopolim potentes in paludibus Meotidis naufragio periêrunt: sed ad rem intermissam redeo. Tartari & Turcæ Astrachan frustrà cũ quotidiana diminutione suorum obsidẽtes,de navalis classis, in qua spes eorum recumbebat, perditione audientes, undiq; hostis imminentis famisq́;& sitis angustia pressi,coangustati &ad extrema redacti, 21. die Septemb. cum ingenti dedecore damnoq́; irresanibili absq; ullo Moschovitarũ detrimento obsidionem solvere coacti sunt. Ad Azoph 23. Octobr.die venerunt,5. hebdomadis in reditu, cum ineffabili periculosissimaque miseria, & intolerabili angustia transactis, per campestria enim desolata illis iter erat,ut nusquam pabulum acquirere & pro equis reficiendis poterint. Moschovita enim gramina omnia passim succenderant & aqua interdum quinque diebus integris carebant, omnesq́; ferè ex illo exercitu Turcico cum equis pariter fame & siti coangustati, miserè periêrunt: Quidam in paludibus Meotodis Constantinopolin repetentes aquis submersi sunt, ita vt 225000. equitum 3000.Ianiczarorum,& 150. Galeris amissis, vix 2000. Constantinopolin rediêrunt.

Schamachia. *Schamachia*,urbs Tartarorum ad mare Caspium condita, quæ ab Astrachan 6. dierum itinere abest, ab ea tota Regio sive Horda Schamachia nũcupatur; hanc Rex Per-

ſarum poſſidet. Incolæ autem hujus regionis texendis Sericeis veſtibus excellentiſſimi ſunt artifices.

CRIMSCII ſive PRAECOPSCZI TARTARI CAMPESTRES. REGNVM TAVRICÆ.

Azoph, civitas Turcis tributaria, ad Tanais fluvii oſtia ſita. *Azoph.*

Crym, civitas in campis deſertis, inter Catzam & Aſtrachan regna Tartarorum ſita, hæc Regum Tauricæ olim ſedes erat, à qua Crymsken nominabantur. *Crym.*

Præcop, civitas in Taurica Cherſoneſo, ſita eſt; ſonat autē Præcop lingua Slavinica foſſam vel perfoſſum quid; ſumpto nomine ab Iſthmo, qui ſpatio mille ducentorum paſſuum perfoſſus eſt. Hinc Reges Tauricæ hodie vocātur Præcopskn. *Præcop.*

Capha, civitas inſignis, olim urbs Theodoſia dicta, Genuenſium quondam juris fuit, ſita eſt in Tauricæ Cherſoneſi ea parte, quę ad pontum Euxinum vergit. Hanc civitatem emporium totius Aſię celeberrimum, Machometes Turcarum Imperator (expugnata Conſtantinopoli) 14. annorum ſpatio obſidione premens, proditione quorundam Genuenſium largitionibus corruptorum, ſibi ſubjugavit. *Capha.*

Oczakovv, caſtrū & civitas, in oſtijs Boriſthenis fluvii ad pontum Euxinum ſita, quem Tauricæ Rex ademptam Lithavię Ducibus cum Vitoldi tempore Lithvanorum colonia fuerit, tenet, Tartariq; Præcopenſes eam incolunt; Turcarum verò Imperatori nunc tributaria eſt, à Præcop civitate 40. milliaribus diſtat, ab Alba quæ Moncaſtro antiquis dicitur, urbe Valachiæ ad fluvii Tyræ oſtia ſita, totidem, à Curcas verò oppido ad Boriſtenem condito, *Oczakovv.*

40. Ab hac civitate Tartari eam incolentes Oczakovvsczi dicuntur. Hîc sæpè commorari solet Tauricæ Rex.

GROENLANDIA cum adjacentibus.

Alba. *Alba*, hic reperitur copia ingens butyri, piscium, & pellium.

S. Thomas. *S. Thomas*, monasterium est Dominicarum, situm ad radicem magni cujusdam montis, ubi fluvius calidus est miræ utilitatis, cum ejusdem ibi præstet usum, quem apud nos ignis.

ISLANDIA.

Ostrabort. *Ostrabort*, hûc apellunt naves plurimæ, ob maximam quantitatem piscium, qui ibi capiuntur optimi.

Schaboldin. *Schaboldin*, metropolis est Islandiæ, apud quam fluvii sunt naturæ omnino contrariæ, quorum alii abducunt aquam calidam, alii frigidam, alii amaram, alii dulcem.

FRISLANDIA.

Frislandia. *Frislandia*, civitas principalis est.

LAPPINA vel LAPPIA.

S. Andreas. *S. Andreas.* Hîc residet suffraganeus Archiepiscopi Vpsalensis.

GENTIA.

Ovichen. *Ovichen*, celebris est; hîc nundinæ sunt insignes, mense Majo, ad lacum tunc temporis ingelatum.

BIARMIA.

Starigur. *Starigur*, in locis mediterraneis sita est.

Nordamberg *Nordamberg*, civitas cum præsidio continuo contra Rutenos.

CIVITATVM PRAECIPVARVM TOTIVS ORBIS PARS SECVNDA.

NATOLIAE BELERBATVS.

Lgirum, civitas olim celebris ob templum Dianæ. *Algirum.*

Chalcedon, hodie Scutari, antiquitus frequentata ab Imperatoribus Græcis. *Chalcedon.*

Spiga, olim Zizigum, celebris insigni Echo, ubi Poëtæ fingebant Nympham conversam in saxum. *Spiga.*

Troja, hujus reliquiæ aut potius vestigia ab incolis ostenduntur. Hæc præ omnibus aliis à Poëtis fuit celebrata. Nec ulla celebris ferè reperitur civitas in Europa, quæ nobilitatis ergò originem suam non deducat à Troja, tanquam si ab ea orta esset omnis gloria universi mundi. *Troja.*

Smirna, civitas mercaturâ celebris: hæc licet à Barbaris sit habitata, tamen gloriatur de Homero tanquam suos cujus etiam sepulchrum cum Epitaphio Græcis literis descripto ostendunt. Civitas magni momenti. Hîc residet Sangiacus quidam. *Smirna.*

Siuriaſſer, Sangiacum habet. *Siuriaſſer.*

Figena, olim Ephesus, extructa ab Epheso, una ab Amazonibus, celebris templo Dianæ, in cujus ædificatione *Figena.*

laboravit tota Græcia 30. annis. Huic templo ob excellentiã Xerxes Rex pepercit, licet inimicus esset omnis religionis. Combustum tandẽ ab Crisistrato nominis propagandi gratia. Hic refugium erat insigne delinquẽtium, auctum posteà ab Alexandro Magno, ablatum verò ab Augusto. Celebris philosopho Heraclio, Parmenide Democrito, Pythagora, qui in hac civitate Philosophiam docuerunt.

Palatia. *Palatia*, civitas una ex maximis Natoliæ.

Melissus, antiquis *Miletus.* *Melissus*, antiquis *Miletus*, olim celebris atq; ex præstãtissimis Asię, quæ cùm citò præstantiam amitteret, præbuit occasionẽ proverbii hujus: *Fuerunt strenui olim Milesii.* Hic celebre fuit erectum templum Deæ Cereri. Hinc oriundus Thales Astrologus, Timotheus Musicus, Anaximãder Physicus, qui primi Philosophiã à Barbaris transtulerunt in Ioniam. Hic lana est præstantissima, ex qua tapetes omnes per Italiam Poloniam, &c. celebrari solent, parantur.

Cacavus, antiquis *Alicarnassus.* *Cacavus*, antiquis *Alicarnassus*, celebris olim propter sepulchrum Reginæ Artemisiæ, in honorem mariti Mausoli; cujus adhuc supersunt aliquæ reliquiæ. Patria est Herodoti Historiographi celeberrimi.

Tabia. *Tabia*, hic panni ejus, qui vocari solet *Tabi*, magna conficitur copia. *Gnidus.* *Gnidus*; hic celebre fuit Deæ Veneris templũ.

Fiscum. *Fiscum*, optimum habet portum, metropolis Brichię, antiquitus dictæ Litiæ.

Pergamum. *Pergamum*, hic Rex Attalus regnavit, qui primus dicitur Romanis prębuisse usum scribendi in membrana, cùm anteà scriberent in corticibus arborum, & tabulis cereis. Hinc quoq; oriundus Galenus Medicus celeberrimus.

Nicea. *Nicea*; Hic Turcæ disjecti sunt à Godefrido Bolionęo,

cùm ad Terram Sanctam recuperandam contenderet. Hic quoq; concilium fuit celebratum contra Arrium.

Beazar, hic fontes scaturiunt salsissimi. *Beazar.*

Angori; hic pannus, vocatus *Zammelot*, conficitur, præstantior, quàm in ullis aliis locis Orientalibus. *Angori.*

Magresia, hic residet Sangiacus. *Magresia.*

Cutea; olim *Iuliopolis*, caput Galatiæ. Hic residet Belerbeus Natoliæ, ad quem Turcarum Imperator mittit filios ad militarem artem exercitandam. *Cutea.*

Bursia, civitas, vicina monti Olympo, Metropolis Bytiniæ. Extructa ab Annibale ibi extante. Hic Turcę primùm constituerunt sceptrum sui imperii. Hic panni conficitur magna copia. Optima hic extructa Muschea in honorem Ottomanni I. Turcarum Imperatoris. *Bursia.*

Sinope, hic à Turcis maxima emitur æris copia, claraq; est ob Mitridatem, qui 22. norat linguas. *Sinope.*

Trapezuntium, hodie regitur à Sangiacco, olim princeps hujus loci usus est titulo Imperatoris. *Trapezuntium.*

Amasia, hic residet Belerbus hujus regionis: olim pręerat Metropolitanus quidam, utranq; potestatem habens ecclesiasticam & secularem. *Amasia.*

Tascia, celebris ob victoriam, quam contra Techellum Persam obtinuit Iunus Bascià. *Tascia.*

Toccatũ, *Suvas*, *Ianicum*, *Chormum* } civitates insignes sunt, quarum singulis præest Sangiaccus. *Toccatum. Suvas. Ianicum. Chormum.*

CARA-

CARAMANIAE BELERBATVS.

Satalia. *Satalia* civitas valdè illustris, intra sinum Attalicum. Hîc residet Sangiaccus, conficiunturq; tapetes excellentes.

Satalia antiqua. *Satalia* antiqua, juxta præcedentem reperitur, magna ex parte undis submersa.

Candelona. *Candelona*, ab aliis Scandaloro; hîç ante aliquot annos residebat Princeps Turcicus, ab Ottomanicis ejectus.

Curcum. *Curcum*, fortalitium est è regione Famagustæ.

Iazza. *Iazza*. Hîc residet Patriarcha Armænorum.

Cognum. *Cognum*, olim *Iconium*, metropolis Licaoniæ. Hic residet Belerbus hujus regionis, conficiunturq; tapetes ex lana tam excellentes, ut ex serico factæ videantur.

Laranda. *Laranda*, civitas satis illustris, in qua antequam ab Ottomanno destrueretur, residebat Princeps Caramaniæ. Sita est in monte Cortestani. Valdè munita.

Tarsus. *Tarsus*, hîc olim floruérunt studia: hanc quoque civitatem ornavit D. Paulus Apostolus.

Anchiola. *Anchiola*; hîc sepulchrum fuit Sardanapali ultimi Regis Assyriorum, cum Epitaphio, *Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas*: hodie reliquiæ civitatis tantum supersunt.

Tiana. *Tiana*, hujus etiam tantùm videntur reliquiæ: hîc natus est Apollonius Tianæus Philosophus & Magus.

ANADAVLIAE BELERBATVS.

Maras. *Maras*, olim Mœtica. Hîc residet Belerbus hujus regionis.

Adana. *Adana*, hîc sedem habet Sangiacus.

CYPRVS INSVLA.

Papphus. *Papphus*, hîc olim adorabatur Venus in forma umbi-

lici, atq; circumcirca non pluebat: quod Diabolicis illusionibus aſcribendum eſt.

Famaugusta, civitas magni momenti, portum habet optimum: Nec alius in tota inſula eſt præter hunc. Antiquitus dicta fuit *Salamina*. Hæc ſemper reſtitit per mare & per terras, viribus Turcarum tandem ob defectum munitionis coacta fuit ſeſe tradere Moſtafa eorum generali, qui cōtra pacta inſignem in hac civitate exercuit tyrannidem. *Famaugusta.*

Nicosia, in mediterraneo loco ſita: antequam à Turcis vaſtaretur, civitas fuit valdè illuſtris, & plena equitibus. *Nicosia.*

SYRIA hodie SORIA.

Soldina, olim *Seleucia Pieria*, non longè ſita à fluvio Farfaro, dicto Oronte. *Soldina.*

Tripolis; hîc reſidet Patriarcha Maronitarum: Emporium inſigne, ad quod omnes merces deferuntur ex Oriente, regitur à ſuo Sangiacco. *Tripolis.*

Barutti, civitas magnæ negociationis, hîc tempore Imperatorum Chriſtianorum, floruit ſtudium L L. Romanorum. Hîc quoq; S. Georgius interfecit Draconem. *Barutti.*

Sidon, celebris civitas apud antiquos, ob vitri artificium: Hîc Salvator mundi ſanavit filiam Cananeæ. *Sidon.*

Sor, olim *Tyrus*, antiquitus valdè celebris, inexpugnabilis penè erat, ut expertus eſt Alexander Magnus: Hic quoque tingebatur purpuræ ingens quantitas. Fuit Romanis fideliſſima, unde mæruit à Severo Imperatore priuilegium libertatis, inſtar civitatum Italiæ. *Sor* olim *Tyrus.*

Acris, olim *Ptolomais*, hic propter templum S. Sabbæ orta eſt lis inter Venetos & Genevenſes, quæ cauſa fuit, ut Mahumetani in hiſce regionibus dominatum acquirerent. *Acris.*

Tachia. *Tachia*, olim *Antiochia*, à Rege Antiocho, qui civitatem hanc post mortem Alexandri Magni restauravit, cùm anteà vocaretur *Reblata*, Hîc olim viguerunt studia Græca & Syriaca: Fuitq; civitas una ex maximis totius mundi. Hîc S. Petrus primùm sedem fixit, Hîc quoq; primum concilium celebratum. Hîc resident Patriarchæ duo, quibus obediunt multi Christiani Asiatici.

Aleppum. *Aleppum*, emporium excellens, ad quod omnes merces deferuntur, quæ Damascum advehi solebant: alluitur ramo uno fluvii Eufratis, quem eò adduxit quidam ex Sultanis eorum. Hodie hîc residet Bascia quidam.

Sardinalis. *Sardinalis*, à Christianis solis colitur. Hîc cum magna devotione invisitur imago B. Virginis, non tantùm à Christianis, sed etiam à Mauris; quia cùm exudet continuò liquor, is effectus producit admirabiles.

Damascus. *Damascus*, metropolis Syriæ, pulcherrima totius Orientis, antiquissima, hortis pulcherrimis cincta. Hîc residet hodie Belerbus, qui & huic regioni præest vnà cum Iudæa; antea regebatur à Calisis, atq; olim à Regibus Syriæ.

PALESTINA sive TERRA SANCTA.

Cesarea. *Cesarea*; hîc Angelus percussit Regem Herodem, & S. Petrus baptizavit Cornelium centurionem.

Zapphus. *Zapphus*, olim Ioppe portum habet insignem, ad quem appellunt peregrini, qui ex nostris regionibus proficiscuntur in Terram Sanctam. Hanc civitatem existimârunt nõnulli antiquorum fuisse primam totius mundi, sed falsò. Hîc olim adorabatur Dea Atargatæ in forma piscis, ideoque antiqui Syri non vescebantur piscibus. Hic etiam

Andro-

Andromeda filia expoſita fuiſſe traditur Orco marino, licet alii putent id factum fuiſſe in AEthyopia.

Aſcalon; hic Sampſon plurimos occidit homines. *Aſcalon.*

Gazara, reſtaurata eſt ab antiquis Perſis. Hic Sampſon noctu portu civitatis abſtulit. *Gazara.*

Sebaſte, caput Samariæ: hic propè civitatem peregrinis oſtenditur puteus Iacob, vbi Salvator noſter Samaritanam allocutus eſt. *Sebaſte.*

Neapolis, Hic concilium celeberrimum fuit tempore Regis Balduini. *Neapolis.*

Arcas, Hic fluvius Sabbatarius magnâ furiâ & ſtrepitu advexit 6 diebus continuis lapides, quieſcens ſolum modò in Sabbatho: qui curſus poſt Euangelium ceſſavit. *Arcas.*

Safet, civitas magnæ negociationis, à Iudæis habitata, qui ibi inceperunt optimos pannos conficere ex lana, quâ abundat hæc Regio. Nituntur quoque uſum antiquæ purpuræ, quæ tingebatur Tyri, invenire. *Safet.*

Tabaria, olim *Tyberias*, ad lacum, ubi Chriſtus Divinitatem ſuam oſtendit, ventis imperans. Hæc civitas à Selim II. data eſt matronæ cuidam Iudeæ, dictæ Gratiola, ad inhabitationem Iudæorum, ex locis diverſis. *Tabaria, olim Tyberias*

Naim; hic à mortuis reſuſcitavit Salvator noſter filium viduæ. *Naim.*

Seforum, hinc originem traxit S. Anna. *Seforum.*

Betſaida; hic Salvator mundi maximam multitudinem hominum pauculis panibus ſaturavit. *Betſaida.*

Candelara, hic erumpunt optimæ thermæ. *Candelara.*

Cafarnaum; hic plurima miracula fecit Salvator noſter. *Cafarnaum.*

Ebron. *Ebron*; hic antiqui patres elegerunt locum sepulturę; narratq; Binjamin, visitari ibi à Iudæis & Mahometanis sepulchrum Abrahami, supra quod nocte & die ardet lampas. Circa hanc civitatem Cain occidit fratrem suum Abel, unde adhuc terra ipsa rubedinem servat.

Hiericon. *Hiericon*, hujus muri ceciderunt ad sonum tubæ Iosuæ. Antiquis civitas fuit celebris ob pretiosissimum liquorem Balsamum.

Betulia. *Betulia*; hic Iudithe occidit Holofernem.

Nazareth. *Nazareth*; hic B. Virgo salutata ab Angelo, concepit verbum æternũ IESVM CHRISTVM, Salvatorem mundi.

Rama. *Rama*; hic maxima crudelitate occisi sunt pueri innocentes.

Bethlehem. *Bethlehem*; hic natus est Salvator mundi IESVS CHRISTVS æterni Dei filius, verus Deus & homo.

Betania. *Betania*, hic Lazarus quadrituanus à Salvatore nostro à mortuis resuscitatus.

Nicopolis, olim Emaus. *Nicopolis*, olim *Emaus*, ut volunt nonnulli; hic apparuit Christus in forma peregrini duobus discipulis.

Hierusalem.

Hierusalem. *Hierusalem*, hodie à Turcis vocatur *Gozum Berech*; Extructa putatur hæc civitas à Melchisedech. Celebris fuit olim ob Prophetas, Reges antiquos, Templum Salamonis, miracula plurima, quæ Deus ibi ostendit. Hodie hic visitur sepulchrum sanctum, in quo Salvator mundi sepultus fuit. Huc præter Hebræos & Mahumetanos Templum Salamonis aut potius Muscheam cujusdam Califæ visitantes, cõcurrunt omnis generis Christiani, uti Latini, Græci,

HIERVSALEM.

Armeni, Gregoriani, Nestoriani, Iacobitæ, Syri, Indi, Nubici & Abaſſini, quorum ſinguli ſuas hic habẽt capellas ſumptuosè extructas, vivunt autem Chriſtiani ſub tributo, quod Turcis pendunt quàm maximum ſingulis annis. Hic quoq; ſingulis annis in hebdomada Sancta magnum illud cernitur miraculum novi luminis, dum lampades, quæ ardebant, extinguuntur. Nam hora reſurrectionis Chriſti iterum omnes accenduntur, in ſacellis Chriſtianorum. Varia nomina habuit hæc civitas, inter quæ *Luza, Iebus, Salem, Hieruſalem, AElia.* Ruinam paſſa ab Aſſyriis, AEgyptiis, Chaldæis, Macedonibus, Romanis, Perſis & Saraçenis, à quibus cùm ultimò recuperata eſſet opera Godefridi Bulhonæi, conſtitutaq; caput regni; poſteà cepta fuit à Saladino Sultano Cayri; demum operâ Selini I. venit ad imperium Turcarum, non ſine ignominia Principum Chriſtianorum.

CHALDAEA.

Cuſa. *Cuſa*, à Mahumetis dicitur *Maſſalle.* Hic feſtivitatem Mahumeti celebrant, non legiſlatoris, ſed alterius, quem vocant Mohalim, hoc eſt, conſolatorem, cui offerunt quotannis unum equum ornatum auro & gemmis, tantâ pompa, ut majorem videre nõ ſit in toto orbe, credentem eum prophetam, atq; adhuc viventem.

Horco. *Horco*, anteà *Hur*; hic dicitur Abrahamus nolens adorare ignem, projectus in ardentem fornacem, unde illæſus per divinum miraculum egreſſus eſt.

Bagaded vel *Babyloniæ.*

Bagaded. *Bagaded*, reliquię ſunt antiquæ Babyloniæ, quã Turcę

vocant

vocant *Satyroi*; Hic turris illa excelsa à Memrot ædificari cœpta, confusio linguarum orta. Horti quoq; pensiles à Semirami extructi. Adeò autem fuit dives hæc civitas, ut Rex Persarum, postquam à Cyro subacta fuit, tantùm ex

hac sola civitate reciperet, quanti volebat tertia pars redituum ipsius Regni. Hic olim floruit Philosophia & Astrologia. Superata & capta fuit ab Alexandro Magno, posteà venit ad Parthos, hinc destructa à Persis, deinde 18. auri millionibus restaurata à Bugiafar Califa, inde expugnata ab Allao Tartaro, qui & ibi occidit Mustacem Monbilam ultimum Califam; Hodie hic residet quidam Bascia ex parte Turcarum, sed cum jurisdictione alterius cujusdam, qui sibi etiam arroget titulum Califæ.

DIARBECCÆ BELERBATVS sive MESOPOTAMIA.

Caramit, civitas magni momenti, olim habuit muros *Caramit.*

ex nigro

ex nigro lapide constructos, unde & illi nomen; posteà verò restaurati sunt à Solimanno lapidibus albis, Hæc civitas est valdè populosa, habitataq; à Christianis Græcis, Armænis, Nestorianis, Iacobitis, retinentque adhuc campanas in templis, quibus usi fuerunt à temporibus Balduini.

Madrin. *Madrin*, civitas magna, circuitum habens 4. milliarium, hodie subest suo Sangiacco, residetq; hic Patriarcha Chaldęorum, qui antea resedit Antiochiæ, cui subsunt prçlati quàm plurimi. Hi celebrant missam lingua Chaldæa, & in pane azimo aliquibus tantùm ceremoniis à Romana differentem. Hi non negant primatum pontificis Romani, sed quia subsunt infidelibus, tantumq; à nobis distant, ideò ei obedire non possunt. Hic quoque non raro residet Patriarcha Græciæ, qui etiam Damascum migrat sæpè, cui cum multis Episcopis obedit Metropolita Georgianorum.

Asencesa. *Asencesa*, ad ripam Tigri fluvii: hic residet Bolerbus, qui etiam sæpè migrat Caramit. Pontem habet valdè altum, ita ut quantuscunque sit viris, qui in imo pontis sit, appareat iis, qui in suprema pontis parte versantur, instar pygmæi.

Nisibin. *Nisibin*, forsan *Ninive*. Hic Ionas prædicavit destructionem civitatis. Antiquis longa scribitur fuisse dierum itinere. Iam castellum est exiguum.

Orsa. *Orsa*, civitas illustris, cum suo Sangiacco, vocata fuit *Carre*: Huc fugit Abraham fugiens ex Hur: Hic quoq; obiit M. Crassus, dum contra Parthos pugnaret. Hic Mauri extruxerunt Muscheam valdè pulchram, sub nomine Patriarchæ Abrahami. Prope hanc civitatem oritur fons, quem Mahometani vbique vocant aquam Abrahami, qui ab

Orientalibus dicitur omnes, qui cum devotione cum ingrediuntur, curare à febre: præterea & puteus ibi esse scribitur, qui à lepra curat eos, qui in die quinquies sese aqua ejus laverint.

Rochais, antiquitus *Edessa*, hîc olim regnavit Zenobia Regina. Rochais.

Sumiscasach, admirabile & totius orientis fortissimum habet castrum. Sumiscasach.

ARMENIA MAIOR sive TVRCOMANIA.

Eßechia, antiquis dicta *Artasata*, olim Metropolis. Essechia.

Van, anteà civitas ampla, posteà à Tartaris destructa, posteà ab iisdem suis inhabitata, deinde tributaria extitit Persis: hodie Turcis subest, ubi etiam insigne est cōtra Persas præsidium Turcarum, resideтque hîc Belerbus. Sita est prope paludem Martianam, in qua tempore Quadragesimæ magna est copia piscis Tarichii, qui siccatus ad diversas Orientis partes defertur; cùm reliqua parte anni nullus planè ibi reperiatur: quod consideratione non caret. Van.

Arminig, metropolis Armeniæ, habitata omninò à Christianis. Arminig.

ASSYRIA sive ARZIRI BELERBATVS.

Serta, ad ripam fluvii Tigris sita est. Serta.

Arzerum, metropolis est Assyriæ: hîc residet Belerbus hujus regionis, cui continua certatio cum Persarum Rege. Arzerum.

Arbella, hîc Darius victus fuit ab Alexandro Magno. Arbella.

Mosal, ad oram fluvii Tigris: hîc residet Patriarcha Nestorianorum, qui magnum habet dominium in India Mosal.

& Catalo, creatque ibi duos Metropolitanos aut Patriarchas cum pluribus Episcopis.

SERVIA sive MEDIA.

Baccu. *Baccu*, civitas maritima, unde nomen Mari Caspio, magnæ negociationis: hûc plurimę naves appellunt ex Media.

Servan. *Servan*, civitas insignis, in qua magna conficitur serici copia, quæ deinde per Rusciam dispergitur, & orientem ferè universum.

Sumachia. *Sumachia*, civitas valde celebris, metropolis Sumachiæ, quæ anteà habuit suum Principem peculiarem.

Soltania. *Soltania*, anteà *Trigrinocreta*; hîc pulcherrimum est Mahumetanorum templum (solent autem templa sua Moscheas appellare) unde propter ejus mirum ornatum non fuit à Tamurlano vastatum.

Arduin. *Arduin*, patria Ismaëlis Sophi.

Tabris. *Tabris*, corruptè dicitur *Tauris*, extructa ab Arsafat, in Oronte monte, posteà à Seleuco restaurata. Metropolis est Imperii Persarum. Olim vocata est *Echatana*. Hîc excellentissimi sunt omnium rerum artifices, unde Solimannus, cùm eam cepisset, bonam partem duxit Constantinopolim. Hîc palatium est Astibisti admirabile extructum à Rege Assambeo ad similitudinem antiquæ aulæ Cyri. In hac depicta sunt plurima gesta Regum Persiæ. Hæc enim gens à picturis non abstinet, unde etiam hîc vigent Mathematicæ disciplinæ. Hîc Rex Persarum Sophi dictus sedem suam figit.

Merent. *Merent*, civitas ampla, antequam à Tartaris esset vastata.

Arcadenò. *Arcadenò*; hujus incolæ magna ex parte sunt Armeni, & Christiani catholici.

Cuerche, hîc fons est qui lepram curare dicitur. *Cuerche.*

Strava, celebris civitas ob mercatorum copiam ex oriente cõcurrentium, tam Mahumetanorum, quàm Christianorum ex Moschovia, distrahiturq; hinc magna copia Serici per Tartariam & Russiam; Præterea & hic orizæ magna colligitur copia. *Strava.*

Nirmedon, ad fauces fluvii Tensi. *Nirmedon.*

Corazzan, *minor* anteà *Hircana*; hîc anteà proprius Rex sedem habuit qui à Sabba Tartarorum Imperatore disjectus movet bellum Regi Persarum à quo victus capite truncatus est. *Corazzan.*

GEORGIANO REGIO.

Tiflis, civitas non valdè remota à flumine Arais, qui navigabilis est, exoneraturq; in mare Bacû. *Tiflis.*

Bascapan, hîc solet residere Princeps, qui anteà Persæ nunc verò Turcæ est tributarius. *Bascapan.*

MENGRERIA sive COLCVS.

Alvati, civitas anteà magnæ negociationis. *Alvati.*

Fassum, ad fauces fluvii Fasi, celebris apud Poëtas per navigationem Iasonis, aureumq; vellus. *Fassum.*

CIRCASSIA.

Coppa, anteà *Rombite*, in hanc civitatem copia deferri solet mancipiorum venalium. *Coppa.*

Cromuchum, in mediterraneo loco situm est. *Cromuchum.*

ALBANIA sive ZVRIA.

Schamacha, hîc serici conficitur magna copia. *Schamacha.*

Derbent, olim *Alexandria*, jacet ad portas Cancaseas, quas alii non rectè vocaveré Caspias. *Derbent*, olim *Alexandria.*

ARABIA PETREA.

Catharinæ monasterium

Catharinæ monasterium in monte S. Synai, in hoc monachi sunt S. Basilii, qui singulis annis cum maxima devotione celebrant festum Gloriosæ virginis Catharinæ, ardentque continuò tredecim lampades ante altare. Hîc corpus quiescit hujus virginis.

Arach.

Arach, anteà dicta *Petra*: hîc adhuc aliquæ supersunt reliquiæ Christianorum à cingulo denominatorum.

Herorum.

Herorum, civitas olim magnæ negociationis, dũ floreret AEgyptus, celebris universò mundo, cùm undiq; ex oriente eò veherentur merces: sita est ad strictum Sues dictum.

ARABIA FOELIX.

Imbum.

Imbum, civitas magnæ negociationis, in qua exonerantur omnes merces, quæ Mecham vehuntur, tam ex occidente, quam ex oriente.

Medina.

Medina, à Mauris dicta *Talnabi*, quasi *Prophetæ civitas*, celebris apud Mahometanos, ratione fugæ & sepulchri Mahometis. Est autem Mahometis sepulchrum non in aëre suspensum (ut vulgò fabulantur) sed in terris catenis vinctum, ne forsan rapiatur ab aliquo. Non est autem in Mecha, ut communiter dicunt, Mahometi sepulchrum.

Danchali.

Danchali, prope hanc civitatem est mare arenosum sive fabulosum, juxta quod proficiscẽtes mercatores utuntur pixide nautica, tanquam si per mare periculosum proficiscũtur. Et revera patiuntur pericula plurima, debentq; supra camelos certis cistellis inclusi vehi, in quib. existentes aërem hauriunt per foraminula. Quod si ventos habeant adversos, submerguntur omnes homines arena.

Mecha, civitas illustris, magnæq; negociationis, templum & turrim habet Abrahamo attributum. Hîc aqua est Abezzazon, quam sanctam existimant, quia ex ea bibit Agar. Hanc civitatem sanctam existimant Mahometani, ideoq; à nullis nisi Mahometanis eam videre licet. Itaque Christianis aliisq; cujusq; religionis hominibus, etiam totam orientem peragrandi potestatem habentibus hanc civitatem ingredi est capitale. Lapis quoq; hîc ostenditur ab eorum Sartonibus, in qua dicitur Agar sedisse: atq; ab hoc fingunt lapide Mahometem volasse in Paradysum, ideoq; à multis peregrinis Mahometanis hæc visitur civitas. *Mecha.*

Sana, civitas non vulgaris est. *Sana.*

Damarcana civitas, aërem habet optimum, est ex pulcherrimis Arabiæ. *Damarcana.*

Zibitta, Regem habet proprium, qui hodie tributarius est Turcæ. *Zibitta.*

Adem, civitas, principem habuit proprium, qui per fraudē occisus est opera Solimanni Belerbi Cairensis, qui civitatē occupârat, cùm antea esset Lusitanorum: Hodie subest Motoar Regi de Hieman, qui eam cepit à Selim II. Hæc civitas clavis est hujus Orientis, magnaq; in ea mercatura aromatum & Zibetti. *Adem.*

Fartacum, regem habet proprium. *Fartacum.*

Calaiate, in regno Motoar, huc mercatores maximam ducunt quotannis multitudinem pro India. *Calaiate.*

Gubelchama, hîc residet Rex. *Gubelchama.*

Amansifilirina, proprium habet regem. *Amansifilirina.*

Alibinali, metropolis suæ regionis. *Alibinali.*

Moffa, civitas regia est. *Moffa.*

Lazzach. *Lazzach*, hîc magna negociatio equorum, & aquæ roſaceæ, quæ vehuntur in Indiam.

ARABIA DESERTA.

Baſſora. *Baſſora*, anteà Pergem habuit, Luſitanis tamen ſubje-ctum; Iam præſidium hîc habet Turca, cùm aliquot triremibus, quæ aliquando ad Ormus uſq; excurrunt.

CVSSESTAN, REGNVM CVSAE, olim Suſiana.

Saura. *Saura*, ſita ad ſinum Cenoſum.

Suſa. *Suſa*; hic olim hyberno tempore reſiderunt Reges Perſiæ.

Cuſa. *Cuſa*, hinc nomen regno impoſitum.

PERSIA.

Siras. *Siras*, anteà Perſepolis: Metropolis tam olim quàm hoc tempore ipſius Perſiæ; Hic reſidebat Perſiæ Princeps, quem Græci citra aliud adjunctum vocabant excellentiæ gratiâ τὸν βασιλέα. Hanc civitatem Alexander Magnus incendio deſtruxit; poſteà verò cùm eum facti pœnituiſſet, iterum eam ſecundum formam priſtinam reſtauravit. Maxima eſt omnium civitatum, quas hodie Mahometani in oriente poſſident: licet non tam ſit vaſta & ampla, quàm fuit olim, quando Perſæ ſtatuunt eam majorem Cayro: Hic arma militaria conficiuntur optima totius univerſi, cùm chalybem temperent certarum herbarum ſuccis excellentiſſimè. Hûc etiam appellit conductus carrorum ex Samarcandia vehentium Sericum, Muſcum, Rhabarbarum. Mulieres hîc ſunt pulcherrimę & delicatiſſimæ, maximeque pompoſæ; ideoque Perſæ affirmant Mahumetem

hûc nunquam venire voluisse, timens, se ad infernum descensurum, quod sciret, se à mulieribus abstinere nõ posse.

Chiminar; hic reperiuntur picturæ excellentissimæ, quæ videntur esse veteris testamenti. *Chiminar.*

Sava, metropolis suæ regionis. *Sava.*

Beschent, supra montem altissimum hic veluti in civitate Siracensi conficiuntur optima arma, & hinc adfertur certum genus ferri, quo argentum & aurum trahitur. *Beschent.*

Lara, suum habuit Melich, qui titulus est respondens ferè apud nos Marchioni. Licet hoc tempore proprium dicatur habere Regem. *Lara.*

CHIRMAIN sive CARMANIA.

Ormutz, in insula ejusdem nominis, antiquo idiomate Persico significat Dactylum. Hic solebat negociatio esse q̃ maxima ex Cina, ita ut inde aliquando X L. naves onustæ aromatibus sive speciebus medicamentisque. Qui Cinenses tunc temporis negociationem habebant totius Orientis; Neq; tamen hodie hæc civitas, quando Lusitaniæ Regi subjecta est, omninò ab antiqua negociatione defecit: Cùm Corazzones ex Cataio vehant hûc Rhabarbarum, & Muscum: Assyri hodie Azemi dicti, pannos sericeos quàm plurimos. Eracenses & Mauri omnia aromata & Drogas ex India. Lusitani demum Coralli & panni scarlati copiam magnam. Hinc dicunt Mahumetani, si mundus esset annulus, tunc Ormum fore ejus gemmam. Hic residet Dux belli, qui sinum Ormucensem tutatur ex parte Regis Lusitaniæ: Licet & ibi proprius sit Rex. *Ormutz.*

Chirmain. *Chirmain*: Hic maximi totius orbis conficiuntur, panni aurei & argentei. Prætereà dicti Scimitarre, quas Turcæ vocant Chirminas, apud Orientales in tanta æstimatione, ut eos ad pondus auri vendant. Olim dicta hæc civitas est Carmania: Principem habet potentem, sed subjectũ Persę.

Gadel. *Gadel*, una ex præcipuis civitatibus hujus tractus, magnæ negociationis, cùm omnes merces orientales hinc deferantur in Persiam.

Macran. *Macran*, Regem habet, sed Persæ subjectum.

Cobinam. *Cobinam*, hîc optima conficiuntur specula.

ERACH sive PARTHIA.

Iesdi. *Iesdi*, hîc magna conficitur Serici copia, ita ut toti ferè Orienti subministret illud. Imò affirmatur à quibusdam mercatoribus nullam transire diem totius anni, quò non elaborentur plures quàm libræ serici mille. Hinc Angli deferunt copiam magnam serici albi, quod præ sua tenuitate non potest alteri generi panni servire, quàm aureo & velis.

Hispaam. *Hispaam*, anteà *Hircatompile*, civitas principalis. Olim Regia fuit civitas, celebris ob plurimas portas. Huc cõcurrunt plurimi mercatores Droges & aromata deferentes ex India. Civitas hæc muros habet ex Creta, non valdè fortes, ideoque resistere bombardis (quorum usus ibi incipit) nequientes.

Gnerde. *Gnerde*, incolæ gloriantur, se originem habere ab Abrahamo Patriarcha.

IESSEL sive MARGIANA.

Saras. *Saras*, civitas magnę negociationis, sita ad latus fluvii Eufratis.

Indion,olim Alexandria Margiana, civitas pulcherrima. Huc misit Herodes Rex Parthorum Romanos quos captivos cepit quum M.Crassum bello superavit. Hodie hic viget mercatura,ita ut sit ex celeberrimis hujus tractus. Hic valdè colitur & potitur lingua Arabica, qua unà cum Chorazzanis mirè delectantur Iesselenses: licet ipsi idioma habeant peculiare. *Indion.*

Marum, vicinum paludi Ossianæ; hic Ismaël Sopsi contra Sabam Chan Regem Tartarorum insigni potitus est victoria;profligans eum cum toto exercitu. *Marum.*

CHORAZZAN olim BACTRA.

Chorazzan, ad fluvium Mesoram, diversa ab ea, cujus suprà meminimus. Dicta à populis Charazzanensibus, qui venientes ex Scythiæ regione dicta Chorazan Indiæ vicina,ante Tartaros subjugarunt magnam Asiæ partem: posteà verò à Tartaris fuerunt devicti & superati. Hęc magnam passa est ruinam à Sultano de Bagaded, posteà restaurata. Proximis annis elapsis iterum magnam cladem passa est ab ipso Sophi. *Chorazzan.*

Istigias, anteà Carispa, hæc pulchritudine propter concursum variorum mercatorum & situm aptissimum, vincit omnes reliquas hujus partis Orientalis civitates. *Istigias.*

Budasan,olim Bactra,civitas celeberrima, in oriente. Mulieres hic pulcherrimæ deditæ pompæ & ornamentis. *Budasan.*

E R I A.

Eri,Persis dicitur Sargulzar,hoc est, civitas rosarum, quarum hic ingens copia colligitur. Metropolis est regionis. Hic vili permutatione venditur Rhabarbarum, Muscus & radix Chinæ. Hûc singulis annis appellit conductus *Eri.*

carrorum tum Anglicanus tum Catajacensis. Hîc residet Satrapa ex parte Sophi.

SIGESTAN anteà DRANGIANA.

Sistan. *Sistan*, civitas insignis, olim dicta Proplasia. Hic residet Satrapa ex parte Sophi.

Sige. *Sige*; Metropolis anteà adeò populosa & magna, ut huic regno mutaverit nomen antiquum in Sigestan.

Mulet. *Mulet*, civitas satis nota, ob scelus ipsius Alahodim cum suis asseclis, qui omnem voluptatem promittebant in hoc mundo, & paradysum in sequenti.

Timocain. *Timocain*, civitas celebris ob pulchritudinem fœminarum, nec non ob fabulam arborum Solis, juxta quas Persæ olim petebant responsa oraculorum.

REGNVM CABVL olim ARACHOSIA.

Sim. *Sim*, civitas valdè magna, metropolis cujusdã districtus.

Cabul. *Cabul*, metropolis regni, olim dicta Alexandria Arachosia, magnæ negociationis, atq; quantitate Cayro æqualis. Hic fructus crescunt Cabul dicti, qui plurimos curant morbos, etiam alioqui incurabiles, quos extra regionem deferre capitale est. Húc tanta dicitur advehi mercium copia, ut nulla in toto oriente civitas cũ hac cõparari possit.

SABLESTAN.

Candahara. *Candahara*; hic magna negociatio orientalium rerum, concurrentibus hûc non ex India tantùm, sed etiam ex Cataio mercatoribus. Hanc dicitur Rex Balassię dedisse Sophi propter subsidium, quod ab eo acceperat contra Tartaros Magoros.

BALASSIAE REGNVM.

Balassan,

Balassan, metropolis regionis, civitas quàm maxima ad ripam fluvii Geicon. *Balassan.*

Senergian, vicina Balassan ad ripam eiusdem fluvii. *Senergian.*

Bocan; hic residet Balassiæ Rex, quam ideò Mauri hodie vocant Regem Bocan: Civitas est insignis. In hac civitate propter altitudinem Belori montis hyberno tempore tam ingens est frigus, ut illud etiam insignibus ignibus adhibitis ferre vix queant exteri. Hic magna copia argenti & azuri perfectissimi. Ideoq; nō deest infinita quasi mercatorum copia. *Bocan.*

GVZARAE REGNVM.

Diul, ad ostium fluminis Indi situm. *Diul.*

Diu, civitas magnę negociationis, cùm merces hujus regni hinc deferantur in Zophalam & Malaccam. Significantem insulam, quod nomen impositum fuit propter arcem ibi constructam, quam Lusitani post multas victorias contra Sultanum Cain, Regem Cambaiæ & Turcam obtentas, fecerunt inexpugnabilem. Ideoque ibi ingens est Lusitanorum præsidium. *Diu.*

Cambaia, civitas valdè illustris, tam magnitudine sua quàm mercatorum undiq; ex oriente huc venientium copia. Sita est civitas paululum intra terram, delicatissima totius oriētis. Hinc infiniti mercatores negociantur per totū orientem. Valent arte calculandi, à quibus & occidentales omnes & Arabes characteres acceperunt numerorum. Hic magna visitur drogarum aromatumq; vis. *Cambaia.*

Daman, hic Rex Lusitaniç aliam habet arcem fortissimā. *Daman.*

Tana, civitas anteà valdè dives; Lusitanis hodie paret. *Tana.*

Bazaim, Lusitanis subest, unde Regi ingens lucrum. *Bazaim.*

Ardavat, anteà tantæ authoritatis, vt ibi resideret Rex. *Ardavat.*

Serchia. *Serchia*, antè dicta Nisa, extructa à Baccho supra montem Meron.

Guzzarat. *Guzzarat*, anteà tantæ authoritatis, ut ab ea denominationem ceperit regnum.

Amadabar. *Amadabar*, cincta maximis desertis. Huc defertur magna copia radicis ab iis vocata Puco, quæ est Costus verus, quam Lusitani jam in Europam vexerunt, antea perditam. Est una ex maximis Indiæ orientalis valde delicata Mahumetana, cum magna tamen licentia, ita ut mulieres, quæ albæ ibi sint, conversentur cum exteris.

Campanaël. *Campanaël*, civitas fortissima, & ex præcipuis hujus regni. Hic continuò ejus princeps residet tum propter regionis fertilitatem, tum ob aëris temperiem, aquarumque amœnitatem. Hic princeps adeò est potens, ut sæpè prælio terrestri contra Regem Mandò produxerit triginta millia equitum ferreis albis vestimentis, omnes aliis prætereà bõbardis & muschetis instructos & supra elephantes constitutos. Præterea & classem mari habuerit contra Lusitanos. Coactus tamen elapsis temporibus fuit Badur princeps propter Resbutos populos continuò eum infestantes, atq; etiam Ayaman Regem Tartarorum Magorum sese facere tributarium Lusitanis, iisq; cedere partem aliquam maritimam. Huic Principi servit magna Eunuchorum & mancipiorum caterva, qui etiam sæpè ad dignitates ascendunt.

REGNVM DECAN.

Vltabat. *Vltabat*, civitas ad quam magna concurrit mercatorum multitudo ob copiam telæ.

Caul. *Caul*, civitas nobilis, sub Rege Lusitaniæ, ante paucos

annos

annos obſeſſa fuit ab Izzamalucco, ſed fruſtrà, reſtitit nanq; fortiter.

Dabul, civitas magnæ negociationis, Luſitanis tributaria. *Dabul.*

Goa, civitas in medio inſulæ ejuſdem nominis continenti vicinæ in parte Indiæ temperatiſſima, clavis eſt hujus orientis. Hæc negociatione ſuperat omnes civitates orientales cum ad eum deferantur navibus Luſitanorum merces omnes totius Europæ, atque etiam inſularum Maluccarum, atque etiam omnium civitatum maritimarum totius orientis. Subeſt Regi Luſitaniæ præeſtq; ei Vicerex nomine Regis Luſitaniæ, qui majori pompâ imò Maieſtate utitur, quàm Rex ipſe Luſitaniæ, idq; ob populos Orientales, qui judicant hominem ex intrinſeco tantummodo. Civitas eſt magna, fortis, optimeq; ædificata. Archiepiſcopatus hic eſt, cui ſubjecti ſunt reliqui omnes prælati hujus Orientis. Hic apud patres Societatis Ieſu floret ſtudium linguarum & ſcientiarum. Appellunt autem eò naves ex Arabia & Perſia onuſtæ equis, præterea ex India onuſtæ rebus orientalibus, quin imò & ex Maluccis & China. Hic quoq; quieſcere ſolet claſſis Luſitanorum non raro ad ducenta vela. Paucis annis elapſis obſeſſa eſt ab Idalcan Principe Mahometano, ſed ſtrenuè defenſa à Don Ludovico Taide. *Goa.*

Viſapora; hic reſidet Idalcan unus ex potentiſſimis hujus regni Dominis. *Viſapora.*

Danager, civitas pulcherrima hujus regionis, hic propter regionis hortorumq; arboribus ex terris conſitorum amœnitatem reſidet, Iſamalucco Princeps, qui ſolus ex In- *Danager.*

dicis amplectitur Sectam Sophianam, unde dignitatis caussa utitur titulo Seia, quem Sophi ei misit.

Lispor. *Lispor*, celebris ob copiam adamantum, quæ ibi ex aliquibus mineris eruuntur.

Bider. *Bider*, civitas principalis, ubi residet Rex quidam.

CANARA REGNVM.

Onor. *Onor*, civitas Lusitanis subjecta, unde singulis annis naves risum vehunt.

Batacala. *Batacala*, civitas magnæ negociationis, tributaria Lusitanorum, & hinc quoque magna defertur risi & aliarum mercium quantitas per diversas Indiæ partes.

Gerzopan. *Gerzopan*, principem habet Regi Narsingiæ subjectũ.

MALAVAR.

Canor. *Canor*, civitas magni momenti, proprium habet principem; sed Lusitaniæ Regi subjectum.

Calacut. *Calacut*, civitas primaria, maximæ negociationis, hujus princeps vocatur Samorin, quod lingua Malavarica significat Imperatorem, cùm sit maximus Princeps Malavariæ. Hæc civitas, cùm anteà esset maxima, valdeq; illustris, hodie non parum defecit, quod ei accidisse putatur, quòd in principio cum Christianis malè se gesserit.

Chale. *Chale*; hic Rex Lusitaniæ castrum extruxit munitissimum, quod potentiam Calecutensis principis non parum deprimit.

Tavor. *Tavor*, Principem habet proprium, jam Christianum factum, obedientemque Ecclesiæ catholicæ Romanæ.

Coccin. *Coccin*, hodie una ex celeberrimis Indiæ, velut anteà fuit Calecut. Hic onerantur naves aromatibus in Malavaria crescentibus, quæ Lusitani accipiunt pretio ante longa

tempo-

tempora præscripto à Principibus Malavariæ, uti Rege Canonor, Calecuti, Coccin, Colan & Seilan.

Colan, principem habet proprium, ubi Lusitani etiam habent arcem munitissimam. *Colan.*

INSVLA SEILAN, sive SARANDIL.

Seilan, metropolis insulæ, celebris ob piscationẽ. Hęc à paucis annis venit in potestatem Lusitanorum. *Seielan.*

Columbus, civitas insignis; cum optimo portu hic anteà adorarunt dentem cujusdam Pagodi, hoc est, Dei illorum; quem iis abstulerunt Lusitani, & pulverisarunt; Hic Rex Lusitaniæ habet arcem munitam. Habitatque totius insulæ Princeps maximus, qui in hac insula sex alios habet Reges tributarios. *Columbus.*

Bembar, hic hodie prædicatur Evangelium à Iesuitis. *Bembar.*

Maleapar, à Lusitanis *S. Thomas* dicta civitas. Hic visitantur reliquiæ S. Thomæ, protectoris Indiæ; Hic à Lusitanis renovata est hæc civitas, & ornata pulcherrimis palatiis ad formam Lusitanicam. In templo D. Thomæ ante paucos annos, cùm sacellum extruere vellent, reperta est crux, quæ singulis annis octo diebus ante festum Nativitatis Christi sudat continuò, imò quandoq; sudor in guttas sanguinis convertitur. In templo aliquæ erant literæ, quæ cùm amplius in usu non essent, à solis antiquitatis studiosis unà cum lingua ipsa exoleta intelligi possunt. Significabant autem Thomam à filio Dei eò missum ad gentem convertendam, dum celebraret transfixum esse. *Maleapar.*

Bisnaga,

Bisnaga.

Bisnaga, metropolis Regni ad ripam fluvii Nagundii, olim dicta Regia Pandionis, quatuor milliaria continet in circuitu, ornata optimis templis. Hic magna copia gemmarum, quæ ex vicinis locis eruuntur. Plurima quoq; aromata medicamentaq; aliunde advehuntur. Plurimi mercatores hic, plurima etiam scorta nobilia, quorum aliqua belli tempore solvunt 5000. alia 6000. militum. Princeps hujus regionis vocatur Racho, id est, Dominus, habetque alios sub se Reges vasallos. Putaturq; hic Rex habere in singulos dies ultra duodecim millia Pardia, hoc est, Ducatorum.

ORISTAN REGNVM.

Vlna.

Vlna, ad magnum quendam lacum; hic cum magna religione, quotannis celebratur festum D. Thomæ, cōcurrentibus unde multis Christianorum harum regionum.

Orissan.

Orissan, metropolis atq; emporium. Hic sedes est plurimorum Christianorum, cum templo insigni D. Thomę.

Ramana.

Ramana, civitas insignis; huc plurimi concurrunt mercatores ob ebur & gemmas.

MANDO REGNVM.

Mando.

Mando, sive *Mandon*, civitas regni metropolis, Regem habet proprium.

Moltan.

Moltan, civitas insignis: Hic mulieres sunt bellatrices, equitantque calcaribus instructæ.

DELLI REGNVM.

Delli.

Delli, metropolis magna & populosa; hic residet Imperator Mogororum, cui hodie propter potentiam obediunt omnes Reges Mahumetani Indiæ orientalis.

Fatapur.

Fatapur, civitas celebris, in qua aliquando residet

Rex

Rex Magororum. Hûc ante paucos annos ingressi sunt Iesuitæ cum magno successu religionis.

Tremel, est quasi sanctuarium horum gentilium, idcoque thesaurus hic major servatur quàm in vlla alia parte hujus orientis. *Tremel.*

Pale, metropolis suæ regionis. *Pale.*

Agora, civitas magni negocij, cùm sit invia, per quam ex India iter fit in Cataium. *Agora.*

Chesmur, hic plurimi student Magiæ; quia maxima pars incolarum est Gentilis. *Chesmur.*

REGNVM COSPETIR.

Cospetir, civitas insignis, Metropolis. *Cospetir.*

SANGA REGNVM.

Chitor, metropolis Regni Sanga, civitas ampla, proprium habet Regem. *Chitor.*

Polimbothea, civitas maxima, hanc Ganges facit insulam, antiquitus portas habuit ferreas, hodie munita est, nec in eam patet ingressus, nisi per duodecim arcus mirabili artificio constructos; hic studia antiquæ illorum linguæ vigent, in quam tum Platonem tum alios Græcos habent conversos. *Polimbothea.*

Scernum, in magno fluvio ejusdem nominis, cum domibus ex ligno supra aquam constructis. *Scernum.*

BENGALA REGNVM.

Catigan, civitas ad mare in faucibus Gangis sita. *Catigan.*

Satigan, ad alias fauces Ganges sita, civitas magnæ negociationis. *Satigan.*

Bengala, civitas magna, unde nomen sumpsit sinus quidam maris. Vna est ex præstantissimis Indiæ, dives ma- *Bengala.*

gnæq; negociationis. Hic omnes eas delicias reperire est, quas vel optimæ civitates Europæ possident. Pannus hic optimi generis conficitur optimus, optimæ cōfectiones fructuum perfectissimorum omnis generis, quibus abundat hæc regio.

Ouros. *Ouros*, ad ripam Gangis fluvii ad lacum ingentem civitas illustris, ornata pulcherrimis & sumptuosissimis palaciis, culta tam à Mauris, quàm variarum aliarum regionum gentibus. Regis palatium majus est quam Evora in Lusitania, totum ornatū figuris aureis, argenteisq; figuris secundum consuetudinem potius Gentilium, quam Mahumetanorum. Rex autem tam potens est, ut per totam Indiam hanc dici soleat, Regem Cambaiæ esse unum, Regem Narsingæ duo, Regem Bengalæ tria.

Marazia. *Marazia*, ad ripam Gangis, hic magna negociatio ligni Aloës, auri, argentiq;, quæ à Cinensibus eò deferuntur.

ARACHAN REGNVM.

Arachan. *Arachan*, hic arx est inexpugnabilis, quam frustrà dicitur obsedisse Rex Barniç exercitu plurium quàm trecentorum millium hominum pugnantium, & quadraginta millibus elephantorum.

Ava. *Ava*, hic magna negociatio gemmarum atque etiam musci, quem eò deferunt in corio ejusdem animalis, populi quidam ex montibus Iangoma. Iuvenes hujus civitatis ad partes genitales solent gestare nolas quasdam aureas vel argenteas, quæ incessus tempore excitare solent concentum quendam, utpote lascivis valdè gratum.

PEGV REGNVM.

Savolas. *Savolas*, civitas sita ad sinum ejusdem nominis, anteà

voca-

vocatum Subaricum. Martrapan, civitas insignis, ad fauces fluvii ejusdem nominis. Hic plurima conficiuntur vasa, porcellana dicta, licet non adeò perfecta atq; depicta, veluti ea, quæ ex China deferuntur.

Tagala, civitas hujus tractus non spernenda. *Tagala.*

Tavai, civitas illustris, loco etiam maritimo sita. *Tavai.*

Pegu, hic est sedes Regni, magna hic negociatio rubinorum aliarumq; gemmarum, sita est ad ripam fluvii Pegu, ædes habet ex cannis miro artificio cõstructis. Hic Regium palatium est, quod omnia palatia totius orbis pulchritudine superare dicitur, extructum recenter à Rege Barmæ, in quo insculpta & depicta cernere licet omnia præclarè gesta Regum Orientalium, adjunctis variis animalibus terrestribus, avibus, arboribusque, tam extraneis quàm familiaribus ad vivum depictis. *Pegu.*

Degun, hic Pegunorum Varella (ita templa sua vocant) adeò alta est, ut ex ea ad modum pyramidum AEgyptiarum tota regio cerni possit. *Degum.*

SIAM, aliis SORNAVM REGNVM.

Tenazarim, civitas magnæ negociationis. Non omittẽda hoc loco videtur hujus civitatis cõsuetudo. Dũ enim vir quispiam moritur, uxor eius ornata gemmis, odoribusque suavissimis ad rogum ex aromatibus constructum, læta, tripudians occurrit, ibiq; unà cum cadavere comburitur. Hinc in morte principum & magnatum plures quàm decem aliquando sese in rogum indunt, certantes pro primatu. Vincit autem ea, quæ magis à marito dilecta fuit, ideoq; & illa prima rogum ingreditur. *Tenazarim.*

NB.

Malacca. *Malacca*, caput ſui tractus ejuſdem nominis, plurimas circumcirca habet inſulas, fitque eò concurſus mercatorum ex variis partibus. Incolæ Mauri cùm per fraudem citraq; omnem rationem injuriam feciſſent Lopeſio di Secheira Luſitano, Alphonſus Alborchecche eam à Mauris vi cepit, atq; in poteſtatem Regis Luſitaniæ redegit. Hic degit jam Epiſcopus, cuditur moneta aurea & argentea, cujus anteà ibi nullus erat uſus, niſi ſtanneæ magni ponderis, paucíq; valoris.

Cingapura. *Cingapura*, antè paucos annos valdè celebris, çùm negociationem eandem haberet quàm Malacca.

Pan. *Pan*, à Luſitanis vaſtata eſt.

Patan. *Patan*, hic negociantur Cinnenſes & Lequii magnam vim auri adferentes.

Lugor. *Lugor*, hîc reſidet quidam Vicerex.

Bamblacot. *Bamblacot*, ad fauces fluvii Sian.

Capetit. *Capetit*, civitas inſignis, hic alius reſidet Vicerex.

Sian. *Sian*, civitas ad fluvium Menan ſita, ab hac denominationem ſumit hoc Regnum.

Odia. *Odia*, ad ripam ejuſdem fluvii Menan; civitas valdè magna, quæ aliquando abegit quinquaginta millia militum optimorum. Hic copia magna ſerici & auri quæ eo deferuntur à Cinenſibus & Lequiis. Anteà fuit Regia Regis Sian; poſteà paſſa eſt plurima à Rege Barmæ.

CAMBOIA REGNVM.

Camboia. *Camboia*, civitas magna, à mercatoribus valdè habitata ob copiam auri, argenti & ligni aloës.

Paida. *Paida*, civitas magna & populoſa.

CAMPA REGNVM.

Campa, civitas, in qua magna est negociatio auri. *Campa.*

COCINCINA REGNVM..

Cocincina, ad mare, loco valdè periculoso sita, à mercatoribus tamen frequentata cum magna sæpè navium jactura. Sed majus ex hac civitate lucrum unius navis, quam sex ad Cinenses proficiscentium. *Cocincina.*

Cacum, civitas principalis hujus tractus. *Cacum.*

MEDITERRANEA INDIAE VLTERIORIS PARS.

Cirote, ad cornu orientale fluvii Gangis, hic omnes pueros, quos bello devicerunt, faciunt Eunuchos, venduntque eos Mahumetanis. *Cirote.*

Chiantai, ab hac civitate nomen sumit lacus maximus Indiæ. *Chiantai.*

Macini; hujus princeps, licet potentissimus subjugatus est à Rege Barmæ. Huc defertur magna Aloës copia, cujus ideò quoque mercatus viget. *Macini.*

Diras, civitas ex maximis Regni; hic Lasuli perfectissimi magna copia. *Diras.*

Mien, caput sui status; hic videtur sepulchrum Regis à relicta vidua constructũ, quod ob magnitudinẽ excellentiamque à Tartaris omnia alioqui vastare solitis, intactum relictum est. *Mien.*

Bocan, principem habet proprium Mahumetanum. *Bocan.*

Barma; potentissimus Rex Indiæ ulterioris hanc possidet, qui etiam sibi subjecit Regnum Pegu, sæpeq; bellum movet Regibus siam & Bengalæ. Hic ex certis herbis pilei *Barma.*

conficiuntur subtilissimi, superantes longè eos, qui ex serico apud nos fiunt.

Iangoma. *Iangoma*, propè hanc civitatem magna emitur gemmarum & musci copia.

CANTA, REGIO CHINA.

Nantum. *Nantum*, ad ripam fluvii Canta.

Canton. *Canton*, à Iovio dicta Canta, civitas non minor Vlissipona, adeò concinne fabricata, ut nulli cedat civitati Europæ, tantęq; negociationis, ut nō rarò ibi videre liceat simul quingentas naves onerarias ingentes exterorū, uti Lequiorū, Iaponū, Luzonū & Indorū. Hic optimi cōficiuntur gladii, magnaq; copia & mercatura est æris, aluminis, cinnamomi, serici, musci, rhabarbari, margaritarum & argenti.

Siguimatum. *Siguimatum*, hic plurimi degunt mercatores, tum Iapones tum Indi.

FVCHIEN REGIO CHINAE.

Cinceum. *Cinceum*, hûc singulis annis Lusitani ex India venientes factoriam habent, quam Rex hujus regionis concessit.

Fuchien. *Fuchien*, civitas mediterraneo loco sita, metropolis regionis, optimis plateis & ædificiis ornata, ad fluvium navigabilem extructa, atq; eodem ferè circundata; hoc fluvio advehuntur merces quamplurimæ aromaticæ, salis, &c.

COCHEAN REGIO CHINAE.

Cochean. *Cochean*, metropolis hujus regionis, sita ad fauces fluvii Caramarani: Civitas à Lusitanis vocatur *Liampo*, celebris ob mercaturam serici & porcellanæ.

Chelim. *Chelim*, civitas magnifica & illustris apud hanc gentem.

NANCHIN REGIO CHINAE.

Nanchin. *Nanchin*, civitas maxima, in qua propter amœ-

nitatem

nitatem sæpè reſidet Chinæ Rex.

ZAITON REGIO CHINAE.

Zaiton, metropolis regionis, magnæ negociationis. Etenim ad eam concurrunt infinitæ naves ex India & Cataio, quæ hic ſeſe onerant porcellana, ſerico & ſaccharo hoc tempore expurgato. *Zaiton.*

QVINSIA REGIO CHINAE.

Vnguen, hic conficitur magna copia Sacchari ex cannis, quæ ibi mira ubertate proveniunt plantatæ. *Vnguen.*

Quinſai, civitas maxima Orientis, imò totius univerſi, circuitum habet C. milliarium. Hæc principi ſuo causâ mercium, ſalis potiſſimùm & aromatum, majus reddit vectigal, quàm Regibus Perſarum olim pendebat Babylonia. Sita eſt in aqua, veluti Venetiæ, vicina faucibus fluvii, ſupra quem ad miraculum vſq; conſtructi ſunt pontes quàm plurimi. Civitas ſanè amœniſſima. Vnde etiam à Chinenſibus nomen habet Quinſai, quod eorum lingua ſignificat civitatem cœli. Nihil eſt quod ad voluptatem faciens, ibi deſideretur, copia ibi avium, piſcium. Venatus piſcium ibi mirus cum corvis domeſticis. Hic ſæpè reſidet Princeps Chinarum, qui eſt potentiſſimus totius Orientis: tam dives, ut ſolum regnum Canta, quod minimum eſt, ſingulis annis ei pendat ultrá ſexcenta millia librarum argenti, præter decimum ſerici, quæ excedit omnem ſerici quantitatem quæ in tota colligitur Europa, & vectigal ſalis, excedens quotannis auri ſummas quinq;. Expendit (referente Andrea Tevet) aliquando in uno bello cōtra Reges Moin, Tipora, & Barma unitos, ſpatio quatuor menſium ultra viginti milliones auri. *Quinſai.*

Cheivan,

Cheivan. *Cheivan*, hinc nomen desumit sinus maximus Asiæ. Hîc Chinensis plurimum habent militem contra Tartaros.

Gengium. *Gengium*, civitas populosa; Hîc cum magna diligentia incumbitur Medicinæ studio.

Pagin. *Pagin*, una ex maximis civitatibus hujus tractus.

Sansi. *Sansi*, hic referentibus Chinensibus, ante paucos annos maximum fuit diluvium, decidentibus etiam è cœlo trabibus igneis.

SAMATRA INSVLA INDIAE.

Dacen. *Dacen*, hic incolæ modum belli gerendi à Turcis didicêre, qui huic populo cõtra Lusitanos succurrere solent. Non desistunt tamen ideò Lusitani, atq; id cum insignibus victoriis, inter quas admirabilis fuit ea, quam ante paucos annos habuit MenLopes duodecim navibus instructus, quibus prostravit plures quàm centum triremes, aliasque naves remis agitatas.

Pazzen. *Pazzen* huc confluunt varii mercatores Chinenses & Arabes ad coëmenda aromata.

Barro. *Barro*, civitas mediterranea, auri ditissima.

Andragida. *Andragida*, hic multi sunt Andropophagi.

IAVA INSVLA INDIAE.

Paliban. *Paliban*, anteà valdè dives, cùm hûc appellerent omnes naves, quæ ex India & China proficisci solebant Singapuram: cùm autem iter illud relictũ esset, propter negociationem Malaccensem, à Mauris iterum hæc civitas renovata, in eum finem, ut transitus non amplius fieret per Malaccam, quæ fuit anteà eorum colonia.

Agacin, celebris civitas, ob mercatorum ex variis locis advenientium copiam. *Agacin.*

Temir, civitas Regia cum gente Mahumetana. *Temir.*

Megapeger, loco mediterraneo sita civitas, Metropolis, amœna valdè, ideoque deget Rex potentissimus totius Iavæ insulæ. *Megapeger.*

Pirech } civitates illustres, singulę proprium habent Principem sectæ Mahumetanæ. *Pirech.*
Bendan *Bendan.*

MACCAZAR INSVLA.

Senderem, civitas ad magnum lacum sita, valdè populosa, magnæ negociationis, ob copiam, quæ eò advehitur, auri & laccæ. Hujus princeps instar Imperatoris cujusdam honoratur, multosq; Principes habet subjectos. *Senderem.*

Supana, civitas principalis cum proprio Principe. *Supana.*

MALVCCAE INSVLAE.

Terenate, metropolis insulæ, hic residet Gubernator ex parte Regis Lusitaneæ. Habentque hic Iesuitæ collegium, quod sumptibus Lusitani Regis sustentatur. *Terenate.*

MAVRVS INSVLA.

Tolon; hic prædicatur hodie à Iesuitis Evangelium. *Tolon.*

BORNEI INSVLA.

Bornei; metropolis insulæ, magna parte ad undas sita, ædes ex ligno affabrè paratas habet. Hic residet Rex, splendidè vitam agens. *Bornei.*

Laum, Regem habet proprium, sed idololatrum. *Laum.*

BVTVAN.

Magdandum, civitas valdè celebris: hic residēt Iesuitæ. *Magdandum*

LEQVIORVM INSVLA.

Cinche. *Cinche*, civitas maritima, magnæ negociationis.

IAPAN INSVLA.

Congoßima. *Congoßima*, ad mare sita civitas; hîc Franciscus Xavier Navarrus Societatis Iesu prædicavit Evangelium.

Offacaia. *Offacaia*, civitas totius insulæ maximè illustris, & totius orientis ditissima: hic plures mille sunt mercatores, quorum singuli ad minimum habent triginta millia aureorũ, aliorum verò bona excrescunt ad summam incredibilem. Civitas libera est, & inexpugnabilis; habebat tamen præsidium trium millium militum, sed extra civitatem more Tartarorum Orientalium, qui militibus in civitates non dant ingressum, nisi ad necessitatem eorum.

Amangucci. *Amangucci*, civitas magna, sed ædificia sunt cõstructa ex lignis, sicuti magna ex parte reliquæ ædes hujus insulæ.

Bungum. *Bungum*, metropolis Regni, civitas maxima, optimum habet portum maris; hic infinitus est Christianorum numerus, prædicaturq; Evangelium. Seminarium hic est, in quo Europei addiscunt linguam Iaponicam, & contra Iapones linguam Lusitanicam, & aliqui etiam Latinam.

Fianoiama. *Fianoiama*; hîc Bonsiorum (hoc sacerdotum gentilium) generalis. Lacum habet valdè piscibus refertum & magnum. Hortos quoque ad lacum plurimos reficiendi animi gratia constructos.

Meacum. *Meacum*, civitas totius insulæ maxima, licet hodie non tanta, quanta anteà, cùm circulum habent, viginti & & unius milliarium, cùm hodie defecerint tertia parte ob bella, quæ Iapones inter sese habuerunt, est tamen & hodie

valdè

valdè habitata, sedemque hîc habet summus magistratus Iaponiæ, qui tribus constituitur viris: Quorum primus est Zazo, qui repræsentat nostrum Pontificem, caputque est religionis: Alter est Voo, qui præest caussis honoris, titulorum, & dignitatum. Tertius est Cubacama, hic pacem debet custodire inter principes Iaponiæ, quorum quatuordecim principes sunt monetam cudentes. Paucis annis elapsis in favorem Christianorum occiderunt Meacenses suum Mubacama.

Nara; hic unus est Pagode (idolum Indicum) ex metallo, magnitudine excedens Colossum Rhodi: est quoq; magna quantitas cervorum domesticorum quos adorant. Lacum prætereà habent refertũ piscibus quos alunt oriza. *Nara.*

Coia, hanc civitatem ita venerantur incolę, ut omnes Principes soleant testamento suo sepulturam, si non totius corporis, saltem dentis unius ibi destinare. Hîc templum est ingens bonsio uni nomine Combodassi sacrum, cui serviunt tot Bonsij, ut vel magnum castellum eos vix caperet. Fuit autem Combodassi inventor literarum, quibus communiter utuntur, quem incolæ adhuc vivum existimant. Ingressus nanq; vivus cùm esset sepulchrum suum, non fuit posteà inventus. *Coia.*

Cavaci, hæc apud populos Tosonos est metropolis. *Cavaci.*

Bandum; Hîc floret studium Bensiorum, quod dicitur esse majus universitate Parisiensi, concurrentibus eò quasi omnibus Iaponibus gradus illius acquirendi gratiâ, quem valdè ambiunt, tũ honoris ergo; honorantur namq; Bonsii, tum verò redituum, quibus fruuntur, in quamplurimis monasteriis & commendis, quæ Idolis dedicata sunt. *Bandum.*

Aquita. *Aquita*, civitas celebris ob negociationem exterorum, licet ſatis ſit frigida, cùm ſit in parte ſeptentrionaliſſima inſulæ.

FIRAND INSVLA VICINA IAPONIÆ.

Firand. *Firand*, metropolis inſulæ, quę & nomen inſulę dedit.

TARTARIA MINOR.

Caſa. *Caſa*, colonia eſt Genuenſium: in hac civitate multa adhuc Monachorum integra ſunt monaſteria. Viget hic mercatura piſciũ, cærę, mellis & corii. S. Clementis templum. *S. Clementis templum*, ab angelis extructum ante multos annos, in mediis fluctibus, ad hoc templum ſingulis annis patebat ingreſſus in feſto ejus, ita ut ſiccis pedibus ingredi liceret: Honoratur à vicinis propter varia miracula, imago quædam B. Virginis, etiam à Turcis & Tartaris volentibus continuò ante illam ardere candelam: idq; factum dicitur opera Mahometi Cerei Tartari, qui cum votum feciſſet B. Virgini, elapſus eſt è medio inimicorum eum occidere volentium.

Azon. *Azon*, aliter dicitur Tana, ad Tanais fluvii oſtium; primùm fuit ſub Venetis; hodie ſub Turcis: Verùm valdè à Moſchovitis infeſtatur: qui eò navigant ſecundo fluvio.

TARTARIA ZAGATAIA.

Schaiſara. *Schaiſara*, civitas magnæ negociationis.

Bochara. *Bochara*, Hûc concurrunt mercatores quàm plurimi ex India & Cataio. Hîc reſidet proprius Cham ex iis, qui à pileo viridi nomen deſumunt.

Maracanda. *Maracanda*, à Perſis Samaracanda, ſita ad ripam fluvii

Amo,

Amo, metropolis est Maurinacherorum, licet non ejus splendore & quantitatis, cujus olim, quando imperiũ ejus dilatebatur usq; ad Persiam. Hodie hic residet unus Cham ex Tartaris Mosolimannis: ostenditurq; sepulchrum Tamorlani in Moschea quadam. Hic videre est miraculum quoddam in templo S. Ioannis Baptistæ; Etenim columna quædam, quæ anteà sustinuit tectum templi, elevata cernitur à terra tribus palmis, idque inde accidit, quod Saraceni volentes templum destruere, lapidem, qui basis loco fingebatur, abstulerint. Hûc mercaturę gratia plurimi ex Cataio adveniunt. Prætereà & hac transit Carovana, quę ex Persia.

TVRCHESTAN, REGNVM TARTARIÆ.

Ocerra, civitas magnæ negociationis, metropolis. Ocerra.

Calba, ad ostium fluvii Tachosca. Ex hac civitate dicuntur originem trahere Turci. Calba.

Pein; hic consuetudo talis est, si maritus absit diebus XX. licere mulieribus nubere alteri ad placitum. Pein.

Bach, civitas Tartarũ pilei viridis, estq; magni negocii. Bach.

Cotan; hûc adfertur ex Cataio tãta musci copia, ut admirationẽ excitet, qui fieri possit, ut tanta colligatur copia. Cotan.

TANGVTH REGNVM TARTARIÆ.

Chinchitalas; Hic conficitur specula optima, gladiique optimæ aciei, & quoddam telæ genus, quod purgatur, dum in ignem conijcitur. Chinchitalas

Succuir civitas, circa quam colligitur copia Rhabarbari tanta, ut Mercatoribus venientibus ex Tauris, Siras & Succuir.

Cairo integram ſummam vendant duobus Saggis auri, qui valent circiter tres coronatos aureos.

Coras. *Coras*, ad montem Altai: Hîc ſepeliuntur omnes Imperatores Tartari.

Caracoran. *Caracoran*, civitas magna, caput regionis cujuſdam. Hîc convenerunt Tartari vocati à Cingi, ut crearent eum illorum Cham, contra Moir Preſtigianum.

Taigin. *Taigin*: Hîc Cingis mortuus eſt à balena percuſſus.

Campion. *Campion*, civitas principalis, Hucuſque mercatoribus conceditur profectio per Carnanam ſingulis annis, qui & inde redeunt divites onuſti Rhabarbaro, Mulcho, Chaicatai, & cina, quam eò deferunt Chinenſes. Hîc viget ars Typographica, ſtudiumq; Chimiæ.

Singui. *Singui*, anteà Iſſedon Schitica; hic magna eſt copia boum quorundam elephantis æqualium.

Egrigaia. *Egrigaia*; Hîc excellentiſſimi conficiuntur panni ex pilo chamelino atque etiam ex lana.

Erginul. *Erginul*, hic magna muſci copia colligitur, eiuſq; perfectiſſimi, ob ſpicæ nardi, qua animalia ex quibus conficitur muſcus, copiam aluntur.

Galatia. *Galatia*, civitas ferè tota à Neſtorianis habitata.

CATAIVM, olim SERICA.

Lognon. *Lognon*; hic cõficiuntur excellentiſſima arma omnis generis, potiſſimùm verò gladii: Hucq; ſingulis annis appellit Carnana tam ex una quàm altera India.

Caraian. *Caraian*, ſita ad lacum ſalſum refertum oſtreis; Hic mulieres ornatus ergo dentes deaurant, atque non ipſæ, ſed eorum mariti poſt partum XL. diebus continuis lecto decumbunt. Tanta hic auri copia, ut propter illud per-

mutent

mutent cum argento, quod aliunde per mercatores advehitur.

Vncian, civitas una principalis. *Vncian.*

Caindum, caput sui districtus, civitas satis à mercatoribus frequentata, propter copiam velorum certi generis, quæ ibi conficiunt subtiliora quàm sericea, ex corticibus quarundam arborum. *Caindum.*

Iazi, civitas magna, mercatura celebris. *Iazi.*

Tebeth; metropolis suæ regionis; ad quam licet periculosus accessus sit, ob varias feras: non tamen suis caret mercatoribus ob infinitam ferè quantitatem Coralli, quo hic utuntur monetæ loco, atque ob muscum, cujus ibi est maxima abundantia, cùm animalia ibi enutriantur, ex quibus muscus conficitur, quasi per greges vescantur spica nardi, cujus ibi magna copia. *Tebeth.*

CATAIVM VERVM.

Cacianfum; hic inter cætera aromata crescit radix vocata Chiacatai, utilis stomacho, & Podagræ. *Cacianfum.*

Panconia, celebris ob varia cõmercia, concurrentibus eò mercatoribus etjam ex India. Hic venatus causa nõ raro agit magnus Cham: cùm ibi inter reliquas feras una inveniatur nomine Marincusach, vultu puellam referens, reliquo corpore leonem, exceptâ caudâ, quæ est Scorpionis. *Panconia.*

Vgunt, caput ejus sui districtus; hic mulieres reperiuntur pulcherrimæ. *Vgunt.*

Sindicin; hic optima arma conficiuntur, quibus ex mandato Magni Cham instructę sunt omnes munitiones, idque, qui sæpè contingit aliquos ex ejus cognatis rebellare. *Sindicin.*

Tenducho;

Tenducho. *Tenducho*; Hic, antequam à Tartaris caperetur, ſedes erat Preſtigiani; alterius ab eo, qui eſt Abaſſiæ.

Sianganor. *Sianganor*; Hic venationis gratiâ Princeps eorum duobus menſibus quotannis ſolet reſidere.

Saind. *Saind*; hæc quoq; civitas eſt venatui accommoda.

Gonza. *Gonza*; Hic à paucis annis inceperunt colere vineas, quod in aliis partibus Cataii non fit.

Cambalum. *Cambalum*, quod ſecundum quoſdam eſt antiquorum Iſſedon Serica: maxima civitas, circuitum habens majorem viginti milliaribus, ſita ad ripam fluminis Poliſangi, optimè munita, mercatoribus referta, exiſtens in centro Cataii. Affirmatur certò nullum eſſe diem, quo præter cæteras merces eò non deferantur mille currus ſerico onuſti ex China. Metropolis eſt Cataii. Hic reſidet Magnus Cham, maximus Imperator Tartarorum. Pons hic eſt totius orbis ſplendidiſſimus & admirabilis ob ſuam quantitatem.

Cazardin. *Cazardin* ad Oceanum, portus eſt. Prope hanc civitatem venatus eſt excellens, ideoque eo nonnunquam ſeſe transfert eorum princeps.

Sitingui. *Sitingui*, civitas principalis ſuæ regionis.

Chiang. *Chiang*, ad mare ſita, civitas magnæ negociationis.

Ciorza. *Ciorza*, civitas magni momenti, caput ſuæ provinciæ.

Ron. *Ron*, metropolis Limoange inſulæ. Hic lapides reperiuntur aliqui dicti Garof, qui ſiſtunt ſanguinem, ita ut per nullum vulnus effundi poſſit.

ANIAE REGIO.

Anian. *Anian*, civitas principalis, Aniæ regionis. Reliquæ verò Aniæ civitates ignotæ ſunt.

DESCRIPTIONIS VRBIVM VNIVERSALIS PARS TERTIA: IN QVA DE AFRICA.

MAROCCI REGNVM.

Assa civitas, sita ad fauces fluvii Sus, in regione Sus. Hîc colligitur copia magna ambræ optimæ. *Massa.*

Tangavosta, metropolis regionis: Hîc magna copia matronarum albarum. *Tangavosta.*

Tesedet, incolæ hujus civitatis adeò sunt humani & benigni, ut exteris non exhibere officia omnia humanitatis, judicent valdè indecorum. *Tesedet.*

Eidevit, celebris propter legum interpretes, qui docent Mosaffum & Alchoranum. *Eidevit.*

Mazacan, civitas munita in planicie maxima Lusitanis subjecta, atq; paucis à Cidan Sceriffo cum ducentis millibus hominum obsessa, sed frustrà, resistentibus insigniter militibus præsidiariis. *Mazacan.*

Maroccum, metropolis totius regni, imò totius Barbariæ. Primaria potest judicari totius Africæ post Cairum, cùm hodie magna ex parte restaurata sit à Sceriffo, optimisq; palaciis ornata: accedit, quod & principes ad Domini sui imitationẽ sumptuosissima ibi struant palacia. Non tamen hoc tempore ejus est quãtitatis, cujus fuit tempore *Maroccum.*

Regis Almanzoris cùm maxima esset earum, quas Mahumetani possidebant in partibus occidentalibus. Restaurata dicitur à Iosepho Tesfino, secundum alios, ab Abed Ramon. Floruit hic olim studium in lingua Arabica omnium scientiarum & artium. Quia verò Arabes à quadringentis annis studia prohibuerunt, quæ vbique anteà amissa apud eos solos sustentabantur, ne omnino perirent: ideò hoc tempore solum ibi studium est Grammaticæ, Poëticæ, Astrologiæ, legumque ejus gentis. Hûc tamen studiorum gratiâ conveniunt Talosi, Numidæ, atque ex tota Barbaria. Hîc reperire est hortos jucundissimos. Angli plurimi hic negociantur causa sacchari, olei, auri, &c. Hîc sedē habet Seriffus, qui sese Imperatorem Marocci vocant: solentq; hic plurimi cum leonibus pugnam instituere. In hac civitate templum est totius Mauritaniæ maximum: anteâ cum tribus pomis aureis, quæ posteà ablata destructaq; fuerunt à Seriffo.

Antea. *Antea*; Hîc habitat insignis caterva Iudæorum, qui vocantur Carrani, aliis Iudæis ob schisma valdè invisi.

Efza. *Efza*, præcipua est regionis Tedle, mediocriter culta, incolasq; habet satis civiles.

FESSAE REGNVM.

Rabbattum. *Rabbattum*, munitio insignis, quæ clavis una statuitur Barbariæ.

Sella. *Sella*; Hîc sunt Regum Fessæ sepulchra admiranda ob artificium simile ferè antiquitati.

Mechenes. *Mechenes*, civitas illustris, atq; hujus Regni secunda, quæ datur primogenito Regis. Hîc conficiuntur optimi panni ex lana & bombace.

Fes, metropolis Regni, nomen sumit à fluvio, qui eam alluit, vel ab auro incolis fes dicto, quod ibi inventum est, dũ fossæ civitatis construerentur. Palacia habet totius Africæ pulcherrima, diciturq; esse pulcherrima & celeberrima totius Barbariæ. Est nanq; ex maximis maximeq; habitatis totius Barbariæ; situs ejus excellens, regimen valdè politicum, copia hic mercatorum, opificum, operumq;, quæ hic cõficiuntur, excellentissimorũ Studium hic floret legum, medicinæq; Pharmacopoliorum numero reliquas omnes civitates universi superat. Curiosi quidam & Magiæ velitæ incumbunt, sed occultè. Mulieres valdè hic deditæ sunt pulchritudini, venustatiq;. *Fes.*

Haracce, portus celebris civitatis Fessę, quo appellunt naves plurimæ Bertonum, merces & arma advehentes. *Haracce.*

Tangera, Hîc Anteus Gigas occisus fuit ab Hercule. Muza Saracenis postquam subjugavit Barbariam, ad hanc venit civitatem, intravitq; equo Oceanum, ita ut vix conspiceretur equus, idque ideò, ut post se Herculem reliquisse gloriari posset. *Tangera.*

Alcazer Guer, in hujus agro Sebastianus Rex Lusitaniæ A. 1578. volens Regno suo restituere regẽ; hic cum R. Fessæ & duobus aliis Principibus adversariis, periit. *Alcazer.*

Ceuta, hic Rex Lusitaniæ præsidia habet valdè firma, cõficiunturq; acus, subtilitate excedẽtes omnes eas, quę in Europa & Africa cõficiuntur: & ideò habentur ꝑ Damascenis. *Ceuta.*

Pegnon, munitio insignis, quam è manibus Turcarum eripuit Don Garzias de Toledo. *Pegnon.*

Melilla, præsidium habet Hispanicum, cum sit munitio ferè inexpugnabilis. *Melilla.*

Dubbum. *Dubbum*, Hîc hodie proprius regnat Sceccus.

Tezza. *Tezza*, metropolis regionis Caus, valdè civilis & optimè extructa.

MADERA INSVLA.

Foncialis. *Foncialis*, civitas est Archiepiscopalis, ante aliquot annos vastata à Gallis.

ALGIER sive TLEMISAN REGNVM.

Oran. *Oran*, caput est exigui cujusdam regni, præsidium habet Hispanicum. Civitas hæc ante paucos annos obsessa fuit à Turcis, sed frustrà, cùm iis à nostris ita fuerit responsum, ut coacti fuerint recedere cum damno & ignominia.

Tunes. *Tunes*, antiquitus dicebatur Tipasa.

Algier. *Algier*, antiquitus dicta Salda Colonia, secundum alios Iulia Cæsaria; primùm fuit Regis Tremisen, à quo nimis ornata sese tradidit Regi Bugiæ, deinde cùm facta esset opulenta, tributum persolvit Regi Ferdinando, hodie Turcis paret operâ Barbarossæ. Carolus V. hîc passus est insigne naufragium. Plurimi Piratæ ex hac civitate profecti Hispaniam Italiamq; infestare non desinunt.

Bugia. *Bugia*, primùm subdita Regi Tremisen, proprium deinde habuit Regem, hodie ejectis Hispanis paret Turcis. Hæc civitas portum habet, quod aliis ferè civitatibus Barbariæ denegatum est.

Tlemisan. *Tlemisan*, anteà vocata est *Temici*, fuitq; caput regni, quæ dignitas jam Algierum est translata propter residentiam Bascià. Civitas magna est & satis mercatoribus dedita. Subjugata per Don Martinum Comitem d' Alcan dette. Posteà iterum à Turcis victa per Salara in Basciá d' Algieri.

Hubeda,

Hubeda;hîc peregrini Mahumetani maximâ frequentia visitant quendam, quem pro sancto habent nomine Sibidu median. *Hubeda.*

Cuccum,proprium habet Scheccum. *Cuccum.*

Bata,agrum habet circum circa fertilissimum. *Bata.*

TVNISI REGNVM.

Bona,hujus civitatis Episcopus fuit S. Augustinus. *Bona.*

Biserta,antiquis dicta *Vtica*,hinc oriundus fuit Cato. *Biserta.*

Carthago,hæc olim recta fuit à suis Soffetis, sicuti Roma à consulibus, tuncq; tantæ fuit potentiæ, ut contenderet non modò cum Numidibus & Circensibus, pro limitibus regionum: Sed etiam Romanis pro imperio orbis. Sed victa & destructa à Scipionibus fuit: posteà verò à Iulio Cæsare restaurata ita crevit authoritate, ut, dũ ad fidem Christianam sese convertissent, Episcopus ejus sub se habuerit supra centum & viginti Episcopos. Hodie civitas hæc redacta est in exiguam villam, à solis hortulanis ferè habitata, non sine gravi foetore. *Carthago.*

Goletta,hisce annis elapsis destructa ab Vchiali Basciâ, cum anteà esset municio inexpugnabilis, sita erat ad ostium cujusdam stagni. *Goletta.*

Tunisi, antiquis dictum *Tunetum*, circuitum habet quinque milliarium. Sedes fuit Regia. Visitur hoc loco templum valdè celebre apud Mahumetanos, cuidam illorum Sancto (ut putant) nomine Ameth Benaros. Tantaq; est ejus sancti veneratio, ut qualiscunq; Reus ejus Moscheam ingressus fuerit, recipiat libertatem. Hodie hîc residet Baschià quidam. *Tunisi.*

Mahida. *Mahida*, Latinis *Aphrodisium*, Hæc civitas cùm hospitio excepisset Turcas, eam cepit Ioannes à Vega; posteà destructa fuit ob superfluos sumptus.

Tripolis. *Tripolis*, civitas magnæ negociationis. Hîc residet Sangiaccus quidam.

Lepede. *Lepede*; hic videtur fuisse antiqua Leptis, ut ostendunt ejus insignes ruinæ.

Necaus. *Necaus*, nobilis & pulchra respectu hujus regionis, in qua civitates ad pulchritudinem nostratium nō accedunt.

Meßila. *Meßila*, ad lacum ejusdem nominis, metropolis ejus regionis, quæ antiquis dicebatur Massilia.

Constantina. *Constantina*, olim civitas regia antiquorum Numidarum, hæc dabatur primogenito Regis Tunitani, nunc verò præsidium habet Turcarum.

Vrbs. *Vrbs*, Colonia Romanorum, uti ostendit nomen, quod Latinum est.

Biscari. *Biscari*, civitas pulchra, valdè à Turcis frequentata, ob venatum, qui ibi est, ferarum & avium.

Beggia. *Beggia*, hîc magna granorum copia, atq; hinc Libia commendatur à fertilitate frumenti.

Alcaruanum. *Alcaruanum*, civitas extructa ab Vrca loco mediterraneo; Hic anteà floruerunt studia, residetq; hic quidem Pōtifex Mahumetanus, cū multis Cazisis (ita vocant suos Sacerdotes) qui cōtinuò orationes Deo fundunt, unde ꝓpter sanctitatē civitas hæc visitatur à multis principibus, etiam nudis pedibus longissimo intervallo eò venientibus.

Lampidosa. *Lampidosa*, sita est in insula Pantellaria, hîc continuò ardet lampas ante imaginem B. Virginis, diciturque nunquam defecisse oleum, infundētibus super novum oleum

nantis, illac transeuntibus tam Mauris quàm Christianis.

MALTA INSVLA.

Melita, vulgò *Malta*, civitas & arx munitissima, unicum remedium contra vim Turcharum. Huc Solimannus Turcarum Princeps misit anno Christi M.D.LXV. classem ingentem ad expugnationem tum insulæ, tum arcis; sed vires ejus refractæ sunt, coactusq; fuit cum magna strage suorum cedere. *Melita.*

NVMIDIA RECENTIORVM.

Dara, metropolis. Nomen desumit à fluvio, qui eam alluit; hinc oriundus est Sterissus, qui ex humili conditione ad maximum pervenit imperium. *Dara.*

Stafilet, civitas notabilis hujus regni. *Stafilet.*

Dausen, hujus reliquiæ indicãt, quãta olim fuerit civitas. *Dausen.*

Teusar, civitas insignis: hic mulieres docent pueros legere & scribere, idq; ex solo Anchorano. *Teusar.*

Eapsa, civitas munita, quã olim expugnavit Metellus. Hic etiam circa nostra tempora Reges Tunetani thesauros suos servarunt: Deinde excusso jugo Regis Tunetani facta est respub. libera: hodie propter discordias subest Turcæ. *Eapsa.*

LIBIA, Mauris SARRA.

Huaden, civitas, in qua magna est negociatio auri & Zibetti. *Huaden.*

Guargata, civitas hæc multa eaq; insignia habet palacia: abundatq; dactylis, ex quorum etiam ossibus farinã conficiunt, ex qua confecto pane vescuntur. Civitas dives est, reliquarum rerum, præter eas, quæ ad victum spectant. *Guargata.*

Toberraum; hic antiqui fabulati sunt multa de mensa Solis, q̃ semper plenã cibis delicatissimis finxerunt. Nõ longè *Toberraum.*

hinc

hinc distabat celebre templum Iovis Ammonęi: hodie dictum *Concorron* Mahumetis.

HESPERIDES INSVLAE.

Riviera. *Riviera*, civitas insignis in insula S. Iacobi.

MONDIBARCA.

Barca. *Barca*, metropolis est, & magnę negociationis, ideoq; in hisce partibus celebris. Flumen habet ad muros. Sedes est Regia, sed tributaria Regis Vri.

Cirene. *Cirene*, civitas celebris ob tot tantosque Philosophos, hæc longo tempore certavit cum Carthaginensibus.

Fizzan. *Fizzan*, hîc magna negociatio equorum: ideoq; plurimi hûc concurrunt Mauri equos suos vendentes mercatoribus Borni, à quibus recipiunt vel aurum, vel mancipia AEthyopica.

AE GYPTVS.

Alexandria. *Alexandria*, à Turcis S. *Canderia*, civitas magni negocii: hanc primùm delineavit Democrates Mathematicus tanto artificio, ut nõ fuerit in tota Africa æqualis, aut similis in structura tum platearum, tum palaciorum. Hîc studia valdè floruerunt. Hîc insignis est ea turris Pharo. Statua quoque Serapis suspensa fuit in aëre, quæ magnete retinebatur. Hoc tempore civitas valdè crevit, propter Maurorum ex Barbaria confluxum, licet non ad eam, quam antea habuit quantitatem, cum esset ex maximis totius orbis. Turcarum Imperator triremes hîc habebat, quę civitatem cum mari tutentur.

Rossetum. *Rossetum*, ad faucem unam Nili, civitas mediocris, sed magnæ negociationis.

Damatia, antiquis *Pelusium*, civitas fortissima, instructa circumcirca variis turribus, quæ impediunt, ne quisquam invitis civibus fluvium adversum naviget. *Damatia.*

Masseli, civitas vicina monti Casio, hic fuit olim celebre templum Iovis. Invenit quoque Adrianus Imp. hic sepulchrum Pompeij Magni cum Epitaphio, hoc Monosticho: *Masseli.*

Templi pondus erat, modica qui clauditur urna.

Coctum: hic plurimi negociantur mercatores ex Nubia. *Coctum.*

Thebe, hæc civitas extructa est Busiride, antiquitus centum habuit portas, easq; omnes supra columnas. Hæc suam monarchiam extendit usq; ad Scythas, Indos, AEthyopes, imò & per insignem partem Europę: produxit aliquando in campum septingenta armatorum millia. *Thebe.*

Derot, hic magna sacchari conficitur copia. *Derot.*

Memphis, hodie vocata *Meser*, hæc olim celebris fuit propter pyramides, quæ erant sepulchra principum illorum tantæ magnitudinis, ut in unius circuitu quadrato numerentur centum & triginta passus. Omnes sunt ex marmore flavescente, tantæ altitudinis, ut arcu fortissimo vix summitatem earum petere possit. Hæ inter septem mundi miracula numerabantur, quæ omnia præter hasce pyramides existimatæ anteà fuerint solidæ thesaurisq; refertæ, ante paucos annos à quodam Mauro Fessano Necromantico cavæ inventæ fuêrunt. *Memphis.*

Cairum, olim *Babylonia Ægypti*, citra controversiam maxima Africæ, restaurata à Geonco Gubernatore hujus provinciæ: hodie hic residet Belerbus nomine Turcarum Imperatoris. In hac civitate tanta est hominum multitudo, ut omnis ferè generis linguæ & scripturæ ibi reperiantur. *Cairum.*

ur. Hic reſidet Patriarcha Coptitarum. Item Patriarcha Græcorum & Arabum, qui licet Græcè officia recitent, vix tamen Græcam linguam intelligunt.

Ziza. *Ziza*, hic cum magna admiratione videmus die Iovis Sancto eminere manus, brachia & crura hominũ, quod reliquo anni tempore non fit.

Matarea. *Matarea*, hic peregrinis oſtenditur ea ipſa arbor, quæ creatori ſuo obediens, ſeſe plicavit ad deſiderium B. Virginis; præterea capella exigua eſt, in qua narrant Mauri tenellum Ieſum ſæpè fuiſſe à B. Virgine collocatum, ideoque Mauri ibi continuò lampadem retinent accenſam.

Elmichias. *Elmichias*, olim *Niloſcopium*: quia hic præcognoſcebant Nili augmentum & decrementum, indeq; annonæ charitatẽ vel abundantiam, ſimiliaq;. Prope ſunt duo templa, in quibus aliquæ conſervantur reliquiæ S. Ioan. Baptiſtæ aurea capſa incluſæ: quæ ſingulis annis coram omni natione eò tunc cõfluente hoc faciunt miraculum. Cùm reliquiæ eæ in flumen conijciuntur, aqua ipſa contrario curſu aſcendit, jam in unum templum, jam in alterum. Ideoq; tã à Chriſtianis quam Mahumetanis illud feſtũ celebratur.

Munia. *Munia*, civitas inſignis, anteà *Nicopolis* dicta.

Aziottum. *Aziottum*, civitas, quæ alitèr vocatur *Bubaſte*.

Aſna. *Aſna*, olim *Siene*, ſita eſt tropico cancri, ideoquecùm Sol in Cancro eſt, tempore meridiei, nullam ibi facit umbram: imò radii ejus uſque ad profundum puteorum profundiſſimorum deſcendunt.

Betſames. *Betſames*, antiquis *Heliopolis*, antiquitus hic templum erat Solis, in quo recipiebantur reſponſa ad literas, etiam nondum apertis.

Sues, in littore ſtricti Mechæ, anteà dicta civitas Herorum. Hic Turcus militem habet, qui non raró excurrit in Indias contra Luſitanos. *Sues.*

Alcozer, hic plurimi peregrini Mahumetani proficiſcuntur mari Meccam. *Alcozer.*

GHINEA PARS AETHIOPIAE.

Genni, Arabibus *Genoba*, unde nomen Regioni, Metropolis eſt Ghineæ, civitas magna, ſita ad ripam fluvii Genni, unde ipſi civitati nomen: hodie ſubeſt Regi Tungubutenſi, anteà celebris erat annuo mercatu, qui hodie fit Tunguti. *Genni.*

Tungubutum, ſitum ad magnum lacum piſcibus abundantem, aqua tamen lacus eſt amara & venenata. Civitas magnæ negociationis, ad quam non tantùm fit concurſus Feſſanorum & Maroccorum, ſed etiam Carienſium. Hûc magna defertur copia auri, argenti, pannorum, ſerici, coralli, &c. Princeps hujus loci magna utitur pompa & authoritate, ditiſſimus totius Ghineæ, tum quod varia ſub ſe habeat regna, tum quod in magna eorum parte colligatur auri quantitas, denique quod vaſallos ſuos valdè premat. Hinc & equorum ſoleas facit aureas, caneſq; ornet aureis catenis. Delectatur valdè ſcientiis, ideoq; eò confluunt viri docti plurimi ex Barbaria lingua Arabica inſtructi, quibus rex ingentia confert munera. *Tungubutum.*

Cabra, ſubeſt Regi Tungubuti. Hic Niger fluvius in duo cornua dividitur. *Cabra.*

Cagum, Civitas & ipſo hodie paret Regi Tungubuti. *Cagum.*

Cuber. *Cuber*, ad ripam lacus magni, qui nomen desumit à dicta civitate. Hæc magnæ est negociationis.

Agades. *Agades* civitas tanto artificio exstructa, ut nulli cedat totius Barbariæ civitati. Hic magna venalis est mannæ copia, quæ in deserto ejus colligitur.

Casena. *Casena*, Regem habet proprium, cui continuum cum Principe Cheni bellum. Hic monetæ loco utuntur concharum testis albissimis.

Zanfara. *Zanfara*, hic homines sunt nigerrimi, vultu à simiis differentes, labia magna ad digiti quantitatem accedentia.

Guangara. *Guangara*, metropolis suæ regionis. Principem habet proprium, eumq; auro abundantem.

S. Georgius. *S. Georgius*, colonia Lusitanorum, Episcopum suum habet. Hic Lusitaniæ Rex aliquot triremes habet, quæ littus ipsum tutentur.

Songum. *Songum*, metropolis Mandingorum, civitas hujus tractus valdè illustris cõcurrentibus eò ob negociationem auri variis mercatoribus ex Barbaria & Cairo.

Cheunum. *Cheunum*, una trium civitatum præcipuarum Africæ. Sita est in triangulo æquilatero cum reliquis duobus principatibus, Fessa videlicet & Cairo. Fertur communi sermone Maurorum, nihil esse in toto mundo, quod in aliqua illarum trium civitatum non reperiatur. Distant autem singulæ harum à se invicem itinere duorum mensium; est autem Cheunum (referentibus iis mercatoribus, qui eò proficiscuntur ex Algiero) majus quàm fuerit Ninive. Magna hic copia granorum paradysi, auri, eboris. Sola autem hæc civitas in tota hac AEthiopia muros habet ex maximo lapide constructos, in quibus portæ sunt XVIII. Hic Rex Lu-

ſitaniæ petiit ſibi concedi factoriam, ſed fruſtrà, cùm principes eius diſſuaſi eſſent à mercatoribus Cairi. Civitas hæc præ cæteris AEthiopici hujus tractus maximè civitatem colit, pompa utitur magna; Acceſſerunt hûc ante multos annos non pauci nobiles ex Cairo, qui vitam ducunt ſplendidam.

Pavon, metropolis inſulæ S. Thomæ; Colonia Luſitanorum, civitas magnæ negociationis, ſed domus omnes copertas habet paleis. Hûc quamplurimi Aethiopes ab ipſis Aethiopibus venales adducuntur. *Pavon.*

CAFRARIA.

Congum, metropolis magni Regni Congi, in medio quaſi ipſius Regni ſita, valdè ampla, plena viridariis & pomeriis variis arboribus præcipuè palmis conſitis. Serviunt autem palmæ ipſis ad quoddam panni genus piloſum & ſubtile conficiendum. Sedes eſt Regis, qui per excellentiam ab incolis dicitur Mani, hoc eſt Dominus. Hic jam relictis idolis operâ Emanuelis Regis Luſitaniȩ factus eſt Chriſtianus. Miſit autem eò Emanuel multos religioſos cum Iacobo di Can, qui primus hoc Regnum invenit. Potens valdè eſt, ita ut quavis occaſione occurrente in campum producere poſſit C L. millia arcierorum; quos colligit citra ullam moleſtiam, cùm ei ſufficiat per regnum ſuum mittere equitem unum cum ſagitta, & aliquibus plumis avis Chesla, quas nemo ſub pœna mortis habere poteſt prȩter Regem. *Congum.*

Cumiſſa, metropolis ſui Regni, unde nomen recipit lacus quidam ingens. *Cumiſſa.*

Mazombuca. *Mazombuca*; Hic Rex Lusitaniæ arcem habet, quæ est schala naviū in oriente proficiscentium, indeq; venientiū.

Benomotapa. *Benomotapa*, aliis *Manomotapa*, civitas Regia, domus habet ex ligno, figura pyramidali constructas. Hic residet Princeps anteà ethnicus ignem adorans; hodie videtur Evangelium amplecti, quod edoctus est à Patre Consalvo Societatis Iesu, quem etiam morte affecit.

ABASSIA.

Brava. *Brava*, civitas provinciæ Ajan, dictæ novæ Arabiæ. Hæc à seipsa gubernatur consilio duodecim Scheccorum: estq; sola totius Africæ respublica.

Zeila. *Zeila*, ad sinum ejusdē nominis sita, civitas. Hûc Mauri varia adducunt mancipia Abassina Venaria; Præterea magna hic copia mellis, ceræ, myrrhæ, eboris, & auri, quin imò & frumenti. Hæc civitas ante paucos annos pugnante Prætelano cum Rege Adel, capta fuit à Lupo Sucires, qui successit Alfonso Alborche in India.

Adel. *Adel*, civitas Regia. Princeps hujus sæpè bellum gerit cū Prætelano, quem ante paucos annos etiā bello devicit.

Adea. *Adea* civitas, regem habet propriū, sed sub Abassinis.

Zambra. *Zambra* civitas magna : hic habitat Pretejanus, qui Christianus est: nec more antiquo in campis degit, sed in civitate.

Zoa. *Zoa*, metropolis, hic mons est altissimus, asperrimus & inaccessibilis. Hic quasi in carcere retinentur filii Pretejani. Quod ideò introduxerunt Abassini, ut omnem vitarent causam ruinæ in imperio: cùm anteà propter fratrum discordias multa fuerint passi.

Angot. *Angot*, hic ferrum & sal loco monetæ expenditur.

Cassomum, Hic adhuc apparent certa templa, quæ ſupra rupes intra ſaxa conſtructa ſunt tanto artificio, ut non cedere videantur AEgyptiis, Græcis, aut Romanis. *Caſſomum.*

Ercoc, portus eſt, quem ſolum in toto littore poſſident Abaſſini. *Ercoc.*

Suachen, civitas habitata ab Arabibus: atq; hucuſq; extenditur verſus AEgyptum ſtatus Pretejani: Hodie præſidium hic habet Magnus Turcus. *Suachen.*

Barua, prope hanc civitatem eſt monaſterium Biſan, quod conſtat ex Monachis S. Antonii. Hic viderunt Luſitani multas imagines disjectas, tum veteris tum novi teſtamenti, potiſſimùm autem in omnibus templis colitur imago S. Georgii. *Barua.*

Zemeta. Hic reſidet Princeps quidam, quem illi vocant Barnagaſſum, hoc eſt, Regem maris, qui conſtituitur Rex, & privatur iterum regno à ſuo Domino ad libitum, licet ſit potens geſtetq; coronam auream, more rege noſtratium. *Zemeta.*

Meroë, civitas extructa à Cambyſe Rege Perſiæ, in honorem ſororis & uxoris. *Meroë.*

NVBIA.

Dancala, metropolis Nubiæ, dives propter copiam Santali & muſci. *Dancala.*

Vri, civitas princeps: hujus princeps vocatur Nina, hoc eſt, Imperator; Huic obediunt regna proxima. Confœderatus eſt cum Turca. Abundat auro. Arma deferuntur per mercatores ex Cayro. *Vri.*

Bornum, civitas ad fluvii Nigri ripam, maxima & magnæ negociationis. Regem habet proprium, qui iiſdem utitur ceremoniis, quibus Rex Tungubuti. Producit *Bornum.*

ali-

aliquando exercitum centum millium armatorum contra Regem Cabi.

Savum. *Savum*, ab aliis dicitur Sen, hinc lacus quidam magnus & piſcoſus ſumit denominationem.

Lagon. *Lagon*, ad ripam lacus Savii, Principem habet proprium, quem morientem comitantur omnes amici ejus, & chari etiam mortem ſubeuntes.

Quamac. *Quamac*; hic magna ferri negociatio, adfertur autem id ex Mandra.

Galeum. *Galeum*, civitas magna; reſidet hic magnus quidam Maurorum ſacerdos: ideò civitas hæc à Mauris ita colitur, ſicut à nobis Roma.

DESCRIPTIONIS VRBIVM VNIVERSALIS PARS QVARTA: IN qua de novo orbe sive India Occidentali.

NOVA FRANCIA.

Anguinai, metropolis ad fluvium ejusdem nominis sita: extructa ex lignis. Principem habet proprium. *Sanguinai.*

Canada, civitas hujus terræ illustris: Hinc Bertones magnam quantitatem ferunt pellium, Cervorum, Vrsorum, caprarum alcium, &c. *Canada.*

Hocchelaga, caput omnium harum regionum, non longè à mari. Hîc regnat proprius princeps ab ipsis vocatus Anhoanna. *Hocchelaga.*

Norumbega, incolas habet humanos satis, qui faciem suam coloribus depingunt pulchritudinis ergò. Hanc civitatem inhabitare incipiunt Galli, cùm eò ante paucos annos profectus sit Dominus de la Roçça multis Gallis comitantibus. *Norumbega.*

FLORIDA.

S. Helenæ, arx constructa à Ioanne Pardo, ad caput S. Helenæ. *S. Helenæ.*

S. Matthæus, Cannaveralis, arx ab Hispanis constructa. *S. Matthæus.*

Guatturi. *Guatturi*, hodie facta est metropolis, cui præest Gubernator totius hujus regionis.

Carolina. *Carolina*, arx à Gallis extructa, ad mare triquetra, cujus unum latus respicit occasum, & cōtinentem, fossam habet & murū, novem passuum altitudine. Alterum latus aquam respicit asseribus & trabibus munitum. Tertium latus versus meridiem continet locum munitum, in quo ædulia area magna fuit & capax XVIII. passus longa & lata. In cujus parte meridionali milites vigilias agebant. Domus in principio foliis palmarum tectæ fuerunt. Hæc arx ab Hispanis fuit diruta.

Floridanorū civitates. *Floridanorum civitates*, sitæ communiter sunt propè fluentem & palis duorum hominum longitudinē æquantibus munitæ, rotundæ construuntur: ubi tamen exilis est, non conjunguntur pali, sed cochleæ modo sese ambiant; ita autem ingressus est angustus, ut duo simul tantùm ingredi possint. Ante ingressum communiter domunculæ construuntur duæ, foraminibus perviæ, in quibus custodes seu vigiles, qui inimicorum passus etiam à longè olfaciant. Palacium Principis medium palacii locum occupat, & profundum est ad Solis calorem vitandum.

NOVA HISPANIA sive ANACHACH.

S. Stephanus. *S. Stephanus*; hic residet Gubernator hujus loci.

Villaricca. *Villaricca*, magni negocii terra. Hûc nanque omnes merces, quę Mexico vehuntur, in Hispaniam, & contra, quę ex Hispania Mexicum.

Zapoteca. *Zapoteca*, loco mediterraneo sita, abūdat granis & coto.

Antichera. *Antichera*, suum habet prælatum. Hic anteà fuit maximum templum totius novæ Hispaniæ. Sedes erat summi

illorum

illorum ſacerdotis. Sepeliebantur quoque ibi magnates præcipui totius regionis.

Conivacan; hic à noſtris inventa ſunt aliqua ſepulchra Gigantum. *Conivacan.*

Mexicum, vulgò *Temiſtitan*, civitas, ſitum habet ſimilem ferè Venetiis in lacu quodam, qui creſcit quinquaginta annis, & aliis quinquaginta decreſcit. Metropolis eſt novæ Hiſpaniæ, & maxima totius Indiæ, quò veniens Fernandus Corteſus Regem invenit Motezuma, quem ſui vocant Cin, hoc eſt, Dominum, tam potentē, ut in pompa & divitiis poſſet cōparari cū quovis monarcha noſtri hemiſphęrii, in cujus aula ſæpè reperiebātur duo millia Cacichi, hoc eſt, Principes vaſalli, honoris ergò. Extra civitatem erant horti pulcherrimi, quos cùm viderent Hiſpani, non potuerunt ſatis admirari, tum ob florum odoriferorum varietatem, tum ob mirum artificium, cùm plāta una cum altera ita fuerit intertexta, ut referrent variorum animalium terreſtrium & avium figūras. Hodie in hac civitate eſt Cancellaria, Vicerex, Archiepiſcopus, Vniverſitas, Typographia, & monetaria, qua nummi cuduntur cum inſcriptione *Plus ultra*. Sunt quoq; hic omnia opificia & artes, quę in Hiſpania. Lacus hujus civitatis circuitū habet circiter nonaginta milliarium, ad quem tam frequens eſt hominum habitatio, ut maxima totius mundi cenſeri debeat, cùm contineat ultra quadringenta millia focorum. *Mexicum.*

Meſtilan; Hic cum magna admiratione noſtrorum in rupe valdè alta apparet crux quædam, cum media Luna; una imago coloris cærulei, altera albi. *Meſtilan.*

Tleſcala, metropolis ſui diſtrictus adeò granis abundās, ut *Tleſcala.*

inde nomen desumpserit, cùm ea vox significet domum panis. Hodie maxima est totius Hispaniæ novæ post Mexicum. Hîc prælatus residet, regiturq; civitas à seipsa pluribus privilegiis dotata, nec Regem in alio cognoscunt, quàm ut singuli ex novis frugibus collectis aliquot spicas deferant ad palacium Regium, in signum obedientiæ.

Angelorum civitas. *Angelorum civitas*, anteà dicta Vacipalan, hoc est, terra serpentum. Colonia est Hispanorum.

Ciolotta. *Ciolotta*, anteà erat Sanctuarium Deorum illorum Gentilium.

Ottopan. *Ottopan*; Hîc Ferdinandus Cortese cum nongentis Hispanis devicit exercitorum Indorum, qui erat centum quinquaginta millium armatorum. Hæcq; fuit maxima victoria, quam unquam Hispani habuerunt in India.

Meccioacan. *Meccioacan*, anteà dicta *Zenzita*, metropolis regionis Meccioacanæ. Hîc residet Prælatus cum propria audientia. Hîc imagines conficiuntur ex plumis tanto artificio, ut naturales videantur. Hinc deferri solet Radix Meccioacana, eruiturq; aurum & argentum, sulphur lapidesq; nonnulli, ex quibus conficiunt cultros pellucidos acutissimos, ita ut aciem nostrorum superent.

Tascum. *Tascum*: & hic sunt mineræ insignes.

Nativitatis portus. *Nativitatis portus*: hinc singulis annis quatuor naves Vendiracim versus, ubi onerantur aromatibus, pro usu novæ Hispaniæ. Gens est valdè civilis.

NOVA GALICIA.

Saliscus. *Saliscus*, metropolis est loco mediterraneo sita, suum habet prælatum & concilium Regium.

Guada-

Guadalaiara, exſtructa à Nonnio Guſmanno ad formam civitatis Hiſpaniæ Guadalaiara. *Guadalaiara.*

Capala, hanc quidam vocarunt novum Mexicum propter habitationes, quæ Mexicanis ſimiles reperiebantur: gens eſt armis addicta, honoriq; ſtudet. *Capala.*

Coanum, in ſola hac civitate totius Indiæ homines una cum uxore ſunt contenti. *Coanum.*

CIVOLA REGNVM.

Totontoa, ab hac civitate nomen deſumit mirabilis quidem fluvius eam alluens. *Totontoa.*

Tingues, hæc obſeſſa à Coronando, maluit potius flammis conſumi, quàm incidere in manus inimicorum. *Tingues.*

Civola, metropolis in planicie inſigni ſita, hęc nomen dat ipſi regno. Hîc vela conficiuntur ex coto excellentiſſima, plurimaq; & diverſorum colorum. *Civola.*

IVCATAN.

Sidalancum, Hîc ſolebat eſſe mercatus annuus inſignis: concurrentibus eò mercatoribus ex variis regionibus etiam itinere mille milliarium diſſitis. *Sidalancum.*

FVNDVRA.

Trogillum, Epiſcopum ſuum habet & Gubernatorem, Hinc vehi ſolet aurum; pretioſus quoque ille liquor dictus Liquidambar. *Trogillum.*

CVBA ſive FERNANDINA INSVLA.

Havana, Claſſis Regia: Hîc ſolet tamdiu ſubſiſtere, donec & anni tempus & ventos habeat commoda, ſi modò ſecura & citò Hiſpaniam repetere debeat. Hîc triremes aliquot ſunt conſtitutæ, quæ hanc partem tutentur contra Gallos & Anglos eam infeſtare ſolitos. *Havana.*

S. Iacobus.

S. Iacobus; Hæc civitas extructa fuit à Iacobo Velasco, qui insulam hanc superavit. Sedes est Gubernatoris & Prælati.

BORICHEN, sive S. IOANNIS INSVLA.

S. Ioannes.

S. Ioannes: Metropolis est, sedesq; Prælati & Gubernatoris.

S. DOMINICI INSVLA sive ISABELLA.

S. Dominicus.

S. Dominicus, ad ostium fluvii Ozama, metropolis est insulæ. Sedes est Archiepiscopalis: Residet hic Gubernator, quem sæpe vocant Viceregem. Hîc moneta cuditur, sed nõ tanta quantitate, atq; Mexici. Hîc magna negociatio auri & argenti ex Peru & Fundura allatorum, mancipiorum AEthiopum, corii bovini, Cassiæ, Guajaci, sacchari.

IAMAICA INSVLA.

Sivilia.

Sivilia, Gubernatoris sedes; itemque Abbatis, qui curam habet rerum spiritualium.

NICARAGVA.

Leo.

Leo, sedes est Episcopalis. Hic quoq; est audientia nomine Regis catholici.

GVATTIMALA REGIO.

Cassuca.

Cassuca, portus est maris, hinc solvitur versus Peru.

Guattimala.

Guattimala, Residentia Prælati, & Audientiæ Præsidens hujus civitatis, solus in hac regione authoritatem habet conferendi & tollendi officia Hispanorum.

Ciapa.

Ciapa; hic residet Episcopus, item Gubernator, qui subest præsidenti Guattimalæ.

CASTILIA D' ORO.

Nombre de Dios.

Nombre de Dios, ciuitas ædificata à Petro Arias: Hûc

 appel-

appellunt naves ex Hispania onustæ mercibus, quæ posteà deferuntur in Peru.

Panama, civitas magnæ negociationis ad mare sita, extructa est à Petro Arias ob maximam quantitatem, quam ibi piscantur, Sadmiarum. Sedes hoc tempore est Gubernatoris. *Panama.*

CARTAGENA.

Cartagena incolis dicta *Calamar*: Similis est civitati Cartagenæ in Hispania, ideoq; ab Hispanis impositum huic est nomen. Sedes est Gubernatoris & Prælati. *Cartagena.*

Abuiba, hic putantur ab Indis occultati esse maximi thesauri. *Abuiba.*

S. Marta, civitas insignis; Sedes est Gubernatoris & Prælati. *S. Marta.*

Venezzuela, civitas sita in sinu maris. Hic residet alius Prælatus & Gubernator. *Venezzuela.*

Calis, civitas nova in insula Cubagna, extructa ab Hispanis; propè hanc civitatem fons est odoriferus, qui incolarum civitatis sanitatem tutatur. *Calis.*

GRANATA NOVA.

Tunia, civitas hujus regni maxima, valdè amœna; exactè sub æquinoctiali sita. *Tunia.*

Tochaime, ad fluvium magnum Bogota; metropolis est valdè amœna, in plano sita: Hic sedes est audientiæ, præsidentis, Archiepiscopi, qui etiam præsidet S. Martæ. *Tochaime.*

ANDALVZZIA NOVA.

S. Spiritus, metropolis est regni. *S. Spiritus.*

Tocoium, civitas insulæ S. Margaritę, sedes Gubernatoris cujusdam. Hîc lapides reperiuntur arenam attrahentes. *Tocoium.*

BRASILIA ſive S. CRVX.

Pernambucum.

Pernambucum, epiſcopum habet proprium; reſidetq; hic nonnunquã Gubernator totius Braſiliæ: in hujus montibus invenitur lignum Braſilianum totius Indiæ optimum.

S. Anna Equitum.

S. Anna Equitum, metropolis cum ſuo epiſcopo & Gubernatore.

Aſcenſio.

Aſcenſio, una ex maximis civitatibus eſt hujus regionis, quæ plurimùm crevit propter regionis fertilitatem aërisq; ſalubritatem.

PERV REGNVM. NOVA CASTILIA.

S. Iacobus.

S. Iacobus, civitas paululum intra terram ſita, metropolis eſt provinciæ Cile. Hîc eſt audientia & proprius prælatus.

Cocimbum.

Cocimbum, habet ſuum Epiſcopum.

Villa dives.

Villa dives, Imperialis vocatur ab Hiſpanis, qui ſupra plurium ædes invenerunt aquilam duobus capitibus inſignitam: Hodie eſt una ex optimis civitatibus Cilæ, in qua ſunt ultra trecenta millia Indorum ædes habitantium, qui omnes ſervitia præſtant Chriſtianis.

Arechipa.

Arechipa, Colonia Hiſpanorum, celebris ob copiam auri & argenti, quæ eò vehitur ex Ciarchis.

Regis civitas.

Regis civitas, aliàs dicta *Lima*, à Valle in qua ſita eſt. Hic reſidet Cancellaria, Archiepiſcopus & Vicerex. Prætereà ſchola hic eſt, cui præfecti ſunt Ieſuitæ. Non ſcitur vel hic vel in vicinis locis pluiſſe unquam, imò hic perpetua eſt aëris temperies, quam plurimi aſcribunt ventis ibi

reg-

regnantibus continuis Auſtrinis. Hæc civitas ab Hiſpanis ſupra omnes civitates, non Peru tantùm, ſed & totius Indiæ ornata eſt pulcherrimis palaciis & plateis. Maxima quantitas tum auri tum argenti hûc defertur, ideò confluunt ad eam varii mercatores, Hiſpani, nec aliis quam Hiſpanis ibi negotiari licet: per eoſdem quoq; mercatores quidquid pretioſum habet Europa, quidquid Africa, id omne ad hanc defertur civitatem.

Guajachil, hæc civitas accepit nomen à fluvio cognomini, qui varias curat infirmitates, ſi quis vel aquam ejus bibat, vel ea ſe abluat. *Guajachil.*

Portus antiquus; Hæc civitas propriũ Prælatum habet Româ quidem miſſum, nominatũ tamen à Rege Cathol. *Portus antiquus.*

Manta; Hic Indiani incolæ ſoliti fuére adorare Smaragdum magni pretii, quem abſconſum noluerint Hiſpanis oſtendere, omnes ferè diris tormentis affecti interempti fuerunt. *Manta.*

Argentea, metropolis regionis Cirache; hodiè hîc eſt audientia & collegium Societatis Ieſu. *Argentea.*

Pax, caput regionis Collai. *Pax.*

Dindanacum, hîc ædificia maxima inveniuntur, ut non ſine cauſa mirari quis poſſit, quomodo gens barbara, quæ nunquam uſu eſt jumentorum in ponderibus vehendis aut trahendis opera, cui uſus ferri ignotus erat, talia tamque inſignia, quę etiam in Europa ſtuporem adferrent, potuerit erigere. *Dindanacũ.*

Cuſcum, metropolis Indiarum, celebris ſua magnitudine. Hîc anteà reſedit Inga, qui erat princeps maximus Indiæ. Poſtquam autem hæc civitas redacta eſt in poteſta- *Cuſcum.*

tem Hiſpanorum, obſeſſa fuit à Tojanga Tupange exercitu ducentorum millium hominum, ſed Deus tutatus eſt civitatem per Angelum albo habitu veſtitum pro civibus pugnantem. Singuli Caciche, hoc principes vaſalli in hac civitate habuêre palatium. Hîc quatuor concurrunt viæ regiæ in forma crucis : quæ eſt omnium earum, quæ in hiſce Indiis inventę ſunt ſplendidiſſima. Cùm enim extenſæ ſunt ad duo milliarium, tranſeunt per montes ſolos æquatos, valles repletas. Prætereà ad ſingulas minimas diſtantias palacia extructa ſunt Regalia: latera viarum arboribus plerunq; umbram efficientibus munita ſunt.

Sauſa. *Sauſa*, hic multę ſunt minerę auri, quas poſſident certi Hiſpani, ita ut quintam partem Regi Hiſpaniarum pendere teneantur.

Guamanga. *Guamanga*; propè hanc civitatem magna colligitur argenti vivi copia.

Caſamalca. *Caſamalca*; Hîc Franciſcus Pizarus exercitu centum quinquaginta Hiſpanorum victoriam obtinuit contra Atabaliba, qui militem habebat incredibilem.

Paciacama. *Paciacama*: Hîc erat celeberrimum templum hujus regni, conſecratum Soli. Ex hujus templi ſepulchris Hiſpani ingentem vim auri extraxerunt.

Tomobamba. *Tomobamba*, hîc inventa ſunt pallacia totius Peru pulcherrima, ornata picturis variorum animalium aureis & argenteis.

Chittum. *Chittum*, hîc eſt Audientia nomine Regis Catholici.

POPAIAN REGIO.

Popaian, metropolis extructa à Sebastiano Belalzar, qui hanc regionem superavit. Hîc residet hodie Gubernator; estq; sub audientia ipsius Bogota. *Popaian.*

Cartago, civitas una ex optimis hujus regni: prope quam radices ad nascuntur certis arboribus, quibus Hispani utuntur loco Rhabarbari. *Cartago.*

FINIS DESCRIPTIONIS Generalis.

DE EMINENTIA ET SPLENDORE THEATRI HVIVS MVNDI, QVODQVE IN OMNIBVS LOCIS HOMInes sint; atque à Deo alantur & sustententur, Carmen, in gratiam doctissimi viri, Dn. M. Ioannis Helderi, celebris Gymnasij Gothani Rectoris, scriptum à VVendelino Helbachio Molybergense Thuringo, P. L.

Anno 88.

Psal. 65. Die Wohnung in der Wüsten sind fett / daß sie trieffen / vnd die Hügel vmbhero lustig. Die Anger sind voll Schaffe / vnd die Awen stehen dicke mit Korn / daß man jauchtzet vnd singet / etc.

NIL vacuum toto reperitur in orbe, sed oris
In cunctis homines vult habitare Deus.
Sit licet hirsutus locus, aut scopulosus & asper,
Et sterilis saxis penè tegatur humus.
Sic homines multis in finibus esse videmus,
Penè vbi non homines viuere posse putes.
Pars madidos habitat nidos, pars altera siccos,
Hæc delectatur vallibus, illa iugis.
Alpibus in celsis ita plurima turba moratur,
Qui de Germanis, arua Latina secant.
Multa colunt etiam Pyrenæos agmina montes,
Ac homines Nebrus, Nisus & altus, habet.
Helueticosq; habitant nexi quoq; fœdere muros,
Nil vbi quàm petras, & iuga celsa vides.
Inq; locis, homines habet Hesidos ora, iugosis.
Ac homines passim saltus Othonis habet.
Et scopulos homines pendere videmus ad altos
Hennebergiaci sub ditione ducis.

Sic de zona turrida scribunt Astronomi.

Latium iam Italia.

Pyrenei in finibus Galliæ propè Gasconiam.

Saltus Othonis vulgò der Ottenwaldt. vide Munsterum lib. 3. de German. cap. 362.

Atque

Atque fouent hominum populosus vndique cœtus,
Herciniæ tractus, Thyrigetumq; nemus.
Adde Bohemorum (quos Teutones vndiq; cingunt)
A Bauaris cultum quod fuit, ante nemus.
Insuper excelsos habet inclyta Francia montes,
Quos homines omni parte habitare solent.
Vnde vides passim celsas in rupibus arces,
Nobilibus multis principibusq; coli.
Quin & Hyperboreos hominum quoq; plurima montes,
Turba sub Arctoa frigiditate colunt.
Talis & hospitium mortalibus insula præbet,
Quam nec Arabs vidit, terra nec vlla prius.
Est quibus ignotus rex Christus & incola cœli,
Se pecudumque putant instar obire diem.
Sic homines calido, fert terra, propinqua Canopo,
Sic homines Boreas vesper & ortus habet.
Quosque pedes scimus aduersus sistere nostros,
Alter vbi calidam conspicit axis humum.
Hi simili quamuis non commoditate fruantur,
Felicem quisquis se tamen esse putat.
Et sua præ reliquis arridet patria cuique,
Quodque colit vitæ sospes in orbe genus.
Vnde fit hîc verum, vulgò quod dicitur illud,
Cuique suum pulchrum est & sua quisque probat.
Omne solum forti patria est, & vbique morari
Nouit, & in toto consulit orbe boni.
Hic dubio totam traducit in æquore vitam,
Nil præter nubes, & freta lata videns.
Hunc iuuat ad cursus, & amabile murmur aquarum,
Degere, quas Musis dixeris esse sacras.
Hunc iuuat in syluis tacitam traducere vitam,
Hunc teneræ valles prataque picta iuuant.
Rus colit hic, alter munitas turribus vrbes,
Hic celsa vitam lætus in arce terit.

Insulæ in America quas Ioh Staden. Homberg primum descripsit & aliquot annos in his vixit.
Antipodes.

Cic. Patria est, vbicunq; benè est.

Bidermans Erb in allen Landen.
Schiffleut.
Teste Lotichio.

Aulica vita.

Vnde vides homines vtroque sub axe morari,
Nec vacuus toto quod sit in orbe locus.
Sed licet hi passim varijsq; morentur in oris,
Nec cuncti norint, qui colit astra Deum.
Nec quærant omnes in Christi morte salutem,
Hos tamen æternus nutrit vbiq; pater.
Paulo teste. (Namq; dat iniustis iustisq; fideliter imbres "
Tamq; bonis fulget Cynthius atq; malis.) "
Et sua sors cuique est, &, quem suus ordine cunq;
Distribuente Deo nutrit in orbe status.
Gen. 3. cap. Quilibet & viuit manuum sudore suarum,
Iussit vt omnipotens viuere quemq; Deus.
Monarchæ & potentes. Sic illum grauitas alit atq; potentia sceptri,
Hunc vox doctrinæ, plena salubris alit.
Facultates. Sic quod diuitijs cultores pluribus auget,
Theologia. Diuite Ius illum nutrit vtrumq; situ.
Iurisprudentia. Quodq; Tonans omnis dedit ægrotantis ad vsum,
Medicina. Hunc studium Medicæ suauiter artis alit.
Artes liberales. Diues adhæc etiam Medicorum portus & aura,
Mixtura viuit Pharmacopola sua.
Grammatica. Hunc ars prima Scholis alit in triuialibus, instar
Quæ reliquas artes clauis adire facit.
Dialectica. Illum, quæ sequitur Dialectica nutrit, & illum,
Rhetorica. Tertia, de celebri, Rhetore nomen habens.
Musica lætitiæ comes. Illum dulcis alit quæ fertur in ordine quarta,
Musica, mortales cœlicolosq; mouens.
Arithmetica. Conueniens, illum, tribuit cui nomen Arithmus,
Ars, & in hac serie quinta vocatur, alit.
Astronomia. Sexta planetarum cursus & signa globosq;
Monstrans hunc nutrit diuitis instar agri.
Geometria. Illum metiri quæ cuncta scientia nouit
Quicquid habet tellus, quicquid Olympus habet.
Ouidius. Hinc Pelignus eos vates ait esse beatos,
Illa, quibus primum discere cura fuit.

Hunc ſua culta chelys, licet illa carere feratur
Fruge, vel inuidia preſſa furenter, alit.
Quosq́; fouent Reges Comitesq; duceśq́; potentes,
Hos calamus patula nutrit in aure ſtrepens.
Clauibus hic alitur, notaśq́; trahendo canoras,
Rector & horarum quod vigil eſſe ſolet.
Atq; magiſtratus collector in vrbe tributi,
Corporis hinc locuples fert alimenta ſui.
Libraq́; iuſticiæ ſoboles, hunc publica nutrit,
Luce carens illum carcer opertus alit.
Illum cura fori, cibat hunc inſpectio fontis,
Qui ductus vitreas ejaculatur aquas.
Conuocat hic madidos ad dulcia vina ſodales,
Clamoriśq́; ſui præmia digna capit.
Hunc nemorum tacito cuſtodia tramite nutrit,
Hunc vini, hunc frugum cura fidelis alit.
Hic cumulat plures letali puluere nummos,
Triſtia qui multis funera ferre ſolent.
Bombardas victum parat hic fabricando crepantes
Fama cuculligerum, quas reperiſſe refert.
Ille ſibi ſumptus quærit faciendo papyrum,
Ars licet hæc fuerit non ita nota diu.
Et qui literulas ex plumbo fundit ad vſum,
Calcographi nummos colligit inde ſibi.
Hic excudendo fit diues in vrbe libellis
In varijs linguis quos Philomuſus habet.
Hac ſub vtroq; polo non arte venuſtior ars eſt,
Gratior & doctis commodiorq́; viris.
Cuncta teneremur digitis ſi ſcribere noſtris,
Quæ typicus celeri ſuggerit arte labor.
Tota libris hodie ſubſtantia noſtra parandis
Quos vſus poſcit, vix ſatis eſſe queat.
Quæve colore nigro tingit ſtudioſa papyrum
Obruta perpetuo dextra labore foret.

Poeſis.

Schreiber.

Außruffer. Vt moris eſt in nonnullis regionibus.

Artes manuariæ. Bombardas Monachus nomine Berchtoldus Schwartz Anno 1380. inuenit.

Papirmacher

Schrifftgieſſer.

Buchdrucker

Laus Typographiæ, Vide S. Munſterum cap. 95. de Germ. Es kan jetzt ein geringer Student ſo viel Bücher zeugen / als

zuvor ein König.

Ergo pro tali grates tibi dicimus arte
Omnipotens, cœli qui colis astra DEVS.

Acker vnnd Bauwleut.

Hunc, decus Ausoniæ prænobile gentis aratrum
Vnde perenne gerit, nomen Osiris, alit.

Weinschencken.

Hunc fluxu grauidæ sustentant diuite vites,
Qui modicè sumptus pectora læta facit.
Hunc lupulus fixis innitens fustibus altus,
Ad Cereris spectans pocula grata, beat.
Mansuetæ volucres dant huic alimenta, pecusq;
Melleq; cultorem quæ vaga mulcet apis.

Gärtner.

Hic varios flores & oluscula plantat in hortis,
Vendere quos passim non sine fruge potest.
Falx alium curuata, bidens hunc nutrit acutus,
Cum pratis illum pomifer hortus alit.

Müntzer.

Hunc alit in regum generosa moneta culinis,
Fulgica, cum docta, fabricat æra, manu.
Hic varijs herbis alitur, quas plantat in agris,
Ordine quas cernit crescere ritè suo.

Buchbinder.

Hic compingendo nutritur in vrbe libellis
Qui muta iuuenes voce docere solent.

Maler. In qua nostro tempore excellunt Galli.

Grataq; vel cuiuis hunc ars pictoria nutrit,
Insculpens cupro comparat inde cibum.
Ille sed historias, vultus, insignia, pugnas
Quæ decus & multum pulchra nitoris habet.
Arcubus hic alitur, volitantibus ille sagittis,
Hunc alit in vigili succida lana domo.

Bötner.

Quamplures illi pariunt caua dolia nummos
Præcipue vitis cum solet esse ferax.
Huic chordæ præbent, huic dulcia fercula setæ,

Steinmetzer.

Atq; labore suo fert lapicida cibum.
Hunc vacuo nutrit nymbosus in aëre ventus,

Müller.

Hunc velocis alit cursus opusq; molæ.

Messerschmidt.

Hunc crepitans forfex, illum vaga planula nutrit,
Hunc funes, illum stricta securis alit.

Hic sibi nigri parat plures per ephippia nummos
Quæ sedes equitum nobilis esse solet. Sattler.
Ille tapeta sibi faciendo colligit aurum, Teppet-
Qua celebris quondam Paulus & ante fuit. macher.
Huic bullæ sumptus, huic ars sculptoria præbet, Drechßler.
Hos, incus, illos præuia nutrit acus. Schneider.
Quiq; gerit sculpta solers ab imagine nomen, Bildschnitzer
Vt faciat sumptus hic quoq; lætus habet.
Illum turnus alit, cultor tonsorius illum, Balbirer.
Pileus hunc crines, quo cumulantur, alit.
Hic luteas alitur saxis sternendo plateas,
Ne iuuenis maculet comptaq; virgo pedes.
Quæritur huic fortes condendo pecunia muros,
Cum lapides, tanquam glutine, calce ligat.
Hic alitur cribris, faciendis ille fenestris,
Hos pelles, illum furnus adustus alit.
Hunc placidum patria sustentat in vrbe macellum,
Hunc alit excutiens lintea fila ratis. Fleischhawer.
Hic alitur discis, coclearibus ille cauatis,
Hic ollis, alius cortibus, ille vitris. Töpffer.
Hunc varij calices, hunc cantharus æreus, illum Gläsener.
Ligneus, ex ligno structaq; vasa cibant. Kannegisser.
Hic alitur tractu saxis præbentibus ignes Schößler
Hunc seuum, hunc nexo fomite sulphur alit. vnd Teller-macher.
Hic alitur plumis, ars hunc fullonia nutrit, Welcker.
Comparat ex duris ossibus ille cibum.
Hunc alit aspirans attractum corpore ventum Blaßbelcker.
Follis, & accendens vrere ligna facit.
Cuius & à digitis lusoria carta paratur. Carten-
Res est vendibilis, prospicit ille sibi. macher.
Illi suppeditat fornax calcaria nummos, Kalckbren-
Et suus hunc patria nutrit in vrbe color. ner.
Suauiter hunc tectis caua tegula nutrit in altis, Weißbeder.
Hunc glaucus simili conditione lapis. Ziegler.
Steindecker.

Garkoch. Hic pecudes alitur mactando coquendoq; Sponſis,
Spielleut. Hunc thalami cantans gaudia nutrit ebur.
Bergleut. Hic fodit in tenebris ex montibus æra profundis,
Schmeltzer. Hic ſed vt illa fluant igne crepante facit.
Hunc μύρμιξ fodiens altis ex collibus aurum
Indica, & hunc pingui corpore taxo beat.
Edelgeſtein-ſucher. Colligit hic ſicco nitidas in littore gemmas,
Hunc bombyx nummos accumulare facit.
Longinquis illum Dromodarius altus ab oris,
Aut Hiſtrix ductus vel leo fortis alit.
Tiriacks-krämer. Qua ſolet huc vnguenta ſuas extrudere merces
Stentoreus media nutrit in vrbe ſonus.
Zanbrecher. Hic res venales exclamat in vrbe per orbem,
Corpus & inde ſuum quo foueatur habet.
Kauffleut in allerley Wahr. Pauperiem fugiens hic lata per æquora duram
Nauigio merces inde vel inde vehit.
Würtzkrämer. Hic alijs alitur mercator aromata vendens,
Fercula quæ multum condecorare ſolent.
Gauckler. Compoſitis alitur variabilis hiſtrio ſcenis
Plurima qui magna præmia laude capit.
Wein vnd Bierſchencke. Quiq; ſolet reliquis defendere caupo falernum
Et Cereris ſuccos, hinc vt alatur habet.
Hîc etiam madidi concurrunt vndiq; fratres
Vt Bromij læto pectore feſta colant.
Jäger. Hunc clamoſa iugis venatio nutrit in altis,
Kriegßleut. Hunc fera belligeri prælia Martis alunt.
Atq; ſua dulces fert arte paleſtricus eſcas,
Quam iuuenum valdè cæcus amare ſolet.
Poſtbotten. Huic celeri curſu dat fercula grata veredus,
Hunc data portantem grammata nutrit iter.
Steinmetz. Hic lapides alitur fodiendo ex collibus altis,
E quibus heroes culmina celſa parant.
Adde quod ex illis quoq; mœnia ſumma ſtruuntur,
Quæ munire ſolent totius vrbis opes.

Ad pontes etiam decernitur vsus eorum
    In quibus,& cellas,dulcia vina iacent.
Insuper ad muros opus his vice sepis habemus — Meutwrer.
    Vtq; prius dixi purificando vias. — Wegsetzer.
Hunc biroti nutrit moles,hunc currus onustus. — Fuhrleut.
    Hunc scapha,quæ tutum trans vada præbet iter. — Schiffmann.
Hunc alit æquoreis iniectus in amnibus,hamus, — Fischer.
    Fercula conuiuis qui dare lauta solet. — Wiert.
Ille coquit Cereris dulcis ex munere succos, — Bierbrawer.
    Potio quo melius non placet vlla mihi.
Hic alitur lignis,alius carbonibus atris, — Holtzhawer. Köler.
    Hic alitur luteos ædificando lares. — Kleiber.
Vt solet esse frequens regionibus illud in istis.
    Quæ pariter saxis arboribusq; carent.
Hunc pix ex abie quæ defluit arbore,nutrit, — Hartzmacher.
    Hunc coryli duro cortice fructus alit. — Nußkrämer.
Hic volucres alitur viridi capiendo sub vmbra, — Vogelfänger.
    (Qua delectatus Cæsar & arte fuit)
Idq; modis varijs,obducto hic gramine ferro — Mähter.
    Vtitur,hac pascer fallitur arte nocens.
Vtitur hic pedicis,hic retibus vtitur,illi — Garnsticker.
    Fistula conducit qua capiantur aues. — Pfeiffmacher.
Vtitur obducens hic glutina ligna tenaci,
    Implicat has pariter blandus & arte capit.
Allicit his volucres affixus in aëre palo
    Bubo,admirari quem solet omnes auis.
Hunc qua multiplices,hominum plantantur ad vsus, — Pflantzer.
    Res est nota,salix præbet amara cibum.
Eruit ex terris,radices ille salubres, — Wurtzelgräber.
    Quæ decus in medicis artibus esse solent.
Hic herbis alitur quas terra dat alma quotannis. — Virg. in Moret.
    Ex betulis illum virga putata cibat.
Hic alitur sertis varij nitidiq; coloris,
    Grande puellarum quæ decus esse solent.

Hic fungis alitur, ſint frigida fercula quamuis,
    Hic fragis, viridis quæ dare ſylua ſolet.
Ille minutatim conſcindere ſtramina ferro
    Callet, & hac victum ſedulus arte parat.
Huic decerpta ferunt ſolitos baccinia ſumptus,
    Et bona quæ rubeo mora colore placent.
Hic epulas fruges parat excutiendo flagello,
    Gratus aratorum qui ſolet eſſe labor.
Hic alitur fecibus vinum cum vendit aduſtum,
    Cosillum pedibus quaſſa rotunda cibat.
Hic vario nummos vendendo quotannis ineſcat
    Semine, quod nuptæ tempore veris emunt.
Ille gregem victum paſcendo quærit, & ille
    Excubias noctu fercula quærit agens.
Quemq́; ſuo ditant obeuntes funere mortem,
    Veſpillo precium dulce laboris habet.
Sit ceciniſſe ſatis de victibus illud honeſtis,
    Nunc etiam turpes enumerare iuuat.
Hic fit adulando regum perdines in aulis,
    Hic alios victum quod malè tradit habet.
Hic larium nares victum ſibi comparat arctas,
    Purgando, fœdus ſit licet iſte labor.
Colligit hic pauper per rura per oppida ſtipem,
    Corpus & incoſto gramine fundit iners.
Hic ſteriles reddit pecudes, pinguedine corpus
    Maiori poſſint vt decorare ſuum.
Præterea ſurſum modo qui modo vero deorſum
    Voluitur, hac quærit conditione dapes.
Cuius & in digitos baculus volitare videtur,
    Bruchus vt in ſpinis, hinc capit ille cibum.
Iocus. Hic alitur furto, res eſt notiſſima donec
    Litera carnificis longa fit ille manu.
Vnde ſibi victum quoq; comparat ille, ſibiq́;
    Hoc prodeſt, alijs quod fera damna tulit.

Ille

Ille ſolet putridas etiam purgare cloacas,
Non alium potius conuenit iſte labor.
Et precium tali iuſtum ſudore meretur,
Nam fœdo nares implet odore ſuas.
Et ſi præterea quis in hoc manuarius orbe eſt,
Quem ſua ſuſtentat qualibet arte manus.
Quos breuis in magnum ne creſcat Muſa volumen,
Hic mihi nequaquam commemorare datur.
Hoſce Dei bonitas totum patris alma per æuum
Suſtentat, paſcit, ſeruat, adauget, alit.
Ergo ſit æternos huic gloria ſumma per annos
Quod nos, & quouis ſic alit ipſe loco.

Triburij, die Philippi & Iacobi. Anno 1588.

INDEX
OMNIVM VRBIVM, OPPIDORVM, ARCIVM ET MONASTERIORVM, QVAE IN HOC

Theatro deſcribuntur locupletiſſimus.

Armin.

INDEX

Bolonia

Casselia

INDEX.

Tournay

INDEX.

FINIS.

Emptus Halberstadii 24 Grossis cum involucris

Kohlenstein H.

